

STUDIUM

UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA LEGNICY

uchwalone Uchwałą Nr XLIV/425/02 Rady Miejskiej Legnicy z dnia 28 stycznia 2002 r. oraz Uchwałami Nr L/520/02 z dnia 24 czerwca 2002 r., Nr XI/78/03 z dnia 7 lipca 2003 r., Nr XXIII/242/04 z dnia 28 czerwca 2004 r., Nr XLIII/451/06 z dnia 27 lutego 2006 r., Nr LI/528/06 z dnia 25 września 2006 r., Nr LI/530/06 z dnia 25 września 2006 r., Nr XI/92/07 z dnia 30 lipca 2007 r., Nr XXIII/214/08 z dnia 28 kwietnia 2008 r., Nr XXIX/258/08 z dnia 29 września 2008 r. i Nr XXX/264/08 z dnia 27 października 2008 r.

FORMA UJEDNOLICONA

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA LEGNICY

Załącznik do Uchwały Nr XLIV/425/02 Rady Miejskiej Legnicy z dnia 28 stycznia 2002 r.,
zmienionej uchwałami Rady Miejskiej Legnicy w sprawie

zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy:

Nr L/520/02 z dnia 24 czerwca 2002 r.,

Nr XI/78/03 z dnia 7 lipca 2003 r.,

Nr XXIII/242/04 z dnia 28 czerwca 2004 r.,

Nr XLIII/451/06 z dnia 27 lutego 2006 r.,

Nr LI/528/06 z dnia 25 września 2006 r.,

Nr LI/530/06 z dnia 25 września 2006 r.,

Nr XI/92/07 z dnia 30 lipca 2007 r.,

Nr XXIII/214/08 z dnia 28 kwietnia 2008 r.,

Nr XXIX/258/08 z dnia 29 września 2008 r.,

Nr XXX/264/08 z dnia 27 października 2008 r.

Ujednoczona forma tekstu i rysunku studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy uwzględnia zmiany wprowadzone wyżej wymienionymi uchwałami Rady Miejskiej Legnicy w sprawie zmiany studium.

Zawartość opracowania

		str.
	WPROWADZENIE	II - IV
1	UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	
1.1	Podstawowe dane o mieście. Uwarunkowania zewnętrzne	1
1.2	Środowisko przyrodnicze	5
1.3	Środowisko kulturowe	25
1.4	Uwarunkowania demograficzno-społeczne	48
1.5	Gospodarka miasta. Układ komunikacyjny. Infrastruktura techniczna.	59
1.6	Uwarunkowania wynikające z dotychczasowej polityki przestrzennej Gminy	70
1.7	Struktura funkcjonalno-przestrzenna. Uwarunkowania zmian w zagospodarowaniu przestrzennym	74
2	KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	
2.1	Zasady ogólne	1
2.2	Cele polityki przestrzennej	2
2.3	Ogólne zasady kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta	4
2.4	Polityka przestrzenna wobec środowiska przyrodniczego	13
2.5	Polityka przestrzenna wobec środowiska kulturowego	15
2.6	Kierunki rozwoju układu komunikacyjnego	17
2.7	Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej	20
2.8	Instrumenty polityki przestrzennej	22
3	ZAŁĄCZNIKI	
	Załącznik 1 - Wykaz pomników przyrody	
	Załącznik 2 - Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków	
	Załącznik 3 – Wykaz obiektów w ewidencji obiektów zabytkowych	
	Załącznik 4 – Wykaz obiektów proponowanych do wpisania do rejestru zabytków	
	Załącznik 5 – Wykaz stanowisk archeologicznych	
4	MAPY	
1	Kierunki zagospodarowania przestrzennego	
2	Polityka przestrzenna wobec środowiska przyrodniczego	
3	Polityka przestrzenna wobec środowiska kulturowego	
4	Kierunki rozwoju układu komunikacyjnego	
5	Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej. System energetyczny	
6	Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej. System wodno-kanalizacyjny	
7	Instrumenty polityki przestrzennej	
8	Polityka przestrzenna w zakresie obiektów handlowych, w tym wielkopowierzchniowych	

Wprowadzenie

Podstawa prawna sporządzenia studium

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy sporządzone zostało na podstawie art. 6 ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym, w którym określa się wymagany zakres ustaleń oraz tryb sporządzenia studium.

Rada Miejska Legnicy postanowiła o przystąpieniu do sporządzenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy Uchwałą Nr XXXVII/277/97 z dnia 24 lutego 1997 roku.

Rola studium w kierowaniu rozwojem miasta

Istotą studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest stworzenie podstawy nowego systemu gospodarki przestrzennej, wprowadzonego ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym, w którym podstawowymi dokumentami planistycznymi będą:

- studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, sporządzone na podstawie ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym z 1994 roku,
- decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu - wydawane dla obszarów, dla których nie zostały sporządzone miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, po przeprowadzeniu rozpraw administracyjnych.

Zgodnie z art. 67 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym, rady gmin zobowiązane są uchwalić studium przed utratą mocy prawnej miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego sporządzonych na podstawie ustawy o planowaniu przestrzennym z 1984 roku. Konieczność ta wynika stąd, iż w przypadku braku planu, wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w trybie rozprawy administracyjnej możliwe będzie tylko w tych obszarach, w których nie istnieje obowiązek sporządzenia planu miejscowego według nowej procedury. Określenie obszarów objętych takim obowiązkiem następuje w studium.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest więc najważniejszym dokumentem dla koordynacji wszelkich przedsięwzięć dotyczących zmian w zagospodarowaniu przestrzennym miasta, w szczególności dla realizacji strategii rozwoju miasta.

Cel sporządzenia studium

Celem sporządzenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest określenie polityki przestrzennej gminy (zgodnie z art. 6 ust. 1), przy uwzględnieniu czynników, które ustawa określa jako uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego.

Do najważniejszych zadań studium należy wskazanie terenów, dla których sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe.

Dodatkowy cel sporządzenia studium wynika z art. 24 ust 3 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. Nr 115, poz. 741, z późn. zm.), w myśl którego studium stanowi podstawę do tworzenia zasobu nieruchomości gminnych. Zasoby te mogą być wykorzystywane na cele rozwojowe gmin i zorganizowanej działalności inwestycyjnej.

Wymagany zakres ustaleń studium

Minimalny zakres zagadnień, do których powinna się odnosić polityka przestrzenna gminy, określony jest w art. 6 ust. 5 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym:

- obszary objęte lub wskazane do objęcia ochroną na podstawie przepisów szczególnych,
- lokalne wartości zasobów środowiska przyrodniczego i zagrożenia środowiskowe,
- obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym wyłączone z zabudowy,
- obszary zabudowane, ze wskazaniem - w miarę potrzeby - terenów wymagających przekształceń lub rehabilitacji,
- obszary, które mogą być przeznaczone pod zabudowę, ze wskazaniem - w miarę potrzeby - obszarów przewidzianych do zorganizowanej działalności inwestycyjnej,
- obszary, które mogą być przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową wynikającą z potrzeby zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej,
- kierunki rozwoju komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym obszary, na których będą stosowane indywidualne i grupowe systemy oczyszczania ścieków, a także tereny niezbędne do wytyczania ścieżek rowerowych,
- obszary, dla których sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe na podstawie przepisów szczególnych lub ze względu na istniejące uwarunkowania.

Szereg dodatkowych wymagań dotyczących treści studium zawiera ustawa Prawo ochrony środowiska. Studium musi ponadto uwzględniać uwarunkowania, cele i kierunki polityki ponadlokalnej. W studium należy uwzględniać obszary przewidywane do realizacji zadań i programów wynikających ze strategii rozwoju województwa, zawarte w planie zagospodarowania przestrzennego województwa.

Charakter prawny i konsekwencje sporządzenia studium

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego sporządza się dla całego obszaru zawartego w granicach administracyjnych gminy.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego sporządza zarząd gminy, a uchwała je rada gminy. Studium opiniują: wojewoda, zarządy gmin sąsiednich oraz inne organy, których uprawnienia

wynikają z przepisów szczególnych

- Uchwalenie studium rodzi dwojakiego rodzaju konsekwencje dla planowania i podejmowania realizacji inwestycji:
- obowiązek badania przez Zarząd Gminy zgodności rozwiązań projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z polityką przestrzenną określoną w studium, przed przedstawieniem ich do opiniowania i uzgodnienia właściwym organom (art.18 ust.2 pkt 2a)
- określenie obszarów, dla których sporządzenie miejscowego planu jest obowiązkowe. Przypadki, w których sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe zostały określone w art. 13 ustawy. Obowiązek taki powstaje:
  - gdy zachodzą okoliczności wynikające z przepisów szczególnych;
  - gdy dla obszaru przewiduje się realizację:
    - programów wojewódzkich, służących realizacji ponadlokalnych i regionalnych celów publicznych, przygotowanych przez zarząd województwa,
    - programów zadań rządowych służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych, opracowanych przez ministrów i centralne organy administracji rządowej;
  - gdy dla obszaru przewiduje się zadania dla realizacji lokalnych celów publicznych;
  - dla obszarów planowanego budownictwa mieszkaniowego służącego zaspokojeniu zbiorowych potrzeb wspólnoty samorządowej;
  - dla obszarów, w których gmina uznaje opracowanie planu za konieczne z uwagi na istniejące uwarunkowania.

Skutki prawne studium wynikają z następujących rozwiązań zawartych w ustawie:

Po utracie mocy prawnej obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego sporządzonych na podstawie ustawy o planowaniu przestrzennym z 1984 roku, Rada Gminy może odrzucać wnioski o sporządzenie planu miejscowego dla terenów, które w studium nie zostały wskazane jako obszary, które mogą być przeznaczone pod zabudowę, lub które określono jako wykluczone z zabudowy. To samo dotyczy wniosków o wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu dla nieruchomości nie będących gruntami wyłączonymi z produkcji rolnej.

Zgodnie z art. 45, w obrębie obszarów objętych obowiązkiem sporządzenia planu miejscowego zawieszają się wydawanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu (do czasu sporządzenia planu, nie dłużej jednak niż na 12 miesięcy).

W wypadku wypełnienia wniosku o wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w obszarze objętym obowiązkiem sporządzenia planu miejscowego, ustawa nakazuje przystąpienie do sporządzenia planu w ściśle określonych terminach. Plan miejscowy może zawierać ustalenia ograniczające swobodę wykorzystania nieruchomości przez jej właściciela, w szczególności prowadzące do obniżenia wartości nieruchomości.

Studium może rodzić pośrednio skutki finansowe dla budżetu gminy. Wynikają one z tego, iż określenie w studium obszarów objętych obowiązkiem sporządzenia planu miejscowego rodzi konieczność wydatkowania środków na ten cel; w szczególności, planu miejscowego wymaga realizacja wszystkich przedsięwzięć publicznych.

W sytuacji złożonej struktury władania nieruchomościami na terenie miasta, trudno jest planować przedsięwzięcia publiczne unikając przy tym naruszenia interesów indywidualnych właścicieli. Za obniżenie wartości lub uniemożliwienie wykorzystania nieruchomości w sposób dotychczasowy wskutek ustaleń planu miejscowego właścicielowi lub użytkownikowi wieczystemu przysługuje odszkodowanie lub zamiany nieruchomości na inną. Skutki finansowe obniżenia wartości nieruchomości lub innego naruszenia interesu prawnego właścicieli i użytkowników wieczystych nieruchomości obciążają z zasady budżet gminy.

Reasumując, studium rodzi daleko idące konsekwencje dla gminy oraz obywateli i podmiotów prawnych działających na jej terytorium, pomimo tego, że nie jest przepisem gminnym. Dlatego dokument ten traktowany jest jako instrument zarządzania gminą (tzw. akt kierownictwa wewnętrznego), określający kierunki (cele i zasady) ewolucji zagospodarowania przestrzennego w długookresowej perspektywie.

Zakres analiz uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego

Zakres uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego, które powinny być w szczególności uwzględnione w studium, określony został w art. 6 ust. 4 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym; są to uwarunkowania wynikające z:

- dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
- występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych,
- stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- prawa własności gruntów,
- jakości życia mieszkańców,
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Katalog uwarunkowań wymienionych w ustawie należy traktować jako minimalny (wspólny dla wszystkich gmin w kraju); przedmiotem analizy powinny być wszystkie aspekty zagospodarowania przestrzennego istotne dla prawidłowego określenia polityki przestrzennej w świetle przepisów szczególnych, jak również okoliczności wpływające na możliwość realizacji tej polityki.

Analiza uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego (zespół cech zagospodarowania przestrzennego miasta oraz wewnętrzne i zewnętrzne czynniki wpływające na zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym) ma na celu:

- rozpoznanie stanu zagospodarowania przestrzennego miasta,
- rozpoznanie sytuacji rozwojowej miasta, określającej możliwości zmian stanu zagospodarowania.

Ocena sytuacji wraz z przyjętymi celami są podstawą określenia polityki przestrzennej, w tym wyboru właściwych kierunków rozwoju miasta oraz zmian w zagospodarowaniu przestrzennym.

Tok prac nad sporządzeniem studium

Postanowienie o przystąpieniu do sporządzenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy Rada Miejska podjęła Uchwałą Nr XXXVII/277/97 z dnia 24 lutego 1997 roku. Prace nad studium rozpoczęto w 1999 roku.

Projekt studium w trakcie jego opracowywania był cyklicznie prezentowany i poddawany pod dyskusję na posiedzeniach Komisji Gospodarki i Rozwoju Miasta Rady Miejskiej.

Projekt studium, po pozytywnym zaopiniowaniu przez Komisję Gospodarki i Rozwoju Miasta na posiedzeniu w dniu 4 stycznia 2001 roku, został - zgodnie z art. 6 ust. 3 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym - przedłożony do zaopiniowania właściwym organom (określonym w art. 18 ust. 2 pkt 4 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym). Ponadto, projekt studium został udostępniony do publicznego wglądu z możliwością zgłaszania przez społeczeństwo uwag i wniosków do studium.

Niniejszy dokument zawiera niezbędne uzupełnienia i korekty, będące wynikiem procesu opiniowania projektu studium.

Części składowe studium

Studium obejmuje dwie części:

- część pierwsza - zawiera wyniki analiz uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego, w tym także sporządzone w ramach studium opracowania specjalistyczne;
- część druga, podlegająca uchwaleniu - zawiera syntezę uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego oraz określenie polityki przestrzennej.

Studium zawiera:

- materiały tekstowe,
- materiały kartograficzne (podstawową skalą materiałów kartograficznych skala 1:10000, jednak większość zagadnień została opracowana na podstawie map zasadniczych lub ewidencyjnych z dokładnością odpowiadającą miejscowym planom zagospodarowania przestrzennego).
- komputerową bazę danych wykonaną w technologii GIS (geograficzny system informacji) w systemie MapInfo Professional.

1. UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

1.1. Podstawowe dane o mieście. Uwarunkowania zewnętrzne

1.1.1. Status administracyjny, obszar i granice miasta

1.1.1.1. Status administracyjny miasta

Legnica jest gminą miejską (107,1 tys. mieszkańców, 56,3 km² powierzchni), stanowiącą powiat grodzki, wchodzący w skład województwa dolnośląskiego; Legnica jest także siedzibą starostwa powiatowego powiatu legnickiego (ziemskiego).

Pierwsza wzmianka o mieście pochodzi z 1149 roku; w 1175 roku gród wraz z osadą został po raz pierwszy określony jako *potestas Legnicensis*. Pierwotną lokację miasta łączy się z księciem Henrykiem Brodatym; około 1250 roku dokonano nowej lokacji na prawie średzkim, zamienionym w 1264 roku na prawo magdeburskie. Prawdopodobnie około 1280 roku miasto istniało już w swoim pełnym kształcie prawnym i przestrzennym.

W 1809 roku Legnica została siedzibą rejencji, a 1 stycznia 1873 roku stała się powiatem miejskim (reaktywowanym po 1945 roku w dniu 1 kwietnia 1948 roku). Przez blisko 25 lat Legnica stanowiła stolicę województwa (od 1 czerwca 1975 do 31 grudnia 1998). Od 1992 roku miasto jest siedzibą diecezji kościoła rzymskokatolickiego.

1.1.1.2. Obszar i granice administracyjne miasta

Legnica swój aktualny kształt granic administracyjnych uzyskała w dniu 1 grudnia 1983 roku. Obszar miasta zwiększono wówczas o blisko 37% - z 35,2 km² do 56,3 km²: do Legnicy włączono tereny podmiejskie o powierzchni ponad 20 km², zamieszkane przez 1858 osób.

Tereny inkorporowane do miasta (części obrębów) wchodziły wcześniej w skład czterech sąsiednich gmin: Krotoszyce, Kunice, Legnickie Pole i Miłkowice - Białka, Pawłowice Małe, Szymanowice i Złotniki (gmina Krotoszyce), Pątnów Legnicki, Piątница, Piekary Wielkie i Stare Piekary (gmina Kunice), Bartoszów i Nowa Wieś Legnicka (gmina Legnickie Pole) oraz Dobrzejów i Rzeszotary (gmina Miłkowice) [rozporządzenie o zmianie granic administracyjnych miasta opublikowano w Dzienniku Urzędowym z 1983 Nr 59, poz. 268].

Wcześniej, w latach 1961 i 1972, rozszerzano obszar miasta w kierunku południowym, co związane było z lokalizacją huty miedzi oraz rozbudową ujęcia wody w Przybkowie:

w 1961 roku przyłączono do miasta następujące miejscowości: Pawłowice Małe (część) z gromady Ulesie, Przybków (część) z gromady Przybków oraz Szymanowice (część przysiółka) z gromady Krotoszyce [Dz. U. z 1961 Nr 54, poz. 305];

w 1973 roku przyłączono sołectwo Przybków [Dz. U. z 1972 Nr 50, poz. 325].

Pierwsze zmiany granic administracyjnych Legnicy nastąpiły w 1809 roku, kiedy to włączono do miasta jurydyki zamkowe i klasztorne oraz szereg podmiejskich osiedli. W latach 1842-1843 anektowano większość przedmieść, a kolejnych zmian dokonano w latach 1855, 1862-1864 i 1869, przekraczając linię rzeki Kaczawy. W 1873 roku do Legnicy włączono Kartuzy, Tarninów i inne osady podmiejskie (wsie Dänemark, Dornbusch, Töpferberg, Grünthal i Schwarzworwerk). Obszar Legnicy wzrósł tym samym do 1681 ha. Po kolejnych zmianach granic w latach 1908, 1922 i 1937 terytorium miasta liczyło już 2714 ha. Po II wojnie światowej, poprzez włączenie do Legnicy części powiatu legnickiego, obszar miasta zwiększył się na początku lat 60. do 3025 ha.

Obszar miasta stanowi nieregularny wielobok, mieszczący się w większości w okręgu o promieniu 5 km, z kilkoma "półwyspami" (polder Rzeszotary, rejon stacji kolejowej Pawłowice Małe, zakole Wierzbiaka na pograniczu z gminą Kunice).

Skrajne punkty terytorium Legnicy wyznaczają:

na północy - most na drodze Rzeszotary - Pątnówek na Czarnej Wodzie w rejonie Rzeszotar (4,7 km od centrum miasta);

na południu - rejon węzła autostrady A4 z drogą krajową nr 3 (5,4 km od centrum miasta);

na wschodzie - zakole Wierzbiaka na północ od mostu na drodze Legnica - Kunice (ul. Wrocławska) na Wierzbiaku (5,2 km od centrum miasta);

na zachodzie - rejon przecięcia się drogi wojewódzkiej nr 364 (ul. Złotoryjska) z linią kolejową Legnica - Złotoryja (6,5 km od centrum miasta).

Długość granic administracyjnych Legnicy wynosi około 46,1 km, składają się na nie: granica z gminą Miłkowice - 14,4 km (31,2% długości granicy), granica z gminą Krotoszyce - 12,5 km (27,1%), granica z gminą Kunice - 9,8 km (21,3%) oraz granica z gminą Legnickie Pole - 9,4 km (20,4%).

Blisko trzecia część granicy administracyjnej miasta prowadzi wzdłuż cieków (w tym około 15% wzdłuż biegu Wierzbiaka), po około 20% długości granicy tworzą drogi (w tym autostrada A4 - 12%) i linie kolejowe.

Za szczególnie niekorzystny dla właściwego rozwoju przestrzennego Legnicy (między innymi z uwagi na prowadzenie inwestycji drogowych) jest przebieg granicy miasta z gminą Miłkowice w rejonie Ulesia; granica miasta przecina tu istniejące i projektowane skrzyżowania zachodniej obwodnicy z ul. Chojnowską i Działkową.

Legnica nie posiada podziału na dzielnice; istnieje jedynie podział geodezyjny miasta na 40 obrębów, w niewielkim stopniu odpowiadający jego strukturze funkcjonalno-przestrzennej. Powierzchnia poszczególnych obrębów mieści się z reguły w przedziale od 50 do 150 ha. Największy obszar obejmują obręby: Przybków (blisko 593 ha, ponad 10% powierzchni miasta), Pawice (blisko 7%), oraz Bartoszów, Huta, Ludwikowo, Pątnów, Rzeszotary i Smokowice. Najmniejszą powierzchnią cechują się obręby Białka, Kapielisko i Nowiny (poniżej 50

ha).

1.1.2. Pozycja i funkcje miasta w regionie

1.1.2.1. Położenie i funkcje miasta w regionie

Legnica graniczy z czterema gminami, należącymi do powiatu legnickiego (powierzchnia powiatu: 744,6 km², liczba ludności: 54,3 tys.):

- gminą Krotoszyce (pow. 67,6 km², 3,3 tys. osób),
- gminą Kunice (87,7 km², 4,6 tys. osób),
- gminą Legnickie Pole (pow. 85,4 km², 5,1 tys. osób),
- gminą Miłkowice (86,4 km², 6,3 tys. osób).

W bezpośrednim sąsiedztwie miasta znajdują się następujące miejscowości:

w promieniu do 5 km od jego centrum: Rzeszotary, Dobrzejów, Bartoszków, Lipce, Ulesie, Bobrów, Jakuszków i Pątnówek;

w promieniu do 7,5 km mieszczą się ponadto: Pątnów Legnicki, Kunice, Zimnice, Koskowice, Gniewomierz, Nowa Wieś Legnicka, Złotniki, Kościelec, Babin, Prostynia, Szymanowice, Pawłowice Małe, Czerwony Kościół, Goślinów, Gniewomirowice i Jezierzany;

zaś nie dalej niż 10 km od centrum Legnicy usytuowane są m.in.: Kochlice, Szczytniki Małe, Grzybiany, Legnickie Pole, Grzymalin, Miłkowice, Dunino, Janowice Duże i Warmatówice.

Najbliższe, większe ośrodki położone są w odległości co najmniej kilkunastu kilometrów od miasta: Prochowice (16 km), Chojnów (17 km), Jawor (17,3 km), Złotoryja (19,6 km), Lubin (21 km).

Legnica wyraźnie dominuje pod względem potencjału ludnościowego nad swym otoczeniem (liczba mieszkańców miasta przewyższa dwukrotnie liczbę ludności powiatu ziemskiego). Najbliżej położone ośrodki miejskie: Złotoryja, Jawor, Środa Śląska, Prochowice, Chojnów i Lubin stanowią, z wyjątkiem ostatniego, niewielkie ośrodki miejskie o liczbie ludności mieszczącej się w przedziale od 7,4 tys. osób (Prochowice) do 25,7 tys. osób (Jawor). Większość z nich (Złotoryja, Jawor, Środa Śląska, Lubin) pełni rolę miast powiatowych. Wśród tej grupy wyraźnie wyróżnia się Lubin, liczący 83 tys. mieszkańców, stanowiący wraz z Legnicą, Polkowicami (26,5 tys. osób) i Głogowem (74 tys. osób) element południkowego układu osadniczego, określanego jako Legnicko - Głogowski Okręg Miedziowy, wielokrotnie charakteryzowany w szeregu opracowaniach.

Warto zwrócić uwagę, iż w podziale województwa dolnośląskiego na podregiony statystyczne - Jednostki Terytorialne do Celów Statystycznych (*hierarchiczna klasyfikacja, stosowana w gromadzeniu informacji, prowadzeniu badań statystycznych i udostępnianiu ich wyników*), wydzielono, oprócz trzech innych, podregion legnicki (liczba ludności - 515 tys. osób, powierzchnia 4149 km²), obejmujący obok Legnicy 5 powiatów - głogowski, górski, legnicki, lubiński, polkowicki i wołowski.

Legnicę cechują silne, wielorakie i wzajemne związki z sąsiednimi gminami (obszar funkcjonalny miasta określony w miejscowym planie ogólnym obejmuje około 8500 ha), stanowiącymi w znacznym stopniu miejsce realizacji interesów miasta i jego perspektywiczne tereny rozwojowe (świadczą o tym między innymi - lokalizacja terenów mieszkaniowych, tras obwodnic miasta oraz nowego cmentarza komunalnego w obrębie gminy Krotoszyce i Miłkowice). Legnica udostępnia zaś terenom ościennym możliwość korzystania z rozbudowanej miejskiej infrastruktury technicznej (ściśle związki z sąsiednimi gminami w zakresie zaopatrzenia w wodę, oczyszczania ścieków i składowania odpadów) oraz infrastruktury społecznej.

Istnienie ujęcia wody powierzchniowej rzeki Kaczawy w Przybkwie oraz znaczne zagrożenie powodziowe miasta i terenów ościennych, wskazują na konieczność szerszego postrzegania związków Legnicy z jej otoczeniem, tu - w szczególności z południowym obrzeżem, znajdującym się w obrębie zlewni Kaczawy, której właściwe zagospodarowanie warunkuje bezpieczeństwo miasta i odpowiednie funkcjonowanie źródła zaopatrzenia w wodę.

Legnica stanowi ważny ośrodek usługowy dla otoczenia lokalnego i ponadlokalnego, w szczególności w zakresie usług niekomercyjnych: ochrony zdrowia, edukacji (w tym - także w zakresie szkolnictwa wyższego) i kultury oraz usług komercyjnych w zakresie handlu, a także miejsc pracy w przemyśle. W mieście funkcjonuje szereg instytucji o znaczeniu ponadlokalnym, obejmujących zasięgiem swego działania obszar odpowiadający dawnemu województwu legnickiemu, w tym: Delegatura Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego, Izba Skarbowa, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Prokuratura Okręgowa i Rejonowa, Sąd Rejonowy, Urząd Celný, Urząd Kontroli Skarbowej, Wojskowa Komenda Uzupełnień, a także - Starostwo Powiatowe, Powiatowy Urząd Pracy, czy wreszcie siedziba Diecezji Legnickiej.

Legnica jest dobrze powiązana komunikacyjnie z otoczeniem lokalnym i regionalnym. W zasięgu 30 minut dojazdu samochodem od Legnicy (obejmującym obszar o powierzchni około 1825 km²) mieszka około 330 tys. osób. Granice tego obszaru wyznaczają: Kostomłoty, Udanin, Jawor, Złotoryja, Krzywa, Chojnów, Lubin, Prochowice i Malczyce. Izochrona godzinowego dojazdu samochodem obejmuje obszar (liczący około 8036 km²) wyznaczony następującymi miejscowościami: Wrocław, Święta Katarzyna, Kąty Wrocławskie, Sobótka, Świdnica, Wałbrzych, Kamienna Góra, Jelenia Góra, Lwówek Śląski, Nowogrodzic, Iłowa, Szprotawa, Przemków, Głogów, Wołów i Brzeg Dolny. Obszar ten zamieszkuje jest przez około 1,3 mln osób.

Najsilniejsze powiązania miasta autobusową komunikacją publiczną występują w relacjach z Lubinem i Polkowicami oraz z Jaworem, Wałbrzychem, Jelenią Górą i Chojnowem; w ruchu kolejowym dominują połączenia z Wrocławiem i Węglińcem oraz z Lubinem i Głogowem.

Bezpośrednie połączenia autobusowe i kolejowe łączą Legnicę między innymi także z Warszawą, Łodzią, Poznaniem, Szczecinem, Gdynią, Zieloną Górą, Gorzowem Wielkopolskim, Katowicami, Krakowem i Dreznom.

Trzeba jednak zwrócić uwagę na malejące znaczenie transportu kolejowego w połączeniach lokalnych w rejonie Legnicy; rozbudowana sieć połączeń kolejowych, skupiająca się w węźle Legnica - Miłkowice, w

znacznej części nie została zaliczona do linii kolejowych o znaczeniu państwowym. Może to powodować stopniową likwidację lokalnych połączeń kolejowych w rejonie miasta (w relacjach ze Złotoryją, Jaworem i Jaworzyną Śląską oraz z Prochowicami i Ścinawą).

Potencjalnie istotną rolę we wzmocnieniu komunikacyjnej rangi miasta może pełnić miejscowe cywilne lotnisko "Legnica".

Obok bardzo dobrego usytuowania Legnicy w układzie komunikacyjnym, istotne znaczenie dla rozwoju miasta ma także jego dogodne położenie w stosunku do przebiegu magistralnych sieci infrastruktury technicznej (linii elektroenergetycznych i gazociągów wysokoprężnych) oraz dysponowanie przez miasto bogatym źródłem zaopatrzenia w wodę (ujęcie wody powierzchniowej rzeki Kaczawy w Przybkwie).

1.1.2.2. Pozycja miasta w regionie

Pozycja miasta w hierarchii ośrodków w regionie i w kraju

Legnica w Studium zagospodarowania przestrzennego województwa legnickiego.

Studium zagospodarowania przestrzennego dawnego województwa legnickiego (*grudzień 1997*) zalicza Legnicę do grupy "ośrodków równoważenia rozwoju", wyznaczając jej rangę głównego ośrodka regionalnego. W Studium określono następujące, wybrane, cele rozwoju i kierunki polityki przestrzennej, odnoszące się do Legnicy:

- rozwój innowacyjnych form działalności produkcyjno-usługowej ze szczególnym uwzględnieniem stref aktywności gospodarczej na głównej osi rozwojowej województwa, przebiegającej w kierunku północ - południe Głogów - Polkowice - Lubin - Legnica - Jawor,
- aktywizacja nowych czynników rozwoju gospodarczego, rozwój sektora naukowego i infrastruktury otoczenia biznesu,
- budowa obwodnic miast na ciągach dróg międzyregionalnych,
- budowa autostrady A3 oraz modernizacja autostrady A4 z jednoczesnym utworzeniem systemu dróg alternatywnych,
- przyspieszenie zagospodarowania lotnisk i ich wykorzystanie do celów transportu, modernizacja lotniska w Legnicy z uruchomieniem portu regionalnego i centrum logistyki transportowej,
- modernizacja linii kolejowych magistralnych i kat. 1 objętych umowami AGC i AGTC (C59, E30, Nr 289),
- modernizacja linii kolejowej nr 137 kat. 1 Legnica - Katowice, utrzymanie linii nr 275 kat. 1 relacji Legnica - Żagań z założeniem modernizacji w okresie późniejszym,
- modernizacja dworca kolejowego w Legnicy i przebudowa jego otoczenia,
- rozwój ośrodków akademickich i centrów usługowych w dużych miastach (m.in. w Legnicy),
- ochrona przeciwpowodziowa: remonty, modernizacje i odbudowa wałów przeciwpowodziowych w celu osiągnięcia parametrów technicznych umożliwiających przejście wody stuletniej, zakaz zabudowy w obrębie polderu "Rzeszotary" i polderu "Rzymówka"; budowa zbiorników retencyjnych "Rzymówka" i "Lubień".

Legnica w Strategii rozwoju województwa dolnośląskiego

Projekt *Strategii rozwoju województwa dolnośląskiego (lipiec 1999)* sytuuje miasto na przecięciu historycznie ukształtowanego, strategicznego "pasma aktywności przemysłowej i rolniczej pomiędzy Sudetami i Odrą" ze szlakiem autostrady A3.

Legnica, tradycyjnie pełniąca rolę regionalnego ośrodka usługowego, z wyraźnie ukształtowaną strefą wpływów, wzmocnionych w okresie pełnienia przez miasto roli ośrodka wojewódzkiego, została zaliczona w projekcie *Strategii rozwoju województwa dolnośląskiego* do szerokiej grupy dziewięciu regionalnych ośrodków usługowych (obok Bolesławca, Głogowa, Jeleniej Góry, Kłodzka, Lubina, Świdnicy, Wałbrzycha i Zgorzelca).

Usytuowanie znacznej liczby miast na tym samym poziomie w hierarchii ośrodków usługowych, zaciera faktyczną, wyższą rangę Legnicy, należącej bez wątpienia do wąskiej grupy silnych ośrodków regionalnych (obok Jeleniej Góry i Wałbrzycha), równoważących dominującą w województwie rolę Wrocławia.

Legnica w koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju

Także w *Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju*, stanowiącej załącznik do obwieszczenia Prezesa Rady Ministrów z 26 lipca 2001 roku (M.P. z 16 sierpnia 2001 roku), Legnica została zaskakująco nisko umieszczona w hierarchii ośrodków miejskich: zaliczono ją bowiem do grupy 51 miast w kraju, stanowiących sieć "regionalnych ośrodków równoważenia rozwoju", obok między innymi Bolesławca, Dzierżoniowa, Głogowa, Lubina i Świdnicy. Wyżej umieszczone zostały natomiast dwa inne byłe miasta wojewódzkie - Jelenia Góra i Wałbrzych, uznane za ośrodki ponadregionalne (pominięcie Legnicy w tej grupie ośrodków jest tym bardziej dziwne, iż stwierdza się, że grupa ta obejmuje byłe miasta wojewódzkie i większe ośrodki miejskie, które nie pełniły funkcji wojewódzkich). Wrocław, z kolei, został określony w *Koncepcji* jako potencjalny "ośrodek rozwoju społeczno-gospodarczego o znaczeniu europejskim", traktowany jako "obszar docelowy migracji i akumulacji kapitału oraz ośrodek, który może w przyszłości awansować w europejskim systemie miast".

Według *Koncepcji*, Legnica, a także inne wymienione ośrodki, znajduje się w strefie zagrożonej "z powodu recesji okresu transformacji ustrojowej" trwałą peryferyzacją i marginalizacją, wymagającej "aktywizacji przy pomocy czynników zewnętrznych".

Położenie miasta w układzie komunikacyjnym

W cytowanej *Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju* stwierdza się, iż w systemie przestrzennym kraju decydujące znaczenie dla dynamizacji jego rozwoju będą miały pasma, których osie konstrukcyjne wyznaczą będą przyszłe autostrady (zwłaszcza, między innymi, autostrada A-4) i drogi ekspresowe o znaczeniu europejskim i ogólnokrajowym". Właśnie w korzystnym położeniu Legnicy w stosunku

do głównych korytarzy transportowych kraju i kontynentu należy upatrywać największą szansę na rozwój miasta.

Legnica jest położone w obrębie "III europejskiego korytarza transportowego" Berlin - Wrocław - Katowice - Lwów - Kijów, z odgałęzieniem IIIA Drezno - Krzywa (Legnica), w centrum regionu dolnośląskiego, w sąsiedztwie zachodniej i południowej granicy państwa, stanowiąc ważny węzeł komunikacji drogowej i kolejowej - na przecięciu owego europejskiego korytarza komunikacyjnego (autostrada A4, linia kolejowa E30) z południkowym korytarzem komunikacyjnym (droga krajowa nr 3, planowana autostrada A3 [lub droga ekspresowa S3], linia kolejowa o znaczeniu państwowym Legnica - Rudna Gwizdanów, łącząca się z linią kolejową C-E59 Szczecin - Wrocław).

Prócz szlaków komunikacyjnych o znaczeniu międzynarodowym i krajowym, w mieście skupiają się: droga krajowa nr 94 Krzywa - Legnica - Wrocław - Bytom - Kraków, linia kolejowa o znaczeniu państwowym Legnica - Miłkowice - Żagań - Zasieki, a także linie kolejowe o znaczeniu lokalnym (łączące Legnicę ze Złotoryją, Prochowicami i Jaworem).

Jak stwierdza się w *Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju*, linie kolejowe biegnące wzdłuż europejskich korytarzy transportowych będą przekształcone w linie ekspresowe, dotyczy to także przewidzianej do modernizacji linii Legnica - Wrocław - Opole.

Wybrane zjawiska i procesy charakteryzujące pozycję Legnicy wśród regionalnych ośrodków usługowych województwa dolnośląskiego

Procesy demograficzne. Kierunek procesów demograficznych, zachodzących w ostatnich latach w Legnicy, odpowiada ogólnym tendencjom demograficznym charakterystycznym dla województwa i całego kraju, wyrażającym się w stagnacji bądź w spadku liczby mieszkańców miast, na co składa się zerowy lub ujemny przyrost naturalny i także saldo migracji.

Legnicę cechuje jednak nadal powolny wzrost zaludnienia, dodatni przyrost naturalny i także saldo migracji, choć z wyraźną tendencją do zbliżania się do wartości zerowych lub ujemnych.

Zmiany liczby ludności w Legnicy i wybranych miastach województwa dolnośląskiego w latach 1994 - 1999

Wyszczególnienie	ogółem			kobiety na 100 mężczyzn			ludność na 1 km ²		
	1994	1997	1999	1994	1997	1999	1994	1997	1999
woj. dolnośląskie ¹	2925300	2921847	2977611	106	107	107	152	152	149
LEGNICA	107752	108970	109215	110	110	110	1959	1936	1940
Wrocław	642917	639399	636765	112	112	113	2196	2183	2175
Bolesławiec	44510	44184	43791	107	108	108	1935	1921	1920
Dzierżoniów	38362	37986	37609	110	112	112	1918	1899	1874
Głogów	74096	74289	74294	102	102	103	2316	2100	2101
Jelenia Góra	93558	93400	93407	112	113	113	1063	1061	862
Lubin	83447	83198	82711	103	104	104	2035	2045	2033
Oleśnica	38893	38940	38903	106	107	107	1852	1859	1857
Świdnica	64773	65167	65016	108	108	108	2944	2962	2988
Wałbrzych	140022	137829	135733	110	110	111	1647	1622	1601
Zgorzelec	36766	36597	35937	107	107	108	2298	2287	2266

¹ - 1994 i 1997 r. - razem woj. jeleniogórskie, legnickie, wałbrzyskie i wrocławskie.

źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu, oprac. BRR Katowice

Przyrost naturalny, wynoszący w 1994 roku 2,8 zmalał w 1998 roku do poziomu 0,2, zaś saldo migracji zmniejszyło się z 3,6 do 1,9. W porównaniu z głównymi ośrodkami regionalnymi województwa widać wyraźnie pośrednią pozycję Legnicy pod względem wielkości przyrostu naturalnego - pomiędzy młodymi miastami LGOM (Lubin, Głogów), o wysokim przyroście naturalnym, a pozostałymi ośrodkami (Wrocław, Wałbrzych, Jelenia Góra), cechującymi się ujemnym przyrostem naturalnym.

Pod względem salda migracji, stanowiącym w znacznej mierze wykładnik atrakcyjności i konkurencyjności miast, wyraźnie rysuje się większa w tym względzie atrakcyjność Legnicy od sąsiednich ośrodków górniczych i hutniczych (Wałbrzych, Lubin, Głogów).

Spółeczność Legnicy, podobnie jak w innych miastach, starzeje się: odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym spadł w porównaniu z 1994 rokiem z 26,3% do 23,8%, zaś odsetek osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł z 11,9 do 13,1% (dla porównania w Lubinie i Głogowie wynosi on zaledwie 7,5%, w innych miastach w regionie kształtuje się na poziomie 16 - 17%).

Procesy demograficzne w Legnicy i wybranych miastach województwa dolnośląskiego w latach 1994 - 1999

Wyszczególnienie	przyrost naturalny			saldo migracji		
	na 1000 ludności					
	1994	1997	1999	1994	1997	1999
woj. dolnośląskie ¹	2,2	0,4	-1,0	-0,4	-0,7	-0,5
LEGNICA	2,8	1,0	-0,6	3,6	2,9	1,3
Wrocław	-0,5	-1,8	-2,7	3,3	0,8	0,4
Bolesławiec	2,4	0,8	-0,8	-6,2	-2,9	-3,3
Dzierżoniów	0,9	-1,6	-2,1	0,1	-2,3	-0,7
Głogów	6,0	4,6	4,3	2,1	-4,2	-3,5
Jelenia Góra	-0,4	-2,0	-3,7	0,5	1,4	-1,3
Lubin	6,8	4,1	3,8	-2,0	-6,9	-6,7

Wyszczególnienie	przyrost naturalny			saldo migracji		
	na 1000 ludności					
	1994	1997	1999	1994	1997	1999
Oleśnica	2,9	2,0	0,7	-0,6	-0,2	-1,8
Świdnica	3,1	1,3	-1,0	2,2	-1,6	-0,8
Wałbrzych	-1,0	-2,4	-4,2	-2,5	-2,8	-3,3
Zgorzelec	0,2	-1,4	-2,3	-0,7	-3,1	-5,5

¹ - 1994 i 1997 r. - razem woj. jeleniogórskie, legnickie, wałbrzyskie i wrocławskie.

źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu, oprac. BRR Katowice

Struktura zatrudnienia. Struktura zatrudnienia w trzech działach gospodarki narodowej przedstawia się w Legnicy stosunkowo korzystnie: 41% pracuje w sektorze usług (handel i naprawy, transport, składowanie i łączność, ochrona zdrowia, edukacja), zaś w sektorach działalności produkcyjne i budownictwo - 31% zatrudnionych, wielkości te są zatem zbliżone do struktury zatrudnienia we Wrocławiu (31,5% zatrudnionych w przemyśle i budownictwie, 43,9% - w sektorze usług).

Budżet gmin. Dochody budżetu gminy w przeliczeniu na mieszkańca wynoszą 1375 zł (1999 r.), są zatem wyraźnie wyższe od wskaźników charakteryzujących Lubin, Głogów i Jelenią Górę, zbliżone są natomiast do wartości charakteryzujących Wałbrzych, niższe zaś od Wrocławia.

Legnica znajduje się w grupie 16 gmin w województwie dolnośląskim o najwyższych dochodach budżetu; również wydatki Legnicy są najwyższe w grupie analizowanych miast, za wyjątkiem Wrocławia.

Dochody budżetów gmin na 1 mieszkańca w Legnicy i wybranych miastach woj. dolnośląskiego w latach 1994 - 1999

Wyszczególnienie	dochody w złotych					
	ogółem		w tym			
			podatki i opłaty		udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa	
	1994	1997	1994	1997	1994	1997
woj. dolnośląskie ¹	402	1137	127	288	94	247
LEGNICA	421	1274	106	267	91	469
Wrocław	512	1269	114	264	106	447
Bolesławiec	266	820	104	236	81	165
Dzierżoniów	438	778	101	187	76	157
Głogów	318	942	150	322	96	244
Jelenia Góra	365	1060	118	341	84	177
Lubin	418	964	121	332	229	263
Oleśnica	395	840	93	182	92	181
Świdnica	362	1084	113	225	81	162
Wałbrzych	278	1135	94	206	82	445
Zgorzelec	326	951	164	245	75	185

¹ - 1994 i 1997 r. - razem woj. jeleniogórskie, legnickie, wałbrzyskie i wrocławskie.

źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu, oprac. BRR Katowice

Wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca w Legnicy i wybranych miastach woj. dolnośląskiego w latach 1994 - 1999

Wyszczególnienie	wydatki w złotych					
	ogółem		w tym			
			materiały i usługi		wydatki majątkowe	
	1994	1997	1994	1997	1994	1997
woj. dolnośląskie ¹	412	1173	79	223	104	299
LEGNICA	437	1326	72	289	74	216
Wrocław	537	1233	111	361	64	149
Bolesławiec	263	755	49	117	36	125
Dzierżoniów	411	768	47	105	115	170
Głogów	346	927	34	177	131	205
Jelenia Góra	392	1132	52	127	87	509
Lubin	405	981	107	249	121	126
Oleśnica	419	820	59	124	123	144
Świdnica	344	1178	177	350	47	314
Wałbrzych	273	1312	34	146	37	436
Zgorzelec	338	945	91	133	90	284

¹ - 1994 i 1997 r. - razem woj. jeleniogórskie, legnickie, wałbrzyskie i wrocławskie.

źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu, oprac. BRR Katowice

1.2. Środowisko przyrodnicze

1.2.1. Położenie w jednostkach geograficznych

Legnica jest położona według podziału kraju na jednostki fizycznogeograficzne i jednostki geomorfologiczne w obrębie Niziny Śląsko-Lużyckiej, stanowiącej (w ramach podziału na jednostki geomorfologiczne Polski) część

Nizin Sasko-Lużyckich. Zgodnie z bardziej szczegółowym podziałem na geomorfologiczne jednostki regionalne Legnica jest usytuowana w obrębie trzech mezoregionów: Równiny Legnickiej, Wysoczyzny Chojnowskiej i Wysoczyzny Lubińskiej.

Zdecydowana większość miasta (85%) jest położona na Równinie Legnickiej, obejmującej doliny Kaczawy, Czarnej Wody, Skory i Wierzbiaka; jedynie drobne fragmenty południowo-zachodniej i północnej części miasta położone są w obrębie wysoczyzn Chojnowskiej i Lubińskiej.

Jednostki fizycznogeograficzne i geomorfologiczne w obrębie Legnicy

	powierzchnia (ha) w obrębie miasta	odsetek powierzchni miasta
RÓWNINA LEGNICKA	4765	85,0
WYSOCZYŻNA CHOJNOWSKA	774	13,5
WYSOCZYŻNA LUBIŃSKA	89	1,5

źródło: oprac. własne BRR Katowice

1.2.2. Komponenty środowiska przyrodniczego

1.2.2.1. Budowa geologiczna

Podłoże skalne terytorium miasta budują utwory starszego paleozoiku, trzeciorzędu i czwartorzędu.

Utwory starszego paleozoiku stanowią słabo zmetamorfizowane łupki chlorytowo-serycytowe i fyllity, budujące blok przedsudecki. Strop tych skał zalega na głębokości od 100 m w południowej części miasta do około 170 - 190 m w części północnej. Utwory starszego paleozoiku przecięte są trzeciorzędowym uskokiem chojnowsko-legnickim.

Osady trzeciorzędowe rozpoczynają znacznej miąższości paleogeńskie i dolnoneogeńskie pokrywy zwietrzelinowe paleozoicznego podłoża, zalega na nich seria osadów mioceńskich.

W środkowym miocenie powstała seria żwirów, piasków, mułków ilastych oraz ilów szarych i szarozielonych zakończona grubym pokładem węgla brunatnego, który w części północnej rozwarstwia się na dwa pokłady, przedzielone mułkami i piaskami (seria śląsko-lużycka). Wyżej zalega seria Mużakowa, składająca się przeważnie z piaszczysto-mułkowych osadów rzecznych. Strop serii tworzy pokład węgla brunatnego ("Henryk"). Bezpośrednio na pokładzie węgla zalega seria poznańska, zbudowana głównie z morskich ilów i mułków ilastych z ławicami piasków. Taki profil osadów mioceńskich występuje w północnej części miasta, w zrzuconym skrzydle uskoku chojnowsko-legnickiego. Na obszarach położonych na południe od niego miąższość utworów trzeciorzędowych jest mniejsza, bezpośrednio na zwietrzelinie osadzone są tutaj piaski i mułki podścielające najwyższy pokład węgla.

Najstarsze osady, których wychodnie znajdują się na terenie miasta, to ility i mułki ilaste popielate, szaroniebieskie i szarozielone. Stanowią one górne ogniwo serii poznańskiej. Odslaniają się na wysoczyznach, zwłaszcza w obrębie strefy krawędziowej, głównie w południowo-zachodniej i północnej części miasta.

Górny pliocen reprezentują piaski i żwiry oraz gliny i ility kaolinowe tworzące serię Gozdniczy. Występują w rejonie ulic Poznańskiej i Rzeszotarskiej, a także na południowo-zachodnim stoku Sępiej Góry. Gliny kaolinowe były wydobywane na terenie obecnego wysypiska komunalnego.

Pozostałą część miasta pokrywają zróżnicowane utwory czwartorzędowe. Rejon Legnicy podlegał trzykrotnemu zlodowaceni. Osady lodowcowe udokumentowane na terenie miasta zalicza się do dwóch młodszych zlodowaceń:

- sanu II (stadiału górnego zlodowacenia południowopolskiego) - stanowią je piaski i żwiry wodnolodowcowe oraz glina zwałowa, silnie piaszczysta z pojedynczymi otoczakami skał północnych; na powierzchni osady te znajdują się w południowym fragmencie stoku wysoczyzny, na południowy-wschód od hałdy Huty Miedzi "Legnica";

- odry (stadiał maksymalny zlodowacenia środkowopolskiego), wykształcone w postaci piasków i żwirów wodnolodowcowych, glin zwałowych i osadów zastoiskowych; piaski wodnolodowcowe i gliny zwałowe budują zasadniczą część wysoczyzn, są rozprzestrzenione w południowo-zachodniej i północnej części miasta, mułki zastoiskowe odslaniają się na powierzchni tylko w jego części północnej.

W górnym plejstocenie powstały wyższe terasy rzeczne: warciańska i vistuliańska. Starsza terasa zbudowana jest z piasków średnio- i drobnoziarnistych z domieszką drobniejszych frakcji i wkładkami żwirów, młodszą - budują różnoziarniste piaski i drobne żwiry. Podczas vistulianu osadziły się na starszych utworach płyty pyłowatych glin lessopodobnych, a na zboczach i podnóżach zbczy także gliny i piaski deluwialne. Rieczne osady plejstoceńskie występują przede wszystkim we wschodniej części Legnicy, natomiast eoliczne osady lessopodobne rozmieszczone są nieregularnie w różnych częściach miasta, za wyjątkiem holocenijskich den dolin.

Utwory holocenijskie stanowią osady rzeczne wypełniające dna dolin: piaski i żwiry korytowe, piaszczysto-mułkowe osady młodszych teras oraz ilasto-mułowe mady pokrywające terasy. Doliny małych cieków wypełniają osady piaszczysto-mułkowe. Zagłębienia starorzeczy oraz nieckę jeziorną w południowo-wschodniej części Legnicy wypełniają namuły zawierające znaczne domieszki szczątków organicznych. Sekwencję osadów wypełniających zanikłe jezioro kończy warstwa torfów.

W centralnej części miasta na osadach naturalnych zalegają rozległe płyty nasypów antropogenicznych o miąższości od kilku do około 10 m.

1.2.2.2. Surowce mineralne

W Legnicy występują udokumentowane złoża węgla brunatnego i kruszywa naturalnego.

Węgiel brunatny

W północnej części miasta znajdują się fragmenty udokumentowanych złóż węgla brunatnego "Legnica - Pole Zachodnie" i "Legnica - Pole Wschodnie".

Seria węglowa w osadach mioceńskich zawiera trzy pokłady węgla, występujące na północ od uskoku chojnowsko-legnickiego:

- pokład I o miąższości do 24 m (średnio 13 - 15 m),
- w części centralnej i północnej złoża rozszczepia się na dwie ławice, z których górna stanowi pokład II o miąższości sięgającej ponad 17 m,
- powyżej zalega pokład III o średniej miąższości 3 - 4 m.

Pokłady I i II zalegają w Legnicy na głębokości około 140 - 170 m. W centralnej części Pola Zachodniego spąg pokładu I znajduje się na głębokości około 200 m. Przeciętny nadkład na terenie Pola Zachodniego ma 136 m grubości, przy średniej grubości węgla 22 m. W przypadku Pola Wschodniego wartości te wynoszą odpowiednio 146 m i 20,6 m.

Węgiel brunatny w złożu "Legnica" jest węglem energetycznym o niskim zapyleniu i wysokiej kaloryczności. Średnia wartość opałowa węgla z pokładów I i II wynosi 2382 kcal/kg przy zawartości popiołu 14,5%. Najlepsza jakość cechuje węgiel pokładu II w Polu Zachodnim: wartość opałowa wynosi średnio 2425 kcal/kg, zawartość popiołu 13,1%, a zawartość siarki waha się od 0,7 do 1,2%. Zasoby bilansowe złoża "Legnica - Pole Zachodnie" wynoszą 863 638 tys. ton, a złoża "Legnica - Pole Wschodnie" - 839 312 tys. ton. Zasoby te są jednymi z największych w Polsce. Stopień udokumentowania złóż jest zróżnicowany, od kategorii C2 do kategorii A. Kopalinami towarzyszącymi są ility ceramiki budowlanej oraz kruszywo naturalne.

Kruszywa naturalne

W nadkładzie złóż węgla brunatnego znajduje się złożo kruszywa naturalnego "Legnica - Pole Wschodnie". Stanowią je czwartorzędowe piaski różnoziarniste i żwiry rzeczne wypełniające dolinę Kaczawy. Przeciętna miąższość złoża wynosi 10,3 m przy nadkładzie 1,6 m. Złożo udokumentowane jest w kategorii C2, a jego zasoby bilansowe wynoszą 299 572 tys. ton.

Ponadto, w Legnicy i w bezpośrednim otoczeniu miasta eksploatowano w licznych gliniankach ility ceramiczne oraz piaski budowlane (między innymi w rejonie Lasku Złotoryjskiego, Piątnicy i Pawic).

Złoża surowców mineralnych

	powierzchnia (ha) w obrębie Legnicy	odsetek powierzchni miasta
WĘGIEL BRUNATNY	1337,4	23,8
w tym - zasoby bilansowe	1010,0	17,9
złożo "Legnica - Pole Zachodnie"	1235,0	21,9
złożo "Legnica - Pole Wschodnie"	102,4	1,8
KRUSZYWA NATURALNE (piaski i żwiry) - złożo "Legnica - Pole Wschodnie"	294,0	5,2

źródło: oprac. własne BRR Katowice

1.2.2.3. Rzeźba terenu

W Legnicy występują dwa typy krajobrazu naturalnego, będące rezultatem rozwoju rzeźby w czwartorzędzie:

- krajobraz staroglacjalny w obrębie wysoczyzn, tworzony przez zdenudowane powierzchnie kemów i sandrów, częściowo maskowane pokrywami lessów;
- krajobraz dolin rzecznych i równin akumulacyjnych, utworzony przez powstające w późnym plejstocenie i holocenie terasy, które zostały miejscami przykryte płatami osadów eolicznych, a u podnóża wysoczyzn także osadami stokowymi.

Obszar miasta jest położony na wysokości od 109 do 181 m n.p.m. (hałda Huty Miedzi "Legnica"), rozpiętość pomiędzy najniższej i najwyższej usytuowanym punktem miasta wynosi zatem 72 m. Zdecydowana większość miasta (ponad 45% jego powierzchni) położona jest na wysokości 120 - 130 m n.p.m., zaś blisko trzecia część - poniżej 120 m n.p.m. Rzeźba terenu jest monotonna, w większości nachylenia terenu nie przekraczają 3%, na połowie terytorium miasta są one mniejsze od 1%; tereny o spadkach powyżej 8% zajmują zaledwie około setną część powierzchni Legnicy. Większość terenów w Legnicy eksponowana jest w kierunku wschodnim (18% powierzchni miasta) i północno-wschodnim (14%) oraz południowym (16,4%).

Wysokości bezwzględne, spadki i ekspozycje terenu w obrębie Legnicy

hipsometria			spadki terenu			ekspozycje terenu		
wysokość (m n.p.m.)	powierzchnia (ha)	odsetek pow. miasta	spadki terenu (%)	powierzchnia (ha)	odsetek pow. miasta	ekspozycje	powierzchnia (ha)	odsetek pow. miasta
< 120	1797,2	31,9	0 - 3	4964,0	88,2	N	272,7	4,8
120 - 130	2563,7	45,5	0 - 1	2991,1	53,1	NE	790,2	14,0
130 - 140	557,7	10,0	1 - 3	1972,9	35,1	E	1019,4	18,1
140 - 150	134,0	2,4	3 - 5	401,5	7,1	SE	359,1	6,4
150 - 160	160,0	2,8	5 - 8	188,3	3,3	S	925,8	16,4
160 - 170	332,8	5,9	8 - 12	66,8	1,2	SW	589,6	10,5
> 170	82,5	1,5	12 - 25	7,9	0,2	W	528,4	9,4
						NW	486,7	8,6

źródło: oprac. własne BRR Katowice

Przeważającą część miasta zajmuje Równina Legnicka, pochylona ku północnemu-wschodowi, położona

na wysokości od 111 do 131 m n.p.m. (w większości w przedziale od 115 do 125 m n.p.m.); lokalne obniżenie tworzy równina torfowiskowa w południowo-wschodniej części miasta.

Zasadniczą część Równiny Legnickiej tworzą równiny rzeczne dolin Kaczawy, Czarnej Wody i Wierzbiaka wraz z przyległymi równinami napływowymi. W dolinach rzek występuje do pięciu poziomów terasowych, o krawędziach słabo zaznaczających się w rzeźbie terenu:

- najmłodsza terasa Ia w postaci wąskich listew położonych bezpośrednio przy korycie Kaczawy;
- najbardziej rozprzestrzenione holocenijska terasa Ib (3 - 4 m nad poziomem rzeki) i młodoplejstocenijska terasa II (5 - 7 m), na której zalegają pokrywy eoliczne;
- terasy wyższe budują lewe zbocze doliny Kaczawy (jedynie terasa III stanowi poziom ciągły).

Główne formy geomorfologiczne w obrębie Legnicy

	powierzchnia (ha)	odsetek powierzchni miasta
TERASY RZECZNE	4067,0	72,5
terasa Ia - Ib	283,0	34,5
terasa Ia	100,4	1,8
holocenijska terasa Ib	182,6	32,5
terasa II	1673,0	30,0
terasa III - V	467,0	8,0
terasa III	297,7	5,3
terasa IV	35,1	0,6
terasa V	133,8	2,4
RÓWNINA JEZIORNO-TORFOWISKOWA	144,0	2,5
WYSOCZYŻNY	1418,0	25,0

źródło: oprac. własne BRR Katowice

Południowo-zachodnią część miasta zajmuje Wysoczyzna Chojnowska, stanowiąca niemal płaską wierzchołkową na wysokości 160 - 170 m n.p.m., zbudowaną z osadów lodowcowych, pokrytą płatami lessów (zajmują one około 700 ha, a więc blisko 12,5% powierzchni miasta), ograniczoną zboczami o wysokości względnej około 30 m i nachyleniu 8-15%; zbocza wierzchołkowe rozczłonkowane są krótkimi dolinkami denudacyjnymi.

Fragment Wysoczyzny Chojnowskiej występuje także na południowo-wschodnim skraju Legnicy w postaci łagodnego stoku o spadkach nie przekraczających 5%.

W północnej części miasta Równinę Legnicką zamykają wzniesienia o wysokości 120 - 140 m n.p.m. Stanowią one południowy, silnie zdenudowany stok Równiny Lubińskiej o zróżnicowanych spadkach, lokalnie przekraczających 8%. Na przedpolu Równiny Lubińskiej, w rejonie Piątnicy, znajduje się ostaniec erozyjny o wysokości względnej 6 - 7 m i łagodnych spadkach (3-5%).

Od południowego-wschodu i wschodu sąsiedztwo miasta stanowią wzniesienia Wzgórz Strzegomskich (do ponad 160 m n.p.m.) oraz Wysoczyzny Średzkiej (120 - 130 m n.p.m.).

Naturalna rzeźba terenu została w znacznym stopniu przemodelowana przez człowieka; najbardziej wyraziste formy antropogeniczne tworzą liczne nasypy kolejowe o wysokości sięgającej 10 m oraz hałdy Huty Miedzi "Legnica" o wysokości względnej do 15 m; prócz nich występują liczne wyrobiska (zagłębienia po eksploatacji gliny, iltów, piasków i żwirów, niektóre wypełnione wodą, stanowiące elementy urozmaicające rzeźbę obszaru Legnicy), inne sztuczne zbiorniki wodne, wały przeciwpowodziowe oraz nasypy antropogeniczne, składające się z gruzu, śmieci i przemieszczonych mas ziemnych, pokrywające obszar o powierzchni około 400 ha.

1.2.2.4. Zespoły gruntów; warunki geologiczno-inżynierskie

Warunki geologiczno-inżynierskie określono na podstawie "Atlasu geologiczno-inżynierskiego miasta Legnica w skali 1:10000". Wyróżnia się w nim następujące zespoły gruntów:

- grunty sypkie,
- grunty spoiste holocenijskie,
- grunty spoiste trzeciorzędowe, plejstocenijskie i czwartorzędowe nie rozdzielonego,
- grunty organiczne,
- grunty nasypowe.

Grunty sypkie. Grunty sypkie stanowią przeważający rodzaj podłoża w południowo-wschodniej i wschodniej części miasta, budują głównie terasy rzeczne; ich miąższość wynosi od kilku do kilkunastu metrów. Są to żwiry i pospółki, rzadziej piaski drobnoziarniste i pylaste. Przewarstwienia gruntów spoistych są sporadyczne i ograniczone do strefy przypowierzchniowej. Na wysoczyznach występują zwykle w postaci soczew w glinach morenowych. W dolinach I poziomu wody gruntowej zalega często na głębokości poniżej 2 metrów, pogarszając ogólnie korzystne warunki posadowienia budowli.

Grunty spoiste holocenijskie. Grunty spoiste holocenijskie stanowią mady występujące w strefie przykorytowej rzek oraz wypełniające lokalne zagłębienia na powierzchni teras. Rozprzestrzenienie tych osadów maleje wraz z głębokością. Nie stwierdzono ich występowania głębiej niż 5 metrów pod powierzchnią terenu. Wykształcone są jako gliny o różnorodnym składzie granulometrycznym, ility, a niekiedy jako mało spoiste piaski pylaste i pyły. Konsystencja gruntów jest zmienna, najczęściej plastyczna i miękkoplastyczna w sąsiedztwie zwierciadła wód gruntowych. Naprzemianległe warstewki i laminy pyłowo-ilty i piaszczyste obniżają ich własności wytrzymałościowe (pod wpływem wód opadowych i gruntowych ulegają upłynnieniu) Nie stanowią pewnego podłoża budowlanego.

Grunty spoiste pozostałe. Iły trzeciorzędowe stanowią grunty półzwarte, czasem twaroplastyczne o dobrych parametrach wytrzymałościowych. Korzystne warunki obniżają nieliczne przewarstwienia wodonośnych gruntów sypkich, skłonność ilów do pęcznienia oraz zlustrowania. Plejstocenijskie gliny zwałowe oraz zastoiskowe iły i gliny pylaste są głównym budulcem wysoczyzn. Stanowią grunty skonsolidowane, półzwarte i twaroplastyczne o dobrych parametrach wytrzymałościowych. Gliny o znacznym udziale frakcji pylastej mogą zmienić konsystencję na plastyczną w przypadku kontaktu z wodą, jednak zwierciadło wód gruntowych na wysoczyźnie zalega zwykle na głębokości poniżej 4 metrów. Osady czwartorzędowe nie rozdzielone to pylasto-gliniaste pokrywy deluwialne, lessowe i lessopodobne. Powszechnie występują na powierzchni wysoczyzn, natomiast na głębokości 2 metrów zalegają rzadko. Mają konsystencję twaroplastyczną, czasem półzwartą. W warunkach nasączenia wodami opadowymi mogą przejść w stan plastyczny. Grunty te nie mają jednak kontaktu z wodami gruntowymi i nie powinny stanowić utrudnienia w posadowieniu budynków.

Grunty organiczne. Grunty organiczne tworzą torfy, namuły mineralno-organiczne oraz grunty próchniczne. Wypełniają dawne starorzecza w dnach dolin, występują w obrębie lokalnych zagłębień bezodpływowych, zaś szerzej rozprzestrzenione są w rejonie dawnego jeziora. Ich miąższość czasem przekracza 4 metry. Osady te charakteryzuje konsystencja plastyczna i miękkoplastyczna oraz zawilgocenie lub wysycenie wodą gruntową. Zwierciadło wód gruntowych jest położone płytko (0-2 m p.p.t.) i podlega wahaniom. Grunty organiczne stwarzają niekorzystne warunki posadowienia budowli.

Grunty nasypowe. Grunty nasypowe skupione są głównie w środkowej części miasta. Ich miąższość jest zróżnicowana, sięgając miejscami 10 metrów. Nośność gruntów jest zmienna i wymaga szczegółowych badań.

Zespoły gruntów w obrębie Legnicy

Symbol	litologia	geneza	wiek	piętro	pow. (ha)	odsetek pow. miasta
n-f-Q-h	namuły (młode mady)	rzeczne	czwartorzęd	holocen	372,6	6,6
ma-f-Q-h	mady	rzeczne	czwartorzęd	holocen	1141,8	20,3
n-li-Q-h	namuły i torfy	limniczne	czwartorzęd	holocen	107,6	1,9
t-Q-h	torfy	biogeniczne	czwartorzęd	holocen	26,7	0,5
ma+p-f-Q-h	piaski, mady nierozdzielone	rzeczne	czwartorzęd	holocen	82,6	1,5
pż-f-Q-h(t)	piaski i żwiry	rzeczne	czwartorzęd	holocen	256,9	4,6
pż-f-Q-h	piaski i żwiry	rzeczne	czwartorzęd	holocen	205,3	3,6
gp-d-Q	gliny i piaski	deluwialne	czwartorzęd	plejstocen - holocen	194,9	3,5
gpy-Q	gliny pyłowe lessopodobne	deluwialne/eluwialne	czwartorzęd	plejstocen	706,8	12,6
m-b-Q1-p3	muly i iły	zastoiskowe	czwartorzęd	plejstocen	23,5	0,4
pż-f-Q-p4(t)	piaski i żwiry	rzeczne	czwartorzęd	plejstocen	247,6	4,4
pż-f-Q-p3	piaski i żwiry	rzeczne	czwartorzęd	plejstocen	1386,2	24,6
pż-fg-Q1-p3	piaski i żwiry	wodnolodowcowe	czwartorzęd	plejstocen	398,6	7,1
pż-fg-Q2-p2	piaski i żwiry	wodnolodowcowe	czwartorzęd	plejstocen	1,3	0,02
g-g-Q1-p3	głina zwałowa	lodowcowa	czwartorzęd	plejstocen	279,9	5,0
g-g-Q2-p2	głina zwałowa	lodowcowa	czwartorzęd	plejstocen	1,5	0,03
g-PL3-g	gliny i iły kaolinowe	wietrzeniowe	trzeciorzęd	pliocen	64,6	1,1
pż-PL3-g	piaski i żwiry	wietrzeniowe/rzeczne	trzeciorzęd	pliocen	2,2	0,04
im-MP	iły i mulki		trzeciorzęd	miocen - pliocen	124,6	2,2
pż-MP	piaski i żwiry		trzeciorzęd	miocen - pliocen	3,8	0,1

źródło: oprac. własne BRR Katowice

Warunki geologiczno-inżynierskie

Przeważająca część miasta odznacza się korzystnymi warunkami geologiczno-inżynierskimi: dogodnie warunki do posadowienia budowli istnieją na wysoczyznach, mających prawie płaskie wierzchowiny i głęboko położone zwierciadło wód gruntowych oraz na obszarach zbudowanych z piaszczysto-żwirowych gruntów sypkich.

Warunki geologiczno-inżynierskie ulegają pogorszeniu na obszarach płytkiego zalegania wód gruntowych, zwłaszcza, iż ich poziom ulega znacznym wahaniom oraz w rejonach występowania gruntów nasypowych, które cechują się zmienną nośnością.

Niekorzystne warunki geologiczno-inżynierskie panują w dolinach rzek, zagłębieniach bezodpływowych, na równinie jeziorno-torfowiskowej oraz na stokach wysoczyzn o nachyleniu dochodzącym do 18%, a więc w rejonach, gdzie występują płyty nienośnych gruntów organicznych (torfy, namuły, grunty próchniczne) i słabonośnych, plastycznych gruntów spoistych.

Zespoły gruntów na głębokości 2 m; ocena warunków geologiczno-inżynierskich w obrębie Legnicy

	powierzchnia (ha)	odsetek pow. miasta
grunty sypkie - piaski i żwiry; warunki na ogół korzystne, utrudnienia w strefach płytkiego występowania wód gruntowych	3218,7	57,2
grunty spoiste - mady holocenijskie - mady plastyczne i miękkoplastyczne; przewarstwienia piasków lub osadów organicznych; płytko występują wody gruntowe; warunki niekorzystne	607,4	10,8
grunty organiczne - torfy, muly plastyczne i miękkoplastyczne; płytko występują wody gruntowe; warunki niekorzystne	145,7	2,6

grunty spoiste - pozostałe - gliny i ropy półzwarte lub twar doplastyczne; warunki korzystne z wyjątkiem stoków wysoczyzn	1057,1	18,8
grunty nasypowe o znacznej miąższości i zmiennych cechach; wymagają każdorazowo badań nośności	247,5	4,4

źródło: Atlas geologiczno-inżynierski miasta Legnica; oprac. BRR Katowice

1.2.2.5. Warunki klimatyczne

Według regionalizacji agroklimatycznej Gumińskiego Legnica znajduje się w dzielnicy wrocławskiej; Wiszniewski i Chelchowski umieszczają natomiast miasto w regionie klimatycznym VII lubusko-dolnośląskim.

Rejon miasta cechuje się wyjątkowo łagodnym i ciepłym w skali kraju klimatem, charakteryzującym się następującymi wartościami podstawowych elementów klimatu:

średnia temperatura roczna	8,5°C
średnia temperatura półroczna ciepłego	14,0°C
średnia temperatura półroczna zimnego	2°C
ilość dni z opadem ciągłym zimą (znaczna w skali kraju)	15
ilość dni z mgłą w ciągu roku	> 60
liczba dni z pokrywą śnieżną	60
liczba dni pochmurnych w ciągu roku	124,8
liczba dni pogodnych w ciągu roku	44,3
średni opad roczny w wieloletniu 1960 - 1989	554 mm

Opady atmosferyczne

Wielkość opadów atmosferycznych w rejonie Legnicy cechuje duża zmienność, czego efektem jest stosunkowo częste występowanie susz i powodzi. Ilość opadów należy tu do najniższych na Dolnym Śląsku. W wieloletniu 1960-1989 średni opad roczny wyniósł przeciętnie 554 mm z maksimum 803 mm w 1977 roku. Lata 80. i początek lat 90. były okresem bardzo suchym. Średni opad roczny w 1990 roku osiągnął tylko 394 mm. Suche były również lata 1951, 1953 i 1969.

Klimat Legnicy odznacza się częstszym występowaniem w okresie od marca do października długotrwałych (od 9 do ponad 28 dni) okresów posusznych w stosunku do Wrocławia i Poznania. Deszcze ulewne i nawalne występują w okresie od kwietnia do października z maksimum w czerwcu i lipcu. W Legnicy częstość występowania i natężenie tego rodzaju opadów są niższe od notowanych w pozostałej części zlewni Kaczawy, a te są z kolei niższe od przeciętnie obserwowanych w kraju. Deszcze rozlewne stanowią 17% ogółu opadów ulewnych i nawalnych; są to ulewy o małych natężeniach, lecz ze względu na duży zasięg terytorialny i czas trwania mogą być przyczyną poważnych w skutkach powodzi: deszcz rozlewny trwający od 31 lipca do 2 sierpnia 1977 roku (wysokość opadu - 148 mm), przyczynił się do powstania największej w mieście powojennej powodzi.

Warunki przewietrzania

W Legnicy dominują wiatry z sektora zachodniego, dość częste są także wiatry wschodnie i południowe. W półroczu ciepłym wyraźnie większy jest udział wiatrów północno-zachodnich, natomiast w półroczu chłodnym wzrasta udział wiatrów południowych. Podczas występowania niekorzystnych dla przewietrzania stanów równowagi atmosfery dominują wiatry południowo-zachodnie i południowe, częste są też wiatry wschodnie.

W czasie, gdy równowaga atmosfery znajduje się w sprzyjającej przewietrzaniu 4 klasie stabilności (51,3% przypadków), uwidacznia się bardzo silna dominacja wiatrów zachodnich. Jedyne wiatry słabe, o prędkości 1 m/s, wieją najczęściej z południowo-zachodu, zgodnie z nachyleniem doliny Kaczawy. Podczas występowania niekorzystnych dla przewietrzania stanów równowagi atmosfery 1, 2 i 6 klasy (23,6 % przypadków) dominują wiatry południowo-zachodnie i południowe, choć częste są też wiatry wschodnie.

Prędkość wiatrów jest większa w półroczu chłodnym, przy czym największy wzrost prędkości w tym okresie obserwuje się dla wiatrów zachodnich, południowo-zachodnich i północno-zachodnich; wiatry wiejące z tych kierunków charakteryzują się największymi prędkościami średnimi także w półroczu ciepłym. Różnicę w rozkładzie wiatrów półroczna ciepłego i chłodnego stanowi wyraźnie większy udział wiatrów północno-zachodnich w półroczu ciepłym, natomiast w półroczu chłodnym wzrasta udział wiatrów południowych.

Rozkładu wiatru i klas stabilności równowagi atmosfery wskazuje na kluczową rolę niezabudowanego dna doliny Kaczawy w przewietrzaniu miasta, szczególnie podczas panowania warunków sprzyjających koncentracji zanieczyszczeń w atmosferze. Ukształtowanie terenu miasta w formie półzamkniętej kotliny z płaskim dnem dolin rzecznych stwarza warunki sprzyjające powstawaniu zastoisk zimnego powietrza i kumulacji zanieczyszczeń atmosfery ze źródeł lokalnych. Dodatkowym czynnikiem utrudniającym przewietrzanie centralnych rejonów miasta są przegradzające dolinę Kaczawy wysokie nasypy kolejowe.

Warunki bioklimatyczne

Bioklimat otoczenia Legnicy jest słabobodźcowy z cechami obciążającymi na terenie zurbanizowanym. Pogody korzystne dla klimatoterapii występują latem i wczesną jesienią, pogody niekorzystne - głównie zimą (zwłaszcza w styczniu), co jest wynikiem oddziaływania gór.

Odczuwalność cieplna jest przeciętna, jedynie wiosną notuje się wysoką częstość występowania warunków termicznych odczuwanych jako komfortowe. Liczba dni parnych wynosi 13-14 rocznie i jest niższa od średniej dla Polski południowej i centralnej.

Warunki agroklimatyczne

Według bonitacji klimatycznej dla rolnictwa, rejon Legnicy należy do najkorzystniejszych w kraju (96 punktów w 100 punktowej skali). Dobra jakość gleb, łagodny klimat i jeden z najdłuższych w kraju okres wegetacyjny, a szczególnie jego wczesny początek, stanowią potencjalnie bardzo dobre warunki do uprawy warzyw (zwłaszcza

nowalijek).

Warunki agroklimatyczne przedstawiają się następująco:

temperatura gleby > 0°C na głębokości 10 cm ustala się średnio już 1 marca,
temperatura gleby > 3°C na głębokości 10 cm ustala się średnio 20 marca,
okres wegetacyjny trwa 225 dni i należy do najdłuższych w Polsce.

Najniższe jest zagrożenie potencjalne roślin uprawnych dla przymrozków wiosennych - ostatnie przymrozki występują przed 25 kwietnia; średnia liczba dni z przymrozkiem wynosi 0,5 w roku; zagrożenie potencjalne roślin uprawnych dla przymrozków jesiennych jest przeciętne, pierwsze przymrozki występują między 6 i 15 października.

Legnica znajduje się w strefie o najniższym zagrożeniu zbiorów określonych częstotliwością występowania serii dni dżdżystych i opadów obfitych (co najmniej 10 mm/dobę) w założonym, dwutygodniowym okresie zbiorów żyta ozimego, pszenicy jarej i ziemniaków.

Bardzo dobre warunki agroklimatyczne niweczy jednak znaczne zanieczyszczenie gleb (głównie miedzią) w południowej części Legnicy.

1.2.2.6. Wody podziemne

Kompleksy wodonośne

W obrębie Legnicy występują trzy kompleksy wodonośne: czwartorzędowe, trzeciorzędowe oraz podłoża paleozoicznego.

Kompleks czwartorzędowy wiąże się przepuszczalnymi utworami osadów wodnolodowcowych i rzecznych. Zwierciadło wód czwartorzędowych ma w większości charakter swobodny. W głębokich dolinach występują kontakty hydrauliczne z wodonośnymi utworami trzeciorzędowymi.

Kompleks trzeciorzędowy jest zróżnicowany. W południowej części miasta występuje jeden, nadwęglowy poziom wodonośny. Na północ od uskoku chojnowsko-legnickiego występują dwa poziomy wodonośne: nadwęglowy oraz głębszy, międzywęglowy. Warstwy wodonośne kompleksu trzeciorzędowego mają zwierciadło napięte. Wody te posiadają przeważnie charakter subartezyjski. Stwierdzono także występowanie wód artezyjskich (między innymi w Przybkowie).

W podłożu dolnopaleozoicznym wodonośne są warstwy zwietrzałe; generalnie skały podłoża przedtrzeciorzędowego są słabo przepuszczalne.

Zasoby i jakość wód podziemnych

Według Mapy Hydrogeologicznej Polski w skali 1:50000, arkusz Legnica, większe zasoby czwartorzędowych wód podziemnych skupiają się w dolinach Kaczawy i Czarnej Wody; wydziela się tu Użytkowe Poziomy Wód Podziemnych (UPWP) o potencjalnej wodonośności 30-50 m³/h (w dolinie Kaczawy poniżej Piątnicy i Starych Piekar wodonośność potencjalna wynosi 10-30 m³/h).

Jakość wód w utworach czwartorzędowych jest zróżnicowana. Są to wody twarde i bardzo twarde, o odczynie obojętnym bądź nieznacznie zasadowym. Mineralizacja w większości przypadków przekracza wartość maksymalną dla wód słodkich. Wody są nieagresywne lub słabo agresywne. Sporadycznie w rejonie huty miedzi i centrum miasta spotyka się wody silnie agresywne.

W zasobach wód trzeciorzędowych wydzielono Użytkowe Poziomy Wód Podziemnych (UPWP), obejmujące północną, północno-zachodnią i południową część miasta. Największą wodonośnością potencjalną (30-50 m³/h) cechuje się obszar pomiędzy Pawicami a Państwem, najmniejszą (<10m³/h) - obszar położony na południowy-wschód od Osiedla Sienkiewicza. Zasadnicza część Legnicy pozbawiona jest jednak znaczących zasobów wód trzeciorzędowych.

Wody poziomu nadwęglowego są średniotwarde i twarde o odczynie na ogół obojętnym. Mineralizacja wynosi zwykle poniżej 400 mg/dm³. Wody wykazują słabą agresywność kwasowęglową. W poziomie międzywęglowym zalegają wody od miękkich do średniotwardych o mineralizacji około 460 mg/dm³.

Główny Zbiornik Wód Podziemnych Nr 318 Słup-Legnica

W południowym i częściowo wschodnim fragmencie Legnicy rozciąga się Główny Zbiornik Wód Podziemnych Nr 318 Słup-Legnica (zajmujący w granicach miasta 3091 ha, 55% jego powierzchni), stanowiący obszar o wodonośności potencjalnej powyżej 70 m³/h. Obejmuje on zasoby wód podziemnych w dolnym odcinku doliny Nysy Szalonej i doliny Kaczawy (do ujścia Czarnej Wody) oraz wody międzymorenowe na wschód od wymienionych dolin. Dla GZWP Słup-Legnica określono obszar wysokiej ochrony (OWO). Stopień izolacji zbiornika jest zróżnicowany: poziom międzymorenowy jest częściowo izolowany, poziom wodonośny w dolinach nie posiada izolacji.

Jednostki hydrogeologiczne

symbol	główny poziom stratygraficzny/ /poziom podrzędny	stopień izolacji	klasa jakości wody	powierzchnia (ha)	odsetek pow. miasta
2aQ/Tr	czwartorzęd/trzeciorzędowy	brak	II	138,3	2,5
8aQ	czwartorzęd	brak	III	1605,7	28,5
7aQ/Tr	czwartorzęd/trzeciorzędowy	brak	II	172,3	3,1
6cTr	trzeciorzęd	dobry	II	656,8	11,7
10aQ/Tr	czwartorzęd/trzeciorzędowy	brak	II	483,9	8,6
5cTr	trzeciorzęd	dobry	II	398,3	7,1
9cTr	trzeciorzęd	dobry	II	381,1	6,8
				3836,4	68,2

źródło: oprac. własne BRR Katowice

Wody gruntowe

Zwierciadło pierwszego poziomu wód gruntowych zalega na zmiennej głębokości, zależnie od cech litologicznych skał, ukształtowania powierzchni oraz pory roku.

Płytkie zaleganie wód gruntowych (0-2 m p.p.t.) cechuje 40% powierzchni miasta w obrębie holocenijskich teras rzecznych, den dolin rozcinających krawędzie wysoczyzn oraz na terenach bezodpływowych, obejmujących między innymi dawne wyrobiska. Lokalnie o płytkim zaleganiu wód decydują przewarstwienia osadów słabo przepuszczalnych blisko powierzchni terenu.

Trzecia część obszaru Legnicy charakteryzuje się położeniem zwierciadła wód gruntowych na głębokości 2-4 m p.p.t. W obrębie szeroko rozprzestrzenionej terasy II, w miejscach położonych nieco wyżej oraz oddalonych od cieków wodnych, poziom wód gruntowych obniża się okresowo do głębokości poniżej 4 metrów. W górnych partiach stoków wysoczyzn stwierdzono występowanie wód gruntowych na głębokości 4-5 m, przeważająca część wysoczyzn nie ma wód gruntowych położonych płycej niż 5 metrów p.p.t.

Występowanie pierwszego poziomu wód gruntowych

występowanie pierwszego poziomu wód gruntowych (m)	powierzchnia (ha)	odsetek pow. miasta
0 - 2	2193,5	39,0
2 - 4	1854,6	32,9
poniżej 4 m	48,9	0,9
brak do głębokości 5	1189,5	21,1

źródło: oprac. własne BRR Katowice

1.2.2.7. Wody powierzchniowe

Sieć rzeczna

Legnica położona jest w obrębie zlewni Kaczawy; blisko połowa obszaru miasta odwadniana jest bezpośrednio do Kaczawy, pozostała część znajduje się w zlewniach Czarnej Wody i Wierzbiaka, dopływów Kaczawy.

Zlewnie rzek w obrębie Legnicy

	powierzchnia (ha)	odsetek pow. miasta
KACZAWY (bezpośrednia)	2690	48,0
WIERZBIAKA Z KOPANINĄ	1503	26,5
CZARNEJ WODY Z PAWŁÓWKĄ	1436	25,5

źródło: oprac. własne BRR Katowice

Sieć rzeczna w obrębie Legnicy stanowią: Kaczawa z Młynówką, Czarna Woda z Pawłówką, Wierzbiak z Kopaniną oraz szereg drobnych cieków i rowów melioracyjnych bez nazw własnych.

Kaczawa ma źródła w Górach Kaczawskich na wysokości 575 m n.p.m., a jej ujście znajduje się na wysokości 93,6 m n.p.m. Średni spadek rzeki wynosi 5,74‰. Powierzchnia zlewni rzeki wynosi 2251,5 km²; w jej obrębie znajduje się tylko 8,4 % obszarów leśnych. Średni roczny przepływ ulega dużym wahaniom zależnym od równie zmiennych opadów atmosferycznych. W latach 1920-1935 wynosił on przeciętnie 7,1 m³/s, a w latach 1978-1990 tylko 3,7 m³/s. W 1990 roku średni roczny przepływ wyniósł niespełna 1,5 m³/s.

Kaczawa przepływa przez Legnicę na odcinku o długości 13,7 km przy przeciętnym spadku 1,4‰. Rzeka w obrębie miasta jest uregulowana i obustronnie obwałowana z wyjątkiem naturalnego, wysokiego brzegu w rejonie Lasku Pawickiego. Szerokość międzywala jest zróżnicowana: w części południowej (do ulicy Wodnej) waha się między 120 a 230 metrów, poniżej wynosi 30-90 metrów (najczęściej około 50-60 metrów).

Na podpiętrżonym odcinku Kaczawy, na północ od Przybkowa, bierze początek zbudowane w średniowieczu koryto Młynówki. Całkowita długość kanału wynosiła około 6,7 km. Śródmiejski odcinek kanału został zasypany na początku lat 70. Współcześnie Młynówka ma około 3020 metrów długości, a jej wody odprowadzane są do Kaczawy powyżej ul. Wodnej.

Czarna Woda uchodzi do Kaczawy w rejonie Piątnicy. Jest rzeką o charakterze nizinnym, bierze początek w Borach Dolnośląskich na wysokości 154,5 m n.p.m., uchodzi do Kaczawy na wysokości 114,1 m n.p.m. Średni spadek rzeki wynosi 0,8‰. Bardzo mały spadek koryta powoduje, że dno doliny Czarnej Wody jest płaskie, szerokie i w wielu miejscach podmokłe. Bezpośrednio powyżej Legnicy szerokie dno doliny Czarnej Wody stanowi polder dla ochrony miasta przed powodzią. W rejonie Grzymalina do Czarnej Wody uchodzi Skora, wypływająca z Gór Kaczawskich. Zasilanie wodami Skory powoduje, że opady atmosferyczne oraz topnienie śniegu w górach mają znaczny wpływ na wahania przepływu dolnego biegu Czarnej Wody.

Legnicki odcinek rzeki został poprowadzony obwałowanym kanałem do rejonu Zbiornika Kormoran, dalej Czarna Woda płynie głębokim korytem o brzegach podniesionych nasypami ziemno-gruzowymi. Średni spadek tego odcinka wynosi 0,4‰.

Pawłówka, dopływ Czarnej Wody, jest niewielkim ciekim biorącym początek na Wysoczyźnie Chojnowskiej w rejonie huty miedzi, stanowiąc odbiornik ścieków z oczyszczalni huty. Pawłówka ma koryto skanalizowane, na obszarze zabudowanym częściowo poprowadzone pod ziemią.

Wierzbiak, prawy dopływ Kaczawy, wypływa ze Wzgórz Strzegomskich (na wysokości około 250 m n.p.m.), a uchodzi do Kaczawy na wysokości 108,8 m. Średni spadek rzeki wynosi 3,18‰. W rejonie Legnicy Wierzbiak płynie wąskim korytem wciętym 2-3 metry w powierzchnię szerokiej terasy.

Kopanina, dopływ Wierzbiaka, rozpoczyna bieg w rejonie Nowej Wsi Legnickiej. Przez teren lotniska przepływa podziemnym kanałem, następnie otwartym rowem dopływa w rejon ul. Nikłowej. Przez osiedle Piekary ciek prowadzony jest pod ziemią, by ponownie wypłynąć między ulicami Dąbrówki i Ziemowita w Piekarach Wielkich. Kopanina jest odbiornikiem ścieków z oczyszczalni miejskiej. Do ujścia do Wierzbiaka płynie korytem

wcięty 2-3 metry w powierzchnię terasy.

Wody stojące

Na terenie miasta istnieje 67 zbiorników wód stojących pochodzenia antropogenicznego, o łącznej powierzchni 57,3 ha, z czego 40,1 ha stanowią stawy infiltracyjne ujęcia wody w Przybkwowie.

Pozostałe zbiorniki antropogeniczne to zalane wyrobiska po eksploatacji surowców skalnych, drobne stawy i zbiorniki przeciwpożarowe oraz osadniki i zbiorniki wód opadowych Huty Miedzi "Legnica". Niektóre zbiorniki są wypełnione wodą jedynie częściowo bądź okresowo.

W Legnicy brak jest wód stojących pochodzenia naturalnego; śladami istniejących dawniej jezior są okresowo podmokłe torfowisko przy ulicy Gniewomierskiej oraz tereny podmokłe w rejonie ulicy Łąkowej i Podmokłej, gdzie istniał dawniej staw o powierzchni około 20 ha.

1.2.2.8. Gleby

Blisko trzecią część obszaru gleb zajmują kompleksy pszenne bardzo dobre i dobre, znaczny (ponad 15%) udział mają także kompleksy trwałych użytków zielonych z przewagą użytków średnich.

Kompleksy rolniczej przydatności gleb

Kompleksy rolniczej przydatności gleb		powierzchnia (ha)	odsetek pow. miasta
kompleksy gleb ornych		2925,6	52,0
1	pszenny bardzo dobry	502,0	8,9
2	pszenny dobry	1146,7	20,4
3	pszenny wadliwy	326,8	5,8
4	żytni (pszenno-żytni) bardzo dobry	176,6	3,1
5	żytni (żytnio-ziemniaczany) dobry	401,3	7,1
6	żytni słaby	154,0	2,7
7	żytni (żytnio-lubinowy) bardzo słaby	68,0	1,2
8	zbożowo-pastewny mocny	120,0	2,1
9	zbożowo-pastewny słaby	31,0	0,6
kompleksy trwałych użytków zielonych		872,5	15,5
1z	użytki zielone bardzo dobre i dobre	130,6	2,3
2z	użytki zielone średnie	634,4	11,3
3z	użytki zielone słabe i bardzo słabe	107,5	1,9
użytki nierolnicze		226,3	4,0
Ls	lasy	221,9	3,9
RN	nieużytki	3,8	0,01
razem		4024,5	71,5

źródło: Mapa glebowo-rolnicza; oprac. własne BRR Katowice

Obszar Legnicy pokrywają przeważnie gleby brunatne i mady, stanowiące łącznie 83% powierzchni sklasyfikowanych gleb. Gleby brunatne wytworzone z glin i pyłów lessopodobnych występują na wysoczyznach oraz na wyższych terasach rzecznych; mady pokrywają niższe terasy w dolinach Kaczawy i Czarnej Wody, występują także wzdłuż koryt Kopaniny, Pawłówki i Wierzbiaka.

Udział gleb biellicowych i płowych wynosi 8,5%; gleby biellicowe, wytworzone z glin i piasków gliniastych, występują częściej w północnej części miasta, zaś gleby płowe rozwinęły się na fragmentach pylastych pokryw eolicznych w części południowej.

Czarne ziemie i czarne ziemie zdegradowane stanowią 5% sklasyfikowanych gleb, występują na peryferiach miasta w rejonie ulic Działkowej i Poznańskiej, spotykane są także w rejonie Piekar. Resztę powierzchni stanowią gleby glejowe, mułowo-torfowe, murszowo-mineralne i murszowate. Gleby glejowe koncentrują się w podmokłym dnie doliny Czarnej Wody i w obniżeniu pojeziernym na południe od lotniska, pozostałe występują głównie w rejonie dawnego jeziora przy ulicy Podmokłej.

Grunty chronione

Grunty chronione (grunty rolne klasy I-IV oraz grunty leśne) zajmują 35% powierzchni miasta; stanowią je: 9,7 ha gruntów klasy I, 306 ha gruntów klasy II, 878 ha gruntów klasy III oraz 783 ha gruntów klasy IV, a także 222 ha gruntów leśnych.

Gleby klasy I obejmują niewielkie fragmenty w południowej części miasta, gleby klasy II występują głównie na madach Kaczawy i Czarnej Wody w południowej i środkowej części miasta, gleby klasy III spotykane są powszechnie, zaś gleby klasy IV skupiają się głównie w części północnej, wschodniej i południowo-wschodniej. Większe kompleksy tworzą w zasadzie jedynie grunty klasy IV.

Bonitacja gleb wykonana w latach 60. jest nieaktualna; nie uwzględnia degradacji gleb na skutek ich zanieczyszczenia, zwłaszcza skażenia metalami ciężkimi oraz wieloletniego odlogowania.

Gleby chronione w Legnicy

Klasy gleb	występowanie	powierzchnia (ha)	odsetek pow. miasta
grunty rolne		1592,9	28,3
gleby klas R I-III		662,5	11,8
RI	niewielkie fragmenty w południowej części miasta	9,2	0,2
RII	dolina Kaczawy i rejon ul. Działkowej	280,7	5,0
RIII		693,5	12,3
RIIIa	powszechne, za wyjątkiem północnej części miasta	372,7	6,6

Klasy gleb	występowanie	powierzchnia (ha)	odsetek pow. miasta
RIIIb	powszechne, najczęściej na wschodzie i północy miasta	320,8	5,7
gleby klas RIV		783,4	13,9
RIVa	w części północnej, wschodniej i południowo-wschodniej	357,2	6,3
RIVb	w części północnej, wschodniej i południowo-wschodniej	252,4	4,5
trwale użytki zielone - łąki		242,7	4,3
gleby klasy Ł II-III		127,0	2,3
ŁII	na madach Kaczawy i Czarnej Wody	11,6	0,2
ŁIII	na północy, głównie w dolinie Czarnej Wody	115,5	2,1
gleby ŁIV	na północy, głównie w dolinie Czarnej Wody	115,7	2,1
TRWAŁE UŻYTKI ZIELONE - PASTWISKA		130,2	2,3
gleby klasy Ps I-III		76,0	1,4
PsI	w dolinie Kaczawy w południowej części miasta	0,5	0,0
PsII	w dolinie Kaczawy w południowej części miasta	12,8	0,2
PsIII	w dolinach rzek	62,7	1,1
gleby PsIV	w dolinach rzek, głównie Wierzbiaka	54,2	1,0
SADY		11,4	0,2
razem		2850,3	50,6

źródło: Mapa glebowo-rolnicza; oprac. własne BRR Katowice

1.2.2.9. Szata roślinna i świat zwierzęcy

Pomimo silnej antropopresji wiele obszarów w Legnicy odgrywa ważną rolę ekologiczną, stwarzając dogodne miejsca bytowania i rozmnażania się wielu gatunków roślin i zwierząt. Procesy naturalnej sukcesji prowadzą do wzbogacenia lub rewitalizacji wielu terenów zdegradowanych w wyniku wcześniejszych poczynań człowieka.

Szata roślinna

Zachowane fragmenty naturalnych terenów otwartych i licznych terenów zieleni miejskiej, z których miasto niegdyś słynęło, skupiają wiele ciekawych gatunków roślin.

W ramach inwentaryzacji przyrodniczej miasta (Inwentaryzacja przyrodnicza miasta Legnica. Część IV. Charakterystyka świata roślinnego i zwierzęcego, "Fulica" - Jankowski Wojciech, Wrocław 1996) zlokalizowano:

- 9 gatunków roślin chronionych (barwinek pospolity, buławnik mieczolistny, bluszcz pospolity, cis pospolity, grządel żółty, kalina koralowa, konwalia majowa, kruszyna pospolita, listera jajowata); ich występowanie wiąże się przede wszystkim z terenami cmentarzy, obrzeży leśnych oraz stawów i oczek wodnych;
- 12 gatunków roślin rzadkich (gruszczyka okrągłolistna, barszcz montegazziego, brzoza omszona, bez koralowy, gorysz błotny, jałowiec barwierski, koniopłoch łąkowy, lulek czarny, ostrożeń siny, pałka wąskolistna, rozchodnik sześciorzędowy, zawciąg pospolity);
- wiele gatunków ciekawych roślin ozdobnych, m.in.: ajlant gruczołkowany, choina kanadyjska, daglezja zielona, dąb szypułkowy Fastigiata, jesion wyniosły Diversifolia, jesion wyniosły Pendula, kasztanowiec pavia, klon zwyczajny Globosa, lilak chiński, lilak węgierski, magnolia japońska, miłorząb chiński, platan klonolistny, robinia biała Umbraculifera, różanecznik fioletowy, sosna żółta, tulipanowiec amerykański, złotokap pospolity;
- odnotowano również obecność 5 gatunków chronionych grzybów: czubajka kania, kozłak babka, ozorek dębowy - niezwykle rzadka huba, podgrzybek zajączek, sromotnik bezwstydnny; ich występowanie jest ściśle związane z lasami i zadrzewianiami.

Świat zwierzęcy

W wyniku inwentaryzacji świata zwierzęcego (Inwentaryzacja przyrodnicza miasta Legnica. Część IV. Charakterystyka świata roślinnego i zwierzęcego, "Fulica" - Jankowski Wojciech, Wrocław 1996) stwierdzono występowanie na terenie miasta wielu chronionych gatunków zwierząt:

- 6 gatunków chronionych ryb: koza, minóg strumieniowy, piekielnica, piskorz, strzebla potokowa, śluz;
- 16 gatunków innych ryb: brzana, ciernik, czebaczek amurski, jaź, jelec, karaś srebrzysty, kielb, kleń, lipień, okoń, płoć, pstrąg potokowy, słonecznica, szczupak, ukleja, węgorz; wymienione gatunki ryb występują jedynie w Kaczawie, Młynówce, Czarnej Wodzie, Wierzbiaku oraz w stawach przy ulicy Rzeszotarskiej i Szczytnickiej, a także w Lasku Złotyjskim;
- 11 gatunków chronionych płazów: grzebiuszka ziemna, kumak nizinny, ropucha szara, ropucha zielona, rzekotka drzewna, traszka grzebieniasta, traszka zwyczajna, żaba jeziorkowa, żaba moczarowa, żaba trawna, żaba wodna;
- 3 gatunki chronionych gadów: jaszczurka zwinka, jaszczurka żyworodna, zaskroniec zwyczajny;
- 62 gatunki gniazdujących chronionych ptaków: białorzutka, bocian biały, ciemiówka, czajka, drozd śpiewak, dzięcioł, dzięcioł duży, dzięcioł średni, dzięcioł zielony, dzwonek, gawron, gąsiorek, grubodziób, jaskółka oknówka, jerzyk, kawka, kłaskawka, kokoszka wodna, kopciuszek, kos, kowalik, kruk, kukułka, kulczyk, kwiczoł, łozówka, makolągwa, mazurek, muchołówka szara, muchołówka żałobna, myszółow, pelzacz ogrodowy, piecuszek, piegża, pierwiosnek, pleszka, pliszka siwa, pliszka żółta, płomykówka, pokrzewka czarnołbista, pokrzewka ogrodowa, potrzos, pustułka, puszczyk, sierpówka, sikora bogatka, sikora modra, skowronek, słowik rdzawy, sowa uszata, sójka, sroka, szpak, szczygieł, świergotek polny, świstunka, trzciniak, trznadel, wilga, wróbel, zaganiacz, zięba;
- 3 inne gatunki gniazdujących ptaków: grzywacz, kuropatwa, łyska;
- 14 gatunków chronionych ssaków: bóbr, borowiec wielki (nietoperz), gacek brunatny (nietoperz), gronostaj, jeż, karlik malutki (nietoperz), kret, łaska, mroczek późny (nietoperz), nocek natterera (nietoperz), nocek rudy (nietoperz), ryjówka aksamitna, ryjówka malutka, wiewiórka pospolita;

- 17 gatunków innych ssaków: dzik, jeleń, karczownik, kuna domowa, kuna leśna, lis, mysz domowa, mysz leśna, mysz polna, normik północny, nornica ruda, piżmak, polnik, sama, szczur wędrowny, tchórz zwyczajny, zając szarak.

1.2.2.10. Struktura środowiska przyrodniczego

W gospodarczej strukturze zbiorowisk roślinnych dominują uprawy polne, stanowiące blisko czwartą część powierzchni Legnicy; pozostałe zbiorowiska zajmują z reguły poniżej dwudziestej części miasta, szczególnie niewielki jest udział zbiorowisk najcenniejszych pod względem potencjału biologicznego (lasy, wody stojące, tereny podmokłe).

Struktura gospodarcza zbiorowisk roślinnych

Zbiorowiska roślinne	powierzchnia (ha)	odsetek pow. miasta
LASY	429,3	7,6
las i zadrzewienia	72,8	1,3
las użytkowane jako tereny rekreacyjne (Lasek Złotoryjski)	50,1	0,9
zadrzewienia w strefie ochronnej Huty Miedzi "Legnica"	306,4	5,4
ZBIOROWISKA WODNE, NA TERENACH PODMOKŁYCH I TRAWIASTE	641,5	11,5
zbiorowiska wodne	65,9	1,2
zbiorowiska na terenach podmokłych	65,4	1,2
łąki i pastwiska	510,2	9,1
POLA UPRAWNE, SADY I OGRODY DZIAŁKOWE	1672,4	29,7
uprawy polne	1330,0	23,6
mozaika upraw polnych i sadów	76,1	1,4
ogrody działkowe	266,3	4,7
ZIELEN MIEJSKA	140,0	2,5
parki, skwery i zieleńce, tereny rekreacyjno-sportowe	104,9	1,9
cmentarze	35,1	0,6
ZBIOROWISKA RUDERALNE I KADŁUBOWE NA NIEUŻYTKACH	1126,4	20,1
nieużytki porolne, roślinność ruderalna na niezabudowanych parcelach	368,2	6,5
roślinność na terenach rekultywowanych i nieużytkach w strefie ochronnej huty	128,0	2,3
roślinność na terenach zdegradowanych i silnie przekształconych	81,7	1,5
roślinność na terenach kolejowych	128,8	2,3
roślinność na terenach ujęcia wody powierzchniowej i lotniska	285,2	5,1
roślinność na terenach powojennych	134,5	2,4

źródło: oprac. własne BRR Katowice

System ekologiczny miasta

Podstawę systemu ekologicznego miasta stanowią korytarze ekologiczne o znaczeniu regionalnym: dna dolin Kaczawy i Czarnej Wody oraz korytarz o znaczeniu ponadlokalnym, jakim jest dolina Wierzbiana. Wiązą one obszar miasta z otoczeniem. Dno doliny Kaczawy stanowi korytarz ekologiczny rangi regionalnej, łączący Góry i Pogórze Kaczawskie z europejskiej rangi korytarzem doliny Odry. Korytarz umożliwia migrację i wymianę genetyczną wielu gatunkom fauny i flory; stanowi główną oś rusztu ekologicznego Legnicy.

W obszarze zainwestowanym korytarze Kaczawy i Czarnej Wody są zawężone: zbyt blisko koryta znajdują się wały przeciwpowodziowe, a przegradzające doliny rzek nasypy kolejowe stanowią bariery dla swobodnej migracji gatunków. Wrażliwym obszarem łącznikowym, wymagającym utrzymania, jest teren otwarty położony między Laskiem Pawickim a większymi kompleksami leśnymi, położonymi na północ od Legnicy, a w wymiarze lokalnym także rejon ulicy Mostowej, łączący Park Miejski z Aleją Zwycięstwa i Laskiem Złotoryjskim.

Biocentra, korytarze i wyspy ekologiczne

Do najistotniejszych ekosystemów na terenie miasta, stanowiących lokalne biocentra oraz korytarze i wyspy ekologiczne, należą:

Lasek Pawicki wraz z przyległym odcinkiem Kaczawy oraz okolicznymi polami i łąkami - jedyny naturalny teren leśny na obszarze miasta, stanowiący miejsce bytowania wielu gatunków ptaków i ssaków, a także kilku roślin chronionych i grzybów. Wykształcone na terenie Lasku Pawickiego zespoły leśne odzwierciedlają zróżnicowane stosunki wilgotnościowe. Większą część lasu stanowi drzewostan dębowy, w części północno-zachodniej występuje bagienny łęg olszowy, natomiast na południe od oczyszczalni ścieków - buczyna. W podszycie występuje częściowo chroniona kruszyna pospolita, a w runie gatunki chronione ściśle: śnieżyczka przebiśnieg, lilija złotogłów i podkolan biały oraz gatunek chroniony częściowo - konwalia majowa. Obszar stanowi siedlisko chronionych gatunków płazów, gadów i ptaków;

Lasek Złotoryjski wraz z gliniankami oraz okolicznymi łąkami i nieużytkami - teren parku leśnego ze sztucznie wprowadzonymi nasadzeniami; stanowi miejsce bytowania wielu gatunków płazów i ptaków oraz gadów i małych ssaków;

łąki i zalesienia przy ul. Rzeszotarskiej - tworzące urozmaicony ekosystem, składający się z dwóch terenów leśnych, dużego stawu oraz pól i łąk z zakrzaczeniami; pomimo sąsiedztwa składowiska odpadów stanowi miejsce bytowania wielu gatunków chronionych roślin i zwierząt; obszar położony pomiędzy ul. Rzeszotarską a składowiskiem odpadów cechuje się znacznym nagromadzeniem walorów przyrodniczych, dzięki zróżnicowanym siedliskom występuje tu liczna populacja wielu chronionych gatunków fauny i flory; rejon ten obejmuje:

- użytki ekologiczne: "Lasek przy ul. Rzeszotarskiej" i "Bagno przy ul. Poznańskiej";

lasek brzoźowo-sosnowo-osikowy z turzycami, o rozwiniętej linii brzegowej z bogatą strefą ekotonową

i stanowiskiem storczyków; z lasem graniczą dwa stawy z grązelem żółtym i rdestnicą pływającą, sitowiem, pałąk szerokolistną i turzycami;
zadrzewienia wokół wyrobiska przy starej cegielni;
pagórek (ostaniec erozyjny) położony na zachód od terenu cegielni;
Park Miejski - duży teren zieleni miejskiej z bogatym drzewostanem i licznymi krzewami; miejsce bytowania licznych gatunków ptaków i drobnych ssaków;
Cmentarz Komunalny - duży teren zieleni miejskiej z licznie występującymi gatunkami chronionych ptaków i drobnych ssaków;
trzciniowiska i łąki przy ulicy Gniewomierskiej - podmokły teren stanowiący schronienie dla licznych płazów, gadów i ptaków;
inne większe obszary podmokłe, występujące:
w rejonie ulic: Podmokłej i Rzecznej (dno dawnego stawu),
w rejonie ulicy Miejskiej - pozostałość jeziora (relikt Pojezierza Legnickiego).

Do innych terenów, istotnych dla środowiska przyrodniczego miasta zaliczyć należy:
Kąpielisko Północne - sztuczny zbiornik wodny z przyległymi łąkami i nieużytkami (miejsce bytowania wielu płazów, gadów, ptaków i ssaków);
łąka i staw przy ul. Poznańskiej - pozostałości większych podmokłych terenów (dogodne miejsce bytowania i rozrodu płazów i ptaków);
stawy przy ul. Szczytnickiej z przyległym lasem (miejsce występowania chronionych gatunków płazów, gadów, ptaków i ssaków);
folwark Czerniewice i zadrzewienia strefy ochronnej Huty Miedzi "Legnica" - zniszczony dwór z pozostałościami parku i sztuczne zalesienia ochronne z przewagą topoli (teren jest stopniowo zasiedlany przez chronione gatunki zwierząt);
zalesienia przy ul. Jaworzyńskiej wraz z przyległymi polami i nieużytkami (schronienie kilku gatunków chronionych ptaków);
Tarninów - miejsce bytowania drobnych zwierząt, zwłaszcza ptaków;
lotnisko - zarastające w części południowej roślinnością ruderalną i krzewami (miejsce bytowania dla ptactwa);
rzeki Kaczawa, Młynówka, Czarna Woda i Wierzbak wraz z przyległymi polami, łąkami i zadrzewieniami (miejsce bytowania wielu gatunków ryb, płazów, ptactwa wodnego oraz ssaków);
tereny istotne dla lokalnych systemów ekologicznych oraz stanowiące znaczący element na trasach migracji zwierzyny: pozostałe stare osiedla mieszkaniowe z dobrze ukształtowanymi ogrodami, ogrody działkowe, pola w południowej i północnej części miasta;
pozostałe tereny otwarte - zieleńce, ogrody przydomowe i nieużytki, a także nieużytkowane pomieszczenia starych i wysokich budynków (strychy, dzwonnice, wieże), stanowiące dogodne miejsce gniazdowania niektórych ptaków (pustułka) i ssaków (nietoperze).

Rekultywacja strefy ochronnej Huty Miedzi "Legnica"

Strefa ochronna Huty Miedzi "Legnica" została ustanowiona decyzją wojewody legnickiego z 31 marca 1988 roku na obszarze 1128 ha w Legnicy (około 780 ha w południowo-zachodniej części miasta) i w gminie Krotoszyce.

W obrębie strefy dominowały zdegradowane na skutek oddziaływania huty użytki rolne (z dużą koncentracją metali ciężkich i o silnym zakwaszeniu), w znacznej mierze pozbawione roślinności, nieprzydatne do użytkowania rolniczego, z zaawansowanymi procesami erozji powierzchniowej (800 ha); tereny przemysłowe, drogi i wody zajmowały około 258 ha, zaś tereny zadrzewione jedynie 70 ha (Lasek Złotoryjski); strefa obejmowała kilka miejscowości (Smokowice, Białka, Pawłowice Małe, Jaszków) oraz kilka budynków mieszkalnych położonych przy ulicy Kilińskiego w Legnicy.

Obszar objęty odszkodowaniami za straty w plonach jest wielokrotnie większy od strefy ochronnej huty: na wschodzie sięga po ulicę Jaworzyńską i zachodnią granicę lotniska, na południu – po autostradę A4 (wraz z doliną Kaczawy na północ od Duninowa), zaś na zachodzie zamyka go linia wyznaczona miejscowościami Lubiatów, Goślinów i Ulesie.

Dla przywrócenia czynności biologicznej terenów w obrębie strefy podjęto (oprócz ograniczania emisji zanieczyszczeń), działania rekultywacyjne, obejmujące między innymi: niwelację terenów zerodowanych, wapnowanie gleb, głęboką orkę dla zmniejszenia koncentracji metali ciężkich w warstwie powierzchniowej, uprawę roślin na nawóz, wprowadzanie zatrawień przeciwozyjnych, zadrzewień i zakrzaceń, budowę osadników i zbiorników retencyjnych wraz z systemem rowów opaskowych wokół składowisk odpadów i kierowania zanieczyszczonych wód powierzchniowych z terenu strefy do zakładowej oczyszczalni ścieków. W wyniku rekultywacji zanotowano odkwaszenie gleb, pobudzenie procesów próchnicotwórczych i pojawienie się mikroflory glebowej, jednocześnie zaprzestano produkcji rolniczej i ogrodniczej oraz zlikwidowano istniejące w strefie miejscowości.

Realizacja kompleksowego programu ograniczania uciążliwości Huty Miedzi "Legnica" pozwoliła wojewodzie legnickiemu decyzją GP/AW-7622-3/5106/5238/96 z 18 grudnia 1996 roku zmniejszyć obszar strefy ochronnej do 630,5 ha (granice strefy ochronnej wyznaczono kierując się aktualnymi izoliniami emisji substancji szkodliwych emitowanych przez Hutę Miedzi "Legnica"), z czego w granicach miasta znajdują się około 472 ha.

W obrębie zmniejszonej strefy ochronnej około 320 ha zajmują zadrzewienia, 45 ha - zatrawienia przeciwozyjne (przeznaczone do zalesienia), 3 ha - plantacje wikliny, pozostałą część strefy stanowią tereny przemysłowe oraz drogi i wody. W składzie gatunkowym zadrzewień strefy dominują topole (50% drzewostanów), znaczny udział mają także jesion wyniosły (15%) i klon jawor (10%). W następnych latach przewiduje się wymianę topoli na szlachetniejsze gatunki drzew.

Program zagospodarowania wód powierzchniowych strefy ochronnej huty (ochrony sąsiadującego ze strefą

ujęcia wody powierzchniowej rzeki Kaczawy) obejmuje realizację następujących elementów: osadniki, zbiorniki małej retencji, rowy opaskowe i melioracyjne, zawroty wody z rejonów składowania odpadów przemysłowych do zakładowej oczyszczalni ścieków.

1.2.3. Ochrona prawna wartości przyrodniczych

Ochronie prawnej, ustanowionej na mocy ustawy o ochronie przyrody, podlegają w Legnicy wartości przyrody ożywionej: dendrologiczne - drzewa, grupy drzew i aleje oraz tereny o charakterze podmokłym, częściowo pochodzenia antropogenicznego - glinianki, mokradła z trzcinowiskami, tereny podmokłe, tereny sukcesji lasu na obszarze dawnej strzelnicy, chronione jako użytki ekologiczne oraz wartości przyrody nieożywionej - głazy narzutowe z okresu zlodowacenia środkowopolskiego.

Istniejące formy ochrony prawnej wartości przyrodniczych, ustanowionej na mocy ustawy o ochronie przyrody, obejmują:

- pomniki przyrody (86 obiektów, zob. załącznik 1), w tym pomniki przyrody ożywionej (84 pomniki - pojedyncze drzewa, grupy drzew i aleje) oraz pomniki przyrody nieożywionej (2 głazy narzutowe);
- użytki ekologiczne (7 użytków o łącznej powierzchni 23,1 ha).

1.2.3.1. Pomniki przyrody

Pomniki przyrody ożywionej

84 pomniki przyrody ożywionej, obejmujące łącznie 478 drzew: 40. gatunków występujących pojedynczo, w grupach oraz jako aleje jedno- i dwustronne, ustanowione:

- Rozporządzeniem Wojewody Legnickiego nr ON.III-0137/40/94 z 25 października 1994 roku (miłorząb dwukłapowy na Skwerze Orłąt Lwowskich),
- Uchwałą Nr LI/383/98 Rady Miejskiej Legnicy z 30 marca 1998 roku: 81 obiektów (pojedyncze drzewa, grupy, aleje), obejmujących łącznie 477 drzew, usytuowanych:
  - w Parku Miejskim - 261 drzew (7 drzew na terenie II Liceum Ogólnokształcącego przy ul. Powstańców Śląskich), w tym dwie aleje dwustronne przy Alei Orła Białego oraz Alei Oswobodzenia, przy ulicy Grabskiego - aleja jednostronna (125 drzew),
  - w obrębie Cmentarza Komunalnego (9 drzew),
  - w obrębie plant i dawnych ogrodów zamkowych (Plac Zamkowy, Plac Piastowski, ulica Piastowska, ulica Libana) - 32 drzewa,
  - oraz w Lasku Złotoryjskim (1 drzewo) i przy ulicach: Artyleryjskiej (1 drzewo), Chojnowskiej - Franciszkańskiej - park przy szpitalu psychiatrycznym (4), Drzymały - Lwowska - Tarnopolska (20), Kawaleryjskiej (2), Kościelnej (1), Kościuszki (2), Libana (12), Oświęcimskiej - Ogród Jordanowski [dawny Plac Bluchera] (10), Panczernej (2), Plac Słowiański (2), Plac Klasztorny (2), Poznańskiej - dawne koszary (1), Skarbka (1).

Pomniki przyrody nieożywionej

Dwa pomniki przyrody nieożywionej - głazy narzutowe z okresu zlodowacenia środkowopolskiego (granitoid i granitognejs w Lasku Złotoryjskim), ustanowione Decyzją Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu nr 11/67 z 28 grudnia 1967 roku i Zarządzeniem Wojewody Legnickiego nr 28 z 6 kwietnia 1990 roku.

1.2.3.2. Użytki ekologiczne

Uchwałą Nr XXII/239/2000 Rady Miejskiej Legnicy z 27 kwietnia 2000 roku, w celu ochrony resztek, niegdyś rozległych, terenów podmokłych, utworzono sześć użytków ekologicznych, o łącznej powierzchni 23,4 ha: "Glinki w Lasku Złotoryjskim", "Lasek przy ulicy Rzeszotarskiej", "Glinianki przy ulicy Szczytnickiej", "Podmokła łąka przy ulicy Poznańskiej", "Bagno przy ulicy Poznańskiej" oraz "Trzcinowisko przy ulicy Gniewomierskiej" (część północna i południowa). Uchwałą Nr XXXX Rady Miejskiej w Legnicy z dnia 27 września 2004 r. ograniczono zasięg użytku ekologicznego „Trzcinowisko przy ul. Gniewomierskiej” do jego północnej części. Uchwałą Nr XXVII/294/04 Rady Miejskiej Legnicy z 29 listopada 2004 r. utworzono użytek ekologiczny „Trzcinowisko przy ul. Miejskiej”.

Charakterystyka użytków ekologicznych

Numer działki, obręb	charakterystyka obszaru
GLINIANKI PRZY ULICY SZCZYTNICKIEJ (pow. 3,06 ha)	
455, obręb Pawice	dwa płytkie zbiorniki powyrobowiskowe o brzegach częściowo porośniętych trzciną, sitowiem i pałąk wodną; siedlisko płazów, gadów, występują łyski i kokoszki
LASEK PRZY ULICY RZESZOTARSKIEJ (pow. 6,77 ha)	
3, obręb Pawice	dawna strzelnica z wałami i rowami, miejscami podmokłymi lub zawodnionymi; oczka wodne porasta pałąk wodna, gliceria i rzęsa wodna, miejsca podmokłe - roślinność bagienna, na całym obszarze formuje się las grądowy; siedlisko płazów i gadów, miejsce gniazdowania ptaków drapieżnych
GLINKI W LASKU ŻŁOTORYJSKIM (pow. 7,56 ha)	
8/3, 15/11, obręb Glinki	dwie glinianki na skraju Lasku Złotoryjskiego: wschodnia - w strefie brzegowej rosną sity i turzyce, w strefie przybrzeżnej - babka wodna, wywłócznik, moczarka; zachodnia - ze strefowym układem roślinności; siedlisko ptactwa wodnego, występuje tu 6 gatunków płazów oraz zaskroniec zwyczajny
PODMOKŁA ŁĄKA PRZY ULICY POZNAŃSKIEJ (pow. 1,43 ha)	

Numer działki, obręb	charakterystyka obszaru
101 (cz. - Ł VI, nieużytek), obrub Pawice	obszar po eksploatacji ilów trzeciorzędowych - podmokła łąka zarastająca miejscami zaroślami wierzby i brzozy; siedlisko płazów, gadów oraz ptactwa wodnego i błotnego
BAGNO PRZY ULICY POZNAŃSKIEJ (pow. 1,67 ha)	
91 (cz. - Ł V, grunty zakrzewione klasy VI i nieużytki), 92 (cz. - Ł IV, Ł V, grunty zakrzewione klasy VI, nieużytki), obrub Pawice	stara glinianka (po eksploatacji ilów trzeciorzędowych); zawiera oczka wodne porośnięte turzycami, sitowiem i pałąk szerokolistną, resztę terenu pokrywają trzcinowiska
TRZCINOWISKO PRZY ULICY GNIEWOMIERSKIEJ (pow. 2,44 ha)	
86 (cz. - tereny różne), obrub Nowa Wieś	ostatni stale podmokły fragment dna zanikłego jeziora morenowego; jest siedliskiem płazów i gadów; w obrębie użytku znajduje się bunkier - potencjalne stanowisko nietoperzy
TRZCINOWISKO PRZY ULICY MIEJSKIEJ (pow. 2,94 ha)	
84 (E-N), 86 (cz. E-RIVb, RV, ŁVI, W) obrub Nowa Wieś	siedliska podmokłe z występującymi gatunkami roślin, płazów, gadów i ptaków

1.2.3.3. Obiekty i obszary proponowane do ochrony prawnej

Proponuje się objąć ochroną pomnikową następujące obiekty:

- aleję lipową położoną na południe od ul. Wodnej,
- szpaler kasztanowców przy ul. Wielogórskiej w Przybkwie,
- platan przy ulicy Klubowej,
- wierzbę w rejonie ul. Mickiewicza,
- trzy wierzby i dąb w dolinie Czarnej Wody,
- głaz narzutowy - granitognejs z fragmentem żyły kalcytovej w Lasku Złotoryjskim.

Cenny przyrodniczo obszar podmokły, godny ochrony jako użytek ekologiczny, stanowią szuwały przy Wałach Królowej Jadwigi - zalewisko bujnie porastające sitowiem, pałąk szerokolistną i rdestnicą pływającą; obszar zalewiska jest siedliskiem licznych gatunków płazów, gadów i ptactwa wodnego.

1.2.4. Jakość stanu środowiska

1.2.4.1. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego

Pomiary zanieczyszczenia powietrza w Legnicy prowadzą: Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska oraz służby ochrony środowiska Huty Miedzi "Legnica". Badania wykonywane są w zróżnicowany sposób, zmianom podlegała także lokalizacja punktów pomiarowych. Dla części zanieczyszczeń nie można zatem uzyskać danych pozwalających prześledzić zmiany stężeń w większej ilości punktów pomiarowych w dłuższym czasie.

W drugiej połowie lat 90. odnotowano spadek średnich rocznych stężeń podstawowych zanieczyszczeń powietrza do wartości mieszczących się w zakresie dopuszczalnych norm. Jest to przede wszystkim efekt zdecydowanego ograniczenia emisji gazowo-pyłowej przez zakłady przemysłowe, a zwłaszcza przez Hutę Miedzi "Legnica". Istotny wpływ na poprawę higieny atmosfery miała także likwidacja większości kotłowni lokalnych oraz likwidacja lub modernizacja kotłowni zakładowych:

- dwutlenek siarki i dwutlenek azotu: największym zanieczyszczeniem powietrza dwutlenkiem siarki i dwutlenkiem azotu charakteryzuje się centrum miasta;
- cynk i kadm: stężenie średnioroczne cynku w powietrzu po 1995 roku nie przekraczało dopuszczalnych norm w żadnym z punktów pomiarowych; opad kadmu nie przekracza 15% dopuszczalnej normy i ma na ogół tendencję spadkową;
- ołów: wielkość opadu ołowiu jest zróżnicowana terytorialnie - ponadnormatywne opady odnotowano w punktach pomiarowych przy ul. Myśliwskiej, Jaworzyńskiej i Złotoryjskiej;
- fluor i kwas siarkowy: średnie roczne stężenie fluoru oraz kwasu siarkowego znacznie przekracza obowiązujące normy, niepokojący jest wzrost emisji kwasu siarkowego z Huty Miedzi "Legnica";
- pył zawieszony: opad pyłu nie przekracza dopuszczalnych norm od początku lat 90., obserwuje się wzrost lub stabilizację opadu pyłu w centrum Legnicy, zaś jego spadek na peryferiach miasta.

Obecnie największym źródłem zanieczyszczenia powietrza jest Centralna Ciepłownia, emitująca do atmosfery znaczne ilości pyłów, dwutlenku węgla, dwutlenku siarki i tlenu węgla. Pozostałe zakłady, z wyjątkiem Huty Miedzi "Legnica", emitują wielokrotnie mniej zanieczyszczeń. Mimo utrzymywania się wskaźników średniorocznych większości zanieczyszczeń w granicach dopuszczalnych norm, w czasie inwersyjnych stanów atmosfery dochodzi do znacznej koncentracji zanieczyszczeń.

Średnioroczne stężenia kwasu siarkowego i siarczanów [mg/m³]

Nr	punkt pomiarowy	pomiary/rok	1985	1990	1995	1996	1997	1998
1	ul. Myśliwska	HML	-	-	-	65.5	54.7	69.0
2	Pawłowice Małe	HML	-	142.0	87.4	62.3	50.5	89.4
3	ul. Złotoryjska	HML	-	-	**108.4	71.8	59.0	81.3
4	ul. Bartoszowska	WIOŚ/HML	82.0	76.0	30.6	-	-	-
5	ul. Plutona/Księżycowa	WSSE/WIOŚ	-	-	35.5	28.6	-	-
6	ul. Mickiewicza 24	WSSE	43.0	*52.5	-	-	-	-
7	ul. Iwaszkiewicza 5	WSSE	-	-	-	-	32.3	16.1
8	ul. Jaworzyńska	WIOŚ	98.0	92.0	33.1	-	-	-

9	ul. Poznańska	WIOŚ	67.0	71.0	35.0	-	-	-
stężenia dopuszczalne			16	16	16	16	16	16

tu i w kolejnych tabelach: * - 1991, **dane z niepełnej serii pomiarowej, ^ - w pyłe zawieszonym PM10, skróty: HML - Huta Miedzi "Legnica", WIOŚ - Wojewódzka Inspekcja Ochrony Środowiska, WSSE - Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna

Średnioroczne stężenia ołowiu w powietrzu [mg/m³]

Nr	punkt pomiarowy	pomiary/rok	1985	1990	1995	1996	1997	1998
1	ul. Myśliwska	HML	-	-	-	0.27	0.30	0.37
2	Pawłowice Małe	HML	-	0.50	0.24	0.24	0.26	0.20
3	ul. Złotoryjska	HML	-	-	**0.10	0.11	**0.21	**0.26
4	ul. Bartoszkowska	WIOŚ/HML	0.52	0.20	0.10	0.09	**0.12	**0.09
5	ul. Plutona/Księżycowa	WSSE/WIOŚ	-	-	0.11	0.14	0.06	0.07
6	ul. Mickiewicza 24	WSSE	0.44	*0.18	-	0.03	0.05	0.06
7	ul. Iwaskiewicza 5	WSSE	-	-	-	-	0.29	0.08
8	ul. Jaworzyńska	WIOŚ	1.27	0.46	0.22	0.15	0.14	0.14
9	ul. Poznańska	WIOŚ	0.32	0.19	0.09	0.07	0.06	-
stężenia dopuszczalne			0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	^0.5

Średnioroczne stężenia miedzi w powietrzu [mg/m³]

Nr	punkt pomiarowy	pomiary/rok	1985	1990	1995	1996	1997	1998
1	ul. Myśliwska	HML	-	-	-	0.31	0.32	0.33
2	Pawłowice Małe	HML	-	0.65	0.35	0.33	0.35	0.28
3	ul. Złotoryjska	HML	-	-	**0.13	0.17	0.27	0.25
4	ul. Bartoszkowska	WIOŚ/HML	0.17	0.16	0.06	0.08	**0.12	**0.11
5	ul. Plutona/Księżycowa	WSSE/WIOŚ	-	-	0.02	0.04	0.03	0.05
6	ul. Mickiewicza 24	WSSE	0.06	*0.48	-	0.05	0.05	0.05
7	ul. Iwaskiewicza 5	WSSE	-	-	-	-	0.04	0.04
8	ul. Jaworzyńska	WIOŚ	0.68	0.51	0.24	0.12	0.13	0.16
9	ul. Poznańska	WIOŚ	0.06	0.10	0.03	0.03	0.03	-
stężenia dopuszczalne			0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	^0.6

Średnioroczne stężenia dwutlenku siarki [mg/m³]

Nr	punkt pomiarowy	pomiary/rok	1985	1990	1995	1996	1997	1998
1	ul. Myśliwska	HML	-	-	-	29.7	26.9	13.6
2	Pawłowice Małe	HML	-	146.4	87.5	37.0	22.2	16.0
3	ul. Złotoryjska	HML	-	-	42.6	30.8	21.8	10.1
4	ul. Bartoszkowska	WIOŚ/HML	56.0	34.0	24.0	20.0	27.5	12.6
5	ul. Plutona/Księżycowa	WSSE/WIOŚ	-	-	23.1	21.5	13.2	13.3
6	ul. Mickiewicza 24	WSSE	99.8	*52.5	-	31.3	29.4	19.9
7	ul. Iwaskiewicza 5	WSSE	-	-	-	-	30.1	14.6
8	ul. Jaworzyńska	WIOŚ	89.0	41.0	16.6	15.9	10.9	11.9
9	ul. Poznańska	WIOŚ	46.0	32.0	16.3	15.9	10.8	-
stężenia dopuszczalne			64.0	32.0	32.0	32.0	32.0	40.0

Średnioroczne stężenia dwutlenku azotu [mg/m³]

Nr	punkt pomiarowy	pomiary/rok	1985	1990	1995	1996	1997	1998
1	ul. Myśliwska	HML	-	-	-	22.0	16.7	16.1
2	Pawłowice Małe	HML	-	-	-	20.5	17.9	13.9
3	ul. Złotoryjska	HML	-	-	-	21.4	18.9	14.8
4	ul. Bartoszkowska	WIOŚ/HML	24.0	17.0	20.0	23.6	20.0	**53.4
5	ul. Plutona/Księżycowa	WSSE/WIOŚ	-	-	26.3	25.6	19.1	18.7
6	ul. Mickiewicza 24	WSSE	45.6	*47.6	-	28.6	27.9	25.9
7	ul. Iwaskiewicza 5	WSSE	-	-	-	-	20.2	18.8
8	ul. Jaworzyńska	WIOŚ	34.0	20.0	21.5	9.4	15.2	13.8
9	ul. Poznańska	WIOŚ	33.0	27.0	18.4	19.0	18.6	-
stężenia dopuszczalne				50	50	50	50	40

Średnioroczne stężenia pyłu zawieszonego [mg/m³]

Nr	punkt pomiarowy	pomiary/rok	1985	1990	1995	1996	1997	1998
1	ul. Myśliwska	HML	-	-	-	51.9, ^40.1	58.7, ^33.6	44.7, ^29.9
2	Pawłowice Małe	HML	-	134.6	63.5	44.9, ^43.0	49.7, ^38.0	40.8, ^29.5
3	ul. Złotoryjska	HML	-	-	**52.1	50.2, ^40.2	53.5, ^29.1	37.0, ^22.3
4	ul. Bartoszkowska	WIOŚ/HML	78.0	62.0	30.3 (49.0)	49.0, ^37.3	61.7, ^54.0	35.9, ^31.6
5	ul. Plutona/Księżycowa	WSSE/WIOŚ	-	-	30.6	35.3	30.0	30.5
6	ul. Mickiewicza 24	WSSE	313.0	*207.8	-	55.7	43.1	38.5
7	ul. Iwaskiewicza 5	WSSE	-	-	-	-	24.3	16.8

Nr	punkt pomiarowy	pomiary/rok	1985	1990	1995	1996	1997	1998
8	ul. Jaworzyńska	WIOS	101.0	81.0	28.2	28.5	23.3	23.4
9	ul. Poznańska	WIOS	85.0	93.0	29.4	31.1	27.8	-
stężenia dopuszczalne				50	50	50	75 ^50	75 ^50

1.2.4.2. Zanieczyszczenie gleb

Wieloletnia, ogromna emisja metali ciężkich i związków siarki przez Huty Miedzi "Legnica" spowodowała, że tereny położone w południowej części miasta są w wysokim stopniu skażone metalami ciężkimi. Porównanie zawartości miedzi i ołowiu w glebach południowej (poza strefą ochronną Huty Miedzi "Legnica") i północnej części miasta przedstawia się następująco:

Metale ciężkie	południowa część miasta			północna część miasta		
	średnio [ppm]	max [ppm]	ilość prób	średnio [ppm]	max [ppm]	ilość prób
MIEDŹ	235,3	1128	60	72,4	372	99
OŁÓW	137,6	534	63	62,1	164	86

Źródło: baza danych do Atlasu geochemicznego LGOM

W strefie ochronnej huty, w miejscach, gdzie nie mieszano gleby ze skałą macierzystą, zawartość miedzi w glebie wynosi od 180 do 6580 ppm, a ołowiu od 140 do 2200 ppm. W próbie gruntu pobranej z terenu huty stwierdzono olbrzymie stężenia metali ciężkich: ołowiu - 5 185 ppm, miedzi - 26 101 ppm, cynku - 11 200 ppm.

Zawartość węglowodorów aromatycznych, arsenu i rtęci kontrolowano w glebach ornych w Pawicach, Zabłociu oraz Piekarach Wielkich, a także na terenie POD "Kolejarz" przy ul. Działkowej i POD "Wodnik" przy ulicy Koskowskiej nad Wierzbiakiem. Oznaczone ilości arsenu i rtęci mieszczą się w zakresie wartości ustalonej dla gleb niezanieczyszczonych. Gleba POD "Wodnik" nad Wierzbiakiem zawiera około czterokrotnie więcej węglowodorów aromatycznych niż gleba w pozostałych badanych punktach. Stanowi to jednak tylko około 5% dopuszczalnej zawartości sumy WWA. Gleby w południowej części miasta charakteryzują się obniżonym pH w stosunku do gleb pozostałej części Legnicy.

1.2.4.3. Zanieczyszczenie wód podziemnych

Jakość wód podziemnych jest niska - woda w studni użytkowanej przez Okręgową Spółdzielnię Mleczarską, stanowiącej punkt regionalnego monitoringu wód podziemnych, ma III klasę jakości ze względu na wysoką zawartość manganu i żelaza ogólnego.

Na terenie miasta istnieją następujące główne ogniska zanieczyszczeń wód gruntowych: lotnisko, Huta Miedzi "Legnica", wysypisko komunalne (starsza część), byłe bazy wojsk rosyjskich przy ulicy Bydgoskiej, Słubickiej, Alei Rzeczypospolitej i Złotoryjskiej oraz Zakład Gospodarki Produktami Naftowymi CPN przy ul. Masarskiej. Ponadto istnieje 17 miejsc składowania paliw oraz surowców chemicznych stanowiących możliwe zagrożenie dla wód podziemnych. Potencjalne źródło zanieczyszczeń wód gruntowych stanowi także brak kanalizacji niektórych peryferyjnych terenów zabudowy mieszkaniowej (zwłaszcza w rejonie Przybkowa i Osiedla Sienkiewicza).

Usuwanie substancji ropopochodnych z gruntów i wód gruntowych w rejonie lotniska poprzez pompowanie trwało od 1994 roku do czerwca 1998 roku; nie sцерpano zanieczyszczeń do końca, założony został separator oddzielający zanieczyszczenia od wód Kopaniny; obecnie prowadzony jest jedynie okresowy monitoring.

1.2.4.4. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych

Monitoring wód powierzchniowych jest prowadzony przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, polega on na comiesięcznej kontroli jakości wód Kaczawy (w przekroju "ujęcie dla miasta Legnicy" oraz w przekroju "miejscowość Piątnica") i Czarnej Wody (500 m powyżej ujścia rzeki). Jakość wód Kaczawy i Czarnej Wody uległa w ostatniej dekadzie poprawie. Nadal jednak wody rzek są ponadnormatywnie zanieczyszczone azotem azotynowym (w około 20-30% prób pobieranych z obu rzek notuje się wzrost stężeń azotu azotynowego oraz zawartości drobnoustrojów do wielkości nie odpowiadających normom właściwym dla III klasy wód). W ostatnich latach nie wystąpiło ponadnormatywne zanieczyszczenie wód cynkiem. Sporadycznie występują przekraczające normy stężenia zawiesiny. Głównym źródłem zanieczyszczenia rzek metalami ciężkimi, substancjami ropopochodnymi i innymi są wody opadowe odprowadzane kanalizacją deszczową do cieków powierzchniową; rzeki zanieczyszczane są także bakteriologicznie oraz azotem azotynowym na terenach rolniczych sąsiednich gmin. Niewielkie ilości nieoczyszczonych ścieków zrzucane są do Wierzbiaka w rejonie Kunic.

Większość ścieków komunalnych i przemysłowych zrzucanych do kanalizacji miejskiej jest oczyszczanych w oczyszczalni ścieków Legnickiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji przy ul. Spokojnej, część pompowana jest bezpośrednio na pola irygacyjne w Dobrzejowie. Oczyszczalnia ścieków przy ul. Spokojnej nie usuwa związków biogenych w stopniu zapewniającym ich stężenia na poziomie dopuszczalnym w ściekach zrzucanych do potoku Kopanina. Plan modernizacji oczyszczalni przewiduje budowę zlewni fekalii oraz dwuetapowe oczyszczanie ścieków. Zakładowe oczyszczalnie ścieków posiadają Huta Miedzi "Legnica" oraz Centralna Ciepłownia. Do oczyszczalni Huty Miedzi "Legnica" kierowane są ścieki przemysłowe i bytowe z huty oraz z Zakładów Mechanicznych "Legmet", a także część zanieczyszczonych wód opadowych ze strefy ochronnej huty. Ścieki podlegają oczyszczaniu mechaniczno-chemicznemu, a następnie zrzucane są do Pawłówki, z założeniem, że wody tego cieku będą niosły wody II klasy według kryterium fizyko-chemicznego.

W celu ochrony ujęcia wody dla systemu wodociągowego LGOM wojewoda legnicki decyzją OS.III.8623/1/91 z 18 marca 1991 roku ustanowił strefę ochronną zlewni ujęć wody w Przybkowie, obejmującą: teren ochrony bezpośredniej (pow. 210 ha), teren wewnętrzny ochrony pośredniej (pow. 40,5 ha) oraz teren zewnętrzny ochrony pośredniej (pow. 270 ha).

1.2.4.5. Odpady

Odpady przemysłowe

Działalność Huty Miedzi "Legnica" spowodowała nagromadzenie w jej sąsiedztwie znacznej ilości niebezpiecznych dla środowiska odpadów, liczących około 3732400 Mg (1998). Rocznie powstaje w hucie około 200000 Mg odpadów (szlamy i popioły ołowionośne, osady ściekowe, żużel szybowy, żużel z elektrociepłowni, odpady ceramiczno-budowlane); szczególnie szkodliwe dla środowiska są szlamy i popioły ołowionośne, charakteryzujące się wysoką średnią zawartością metali ciężkich: ołowiu - 38,2%, cynku - 5,9%, arsenu - 2,7%, miedzi - 2,0%, a także siarki - 12,4%.

Struktura i stopień wykorzystania odpadów przemysłowych Huty Miedzi "Legnica"

Rodzaj odpadów	ilość odpadów wytworzonych [Mg], 1995	wykorzystanie odpadów
szlamy i popioły ołowionośne	8 100	składowane
osady ściekowe	1 800	składowane
żużel szybowy	172 000	zagospodarowane
żużel z elektrociepłowni	10 100	składowane
odpady ceramiczno- budowlane	14 400	składowane

źródło: oprac. własne BRR Katowice

Powierzchnia składowisk huty na terenie miasta wynosi 27,6 ha, (odpady stałe - 14 ha, żużel i szlam ołowionośny - 1,9 ha, hałda żużla rozbierana - 4,1 ha), w tym 2,2 ha zostało dotychczas częściowo zrehabilitowane. W sąsiedztwie Legnicy znajduje się wysypisko odpadów stałych "Polowice". Hałda żużla szybowego posiada sieć rowów opaskowych wraz ze zbiornikiem Z-3, z którego zanieczyszczone wody odprowadzane są rurociągiem do zakładowej oczyszczalni ścieków. Szlamy i popioły ołowionośne (koncentrat ołowionośny) są umieszczane na izolowanych od podłoża składowiskach dopiero od 1993 roku. Wcześniej składane były nadpoziomowo na hałdzie żużli szybowych. Związki wymywane z tych odpadów spowodowały zanieczyszczenie gleb i wód podziemnych, mimo ujmowania odcieków rowami opaskowymi i kierowania ścieków do oczyszczalni. Składowisko wykorzystywane do 1993 roku oraz składowisko używane w latach 1993-1999 zostały pokryte emulsją asfaltową. Wszystkie składowiska odpadów huty zaopatrzone są w sieć piezometrów do kontroli jakości wód gruntowych. Przeróbka ołowionośnych szlamów i popiołów z oczyszczania gazów odlotowych i likwidacja składowisk jest obecnie najważniejszym zadaniem warunkującym dalsze ograniczanie uciążliwości dla środowiska Huty Miedzi "Legnica".

Do innych zakładów gromadzących odpady przemysłowe w 1998 roku należą Masters SA (16,3 Mg odpadów) oraz Hanka SA (9 Mg odpadów).

Odpady komunalne

Odpady o charakterze komunalnym składowane są na wysypisku przy ul. Dobrzejowskiej. Na terenie miasta znajduje się ponadto znaczna ilość niewielkich, dzikich wysypisk odpadów. Stanowią one zagrożenie dla wód podziemnych oraz cennych przyrodniczo obszarów podmokłych, stawów i innych zbiorników wodnych oraz negatywny akcent w krajobrazie Legnicy. Nie zorganizowano dotąd selekcji odpadów komunalnych.

Ewidencja składowisk

Ewidencja składowisk odpadów w Legnicy obejmuje następujące obiekty (wraz ze składowiskiem "Polowice"):

Składowisko	okres eksploatacji	kubatura (m ³)	region obsługi	rodzaj odpadów
składowisko odpadów komunalnych	1972-2032	2340000 (poj. kwater)	Legnica, Chojnów, Krotoszyce, Kunice, Legnickie Pole, Miłkowice, Wądroże	komunalne, popioły i żużle, gruz, niesortowane odpady podobne do komunalnych
SKŁADOWISKA ODPADÓW PRZEMYSŁOWYCH HUTY MIEDZI "LEGNICA"				
składowisko żużli szybowych	od 1953	-	Huta Miedzi "Legnica"	żużel szybowy
składowisko koncentratu ołowionośnego I	1993-1999	70000	Huta Miedzi "Legnica"	koncentrat ołowionośny
składowisko koncentratu ołowionośnego II	1999-2009		Huta Miedzi "Legnica"	koncentrat ołowionośny
zbiorniki osadów z oczyszczalni ścieków	1993-2020	87000 4 zbiorniki	Huta Miedzi "Legnica"	uwodnione osady surowe
wysypisko odpadów stałych "Polowice"	1989-2012	423000	Huta Miedzi "Legnica" ZM "Legmet"	popiół, żużel, odpady z tworzyw sztucznych, nie-segregowane odpady podobne do komunalnych, osady z piaskownika, makulatura, gruz i materiały z rozbiórki, zużyte ścierniwo, sorbenty, diatomit, wanny elektrolityczne, materiały filtracyjne, odzież robocza, masa formierska
SKŁADOWISKA LEGNICKIEGO PRZEDSIĘBIORSTWA WODOCIĄGÓW I KANALIZACJI				
obiekt nr 118 Przybków	1989-2050	20000	LPWiK, ujęcie wód	osady ze związkami wyłukiwanymi z filtrów
obiekt nr 15 Przybków	1989-2020	6780	LPWiK, ujęcie wód	osady ze stawów infiltracyjnych, nie używane
laguny na terenie oczyszczalni ścieków	1979-1998	90 000	LPWiK, oczyszczalnia ścieków	przefermentowany osad z oczyszczalni

zbiornik Czerniewice	600000	strefa ochronna HML	osady wód opadowych ze strefy ochronnej
----------------------	--------	---------------------	---

Źródło: Wydział Ekologii i Rolnictwa UM w Legnicy

1.2.5. Zagrożenia środowiskowe

1.2.5.1. Zagrożenie powodziowe

W ramach "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy" sporządzono, jako jego integralną część, specjalistyczne opracowania dotyczące zagrożenia powodziowego:

- "Badanie stanu zagrożenia powodziowego miasta Legnicy i propozycje przedsięwzięć dla jego ograniczenia" (Instytut Inżynierii i Gospodarki Wodnej, Politechnika Krakowska),
- "Wpływ zagrożenia powodziowego oraz przedsięwzięć ochronnych na ograniczenia w zagospodarowaniu przestrzennym miasta Legnicy".

Opracowania te zawierają:

- ocenę systemu hydrologicznego i hydrotechnicznego,
- ilościową ocenę zagrożenia powodziowego (w tym - ocenę przepustowości koryt rzecznych oraz określenie parametrów przepływu dla wyznaczenia stref zagrożenia powodziowego),
- identyfikację miejsc mogących powodować zagrożenie powodziowe na skutek złych parametrów technicznych urządzeń i obiektów (wartości napięcia zwierciadła wody przy wysokich przepływach wywołanych konstrukcjami mostowymi, wartości niedoborów wysokości obwałowania Kaczawy oraz przybliżone wartości napięcia wody w zakolach Kaczawy);
- zasięgi stref potencjalnego zagrożenia powodziowego wodami o różnych prawdopodobieństwach wystąpienia dla działań związanych z zagospodarowaniem przestrzennym i bezpieczeństwem publicznym: bezpośredniego zagrożenia w terenie nieobwałowanym (dla Q10%), potencjalnego zagrożenia w terenie nieobwałowanym (dla Q1%), nadzwyczajnego zagrożenia (dla przepływu Q0,05% na Kaczawie), potencjalnego zagrożenia w rejonie Kaczawy dla Q = 1% przy "niepracujących" wałach przeciwpowodziowych;
- określenie kierunków działań dla ograniczenia negatywnych skutków wezbrań powodziowych z hierarchią zadań oraz identyfikację dopuszczalnych sposobów użytkowania terenów zagrożonych wystąpieniem powodzi.

Miasto posiada "Plan operacyjny bezpośredniej ochrony przed powodzią dla Miejskiego Komitetu Przeciwpowodziowego w Legnicy". Dokument określa zasady zarządzania kryzysowego w czasie powodzi, podstawowe dane dotyczące rodzajów i miejsc zagrożeń oraz lokalizację poszczególnych sekcji wałów przeciwpowodziowych na Kaczawie i rzędne ich korony.

W celu odbudowy zniszczonej w 1997 roku infrastruktury miejskiej oraz urządzeń służących zabezpieczeniu przeciwpowodziowemu sporządzono "Gminny Program Odbudowy i Modernizacji", w którym strategiczne znaczenie nadano następującym zadaniom:

- budowa lewostronnego wału Kaczawy od mostu w ciągu ulicy Wrocławskiej do mostu kolejowego oraz wału prawostronnego od ul. Kartuskiej do mostu kolejowego (dotychczas zrealizowany został wał lewostronny Kaczawy),
- budowa polderu zalewowego przed przepustem pod autostradą A4 (Dunino),
- budowa zbiornika retencyjnego "Rzymówka" (lub zbiornika suchego, pozwalającego na czasowe retencjonowanie wód Kaczawy o objętości 12,5 mln m³),
- odtworzenie polderu "miłkowskiego" i jazu na Czarnej Wodzie poniżej ujścia Brochołki.

Uwarunkowania powstawania zjawisk powodziowych

Legnica jest narażona na poważne zagrożenie powodziowe od strony rzek na swoim obszarze; istnieje ponadto zagrożenie ze strony wód opadowych, których odprowadzenie z obszaru miasta może napotykać w przypadku intensywnych opadów na trudności.

Zagrożenie Legnicy przez powódź jest konsekwencją położenia miasta w węźle wodnym Kaczawy i Czarnej Wody, których zlewnie charakteryzują się skłonnością do generowania wezbrań. Znaczna powierzchnia zlewni wężła wodnego, cechującego się niską lesistością i znacznymi spadkami terenu w południowej części, powoduje - w połączeniu ze zdecydowanym złagodzeniem spadku rzek na Równinie Legnickiej - kumulowanie się fali powodziowej. Niekorzystny jest także koncentryczny układ zlewni, powodujący w przypadku wystąpienia intensywnych opadów na całym jej obszarze, że w dolnej części zlewni następuje jednoczesne zetknięcie się fal kulminacyjnych poszczególnych dopływów Kaczawy, co daje w efekcie nagły i na ogół krótkotrwały przybór wód. Absolutne maksimum zanotowane na wodowskazie w Pątnowie 21 lipca 1981 r. wyniosło 558 cm, 3 lipca 1977 r. stan wody osiągnął 554 cm, a 12 sierpnia 1964 r. - 547 cm.

W okresach wezbrań niższych, o częstotliwości występowania raz na 10 do 20 lat (a także niższych) obserwuje się stosunkowo równomierny udział rzek (Nysy Szalonej, Kaczawy i Czarnej Wody) w tworzeniu się odpływu powodziowego na obszarze miasta. W przypadku najwyższych wezbrań o częstotliwości występowania raz na 50 - 100 lat (1977, 1981, 1997) udział rzek w formowaniu odpływu na terenie miasta jest zróżnicowany - ciężar formowania wysokiego odpływu przejmuje Kaczawa powyżej miasta i powyżej dopływu Nysa Szalona; udział Nysy Szalonej i Czarnej Wody jest wtedy znacząco niższy (3 - 5 razy). Potrzeby w zakresie lokalizacji retencji powodziowej występują w związku z powyższym w pierwszej kolejności na Kaczawie powyżej miasta.

Występowaniu powodzi w rejonie Legnicy sprzyja także monotonne ukształtowanie terenu z dominującymi rozległymi terasami zalewowymi; płaski i nisko położony teren utrudnia również odprowadzanie wód opadowych systemem kanalizacji deszczowej, wymusza stosowanie licznych zabezpieczeń na wypadek utrzymywania się wysokich stanów wód w rzekach.

Ocena dotychczasowych powodzi

W ubiegłym ćwierćwieczu wystąpiły w Legnicy dwie duże powodzie. W 1977 roku, w czasie powodzi ocenianej jako najtragiczniejsza w okresie powojennym, zalany został obszar o powierzchni około 1000 ha, w tym

znaczna część Tarninowa i Starego Miasta; bezpośrednią tego przyczyną było przelanie się wody przez lewobrzeżny wał Kaczawy.

Dwadzieścia lat później, w 1997 roku zalanych i podtopionych zostało około 543 ha (9,6% powierzchni miasta), terenów głównie niezabudowanych, położonych na północ od linii kolejowej Wrocław - Węgliniec; podtopione zostały także tereny zabudowy jednorodzinnej na Bielanych w rejonie ulicy Opolskiej (ulice Pszeniczna, Nowowiejska, Wysockiego, Cedrowa, Opolska, Jodłowa i Dębowa).

Pierwotną przyczynę powodzi w Legnicy stanowią wysokie stany wód na rzekach oraz piętrzenie się wód mniejszych cieków na kontakcie z korytem Kaczawy i Czarnej Wody. Głównym źródłem zagrożenia powodziowego jest Kaczawa, a także jej dopływy - Czarna Woda i Wierzbak, istotne znaczenie mają też mniejsze cieki: Kopanina, Pawłówka i Młynówka. Wśród innych czynników, mających wpływ na zakres oraz charakter zalań i podtopień w czasie powodzi w latach 1977 i 1997, należy wymienić: nieodpowiednie parametry i zły stan wałów przeciwpowodziowych, brak zabezpieczenia wylotów kanalizacji przed kontaktem z wodami rzek oraz rozwiązań technicznych zapewniających przerzut wód deszczowych z terenów położonych poza wałami do rzek lub retencję wód deszczowych.

Ostona przeciwpowodziowa

Podstawowym obiektem ochrony miasta przed powodzią są wały przeciwpowodziowe rzeki Kaczawy. Wały te nie spełniają jednak warunków ustawowych i wymagają modernizacji przez podwyższenie ich korony na wskazanych odcinkach.

Łączna długość wałów przeciwpowodziowych (II klasy budowli hydrotechnicznych dla przepływu miarodajnego = Q1%) w obrębie Legnicy wynosi 30085 m, w tym:

- obustronne wały przeciwpowodziowe rzeki Kaczawy o długości 22 440 m,
- prawostronny wał przeciwpowodziowy rzeki Czarnej Wody o długości 6145 m,
- obustronne wały przeciwpowodziowe cieku w rejonie Piekar Starych o długości 1500 m.

Bardzo istotną rolę w zabezpieczeniu przeciwpowodziowym Legnicy pełni zbiornik "Słup" na Nysie Szalonej, posiadający rezerwę powodziową rzędu 7,17 mln m³. Jednak, jeśli zagrożenie powodziowe jest spowodowane przez falę kształtującą się na Kaczawie powyżej miasta, zbiornik Słup nie ma żadnego wpływu na przebieg tego procesu w Legnicy.

Dodatkową retencję w zlewni zapewnią planowane zbiorniki: Rzymówka na Kaczawie (lub polder zalewowy o pojemności 7,5-12,5 mln m³) i Łubień na Wierzbaku oraz polder zalewowy przed przepustem pod autostradą (Dunino) i polderu "miłkowicki" (Rzeszotary - Grzymalin - Miłkowie), niezbędne jest także zwiększenie lesistości w zlewni Kaczawy, celowe również ze względów ochrony sanitarnej ujęcia wód w Przybkwie.

Duże znaczenie ma planowana rozbudowa sieci kanalizacji deszczowej (Projekt modernizacji i rozbudowy kanalizacji, 1996), mająca chronić oczyszczalnię ścieków przy ul. Spokojnej przed nadmierną eksploatacją oraz ochronę przeciwpowodziową miasta.

Potencjalne zagrożenie powodziowe

W opracowaniu "Badanie stanu zagrożenia powodziowego miasta Legnicy i propozycje przedsięwzięć dla jego ograniczenia" określono zasięgi 5 stref zalewowych dla przepływów prawdopodobnych Q10%, Q1% i Q0,05%:

- strefa bezpośredniego zagrożenia w terenie nieobwałowanym lub częściowo obwałowanym (dla Q10%), o powierzchni 259,7 ha - wyznaczona dla Czarnej Wody (245,8 ha) oraz Wierzbaka (13,9 ha); w przypadku Czarnej Wody założono, iż wystąpi równocześnie wysoki stan wód na Kaczawie (Q=1%);
- strefa potencjalnego zagrożenia w terenie nieobwałowanym lub częściowo obwałowanym (dla Q1%), o powierzchni 296,5 ha - wyznaczona dla Czarnej Wody (284,2 ha) oraz Wierzbaka (50,7 ha); w przypadku Czarnej Wody założono, iż wystąpi równocześnie wysoki stan wód na Kaczawie (Q=1%); tereny zalewowe na Czarnej Wodzie (powyżej linii kolejowej), odpowiadające swym zasięgiem przepływowi Q1% należy traktować jako naturalny zalew i dodatkową retencję w tym obszarze;
- strefa nadzwyczajnego zagrożenia (dla przepływu Q0,05% na Kaczawie) - w miejscach zagrożonych przelaniem się wód przez koronę obwałowania (powierzchnia 467,1 ha) - wyznaczona przy założeniu, iż wypływ wód na zawale nastąpi w ściśle określonych miejscach, zidentyfikowanych jako odcinki wałów z niedoborem wysokości obwałowania;
- strefa potencjalnego zagrożenia w rejonie Kaczawy dla Q1% przy "niepracujących" wałach przeciwpowodziowych (powierzchnia 1031,1 ha) - zasięg strefy określono na podstawie danych wyliczonych dla hipotetycznej sytuacji, w której nieobwałowana rzeka płynęłaby całą szerokością doliną, granica strefy w niektórych miejscach ma charakter niepewny (zakłada się bowiem możliwość przelewania się wód powodziowych przez bardzo niskie działy wodne, w okolicach osiedla Sienkiewicza i lotniska);
- obszary zagrożone zalaniem w wyniku cofki, obejmują doliny dopływów Kaczawy i Czarnej Wody: Kopaniny (21,5 ha) oraz Pawłówki (17,3 ha).

W obrębie strefy bezpośredniego zagrożenia w terenie nieobwałowanym lub częściowo obwałowanym (dla Q=10%) niezbędne jest wprowadzenie całkowitego zakazu realizacji zabudowy; do minimum należy ograniczyć także inne inwestycje (m.in. drogi, infrastruktura techniczna) oraz wykluczyć tworzenie intensywnie zagospodarowanych terenów rekreacyjnych.

Stref potencjalnego zagrożenia w terenie nieobwałowanym lub częściowo obwałowanym (dla Q=1%) nie powinno się zabudowywać; jednak w szczególnych przypadkach dopuszcza się tu możliwość realizacji zabudowy pod warunkiem usytuowania wszystkich poziomów użytkowych budynków powyżej zwierciadła prawdopodobnej wody Q=1%, zwiększonego dodatkowo o około 30 cm, niezbędne jest także wyposażenie zabudowy w kanalizację sanitarną; ewentualne nadsypywanie terenu dopuszcza się wyłącznie w przypadkach, które nie wpłyną znacząco na zmianę charakteru przepływu wód powodziowych.

W strefie potencjalnego zagrożenia w rejonie Kaczawy (dla Q = 1%) przy "niepracujących" wałach

przeciwpowodziowych oraz w obrębie obszarów zagrożonych zalaniem w wyniku cofki w rejonie Kopaniny (Piekary Wielkie) zaleca się ograniczenie intensyfikacji zabudowy oraz rezygnację z zabudowy terenów o szczególnie niekorzystnych warunkach posadowienia budynków. Dotyczy to zwłaszcza sytuacji, gdy z uwagi na uwarunkowania techniczne i ekonomiczne niemożliwe jest utworzenie sprawnego systemu kanalizacyjnego oraz na terenach otwartych teras zalewowych i w miejscach, gdzie potencjalna głębokość zalewu powodziowego przekracza 1,5 m.

1.2.5.2. Klimat akustyczny (zagrożenie hałasem)

Legnica dysponuje planem akustycznym sporządzonym na podstawie pomiarów hałasów drogowych, kolejowych i przemysłowych, przeprowadzonych w okresie od maja do września 2000 roku (Analityczny plan akustyczny miasta Legnicy, Karkonoskie Centrum Ochrony Środowiska Zakład Ochrony Środowiska "Decybel" s.c., Jelenia Góra, listopad 2000 rok).

Zgodnie z "Analitycznym planem akustycznym..." poziom hałasu równoważnego dla Legnicy wynosi 73,2 dB; średni poziom narażenia ludności Legnicy na hałas ma wartość 62,3 dB w odniesieniu do wszystkich mieszkańców miasta oraz 67,5 dB w odniesieniu do mieszkańców budynków usytuowanych przy ulicach, na których prowadzono pomiary natężenia hałasu.

W wyniku dokonanych pomiarów hałasów drogowych, kolejowych i przemysłowych, stwierdzono występowanie poważnych zakłóceń klimatu akustycznego, których źródłem jest przede wszystkim komunikacja drogowa; jednocześnie istnieje w Legnicy szereg terenów zabudowy mieszkaniowej cechujących się dobrym standardem klimatu akustycznego. Około 7% ludności miasta mieszka na terenach zagrożonych hałasem, którego poziom (ponad 70 dB) może wpływać ujemnie na zdrowie ludzi, zaś około 16% mieszkańców Legnicy narażonych jest na uciążliwy hałas (60-70 dB).

Równoważny poziom dźwięku dla dnia przekraczający wartość 75 dB notuje się przy ulicach: Witelona, Chojnowskiej, Dziennikarskiej, Wrocławskiej, II Armii Wojska Polskiego, Jaworzyńskiej, Alei Rzeczypospolitej, Piastowskiej, Piłsudskiego, Kartuskiej i Czarnieckiego; w porze nocnej bardzo duży hałas panuje przy ulicach Wrocławskiej, Jaworzyńskiej i Piastowskiej.

Największe zagrożenia akustyczne powoduje ruch drogowy na ulicach: Pocztovej, Piastowskiej i Muzealnej (część obwodnicy śródmiejskiej) oraz Curie-Skłodowskiej, Prusa, Jaworzyńskiej (na odcinku od skrzyżowania z ulicą Muzealną do Alei Zwycięstwa), Wrocławskiej (na dwóch odcinkach od ulicy Libana do ulicy II Armii Wojska Polskiego oraz od ulicy Czarnieckiego do ulicy Wielkiej Niedźwiedzicy), II Armii Wojska Polskiego, Kartuskiej, Czarnieckiego oraz na krótkim odcinku ulicy Nowodworskiej (w rejonie budynku nr 61). Do ulic uciążliwych, powodujących zagrożenia akustyczne, należą: pozostałe odcinki ulic Wrocławskiej i Jaworzyńskiej oraz ulice Chojnowska, Złotoryjska, Poznańska i Aleja Rzeczypospolitej.

Na hałas kolejowy narażonych jest około 1,5 tysiąca osób mieszkających w bezpośrednim sąsiedztwie terenów kolejowych; przekroczenia wartości dopuszczalnych hałasu emitowanego przez transport kolejowy występuje głównie w porze nocnej, głównie w rejonie ulic Głogowskiej (nr 2-6) oraz Piastowskiej (nr 68, 70); W ciągu dnia poziom hałasu nieznacznie przekracza dopuszczalne wartości także w rejonie ulicy Akacjowej, Modrzewiowej i Grabowej oraz w północnej części Piekar Wielkich.

Uciążliwe akustycznie obiekty przemysłowe i infrastruktury komunalnej zlokalizowane są przy ulicach: Poznańskiej, Emilii Plater, Alei Rzeczypospolitej, Hetmańskiej, Spokojnej i Cedrowej oraz w obrębie Starego Miasta; jednak powodowana przez nie emisja hałasu nie powoduje przekroczenia normy o więcej niż 10 decybeli.

1.2.5.3. Zagrożenie bezpieczeństwa publicznego

Przewóz i składowanie toksycznych środków produkcyjnych i materiałów wybuchowych

Przewóz toksycznych środków produkcyjnych (TPS) w obrębie Legnicy odbywa się następującymi drogami:

- trasy tranzytowe przewozu TSP:
  - autostrada A4,
  - droga krajowa nr 94 (ul. Wrocławska - Czarnieckiego - Kartuska - Pocztovej - Piastowska - Dziennikarska - Chojnowska),
  - droga krajowa nr 3 (ul. Jaworzyńska - [Skarbka - Witelona - Libana - Pocztovej] lub [Muzealna - Dziennikarska - Piastowska] - Brama Głogowska - Leszczyńska - Poznańska),
  - linie kolejowe;
- inne ciągi dróg miejskich wyznaczone do przewozu TSP:
  - Jaworzyńska - Nowodworska,
  - Jaworzyńska - Rataja - Złotoryjska,
  - Wrocławska - Czarnieckiego - Kartuska - Pocztovej - Piastowska - Dziennikarska - Złotoryjska,
  - Poznańska - Leszczyńska - Brama Głogowska - Piastowska - Dziennikarska - Złotoryjska;

Toksyczne środki produkcyjne i materiały wybuchowe składowane są na terenie:

Legnickiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji (chlor),
KGHM "Polska Miedź" SA - Huta Miedzi "Legnica" (amoniak),
Przedsiębiorstwa Przemysłu Chłodniczego "Algor" (amoniak),
Spółdzielni Mleczarskiej (amoniak),
Zakładu Gospodarki Produktami Naftowymi CPN (paliwa),
bazy paliw Dexpol w obrębie lotniska (paliwa).

Zagrożenie pożarowe i wystąpieniem wybuchów

Znaczne zagrożenie wystąpienia lokalnych pożarów występuje na terenie niektórych zakładów przemysłowych

("Hanka" SA) oraz w obrębie starej zabudowy mieszkaniowej, szczególnie w centrum miasta.

Na zagrożenie wystąpieniem wybuchów narażone są zakłady przemysłowe: KGHM "Polska Miedź" SA - Huta Miedzi "Legnica", Zakłady Mechaniczne "Legmet" Sp. z o.o., Legnicka Fabryka Fortepianów i Pianin "Legnica" SA, Fabryka Przewodów Nawojowych "Elpena" Sp. z o.o. oraz stacje paliw (11 obiektów różnej wielkości i w różnym stanie technicznym).

1.2.5.4. Potencjalna eksploatacja węgla brunatnego

Duże zasoby węgla brunatnego o dobrych parametrach jakościowych i korzystnych warunkach geologiczno-górnictwowych w złożu "Legnica" dały podstawy do opracowania projektów budowy odkrywkowej Kopalni Węgla Brunatnego "Legnica" oraz elektrowni "Jurcz" o mocy około 3000 MW.

Skutkiem działalności takiej kopalni byłyby dalsza, intensywna degradacja środowiska przyrodniczego, negatywne oddziaływanie na jakość życia mieszkańców, infrastrukturę komunikacyjną i techniczną oraz na możliwości kształtowania ładu przestrzennego w rejonie Legnicy. Zagadnienia te szczegółowo analizowane są w "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa legnickiego", gdzie wyznaczono potencjalny obszar odkrywki, ograniczony do położonych poza miastem północnej części Pola Wschodniego i wschodniej części Pola Północnego złoża "Legnica". Wydobycie około 1 200 mln t węgla będzie miało stosunkowo najmniejszy wpływ na otoczenie.

Alternatywny projekt zagospodarowania prawie całego złoża węgla brunatnego przewiduje eksploatację podziemną oraz podziemny transport urobku do elektrowni usytuowanej w centralnej części złoża w rejonie Miłogostowic. Zakłada się wykorzystanie do podszadzki odpadów górnictwa miedzi. Ujemną stroną tej metody stanowią osiadania terenu, mogące potęgować zagrożenie powodziowe w dolinie Kaczawy i Czarnej Wody. Brakuje ponadto oceny kosztów takiego przedsięwzięcia.

Według programu rozwoju branży, przedstawionego przez Porozumienie Producentów Węgla Brunatnego na posiedzeniu Komitetu Górnictwa PAN w kwietniu 1998 roku, odkrywkowe wydobycie węgla brunatnego ze złoża "Legnica" miałyby się rozpocząć w 2014 roku i osiągnąć pełną wydajność 25 mln t/rok w 2017 roku. Przewiduje się utrzymanie takiej wydajności do 2094 roku, a więc - wydobycie w latach 2017 - 2094 w sumie 1 875 mln t węgla. Można zatem założyć, że planuje się wydobyć ze złoża "Legnica" około 1950 - 2000 mln ton węgla. Oznacza to eksploatację znacznie większej części złoża niż dopuszcza się w "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa legnickiego".

Wspomniany program rozwoju branży za podstawę przyjmuje zawyżone prognozy, przewidujące 63% wzrost zapotrzebowania na moc do 2020 roku (energetyka w Polsce dysponuje obecnie około 30% nadwyżką mocy). Wydaje się zatem, że w ciągu najbliższych 20 lat nie należy się spodziewać podjęcia wydobywania węgla ze złoża "Legnica". W późniejszym okresie trzeba się jednak liczyć z taką możliwością, szczególnie w kontekście zaniechania rozwoju energetyki jądrowej w Polsce.

1.3. Środowisko kulturowe

Środowisko kulturowe miasta traktowane jest jako pojęcie, które swym zakresem obejmuje zbiór różnorodnych wartości kulturowych, odzwierciedlających krajobraz i dziedzictwo miasta (niepowtarzalny urok jego przestrzeni) oraz formy i funkcje wpływające na atrakcyjność jego życia kulturalnego. Istota tychże wartości często wymyka się precyzyjnemu aparatowi pojęciowemu standardowych analiz urbanistycznych, co sprawia, że należy dopasowywać każdorazowo metody badań do indywidualnych cech danego miasta. Dotyczy to zwłaszcza sytuacji, kiedy mamy do czynienia z unikatową kompozycją przestrzeni miejskich, będących wytworem zderzenia różnych kultur, znaczących swą obecnością w wyniku dramatycznych wydarzeń. Sprawily one, że trudno dzisiaj bez zażenowania, czy wręcz wstydu podejmować dyskusję nad konkretnymi decyzjami, które radykalnie zmieniły tożsamość przestrzeni kulturowej miasta.

W przypadku Legnicy pytanie czyje dziedzictwo? nabiera bowiem znaczeń szczególnych. Skutki zacierania i fałszowania historii są nadal wyraźne w przestrzeni kulturowej tego miasta. To przecież nie zniszczenia wojenne, lecz niestety błędne decyzje urbanistyczne spowodowały przerwanie ciągłości kulturowej miasta. Bo, choć różnice w charakterze przestrzeni miejskiej, nierzadko dramatyczne w swym wymiarze, są w urbanistyce zjawiskiem niemal powszechnym i mogą być wręcz źródłem nowych wartości, tu drażnią jako kontrasty kultury urbanistycznej. Dzisiejszy obraz miasta w niewielkim jedynie stopniu potwierdza dawną świetność i rangę Legnicy. Z niemal wzorcowymi przykładami osiągnięć urbanistyki niemieckiej, jakie jeszcze dziś można podziwiać spacerując ulicami Tarninowa, kontrastują fragmenty historycznego centrum zniszczone decyzjami przebudowy i modernizacji z lat 60. XX wieku.

Interpretacja wartości kulturowych przestrzeni wymaga przyjęcia pewnej systematyki, która powinna odnosić się zarówno do elementów struktury przestrzennej miasta, jak i do kategorii percepcyjnych wpływających na sposób odbierania formy miejskiej, a nawet do rodzajów zachowań przestrzennych, charakterystycznych dla danej przestrzeni (relacje między formą przestrzenną w skali urbanistycznej, a przejawami życia miejskiego).

Polityka wobec środowiska kulturowego dotyczy zazwyczaj następujących kategorii wartości struktury przestrzennej miasta:

- obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków lub kwalifikujące się do objęcia określonymi formami ochrony,
- wartości archeologiczne,
- wartości kompozycji urbanistycznej.

Wartości kompozycji urbanistycznej należą do tych cech środowiska kulturowego, które opierają się precyzyjnej analizie, jednak ich określenie jest niezbędnym punktem wyjścia do późniejszych ustaleń studium

w zakresie szeroko rozumianej polityki konserwatorskiej.

W analizie wyróżniono następujące kategorie wartości kompozycji urbanistycznej:

wartościowe elementy układu urbanistycznego dające się wyodrębnić w analizie planu miasta, charakterystyczne wnętrza urbanistyczne (ważniejsze przestrzenie publiczne), elementy integrujące przestrzeń w skali urbanistycznej, tworzące szkielet kompozycyjny układu przestrzennego (główne sekwencje przestrzeni publicznych, ważniejsze ciągi funkcjonalne, główne osie kompozycyjne), miejsca szczególne (miejsca znaczące, miejsca - symbole) i wartości widokowe.

Z uwagi na to, iż literatura przedmiotu jest obfita (między innymi Legnica w ostatnich latach doczekała się monografii historycznej z obszernymi rozdziałami dotyczącymi urbanistyki i architektury) ograniczono się w niniejszym tekście do sporządzenia ogólnego kalendarium historii miasta do 1945 roku oraz do równie zwięzłego zarysu procesu rozwoju przestrzennego i charakterystyki zasobów kulturowych miasta. W opracowaniu wykorzystano bogatą literaturę dotyczącą poruszanych zagadnień. Przede wszystkim należy wymienić tu prace R. Eysymonta na temat urbanistyki centrum Legnicy, prace Z. Bandurskiej o urbanistyce Tarninowa oraz studium W. Staniszewskiej dotyczące Kartuz. Wartość dokumentacyjną mają także starsze studia W. Dziewulskiego z zakresu rozwoju przestrzennego miasta. Odwołać należy się ponadto do prac P. Myliusza z lat 20. XX w. oraz prac legnickiego historyka A. Zum Winkla. Część opracowania dotycząca ochrony prawnej środowiska kulturowego sporządzona została w oparciu o przeprowadzoną kwerendę w archiwum Służby Ochrony Zabytków oraz weryfikację wykazów konserwatorskich w terenie dokonaną w marcu i kwietniu 2000 roku.

1.3.1. Kalendarium ważniejszych wydarzeń z historii Legnicy do 1945 roku

Wiek/rok	wydarzenie
IV-V w.	ślady pierwszego osadnictwa na terenie osady w Legnicy obok późniejszego grodu
1149	najstarsza wzmianka o istnieniu grodu Trzebowian w Legnicy - po raz pierwszy w dokumencie Bolesława Kędzierzawego pojawia się nazwa miasta
1163(?)	założenie kościoła (później kolegiaty) Grobu Świętego
XII w. (1175)	siedziba kasztelana - gród legnicki został określony w źródłach jako potestas Legenicensis
1192	najstarsza wzmianka o kościele Najświętszej Marii Panny
1208	najstarsza wzmianka o kościele św. Piotra
1241	najazd Tatarów
ok. 1249	stolica księstwa Bolesława II Rogatki
1252	nadanie przez Bolesława II Rogatkę stolnikowi Radwanowi wójtostwa dziedzicznego w Legnicy
1253-1255?	prawdopodobna data lokacji miasta na prawie magdeburskim
1262	powstanie archidiakonatu legnickiego jako części biskupstwa wrocławskiego
1308	powstanie szkoły przy kościele św. Piotra
1314	uzyskanie przez miasto przywileju przymusu drogowego
1317	utworzenie księstwa legnicko-brzeskiego (do 1675 roku administrowanego przez jedną linię piastowską)
1318	miasto otrzymuje prawo budowy ratusza
1327	zakup kilku domów w pobliżu wzgórza zamkowego przez opata klasztoru cystersów w Lubiążu
1331	podporządkowanie się legnicko - brzeskiej linii Piastów Koronie Czeskiej
1338	wielki pożar miasta
1352	przekazanie miastu książęcej mennicy i kopalni złota w Mikołajowicach
1353	nadanie miastu przez księcia Wacława I przywileju wolnego wyboru rady miejskiej
1364	przejęcie przez miasto władzy sądowniczej
1373	objęcie przez Radę Miejską suwerennych rządów w Legnicy
1423	fundacja klasztoru Kartuzów przez księcia Ludwika II
1428	najazd husytów
1452	nadanie miastu przywileju herbowego (złoty lew Korony Czeskiej)
1453	wystąpienie Jana Kapistrana
1454	rewolta pospólstwa legnickiego
1513	najstarszy opis miasta Bartłomieja Steina
1526-1529	okres działalności Uniwersytetu w Legnicy
1530-1533	przebudowa zamku przez księcia Fryderyka II
1539	oficjalnie przyjęcie konfesji augsburskiej przez księcia Fryderyka II
1546	powstanie domu strzeleckiego
1548	założenie biblioteki przy kościele św. Piotra
1568	miejska fundacja pierwszego mechanicznego zegara na ratuszu
1591	założenie drukarni Nicolusa Sartoriusa
1633	pobyty oddziałów cesarskich w czasie wojny trzydziestoletniej
13.05.1634	bitwa pod Legnicą w pobliżu wsi Lipce
1642	zdobycie miasta przez Szwedów
1646	ustanowienie przez księcia Jerzego Rudolfa Fundacji Świętojańskiej
21.10.1675	śmierć księcia Jerzego Wilhelma, ostatniego przedstawiciela dynastii piastowskiej w Legnicy i na Śląsku
1677-1679	budowa Mauzoleum Piastów przy pofranciszkańskim kościele św. Jana
1675-1740	rzędy Habsburgów
1689	osiedlenie się jezuitów

Wiek/rok	wydarzenie
1699	przekazanie jezuitom kościoła św. Jana
1700-1707	wzniesienie przy kościele św. Jana kompleksu budynków kolegium jezuickiego
1707-1716	wzniesienie kościoła i klasztoru Franciszkanów
1708	założenie i inauguracja Józefińskiej Akademii Rycerskiej
1709	wzniesienie pierwszego budynku Akademii Rycerskiej, tzw. starej ujeżdżalni
1714-1727	wzniesienie barokowej budowli jezuickiego kościoła św. Jana
1718	wzniesienie pałacu Hochbergów
1720-1723	budowa barokowego kościoła i klasztoru Benedyktynek
1717-1730	budowa budynku kurii opatów lubiąskich
01721-1738	budowa kompleksu Królewskiej Akademii Rycerskiej
1737-1741	budowa nowego gmachu ratusza
1740	aneksja Śląska przez króla pruskiego Fryderyka I Wielkiego
1757	ostatnie oblężenie twierdzy legnickiej podczas wojny śląskiej
1806-1808	zajęcie Legnicy przez wojska napoleońskie
1809	przeniesienie z Głogowa do Legnicy stolicy rejencji
1810	kasacja majątku zakonnego
1810	utworzenie w Legnicy siedziby Sądu Ziemskiego i Grodzkiego
1811	przekształcenie Akademii w królewsko-pruskie gimnazjum
27.05.1813	wjazd Napoleona I do Legnicy
26.08.1813	bitwa nad Kaczawą
od 1836	wydawany jest dziennik "Liegnitzer Stadtblatt"
1838	organizacja pierwszej w mieście wystawy przemysłowej
1841-1842	wzniesienie gmachu teatru
18.10.1844	otwarcie połączenia kolejowego z Wrocławiem
1848-1849	Wiosna Ludów
1857	budowa miejskiej gazowni
1875	otwarcie kąpieliska przy obecnej ul. Mickiewicza
od 1878	tworzenie Parku Miejskiego z tzw. Kozim Stawem
1883-1940	organizacja wystaw budownictwa ogrodowego, ogrodów zimowych i kwiatów
1896	budowa elektrycznej linii tramwajowej
1902-1905	budowa nowego ratusza
1903-1904	budowa żelbetowego mostu na Kaczawie w miejscu tzw. żydowskiej kładki
1904	utworzenie Towarzystwa Historii i Starożytności
od 1906	ukazuje się wydawnictwo "Mitteilungen des Geschichts und Altertumsvereins"
1907	utworzenie Muzeum Dolnośląskiego
24.07.1914	otwarcie i poświęcenie nowego budynku elektrowni
1927	organizacja Niemieckiej Wystawy Ogrodniczej i Przemysłowej (Gugali)
27.09.1936	uroczystość oddania do użytku odcinka autostrady Legnica - Wrocław
10.02.1945	zajęcie miasta przez Armię Czerwoną
16.05.1945	formalne przekazanie władzy nad miastem stronie polskiej

1.3.2. Zarys rozwoju przestrzennego miasta

Okres przedlokacyjny. Nizinne tereny w dolinie Kaczawy, Czarnej Wody i Wierzbika stanowiły od pradziejów dogodny rejon dla rozwoju osadnictwa. Wczesnymi śladami osadnictwa w obrębie obecnego miasta są cmentarzyska łużyckie, odkryte już w XVIII wieku, natomiast istnienie osady nad Kaczawą w okresie późnego antyku potwierdzają znaleziska z okresu lateńskiego.

Przedlokacyjna Legnica była targiem - miastem według prawa polskiego. W dokumencie z 1175 roku po raz pierwszy gród wraz z osadą został określony jako potestas Legnicensis. Powstanie średniowiecznego grodu łączy się z istnieniem przeprawy przez Kaczawę przy krzyżujących się tu szlakach handlowych prowadzących z Kijowa w kierunku Łużyc i Niemiec ("górna droga") oraz z Wielkopolski do Czech. Gród kasztelański usytuowany był na późniejszym wzgórzu zamkowym (wykopy archeologiczne wskazują na pięć faz powstawania obwarowań zamkowych z okresu wczesnego średniowiecza od VIII do XI wieku). Źródła w 1149 roku potwierdzają istnienie grodu należącego do kaplicy św. Benedykta klasztoru Premonstratensów św. Wincentego we Wrocławiu. Zamek książęcy z kaplicą i wieżą św. Piotra, stanowiący centrum życia politycznego, był już we wczesnym średniowieczu okazałą, wielokrotnie przebudowywaną, rezydencją.

Równolegle rozwijało się otwarte osiedle powiązane ze szlakami handlowymi. Główna droga handlowa przechodziła przez Kaczawę na wysokości obecnej ulicy Wrocławskiej, skąd kierowała się w stronę kościoła mariackiego i grodu, gdzie łączyła się ze szlakiem wiodącym z północy. Szlak zachodni biegł następnie obecną ulicą Grodzką w kierunku bram Chojnowskiej i Złotoryjskiej. Pierwotne osiedle handlowe położone było najpewniej pomiędzy obecnymi ulicami Nową i Zamkową. Na krańcach osiedla założone zostały kościoły: od wschodu - Najświętszej Marii Panny (w 1192 roku, potwierdzony w dokumentach po raz pierwszy w 1203 roku), w jego pobliżu położony był dwór biskupa wrocławskiego (wzniesiony około 1258 roku), zaś od północy - kościół Grobu Świętego (założony w 1163 roku?, wzmiankowany w 1218 roku), w 1348 roku podniesiony do rangi kolegiaty. Na przełomie XII i XIII wieku powstała kolejna parafia p.w. św. Piotra, wymieniona w dokumencie z 1208 roku (najstarsze zachowane fragmenty

budowli pochodzą z około 1327 roku). Był to kościół parafialny dla tzw. górnego miasta, stanowiącego południową część osiedla. Wiadomo także o istnieniu w 1207 roku młyna położonego na zachód od kościoła św. Piotra (ta część miasta miała charakter rolniczy, tereny uprawne zwane Skibą położone były w rejonie obecnej ulicy Orzeszkowej).

Lokacja miasta. Dokładna data lokacji miasta nie jest znana. Pierwotną lokację łączy się z księciem Henrykiem Brodatym, fundatorem legnickiego mruwanego palatium. Pierwszy dokument potwierdzający lokację miasta pochodzi z 1253 roku, dwa lata później w dokumentach wymieniona jest Civitas Lignicz in Fluvio Kaczbach. Założenie miasta na prawie magdeburskim mogło mieć miejsce nawet już wkrótce po 1232 roku, a zatem już przed najazdem tatarskim mogły być wyznaczone działki miejskie. Około 1280 roku miasto być może istniało już w pełnym kształcie prawnym i przestrzennym. Miasto lokowane było - w porównaniu z usytuowaniem osady przedlokacyjnej - w miejscu bardziej dogodnym dla rozwoju osadnictwa, poza obszarem dawnego targu, który leżał na terenie zalewowym Młynówki. Układ przestrzenny miasta w założeniu lokacyjnym zbliżony do układów idealnych, wyznaczono w oparciu o przebieg starych szlaków handlowych przechodzących przez rynek. Zakłócenia regularności w pierwotnym rozplanowaniu bloków zabudowy i przebiegu dróg spowodowało ukośne w stosunku do zabudowy rynku usytuowanie kościoła oraz przebieg Młynówki, płynącej pomiędzy Placem Mariackim a zamkiem. Układ przestrzenny kwartałów zabudowy i parceli miasta wyznaczały prostopadłe względem siebie osie: dłuższą oś wschód-zachód ("via principalis" miasta - oś handlowa) stanowiły ulice Środkowa i Piekarska, oś poprzeczna ("sakralna") prowadziła od kościoła św. Piotra i Pawła w kierunku kościoła św. Jana (z czasem stała się ona osią lokowania siedzib administracji miejskiej).

Poza granicami miasta lokowanego rozwijało się osiedle usytuowane przy kościele Najświętszej Marii Panny z dworem biskupim; w miejscu obecnego Placu Klasztornego książę Bolesław Rogatka ufundował klasztor (1277) i kościół Św. Krzyża (1362), na Przedmieściu Złotoryjskim ufundowany został w 1288 roku szpital św. Mikołaja z komandorią krzyżowców, zaś w miejscu późniejszej fundacji jezuickiej zbudowano kościół Franciszkanów p.w. św. Jana, ufundowany przez księcia Henryka Grubego.

Pierwsza wzmianka o obwarowaniach miejskich pochodzi dopiero z 1312 roku, zaś piętnaście lat później źródłowo potwierdzone zostało istnienie bram miejskich - Wrocławskiej, Złotoryjskiej i Chojnowskiej. Obwarowania obejmowały miasto od zachodu wzdłuż obecnej ulicy Gwarnej, od południa ulicą Wjazdową i św. Piotra, od wschodu linia murów biegła przy dawnym korycie Młynówki, natomiast od północy - ulicą Nową i południową pierzeją obecnej ulicy Partyzantów. Przy zbiegu ulic Nowej i Zamkowej wzniesiona została Brama Głogowska, natomiast przy kościele św. Piotra utworzono Bramę Furty, wiodącą w kierunku cmentarza leżącego poza murami.

Legnicki zamek książęcy był pierwszą na ziemiach polskich warownią mruwaną, zasługującą na miano castrum. Zaliczane do najznamienitszych na Śląsku trzynastowiecznych dzieł architektury palatium oraz kaplica zamkowa św. Benedykta i Wawrzyńca dowodzą rozległości artystycznych horyzontów mecenatu Piastów Śląskich. W początkach XIV wieku nastąpiło poszerzenie obszaru miasta; źródła z tego okresu potwierdzają donację dla domu beginek pomiędzy murami a Młynówką, naprzeciw łaźni św. Marcina oraz istnienie osiedla żydowskiego u stóp zamku na terenie dawnego targu, na północ od murów miejskich.

Rozwój miasta po pożarze w 1338 roku. Zwrotną datą w historii Legnicy był rok 1338, w którym ogromny pożar strawił miasto. Po pożarze zmieniono linię obwarowań, powiększając obszar miasta: przesunięto na północ (w obecne miejsce) Bramę Głogowską; w ten sposób w granicach murów miejskich znalazły się kościoły Najświętszej Marii Panny i św. Jana. Po tej dacie dokończono przebudowę kościoła św. Piotra (z okresu przebudowy pochodzi bogate wyposażenie i detal architektoniczny świątyni). Rozbudowie poddano kościół mariacki (1362-1386), a w miejscu kościoła drewnianego wzniesiono mruwany franciszkański kościół św. Jana (1294-1341). Na północ od zamku, w miejscu obecnego budynku poczty, na wyspie Tumskiej książę Ludwik I ufundował kolegiatę Grobu Świętego, powstało tu osiedle kanonickie z łaźnią i karczmą; tu też na przełomie XIV i XV wieku wzniesiono szpital - leprozorium św. Anny. Kolegiatę Grobu Świętego zlikwidowano w 1428 roku, przenosząc kanoników do kościoła św. Jana, sama budowla kościelna istniała jeszcze do początków XVI wieku. W 1348 roku poświęcony został klasztor Benedyktynów wzniesiony przy cmentarzu w rejonie obecnego Koziego Stawu. W 1379 roku ukończono budowę mruwanej siedziby rady miejskiej (prawo budowy ratusza Legnica uzyskała 23 marca 1318 roku), która spłonęła w kolejnym pożarze w 1428 roku. Gotycki ratusz odbudowano w 1468 roku. Od północy z ratuszem sąsiadowały sukiennice i dom kupiecki, przed ratuszem umieszczona była waga. Więzienie mieściło się w wieży murów miejskich przy dawnej ulicy Więziennej, przy ulicy Piekarskiej mieściła się natomiast złota mennica. Łącznie Legnica w średniowieczu posiadała 17 świątyń, 3 szkoły parafialne, szkoły zakonne, 4 szpitale oraz pałac biskupi i zamek książęcy.

W latach 1418-1428 rządy w Legnicy sprawował książę Ludwik II. Ufundował on w 1423 roku klasztor Kartuzów p.w. Chrystusa Bolesnego z biblioteką klasztorną i skryptorium na wschodnim brzegu Kaczawy w okolicach dzisiejszej ulicy Kartuskiej (klasztor rozebrany został w początkach XVI wieku, a w jego miejscu funkcjonował dalej folwark). Ludwik II przyczynił się również do przebudowy zamku. W 1475 roku ufundowany został klasztor Bernardynów p.w. Św. Trójcy w okolicach dzisiejszego dworca kolejowego na Przedmieściu Głogowskim. Prace fortyfikacyjne prowadzone w okresie wojen husyckich oraz w związku z zagrożeniem tureckim spowodowały likwidację zabudowy przedmieść, w tym wyburzenie klasztorów Św. Trójcy, benedyktynów, Kartuzów oraz kościoła Grobu Świętego. Kolejne etapy rozbudowy fortyfikacji w XVII wieku związane były z wojną trzydziestoletnią oraz z najazdem Szwedów.

W 1508 roku powstają unikalne malowidła Zielonej Komnaty w wieży św. Jadwigi na zamku, zaś w 1533 roku powstaje okazała brama zamku legnickiego, wiązana z mistrzem Georgiem z Ambergu, stawiana wśród najznamienitszych dzieł wczesnego renesansu na Śląsku. O istnieniu bogatej renesansowej dekoracji kamieniarskiej domów mieszczkańskich, m.in. domu Bitschena z lat 1550-1555, świadczą detale zachowane w lapidarium Muzeum Miedzi. Dekoracji domów patrycjuszowskich dopełniały sgraffita; legnickie przykłady są bodaj najciekawszymi w tej części Europy: dom Pod Przepiórczym Koszem, dom Hansa Scholza, dekoracja kramów śledziowych. Legnickie warsztaty kamieniarskie i rzeźbiarskie pracowały nie tylko na rzecz miasta, ale

i całego regionu - Legnica była w czasach nowożytnych jednym z ważniejszych śląskich ośrodków rzeźbiarskich (wyróżnia się twórczość w latach 80. i 90. XVI w. Kaspra Bergera). O randze Legnicy świadczy także to, iż w latach 20. XVI wieku podjęto próby stworzenia w mieście pierwszego na Śląsku uniwersytetu. Dzięki temu Legnica stała się prężnym ośrodkiem niezależnej od Kościoła myśli teologicznej i społecznej. W 1602 roku miasto liczyło około 6 tysięcy mieszkańców; zliczonych zostało 531 domów wewnątrz murów oraz 251 na przedmieściach.

Do najwybitniejszych realizacji wczesnego baroku należy Mauzoleum Piastów przy kościele św. Jana, wspólne dzieło Carla Rossi i Macieja Rauchmüllera z lat 1677-1679, wykonane na zlecenie księżnej Ludwiki Anhaltkiej w oparciu o literacką oprawę Daniela Kaspra von Lohensteina.

Rozwój miasta po 1700 roku. Bardzo istotne zmiany w panoramie miasta zaszły w latach 1700-1740. Wzniesione zostały wówczas najznamienitsze dzieła architektury, powstałe przy udziale uznanych europejskich twórców związanych z ośrodkami Wiednia i Pragi. Powstanie monumentalnych budowli wiąże się ze sprowadzeniem w 1689 roku do miasta zakonu jezuitów, którzy uzyskali teren przy kościele św. Jana, a w rok później - pozwolenie na budowę nowego kościoła. Spośród budowli legnickich decydujących o sylwecie barokowego miasta wymienić należy: kościół św. Jana z 1727 roku, którego architektura nawiązuje do jezuickiego kościoła św. Mikołaja na Małej Stranie w Pradze, zdradzając również związki z architekturą Dientzenhoferów, gmach Akademii Rycerskiej (1700-1738), prezentujący repertuar form charakterystyczny dla Józefa Emanuela Fischera von Erlach i Antoniego Erharda Martinello, monumentalna barokowa siedziba opatów lubiąskich, kolegium jezuickie (1700-1707) i niezachowany budynek seminarium (1728), odbudowane w latach 1712-1715 skrzydła zamkowe, niezachowany kościół św. Jana Nepomucena na dworze biskupim z 1727 roku oraz ukończony w 1721 roku, całkowicie przebudowany w latach 80. XIX wieku klasztor benedyktynek p.w. św. Krzyża z kościołem św. Maurycego, niezachowany okazały pałac Hochbergów. Wspomniane budowle barokowe, zaliczane do najznamienitszych w tym czasie na Śląsku, zajmujące obie pierzeje obecnej ulicy Partyzantów, tworzą unikalny zespół urbanistyczny. W 1731 roku rynek legnicki zyskał dwie barokowe fontanny Neptuna i Syreny. W 1736 roku rozpoczęto budowę ratusza. Niektóre z tych realizacji wiąże się z osobą Martina Franza oraz jego syna Karola. Budowle monumentalne dopełniały bogate zespoły rzeźbiarskie, dla których analogii szukać można w dziełach rzeźbiarzy praskich. Obraz miasta barokowego wzbogacały domy mieszczkańskie, które licznie przetrwały do czasu rozbiórki w latach 60. XX w. Po pożarze w 1761 roku przeprowadzono w duchu fryderycjańskiego sanację zabudowy - zlikwidowano zabudowę szachulcową, zastępując ją zabudową projektowaną całymi pierzejami, z dwukondygnacyjnymi, ustawionymi kalenicowo budynkami.

W czasach pruskich od 1740 roku inwestycje budowlane zostały ograniczone. Prowadzone były przebudowy starych budynków i zabudowa wolnych parceli. Po oblężeniu miasta w 1757 roku zewnętrzne obwarowania przekazane zostały mieszczanom, poszerzono place przedbramne, a na terenach wałów, rozbieranych do 1780 roku, powstawały ogrody. Zlikwidowano położone wcześniej poza murami cmentarze, przenosząc pochówki na utworzony w 1822 roku cmentarz komunalny.

Wiek XIX. Dotychczasowa ranga miasta sprawiła, że Legnica ustanowiona została w początku XIX w. stolicą rejencji. Po wojnach napoleońskich powstał w Legnicy miejski urząd budownictwa, który początkowo zajmował się likwidacją szkód powojennych oraz kwestiami ochrony przeciwpożarowej, później zaś prowadził planowe działania urbanistyczne, dostosowujące do ówczesnych potrzeb średniowieczny układ miejski (poszerzanie i korygowanie przebiegu ulic oraz porządkowanie zabudowy). Kasacja zakonów w 1810 roku przyczyniła się do zaniedbania, a nawet zniszczenia cennych legnickich zespołów klasztornych i budowli kościelnych, dopiero w drugiej ćwierci XIX wieku adaptowano część dóbr kościelnych na potrzeby miejskie, a w pałacach barokowych znalazły swe siedziby urzędy.

W latach 30. XIX wieku rozpoczyna się ruch inwestycyjny na sześciu legnickich przedmieściach: Chojnowskim, Głogowskim, Złotoryjskim, Jaworskim, Przed Furtą i Wrocławskim, posiadających już wówczas częściowo miejski charakter. W 1841 roku wytyczono ulicę łączącą bramy Złotoryjską i Głogowską, okalającą obszar staromiejski. Wówczas powstały też nowe budowle kościelne: synagoga (w 1846 roku wzniesiona przy ulicy Piekarskiej, zniszczona w 1938 roku), w 1843 roku - kościół św. Marcina. W tymże roku rozpoczęto inwestycje kolejowe, a rok później - budowę dworca oraz otwarto pierwsze połączenia kolejowe.

O ówczesnych wielkomiejskich ambicjach miasta świadczy skala modernizacji najważniejszych legnickich budowli. W duchu neogotyku zostały przebudowane kościół Najświętszej Marii Panny w latach 1824-1828 oraz zamek. W początkach lat 40. XIX wieku według projektów Karola Ferdynanda Langhansa, architekta wrocławskiego, został wzniesiony neoklasycystyczny gmach teatru. W podobnej stylistyce zbudowano w latach 1865-1867 gmach miejskiego gimnazjum ewangelickiego. Przełom XIX i XX wieku pozostawił spuściznę w postaci neogotyckiej przebudowy fary św. Piotra i Pawła oraz budowy neomanierystycznego pasażu.

Ukształtowany w wyniku rozebrania po 1860 roku murów miejskich układ ulic wokół historycznego centrum i lokalizowane przy nich monumentalne budowle użyteczności publicznej w bardzo zredukowanej i uproszczonej formie przypominają koncepcję ringu. Poza ścisłym centrum Legnicy kształtowały się urbanistyczne założenia Placu Słowiańskiego, Placu Wolności, placu u wylotu ulicy Chojnowskiej oraz placu przy zbiegu ulicy Witelona z Wrocławską. W 1861 roku powstał plan zagospodarowania miasta wraz z przedmieściami, wytyczono w nim nowe ulice - Witelona o charakterze promenady, Młynarską, Kartuską oraz Bolesława Chrobrego i Henryka Pobożnego. W tym czasie rozpoczęto też zabudowę ulic łączących historyczne centrum miasta z okalającym je ciągiem komunikacyjnym (ulice Młynarska, Bankowa, Skarbka, Złotoryjska, Piekarska, Chojnowska, Rycerska i obecny Plac Klasztorny).

Od 1876 roku rozpoczęto trwającą 12 lat zabudowę północno-zachodniego obrzeża Starego Miasta, położonego pomiędzy ulicą Chojnowską a terenami kolejowymi. Wytyczono ulice Senatorską i Kardynała Kominka oraz Żwirki i Wigury i Jagiellońską, łączące dzielnicę z centrum Legnicy. U schyłku XIX w., poprzez przeprowadzenie ulicy Skłodowskiej-Curie i Bolesława Prusa, połączono ulicę Piastowską z terenami leżącymi na północ od terenów kolejowych. Przed 1868 rokiem powstały kwartały zabudowy w rejonie obecnych ulic Mickiewicza, Powstańców

Śląskich i Orzeszkowej. W południowej części miasta wytyczono ulice Łukasieńskiego, Chłapowskiego, Mickiewicza i Roosevelta, uregulowano również ulicę Szkolną. W kolejnym planie miasta z 1891 roku rozwiązano charakter zabudowy Tarninowa pomiędzy ulicami Jaworzyńską i Złotoryjską. Przed 1870 rokiem pojawia się zabudowa czynszowa na Przedmieściu Głogowskim.

Wiek XX. Pierwsza trzecja XX wieku zaznaczyła się powstaniem nowych, planowo zakładanych osiedli mieszkaniowych, na prawym brzegu Kaczawy oraz zabudową południowo-zachodniej części miasta. W tym okresie Legnica uzyskała nowe tereny przeznaczone pod zabudowę także w północnej części miasta w rejonie dzisiejszych ulic Wałbrzyskiej, Gliwickiej, Bytomskiej i Kobylińskiej.

W tym czasie zainwestowane zostało także północne obrzeże centrum miasta w rejonie ulicy Głogowskiej, Prusa i Kraszewskiego, a nieco później także tereny w rejonie ul. Gliwickiej.

Miasto wyszło z okresu II wojny światowej, a zwłaszcza z operacji zdobywania miasta przez Armię Czerwoną (9 lutego 1945 roku) bez większych strat; walki w zasadzie ominęły centrum miasta, ostrzał artyleryjski najprawdopodobniej uszkodził zespół zamkowy, sąsiednie budynki oraz dach kościoła św. Jana. Większe zniszczenia miały miejsce już po zakończeniu działań wojennych – w wyniku pożarów, jeszcze przed przejściem miasta przez władze polskie, znacznie ucierpiała legnicka starówka. W okresie powojennym ocalałe historyczne centrum Legnicy zostało mocno przekształcone, między innymi już w 1945 roku bez wykonania dokumentacji został rozebrany budynek seminarium jezuickiego. W 1960 roku zasypany został kanał Młynówki. Decydujące zmiany w obrazie miasta nastąpiły w latach 60. XX wieku. Legnica została pozbawiona wówczas spójnego, harmonijnego rozwijającego się zespołu staromiejskiego. W 1965 roku rozpoczęto realizację projektu "odbudowy" i przebudowy zabytkowego Starego Miasta. Wyburzono wówczas niemal całą historyczną, zabytkową zabudowę oraz zniekształcono układ ulic, niszcząc historycznie ukształtowaną przestrzeń miejską. W miejsce wyburzonej zabudowy wprowadzano stopniowo obcą w skali i formie zabudowę "nowoczesną": w początkach lat 70. powstała zabudowa pomiędzy ulicami Partyzantów a Najświętszej Marii Panny, w 1972 roku wzniesiony został budynek Urzędu Wojewódzkiego, w 1975 roku - dawna siedziba KW PZPR, obecnie Urząd Skarbowy, dom towarowy Megasam, a w 1978 roku powstał hotel Cuprum. Od lat 80. prowadzone są w centrum miasta prace rewaloryzacyjne, między innymi rozpoczęto odtwarzanie zabudowy wzdłuż ul. Najświętszej Marii Panny. Projekt Tarninowa nie został zrealizowany w południowej części dzielnicy (od ul. Grabskiego do Alei Zwycięstwa) i południowo-wschodniej (na południe od ul. Oświęcimskiej). W okresie powojennym zabudowę uzupełniano blokami o charakterze osiedlowym (m.in. przy ul. Oświęcimskiej, a także w obrębie Kwadratu).

Istotne zmiany w krajobrazie miasta zaszły w początkach lat 90. Odzyskane zostały użytkowane przez jednostki armii radzieckiej liczne obiekty zabytkowe - poddane remontom zdecydowały o nowym odbiorze miejskiego krajobrazu. Nadal odczuwa się istniejący do 1993 roku podział Tarninowa na skutek wydzielenia w jej obrębie tzw. "Kwadratu": pozostały fragmenty ogrodzeń, niektóre nawierzchnie ulic i chodników nie były konserwowane od 1945 roku, większość budynków jest w trakcie kapitalnych remontów.

1.3.3. Ochrona prawna wartości kulturowych

Ochronie prawnej na mocy ustawy o ochronie dóbr kultury podlegają w Legnicy: układy urbanistyczne Starego Miasta i Tarninowa, wpisane do rejestru zabytków, zespoły obiektów i pojedyncze obiekty wpisane do rejestru zabytków, a także znajdujące się w ewidencji obiektów o walorach kulturowych, historycznych i krajobrazowych, zidentyfikowane stanowiska archeologiczne oraz obszary objęte strefami ochrony konserwatorskiej A, B i K, wyznaczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Obiekty, zespoły i założenia urbanistyczne wpisane do rejestru zabytków są objęte rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z ustawy o ochronie dóbr kultury.

1.3.3.1. Rejestr zabytków - układy urbanistyczne

Do rejestru zabytków wpisane zostały dwa układy urbanistyczne:

układ urbanistyczny Starego Miasta, obejmujący obszar o powierzchni 58 ha w obrębie obwodnicy śródmiejskiej wraz z rejonem Koziego Stawu (pomiędzy Aleją Orła Białego i ulicą Powstańców Śląskich), wpisany do rejestru zabytków na mocy decyzji 33/L z 19.05.1953 roku oraz 40/L z 25.11.1956 roku;

układ urbanistyczny dzielnicy Tarninów, obejmujący obszar o powierzchni 84 ha pomiędzy ulicami Skarbka, Mickiewicza, Grabskiego, Kościuszki, Rataja, Wyspiańskiego, Poselską, Grunwaldzką, Złotoryjską, Hutników, Nowy Świat i Muzealną, wpisany do rejestru zabytków na mocy decyzji 636/L z 27.08.1982 roku jako "unikalny w skali regionu tak dobrze zachowany przykład założenia, na które oddziaływały elementy urbanistyki eklektycznej, widoczne w części północnej i charakteryzujące się geometryzacją układu przestrzennego oraz elementy urbanistyki modernistycznej wyrażającej się w swobodzie i malowniczości w kształtowaniu siatki ulic w części południowo-zachodniej";

układ urbanistyczny wpisany do rejestru zabytków nie obejmuje południowo-zachodniej części dzielnicy, położonej na zachód od ul. Kościuszki i na południe od ul. Rataja, będącej do 1993 roku we władaniu Armii Radzieckiej ("Kwadrat").

1.3.3.2. Rejestr zabytków - zespoły obiektów i pojedyncze obiekty

Rejestr zabytków architektury w Legnicy (zob. załącznik 2) obejmuje 87 zespołów obiektów i pojedynczych obiektów, wpisanych do rejestru na mocy decyzji podjętych w latach 1949-1997; ponad połowę (46 obiektów) ujęto w rejestrze po 1989 roku, obejmując ochroną budowle położone głównie w południowej części Tarninowa.

W rejestrze zabytków figurują wciąż dwie nieistniejące już kamienice położone pierwotnie przy ul. Zamkowej 16 i Rynek 16 (wpisane do rejestru w 1964 roku); daleko posuniętej dewastacji uległ ponadto zespół dworski w Czerniewicach, wpisany do rejestru w 1991 roku.

Rejestr zabytków obejmuje najcenniejsze zespoły obiektów i pojedyncze obiekty o różnorodnych funkcjach: zespół zamku piastowskiego, portal zamku i park zamkowy oraz fragmenty pierścienia murów dawnych obwarowań miejskich z Bramą Głogowską i Chojnowską;

obiekty sakralne:

zespół katedry św. Piotra i Pawła z wystrojem i wyposażeniem kościoła, plebania i dawną szkołą parafialną, kościół Ewangelicko-Augsburski Najświętszej Marii Panny z wystrojem i wyposażeniem kościoła, zespół kościoła parafialnego św. Jana Chrzciciela wraz z wystrojem i wyposażeniem kościoła, Mauzoleum Piastów, jego wystrojem i wyposażeniem oraz z dawnym kolegium jezuickim, stanowiącym obecnie seminarium duchowne o.o. Franciszkanów, kościół parafialny św. Jacka, kościół parafialny św. Trójcy, dawny kościół apostołsko-katolicki, obecnie Zbór Zielonoświątkowców "Anastasis", dawny kościół klasztorny św. Maurycego Zgromadzenia Benedyktyn, obecnie sala gimnastyczna i aula I Liceum Ogólnokształcącego, dawny klasztor pobernardyński (adaptowany na cele handlowo-usługowe);

obiekty użyteczności publicznej:

Stary i Nowy Ratusz, Akademia Rycerska, budynek teatru dramatycznego, budynek dawnego teatru żydowskiego, budynek dawnego Banku Ziemiańskiego Księstwa Legnicko-Wołowskiego, budynek użyteczności publicznej przy ul. Wjazdowej, aula szkoły przy ul. Lotniczej, dawny pałac opatów lubiąskich, obecnie siedziba Muzeum Miedzi, budynek dawnej łożnicy masońskiej;

obiekty o funkcjach mieszkaniowych i mieszkaniowo-usługowych:

kamienice mieszczańskie (17 obiektów), wille (29 obiektów), inne budynki mieszkalne (5 obiektów);

obiekty kolejowe i infrastruktury technicznej:

zespół zabudowań Dworca Głównego, Dworzec Kolei Dolnośląskiej i Dworzec Kobyliński, zespół budynków Legnickiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji w Przybkowie; założenia dworsko-parkowe Czerniewice i Ludwikowo; cmentarz żydowski z kostnicą i salą modlitewną; studnie Neptuna i Syreny.

Najstarsze obiekty pochodzą z około XII-XIII wieku (zamek piastowski, kościół Ewangelicko-Augsburski Najświętszej Marii Panny, kościół parafialny św. Jana Chrzciciela), najmłodsze natomiast powstały w latach 20. XX wieku (wille oraz zespół Dworca Głównego).

Blisko połowa wpisów do rejestru (40 pozycji) dotyczy zespołów obiektów i pojedynczych obiektów zlokalizowanych w obrębie Starego Miasta, 7 obiektów znajduje się w bezpośrednim otoczeniu układu staromiejskiego, 28 obiektów zlokalizowanych jest w Tarninowie, z czego zdecydowana większość (21 obiektów) leży poza układem urbanistycznym dzielnicy wpisanym do rejestru zabytków, 4 obiekty chronione znajdują się w obrębie Kartuz, tyleż - w rejonie pomiędzy ul. Złotoryjską i Chojnowską.

1.3.3.3. Ewidencja dóbr kultury

Ewidencja dóbr kultury (wykaz zespołów obiektów i pojedynczych obiektów o walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych) obejmuje 1904 pozycji, w tym także duże założenia zieleni i obiekty rekreacyjne - Lasek Złotoryjski i Kapielisko Północne.

Wykaz zespołów obiektów i pojedynczych obiektów o walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych jest sporządzany i aktualizowany w oparciu o rejestr zabytków miasta Legnicy oraz na podstawie wykazu obiektów o walorach kulturowych Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Dla obiektów znajdujących się w strefach ochrony konserwatorskiej obowiązują odpowiednie do rodzaju strefy obostrzenia, natomiast przy przebudowie, rozbudowie, remoncie czy rozbiórce obiektów znajdujących się poza strefami inwestor powinien uzyskać opinię Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

1.3.3.4. Rodzaje obiektów wartościowych kulturowo i ich rozmieszczenie w strukturze przestrzennej miasta

Lista obiektów wartościowych pod względem kulturowym, historycznym i krajobrazowym obejmuje łącznie z rejestrem zabytków 1991 pozycji (zespołów obiektów i pojedynczych obiektów) oraz dwa układy urbanistyczne.

Dziesiąta część listy obiektów wartościowych historycznie, kulturowo i krajobrazowo dotyczy obiektów zlokalizowanych w obrębie Starego Miasta (w granicach układu urbanistycznego wpisanego do rejestru zabytków).

Najliczniejszą grupę stanowią jednak obiekty usytuowane w dzielnicy Tarninów: do ujętego w rejestrze zabytków obszaru układu urbanistycznego Tarninowa wraz z rejonem ulic Mickiewiczza - Korfantego - Powstańców Śląskich odnosi się 569 pozycji (blisko 30% ogółu) na liście obiektów wartościowych kulturowo. Znaczna koncentracja obiektów wartościowych kulturowo występuje także w rejonie ulic Nowy Świat - Chojnowska - Piastowska - Skłodowskiej-Curie - Pocztowa - Dworcowa (ponad 360 obiektów na liście obiektów wartościowych kulturowo), na Kartuzach (w granicach strefy "B" ochrony konserwatorskiej) - 278 pozycji oraz w

rejonie ulicy Głogowskiej (91 pozycji).

W południowo-zachodniej części Tarninowa, nie znajdującej się w obrębie chronionego układu urbanistycznego, mieści się 51 obiektów wartościowych kulturowo, z których 22 wpisano do rejestru zabytków. Podobne nasycenie obiektami wartościowymi kulturowo występuje także w rejonach ulic: Henryka Pobożnego i Bolesława Chrobrego (53 pozycje), Hutników - Złotoryjska - Nowy Świat - Chojnowska (51 pozycji), Wrocławska - Aleja Orła Białego - Jordana (53 pozycje) oraz w Piekarach Wielkich (57 pozycji) i Starych Piekarach (43 pozycje), te fragmenty miasta są jednak znacznie uboższe w obiekty najcenniejsze, wpisane do rejestru zabytków.

Od kilkudziesięciu do kilkunastu obiektów wartościowych kulturowo istnieje na Bielanych (głównie w rejonie ul. Kwiatkowskiego), przy ul. Jaworzyńskiej - Nowodworskiej i Zamiejskiej oraz w Piątnicy i Przybkwie.

Struktura rodzajowa obiektów o walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych i ich rozmieszczenie przedstawia się następująco:

zamek, obwarowania miejskie	zespół zamku piastowskiego z pozostałościami parku zamkowego; zespół obwarowań miejskich z wieżami Bramy Chojnowskiej i Bramy Głogowskiej oraz fragmentami pierścienia murów
obiekty sakralne	Stare Miasto - zespół katedry św. Piotra i Pawła, zespół jezuickiego kościoła św. Jana Chrzyciela, kościół ewangelicko-augsburski Najświętszej Marii Panny, zespół klasztorny ss. Benedyktynki z dawnym kościołem św. Maurycego; kościół apostołsko-katolicki (obecnie Zbór "Anastasis" Kościoła Zielonoświątkowego, ul. Henryka Pobożnego), klasztor pobernardyński (Plac Franciszkański), kościół ewangelicki św. Marcina (obecnie prawosławny Zmartwychwstania Pańskiego, ul. Kossak), dawny dom modlitwy (ul. Orzeszkowej); Kartuzy - kościół parafialny św. Jacka (ul. Nadbrzeżna), kościół parafialny św. Trójcy i dawna kaplica św. Stanisława Kostki (ul. Rzemieślnicza); pałac opatów lubiąskich, obecnie siedziba Muzeum Miedzi (ul. Partyzantów)
obiekty użyteczności publicznej	
administracja, bezpieczeństwo publiczne	Stary Ratusz, Nowy Ratusz, Królewski Urząd Celny (Plac Klasztorny), Główny Urząd Pocztowy (ul. Piastowska), budynek poczty i telegrafu (ul. Gliwicka), Urząd Miar (ul. Batorego), Sąd Krajowy (ul. Złotoryjska-Gwarna), główny odwach policji (dawny Dom Kupiecki, Rynek), Urząd Pracy (dawne seminarium "Königliche Seminar und Übungsschule", ul. Skarbka), posterunek policji, areszt i schronisko dla bezdomnych (ul. Daszyńskiego), remiza Straży Pożarnej (ul. Witelona), rogatka miejska (ul. Złotoryjska), nadleśnictwo (ul. Pawicka)
ochrona zdrowia, opieka społeczna	ul. Chojnowska - Szpital Miejski, zakład psychiatryczny "Idioten Anstalt" (później Urząd Finansowy), szpital "Bürger-Hospital", szpital garnizonowy, zakład dla głuchoniemych "Taubstümmen Anstalt"; szpital "Krankenhaus Bethanien" (ul. Grunwaldzka), szpital siostr szarytek fundacji św. Jerzego (ul. Murarska), klinika kobieca (ul. Poselska), Szpital Powiatowy (ul. Jaworzyńska), zakład kuracyjno-kąpielowy "Wilhelmsbad" (ul. Mickiewicza), schronisko "Martha Heim" (ul. Kossak), dom dziecka (ul. Daszyńskiego), azyl dla dzieci pozbawionych opieki katolickiej fundacji św. Benona (ul. Rzemieślnicza)
oświata	Akademia Rycerska, Miejskie Gimnazjum Ewangelickie (ul. Skarbka), gimnazjum "Auguste-Victoria-Schule" (ul. Jana Pawła II), miejska wyższa szkoła dla dziewcząt "Hoehere Toechterschule" (Plac Słowiański), szkoła rolnicza "Hoehere Landwirtschaft-Schule" (ul. Senatorska), szkoła średnia (ul. Lotnicza), szkoły ludowe (11 obiektów przy ul. Głogowskiej, Brukowej, Piłsudskiego, Batorego, Wrocławskiej, Zielonej, Rycerskiej, Kamiennej, Jaworzyńskiej, Smolarskiej), szkoła parafialna (ul. św. Piotra)
kultura, sale widowiskowe	Teatr Dramatyczny (Rynek), dawna rewia (ul. Skarbowska), kinoteatr i sala widowiskowa przy restauracji "Zum Wacht am Rhein" (ul. Kartuska), dom mieszkalny z salą widowiskową i salą zabaw (dawny ogród zimowy, ul. Łąkowa)
siedziby stowarzyszeń i organizacji	budynek użyteczności publicznej (ul. Złotoryjska), dawna loża masońska (ul. Piastowska), budynek dawnej Resursy (ul. Mickiewicza), Dom Młodzieży ("Jugendheimstädte" ul. Grabskiego), Dom Ewangelicki ("Lutherhaus", ul. Złotoryjska), Dom Rolnika (ul. Piątnicka), siedziby dawnego Towarzystwa Strzeleckiego ("Teatr Letni" Aleja Orła Białego, ul. Bielańska)
hotele, restauracje	zajazdy, hotele "Kohler", "Monopol", "Reichshof" (ul. Dworcowa, Pocztowa, Libana), zajazd "Pod Białym Rumakiem" (ul. Partyzantów), zajazd "Gasthof zur Hoffnung" z salą widowiskową (ul. Wandy), restauracja "Reichs-Adler" (ul. Nowy Świat)
banki	powiatowa kasa oszczędności ("Orts-Kreis Kasse", ul. Senatorska), dawny Bank Rzeszy ("Reichsbank", ul. Skarbka), Bank Ziemiański Księstwa Legnicko-Wołowskiego (ul. Powstańców Śl.)
handel	Pasaż (Plac Katedralny), Dom Towarowy (ul. Najświętszej Marii Panny)
budynki mieszkalne	
kamienice mieszczarskie	Rynek (12 obiektów), Partyzantów (3), Najświętszej Marii Panny, Rycerska, Zamkowa

kamienice czynszowe (1485 pozycji, 75% wszystkich obiektów z listy obiektów o walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych); w sąsiedniej kolumnie zamieszczono spis ulic przy których występuje co najmniej 5 kamienic czynszowych	Wrocławska (86 obiektów), Jaworzyńska (64), Złotoryjska (58), Piastowska (54), Żwirki i Wigury (48); Roosevelta (43), Głogowska (42), Łukasińskiego (41), Chojnowska (40), Senatorska (40), Kartuska (38), Hutników (32), Nowy Świat (32), Kazimierza Wilk. (31), Daszyńskiego (29), Andersa (28), Chłapowskiego (27), Mickiewicza (26), Orzeszkowej (26), Książęca (24), Dmowskiego (22), Kościuszki (22), Czarnieckiego (21), Jordana (21), Pobożnego (21), św. Wojciecha (19), Traugutta (19), Drukarska (18), Kamienna (18), Reymonta (18), Chrobrego (17), Matejki (16), Wojska Polskiego (16), Ściegiennego (16), Działkowa (15), Kardynała Kominka (15), Kwiatowa (15), II Armii Wojska Polskiego (14), Rataja (14), Parkowa (13), Jagiellońska (13), Zielona (13), Rycerska (12), Tatarska (12), Korczaka (11), Skłodowskiej-Curie (11), Dziennikarska (10), Powstańców Śląskich (10), Prusa (10), Rzemieślnicza (10), Kościelna (8), Najświętszej Marii Panny (8), Okrzei (8), Anielewicza (7), Plater (7), Witelona (7), Krótka (6), Lotnicza (6), Łokietka (6), Młynarska (6), Szkolna (6), Fabryczna (5), Kręta (5), Libana (5), Poselska (5), Plac Wolności (5), Wypiańskiego (5)
wille (104 obiekty)	Kościuszki (14 obiektów), Rataja (11), św. Maksymiliana Kolbe (10), Okrzei (8), Złotoryjska (8), Grabskiego (7), Wojska Polskiego (5), Lotnicza (4), Aleja Rzeczypospolitej (3), Grunwaldzka (3), Łukasińskiego (3), Andersa (2), Korfanteo (2), Oświęcimska (2), Sejmowa (2), św. Elżbiety (2), Witelona (2), II Armii Wojska Polskiego, Cmentarna, Bolesława Chrobrego, Hetmańska, Jana Pawła II, Jaworzyńska, Konopnickiej, Marynarska, Mickiewicza, Orzeszkowej, Pocztowa, Poselska, Skarbka, Wrocławska, Wypiańskiego, Żeromskiego
domy i budynki mieszkalne (104 obiekty)	Kwiatkowskiego (20 obiektów), Bielańska (9), Działkowa (7), Głogowska (4), Jaworzyńska (4), Kartuska (4), Kręta (4), Łukasińskiego (3), Aleja Rzeczypospolitej (3), Wrocławska (3), Złotoryjska (3), Daszyńskiego (2), Rataja (2), Różana (2), Szkolna (2), Witelona (2), Wjazdowa (2), Bydgoska, Grabskiego, Henryka Pobożnego, Kamienna, Kazimierza Wielkiego, Kochanowskiego, Kossak, Libana, Lotnicza, Łąkowa, Marynarska, Mickiewicza, Niedziałkowskiego, Nowodworska, Okólna, Okrzei, Oświęcimska, Piastowska, Piekarska, Przesmyk, Sejmowa, Skośna, Plac Słowiański, Słubicka, św. Piotra, Wojska Polskiego, Żeglarska, Żółkiewskiego
domy i budynki mieszkalne w obrębie zab. wiejskiej (57 obiektów)	Pątnowska (18 obiektów), Dąbrówki (7), Piątnicka (6), Wandy (6), Kołodziejska (4), Wielogórska (4), V Dywizji Piechoty (2), Ziemowita (2), Bartnicza, Bydgoska, Kaskady, Pawicka, Poziomkowa, Rzeczna, Smolarska, Stolarska
obiekty przemysłowe, infrastruktury technicznej i komunikacyjnej	
obiekty przemysłowe	ul. Senatorska - Fabryka Fortepianów i Pianin, Fabryka Przewodów Nawojowych "Elpena"; zespół budynków browaru miejskiego (ul. Witelona), zakład mleczarski (ul. Kartuska), zakład ceramiczny Rothera (ul. Kilińskiego-Złotoryjska), cukrownia (ul. Nowodworska), rzeźnia miejska (ul. Ścinawska), hale przemysłowe, bud. produkcyjne, biurowe i magazynowo-gospodarcze (ul. Jagiellońska-Kominka, Hetmańska, Jordana, Kręta, Libana, Rzemieślnicza, Plac Komuny Paryskiej, Pocztowa), dawny elewator zbożowy (ul. Wielogórska)
infrastruktura techniczna	zespół gazowni miejskiej (ul. Ścinawska), zespół elektrowni miejskiej (ul. Wałbrzyska), przepompownia (ul. Masarska), zespół budynków Legnickiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji (ul. Filtrowa i Ścinawska), trafostacja (ul. Pątnowska)
obiekty kolejowe	ul. Dworcowa - zespół Dworca Głównego i Dworzec Kolei Dolnośląskiej; Dworzec Kolei Kobylińskiej (ul. Ścinawska), kolejowa wieża ciśnień (ul. Ścinawska), budynek hali maszyn (ul. Łąkowa)
obiekty innych środków transportu	hala zajezdni tramwajowej z budynkiem administracyjnym (ul. Wrocławska), zespół zabudowań miejskiego taboru konnego (ul. Jaworzyńska), zabudowania lotniska (wieża kontroli lotów, hangar)
mosty	mosty na Kaczawie (ul. Kartuska, Wrocławska, Pątnowska), most na Czarnej Wodzie (ul. Głogowska)
zespoły dworskie i folwarczne, obiekty związane z produkcją rolną	
zespoły dworskie	Czerniewice, Ludwikowo, Lipniki, Nowy Dwór, Stare Piekary (ul. Rzeczna)
zespoły folwarczne	ul. Jaworzyńska - folwark przy dawnym szpitalu powiatowym, "Biedermanngut", "Schulzegut", "Schubertshof" (część folwarku położona jest przy ul. Mostowej); ul. Nowodworska i Zamiejska: "Königgut Schützenschmiede", "Villa Bissy", "Schubertshof"; Bielany ("Weissenrode"), Piątnica, "Baldensruh" w Starych Piekarach, "Rudolfsbach" w Przybkowie
zespoły mieszkalno-gospodarcze	V Dywizji Piechoty (8 obiektów), Wielogórska (5), Dąbrówki (4), Wandy (4), Jaworzyńska (3), Rymarska (3), Ziemowita (3), Bartnicza (2), Chojnowska, Ciesielska, Działkowa, Grabskiego, Kręta, Nowodworska, Pątnowska, Piątnicka, Poznańska, Smolarska
młyny	dolny ("Niedermühle") w Starych Piekarach, "Na Piasku" ("Sandmühle") przy ul. Jaworzyńskiej
budynki gospodarskie, obory, stodoły	ulice V Dywizji Piechoty (6 obiektów), Dąbrówki (3), Wandy (2), Rymarska (2), Kołodziejska, Stolarska, Wielogórska (kuźnia)

obiekty wojskowe	koszary garnizonowe (ul. Hutników), budynek dowództwa wojskowego (ul. Grabskiego)
parki, inne tereny rekreacyjne	Park Miejski z palmiarnią i zespołem budynków Zieleni Miejskiej (Aleja Orła Białego), Kompleks basenów z bud. administracyjno-usługowym (ul. Stroma), Lasek Złotoryjski, Park Gdański, Kapielisko Północne - budynek administracyjno-usługowy, śluza i aleja
cmmentarze	zespół cmentarzy żydowskiego (z kostnicą i salą modlitewną) i komunalnego (kaplica pogrzebowa, krematorium, prosektorium, biura); cmentarze w Piątnicy, Piekarach Wielkich i Przybkwowie
obiekty ruchome (kapliczki, kaplice i kapliczki)	pomniki, fontanny kaplice cmentarne - cmentarz żydowski, komunalny, cmentarze w Piątnicy i Piekarach Wlk.; kapliczki przydrożne - nawsie w Piątnicy, przy ul. Smolarskiej w Starych Piekarach
pomniki	postument pomnika Arnima (ul. Złotoryjska), pomnik poległym w wojnie 1870-71 ("Löwendenkmal") w Parku Miejskim), pomnik z wystawy ogrodniczej z 1880 roku, ul. Wrocławska
fontanny	Neptuna, Syreny (Rynek), Chłopca z Łabędziem (Plac Słowiański)

1.3.3.5. Współczesne funkcje obiektów wartościowych kulturowo

Większość obiektów zabytkowych i wartościowych ze względów kulturowych jest użytkowana obecnie zgodnie z ich pierwotnym przeznaczeniem lub pełnią one szeroko rozumiane funkcje pokrewne. Dotyczy to zwłaszcza obiektów sakralnych, usługowych (głównie oświatowych, częściowo także szpitali), przemysłowych oraz mieszkalnych. Jest jednak szereg obiektów, których funkcje uległy w istotny sposób zmianie, a także grupa obiektów nieużytkowanych, znajdujących się w konsekwencji w złym stanie technicznym. Część budynków pierwotnie mieszkalnych (kamienic czynszowych, willi i innych domów) pełni obecnie funkcje usługowe, między innymi w zakresie administracji, sądownictwa, oświaty i ochrony zdrowia; zlokalizowane są one głównie przy ul. Andersa (2, 3, 4, 12, 13), Asnyka (1, 3, 5), Kościuszki (1, 2A, 3, 4, 6, 8, 38), Łukasieńskiego (3, 4, 5, 25), Mickiewicza 2, 21, 23, Partyzantów (21, 23), Powstańców Śląskich (3, 6, 9/10), Rataja (14, 16, 20, 21, 23, 24, 26, 28), Reymonta (2, 4, 7, 21), Roosevelta (1, 23, 26), Witelona (8, 10, 17), Wojska Polskiego (4, 5, 10) i Złotoryjskiej (62, 84, 87, 95, 97).

Poniżej przedstawiono reprezentatywne przykłady pozytywnych zmian pierwotnych funkcji wybranych obiektów na funkcje pokrewne lub nie będące w konflikcie z pierwotnym przeznaczeniem obiektu. Między innymi przykładem udanego wykorzystania do nowych celów dawnych obiektów usługowych i powojkowych jest przeznaczenie budynku dawnego szpitala powiatowego przy ul. Jaworzyńskiej oraz kompleksu koszar przy ul. Hutników na cele szkolnictwa wyższego.

funkcja pierwotna	funkcja obecna
Zamek piastowski	usługi oświaty i nauki
Stary Ratusz	Centrum Sztuki - Teatr im. Heleny Modrzejewskiej
pałac opatów lubiąskich	Muzeum Miedzi
Dom Ewangelicki (ul. Złotoryjska)	Sąd Okręgowy i Rejonowy
Akademia Rycerska	Legnickie Centrum Kultury
Gimnazjum "Auguste-Victoria-Schule"	Legnicka Kuria Biskupia, Seminarium Duchowne
Resursa (ul. Mickiewicza)	Młodzieżowy Dom Kultury
Powiatowa Kasa Oszczędności	dyrekcja szpitala chirurgicznego
Królewski Urząd Celný	bank PKO BP
"Königliche Seminar und Übungsschule", później Urząd Pracy	Bank Śląski
szpital powiatowy	Wyższa Szkoła Techniczna
szpital ("Krankenhaus Bethanien")	Prokuratura Rejonowa i Wojewódzka
zakład dla głuchoniemych ("Taubstümmen Anstalt")	szkoła podstawowa nr 15
schronisko ("Martha Heim")	siedziba Zarządu Głównego Stowarzyszenia Łemków
Dom Młodzieży ("Jugendheimstädte")	Dom Pomocy Społecznej dla Dorosłych
azyl dla dzieci pozbawionych opieki fundacji św. Benona	przedszkole miejskie nr 3
budynek rewii (ul. Skarbowa)	kino "Ognisko"
budynek łoży masońskiej	Archiwum Państwowe i Wojewódzka Biblioteka Publiczna
koszary garnizonowe (ul. Hutników)	adaptacja na potrzeby Wyższej Szkoły Zawodowej w Legnicy
budynek dowództwa wojskowego	adaptacja na archiwum Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
hotel "Kohler" (ul. Dworcowa)	rejonowa przychodnia zdrowia
hotel "Monopol" (ul. Dworcowa)	budynek biurowy
hotel "Reichshof" (ul. Dworcowa i Poczтова)	budynek biurowy i mieszkalny
zespół folwarku "Schubertshof" (ul. Zamiejska)	hurtownia (część zespołu folwarku)
hangar lotniczy	obiekt o funkcjach usługowo-handlowych
budynek poczty i telegrafu (ul. Gliwicka)	obiekt o funkcjach usługowo-handlowych
Dom Fundacji Kobiet Ewangelickich (ul. Poselska)	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
szkoła podstawowa (ul. Smolarska, Wielogórska)	dom mieszkalny
rogatka miejska (ul. Złotoryjska)	dom mieszkalny

Stosunkowo nieliczna grupa obiektów wartościowych kulturowo znajduje się w złym stanie technicznym (między innymi dotyczy to założenia dworskiego Czerniewice); stanowią je:

obiekty związane z dawną gospodarką rolną - większość zespołów dworskich i folwarcznych, zespołów

mieszkalno-gospodarczych i budynków gospodarskich, a także znaczna część domów mieszkalnych położonych w obrębie dawnych wsi;
 zabudowa mieszkaniowa usytuowana w rejonie ulic Henryka Pobożnego i Bolesława Chrobrego oraz w północnej części Kartuz (ul. Czarnieckiego, Kartuska, Daszyńskiego, Kazimierza Wielkiego i Kamienna), a zwłaszcza - kilka opuszczonych kamienic czynszowych przy ul. Fabrycznej 17, Henryka Pobożnego 3, Kamiennej 16 i Kartuskiej 43;
 zabudowania browaru na Starym Mieście.

Szereg znaczących obiektów usługowych, powojсковych i produkcyjnych nie zostało dotychczas zagospodarowanych (m.in. budynki dawnego Banku Ziemiańskiego Księstwa Legnicko-Wołowskiego, szpitala garnizonowego przy ul. Chojnowskiej, szpitala wojskowego w Lasku Złotoryjskim, zakładu kuracyjno-kapielowego "Wilhelmsbad"), utraciło swe pierwotne funkcje bez określenia nowego przeznaczenia (zespół budynków dawnego browaru miejskiego i zakładów dziewiarskich), bądź też znajduje się w remoncie (klasztor pobernardyński, budynek dawnego Sądu Krajowego); te same zjawiska i procesy dotyczą nadal znacznej części obiektów powojсковych, będących do 1993 roku we władaniu Armii Radzieckiej.

Wśród niewielu obiektów, których sposób wykorzystania jest konfliktowy w stosunku do ich pierwotnego przeznaczenia, szczególną uwagę należy zwrócić na problem dawnego kościoła św. Maurycego, użytkowanego obecnie jako sala gimnastyczna i aula I Liceum Ogólnokształcącego.

Poniżej zestawiono listę obiektów wartościowych kulturowo:

których obecne przeznaczenie jest konfliktowe w stosunku do ich pierwotnej funkcji (w tabeli poz. 1),
 których poprzednia funkcja (sakralna) powodować powinna szczególne uwarunkowania w ich obecnym użytkowaniu (poz. 2 i 3),
 znajdujących się w trakcie remontu (poz. 3 i 4),
 niezagospodarowanych, nieużytkowanych i opuszczonych (poz. 5-13),
 zrujnowanych i silnie zdewastowanych (poz. 14 i 15).

Lp.	obiekt (funkcja pierwotna)	obecna funkcja (stan użytkowania)
1	kościół św. Maurycego	sala gimnastyczna i aula I Liceum Ogólnokształcącego
2	dom modlitwy, ul. Orzeszkowej	budynek mieszkalny z salą gimnastyczną
3	klasztor pobernardyński	w trakcie adaptacji na cele handlowo-usługowe
4	Sąd Krajowy	budynek w trakcie remontu
5	Bank Ziemiański Księstwa Legnicko-Wołowskiego	budynek niezagospodarowany
6	szpital garnizonowy, ul. Chojnowska	budynek niezagospodarowany
7	zakład kuracyjno-kapielowy "Wilhelmsbad"	budynki niezagospodarowane
8	zespół budynków dawnego browaru miejskiego	budynki nieużytkowane
9	Zakłady Dziewiarskie "Hanka" (ul. Pocztowa)	budynki nieużytkowane
10	kamienica czynszowa, ul. Fabryczna 17	budynek opuszczony
11	kamienica czynszowa, ul. Henryka Pobożnego 3	budynek opuszczony
12	kamienica czynszowa, ul. Kamienna 16	budynek opuszczony
13	kamienica czynszowa, ul. Kartuska 43	budynek opuszczony
14	zespół folwarku (dawny "Schuberthof"), ul. Mostowa	budynek mieszkalny i gospodarczy w ruinie
15	zespół dworski Czerniewice	budynki i park nieużytkowane, silnie zdewastowane

W związku z planowaną modernizacją układu komunikacyjnego miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego Centrum Legnicy i dzielnicy Kartuzy zakładają konieczność wyburzenia obiektów figurujących w ewidencji obiektów o wartościach historycznych, kulturowych i krajobrazowych, położonych w pasie drogowym ulicy Kartuskiej, Wrocławskiej i II Armii Wojska Polskiego oraz w rejonie skrzyżowania ul. Czarnieckiego, Wrocławskiej i Moniuszki.

1.3.3.6. Stanowiska archeologiczne

W obrębie Legnicy zidentyfikowano 118 stanowisk archeologicznych oraz 14 stanowisk bez lokalizacji. 7 stanowisk archeologicznych zostało wpisanych do rejestru zabytków:

Obszar AZP	nr stanowiska	funkcja	kultura	chronologia	nr w rejestrze zabytków
77-21	101/1	osada		wczesne średniowiecze	107/2/718/74
77-21	103/4	osada osada śląd osadniczy	łużycka	wczesne średniowiecze późne średniowiecze XIII-XIV w	112/2/724/74
77-21	104/5	osada osada osada	łużycka	pradzieje późne średniowiecze	139/802/75
77-21	106/17	osada śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy	łużycka	pradzieje wczesne średniowiecze X-XII w. późne średniowiecze XIV-XVI w.	138/801/75
77-21	108/19	osada osada śląd osadniczy	łużycka	pradzieje wczesne średniowiecze VIII-X w. późne średniowiecze XIII-XIV w.	140/803/75

		śląd osadniczy			
77-21	109/20	osada śląd osadniczy	łużycka	późne średniowiecze XIII-XIV w.	137/800/75
78-20	76/17	cmentarzysko ciałopalne śląd osadnictwa osada	łużycka	III-IV okres epoki brązu pradzieje wczesne średniowiecze	77/422/69

Pod względem zajmowanej powierzchni najliczniejszą grupę tworzą stanowiska liczące od 1 ara do 0,5 ha (44 obiekty), stanowisk o powierzchni do 1 ara jest 21, zaś stanowiska największe, o powierzchni ponad 0,5 ha, obejmują 15 obiektów; stanowisk archiwalnych jest 38.

Stanowiska archeologiczne skupiają się w:

południowej części miasta w rejonie Smokowic i Czerniewic oraz pomiędzy ul. Nowodworską, Osiedlem Sienkiewicza, ul. Jaworzyńską i autostradą A4,
rejonie Piekar Wielkich, Starych Piekar i Pawic,
północno-zachodniej i zachodniej części miasta w dolinie Czarnej Wody oraz na zachód od linii kolejowej Legnica - Złotoryja,
obrębnie Starego Miasta i w okolicy Osiedla Asnyka.

Na obszarze stanowisk archeologicznych nie objętych strefami ochrony konserwatorskiej prowadzenie działalności inwestycyjnej uzależnione jest od opinii służb konserwatorskich, którą potencjalny inwestor lub osoba upoważniona zobowiązana jest uzyskać. Ponadto, stanowiska te należy uwzględniać i nanosić w formie niezmienniczej przy wykonywaniu planów i projektów szczegółowych. Nie należy jednak wykluczać możliwości, że dane dotyczące zabytkowej zawartości stanowisk i ich zasięgu przestrzennego ulegną zmianie po przeprowadzeniu badań weryfikacyjnych.

1.3.3.7. Strefy ochrony konserwatorskiej

Różne rodzaje stref ochrony konserwatorskiej, wyznaczone w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, obejmują 265 ha, co stanowi blisko 5% ogólnej powierzchni Legnicy:

Strefy ochrony konserwatorskiej	powierzchnia (ha)
strefa "A" ścisłej ochrony konserwatorskiej	186,2
układ urbanistyczny Starego Miasta (bez rejonu ul. Muzealnej-Gwarnej)	49,0
układ urbanistyczny dzielnicy Tarninów	135,0
rzymsko-katolicki kościół p.w. św. Jacka (ul. Limanowskiego - Nadbrzeżna)	0,4
rzymsko-katolicki kościół p.w. św. Trójcy (ul. Św. Trójcy - Rzemieślnicza)	0,2
cmentarz żydowski	0,7
szkoła podstawowa nr 1, ul. Kamienna 20	0,6
zespół budynków związanych z fundacją Cannabausa, ul. Kazimierza Wielkiego i Dmowskiego	0,2
przedszkole miejskie nr 3, ul. Rzemieślnicza 10	0,1
strefa "B" ochrony konserwatorskiej	74,0
układ urbanistyczny dzielnicy Kartuzy	42,0
układ ruralistyczny Piekar Wielkich	32,0
strefa "K" ochrony krajobrazu	4,7
zespół cmentarzy żydowskiego i komunalnego	4,5
skwer przy ul. Daszyńskiego	0,2

strefy "A" ścisłej ochrony konserwatorskiej o łącznej powierzchni 186,2 ha, obejmujące układy urbanistyczne Starego Miasta i dzielnicy Tarninów oraz sześć niewielkich terenów (o powierzchni poniżej 1 ha) związanych z pojedynczymi obiektami w dzielnicy Kartuzy;

strefa "A" ścisłej ochrony konserwatorskiej Starego Miasta nie obejmuje rejonu ulic Muzealnej-Gwarnej o powierzchni około 3,6 ha, dla którego w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego z 1997 roku nie ustalono strefy ochrony konserwatorskiej;

Strefa "A" ścisłej ochrony konserwatorskiej obowiązuje dla obszarów o zachowanej historycznej strukturze przestrzennej. W tej strefie zakłada się bezwzględny priorytet wymagań i ustaleń konserwatorskich oraz konieczność sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Działania konserwatorskie w strefie "A" zmierzają do zachowania i ucytelnienia historycznego układu przestrzennego oraz konserwacji jego głównych elementów; współczesna zabudowa powinna być dostosowana w usytuowaniu do historycznej linii zabudowy, w zakresie skali, proporcji, gabarytów oraz kompozycji elewacji do zabudowy historycznej. Działalność inwestycyjna, budowlana oraz przebudowy, remonty, adaptacje, dostosowanie do współczesnych funkcji czy podziały nieruchomości znajdujących się w obrębie strefy wymagają pisemnego zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W strefie "A" ochronie podlegają także obiekty podziemne oraz pojedyncze znaleziska. Należy uzyskać zezwolenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prowadzenie wszelkich prac ziemnych, uwarunkowanych przeprowadzeniem badań archeologicznych.

- strefy "B" ochrony konserwatorskiej obejmujące układ urbanistyczny dzielnicy Kartuzy oraz układ ruralistyczny Piekar Wielkich;

Strefę "B" ochrony konserwatorskiej wyznacza się dla obszarów o stosunkowo dobrze zachowanych głównych elementach historycznej struktury przestrzennej. Obszary objęte strefą "B" podlegają rygorom konserwatorskim w zakresie utrzymania zasadniczych elementów struktury przestrzennej i zabytkowej zabudowy. Działania inwestycyjne należy uzgodnić z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Nowa zabudowa powinna

harmonizować z zabudową historyczną, zwłaszcza w zakresie skali, gabarytów i linii zabudowy. O prowadzeniu wszelkich prac ziemnych należy powiadomić oddział Służby Ochrony Zabytków.

- strefy "K" ochrony krajobrazu zabytkowych założeń zieleni (skwer przy ul. Daszyńskiego oraz zespół cmentarzy żydowskiego i komunalnego), określone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dzielnicy Kartuzy;

w związku z tym, iż plan miejscowy dzielnicy Kartuzy nie obejmuje całości zespołu cmentarzy żydowskiego i komunalnego (granice planu stanowi ul. Państwowa), wyznaczona w planie strefa "K" ochrony krajobrazu dotyczy jedynie zachodniego fragmentu zespołu cmentarzy.

Strefa "K" ochrony krajobrazu kulturowego obejmuje obszar integralnie związany z zespołem zabytkowym, bądź obszar o istotnych walorach krajobrazowych, stanowiących o lokalnej tożsamości kulturowej i historycznej. W obrębie strefy ochronie należy poddać zabytkowe elementy historycznego krajobrazu oraz historycznie ukształtowaną formę użytkowania terenu. Nowe inwestycje na terenach dotychczas niezainwestowanych powinny być konsultowane ze służbami ochrony zabytków. Nową zabudowę należy dostosować w zakresie skali do zabudowy historycznej.

W polityce przestrzennej wobec środowiska kulturowego przewidziano wprowadzenie także innych rodzajów stref ochrony konserwatorskiej, dotychczas nie stosowanych w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego - strefy "E" ochrony ekspozycji oraz strefy "OW" obserwacji archeologicznej:

strefa "E" ochrony ekspozycji obejmuje obszary stanowiące zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów lub obiektów zabytkowych; ochrona konserwatorska polega na wyznaczeniu obszaru, który zostanie wyłączony spod zabudowy, bądź w obrębie którego określone zostaną nieprzekraczalne gabaryty zabudowy; prace inwestycyjne w tym obszarze wymagają zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków; strefa "OW" obserwacji archeologicznej wyznaczana jest dla miejscowości lub historycznych osad o średniowiecznej metryce; wszelkie inwestycje planowane w obrębie obszarów objętych strefą "OW" powinny być uzgadniane ze Służbą Ochrony Zabytków.

Jeżeli układy zieleni zabytkowej (parki, aleje, cmentarze) nie zostały objęte strefami ochrony konserwatorskiej, działania konserwatorskie na tych obszarach powinny zmierzać do zachowania ich historycznych granic. Działania inwestycyjne i renowacyjne powinny być uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody. Aleje i szpalery należy uzupełniać nasadzeniami drzew i krzewów tych samych gatunków.

1.3.4. Historyczne struktury przestrzenne

Wielowiekowy, planowy i ewolucyjny rozwój Legnicy - miasta kształtowanego "od wewnątrz" (od rynku, stanowiącego miejsce centralne), stopniowo wchłaniającego przedmieścia i podmiejskie wsie, z drugiej strony - nasilone inwestycje związane z militaryzacją Niemiec w latach 30. XX wieku i gwałtowne przeobrażenia struktury przestrzennej miasta po 1945 roku, w tym nade wszystko zniszczenie starówki w latach 60-70. XX wieku - stanowią najistotniejsze przyczyny ukształtowania się w Legnicy szeregu silnie zróżnicowanych (architektonicznie, urbanistycznie i funkcjonalnie) struktur przestrzennych. W ogólnym zarysie składają się na nie: Stare Miasto (miasto średniowieczne oraz otaczający je pierścień obiektów usługowych), kwartały zabudowy mieszkaniowej z dominacją zabudowy wielorodzinnej czynszowej, zespoły zabudowy willowej, osiedla mieszkaniowe z zabudową jednorodziną i wielorodziną z lat 20-30. XX wieku, zabudowa przedmieść i wsi (zachowane układy ruralistyczne, pozostałości dawnych wsi wchłoniętych przez zabudowę miejską) oraz zabudowa związana z dawną gospodarką folwarczną, dzielnice przemysłowe i zaplecza komunalnego, kompleksy koszarowe i inne obiekty wojskowe oraz tereny rekreacyjne i zespół cmentarzy żydowskiego i komunalnego.

Najistotniejsze znaczenie w historycznej strukturze przestrzennej mają zespoły urbanistyczne Starego Miasta, Kartuz i Tarninowa. Są to jednocześnie dzielnice, które z racji różnorodnych zjawisk i procesów, jakie wystąpiły i występują w ich obrębie, stanowią jedne z głównych obszarów problemowych miasta, wymagające zróżnicowanych działań: rekonstrukcji historycznego układu przestrzennego (Stare Miasto), rewitalizacji zabudowy zdegradowanej urbanistycznie i socjalnie (Kartuzy), uzupełnienia istniejącej i regulacji nowej zabudowy w południowej, dotychczas niezrealizowanej części Tarninowa.

Stare Miasto

Układ urbanistyczny Starego Miasta obejmuje miasto średniowieczne, położone w obrębie dawnych murów miejskich oraz obszar późniejszej zabudowy, usytuowany między linią murów a obwodnicą śródmiejską, stanowiący jednocześnie część pasma usługowego, rozwiniętego wokół miasta średniowiecznego ("legnicki ring").

Centrum układu urbanistycznego Starego Miasta zajmuje plac rynkowy, o lekko zbieżnych pierzejach, z dwoma blokami zabudowy śródrinkowej wzdłuż dłuższych boków placu. Blok południowy zajmuje Stary Ratusz, gmach teatru oraz zespół renesansowych kamieniczek (kramów śledziowych), w bloku północnym znajduje się między innymi "Dom Pod Przepiórczym Koszem" i dawny odwach policji. Południową pierzeję Rynku zamyka kościół św. Piotra (relikt założenia przedlokacyjnego).

Ewolucyjny i harmonijny rozwój Starego Miasta, trwający od pożaru miasta w 1338 roku został gwałtownie przerwany w latach 60. XX wieku. Wówczas to, w wyniku wyburzeń historycznej zabudowy i częściowego wprowadzenia w jej miejsce rażąco dysharmonijnej zabudowy mieszkaniowej i usługowej (punktowe 11. kondygnacyjne budynki mieszkalne, gmach Urzędu Wojewódzkiego, siedziba KW PZPR, obecnie Urząd Skarbowy, pawilon handlowy Megasam, hotel Cuprum), staromiejski układ urbanistyczny uległ silnej deformacji i zniszczeniu.

W tekście "ustaleń dotyczących rewaloryzacji staromiejskiego układu przestrzennego", zawartych w Miejscowym planie szczegółowym zagospodarowania przestrzennego i rewaloryzacji Centrum Legnicy, proces ten charakteryzuje się w sposób następujący: "realizując projekt odbudowy i przebudowy zabytkowego Śródmieścia Legnicy B. i K.

Klimczewskich z Wrocławia, przewidujący rozebranie większości zabytkowych kamienic i przekształcenie układu ulic, legnickiemu staremu miastu odebrano dotychczasową tożsamość. Z pełną świadomością, wbrew zasadom konserwatorskim, wyburzono całe pierzeje zabytkowej zabudowy, zniszczono historyczną szatnię ulic, kształty placów, linie zabudowy i dawne podziały własnościowe. Na uwalnianych z zabudowy terenach wzniesiono dyszarmizujące w skali i formie mieszkalne i usługowe budynki w technologii wielkopłytywowej oraz wielkoblokowej”.

Obecnie Stare Miasto prezentuje mozaikę silnie zróżnicowanych wewnątrz krajobrazowych, wśród których walory historyczne zachowały jedynie wtórnie ukształtowane wnętrza związane z trzema świątyniami:

kościółem Najświętszej Marii Panny z dawnym zespołem klasztornym Benedyktynek, gmachem dawnego urzędu celnego (Plac Klasztorny) oraz kamieniczką przy ul. Najświętszej Marii Panny 7;

katedrą św. Piotra i Pawła z budynkiem "Pasażu" oraz gmachami Starego i Nowego Ratusza;

kościółem św. Jana Chrzyciela, kolegium jezuickim, pałacem opatów lubiąskich, gmachem Akademii Rycerskiej (stanowiącymi zespół architektury barokowej) oraz ulicą św. Jana.

Zachowany został także zespół zamku piastowskiego wraz z pozostałościami parku zamkowego oraz odcinki dawnych murów obronnych i dwie wieże bram miejskich. Po wyburzeniach historycznej zabudowy pozostało w obrębie Starego Miasta szereg niezabudowanych terenów, miejscami o znacznej powierzchni (między innymi rejon pomiędzy ul. Nową, Zamkową, Młynarską i Środkową, liczący około 3,6 ha). Obecnie otwarzany jest ciąg zabudowy wzdłuż ulicy Najświętszej Marii Panny, inne historyczne ulice - Szpitalna, Grodzka i Środkowa przestały natomiast w zasadzie istnieć.

Pierścień zabudowy usługowej wokół miasta średniowiecznego ("Legnicki ring")

Układ ulic wokół miasta średniowiecznego, powielający przebieg dawnych murów miejskich i lokalizowane od około połowy XIX wieku poza linią obwarowań miejskich monumentalne budowle użyteczności publicznej (z zakresu m.in. administracji, szkolnictwa, sądownictwa, ochrony zdrowia, łączności i komunikacji), wraz z terenami zieleni miejskiej (ogrody zamkowe, Łąka Armatnia, planty, północny fragment Parku Miejskiego) oraz placami Słowiańskim, Wolności, Komuny Paryskiej, Dworcowym, Piastowskim i Wilsona, przypominają koncepcję "ringu", oczywiście w mocno zredukowanej i uproszczonej formie. Pierścień zabudowy usługowej obejmuje obiekty usytuowane po obu stronach współczesnej obwodnicy śródmiejskiej; tworzy ona z racji swego tranzytowego charakteru istotną barierę funkcjonalną, zacierającą czytelność układu.

Budowle usługowe usytuowane wewnątrz obwodnicy śródmiejskiej obejmują obiekty (podano pierwotną funkcję lub nazwę obiektu): Nowego Ratusza, "Pasażu" (w części położonej przy Placu Słowiańskim), Banku Rzeszy, Miejskiego Gimnazjum Ewangelickiego, Sądu Krajowego, Domu Ewangelickiego, szkoły podstawowej św. Jadwigi, Powiatowej Kasy Oszczędności, szpitala ss. Szarytek, szkoły ludowej "Wilhelmschule" oraz rewii. Na zewnątrz obwodnicy zlokalizowane są: kompleks Dworca Głównego, dawny zespół hoteli w rejonie skrzyżowania ulic Dworcowej, Pocztovej i Libana, szkoła ludowa (obecnie II Liceum Ogólnokształcące), Bank Ziemiański Księstwa Legnicko-Wołoskiego, Resursa, miejska wyższa szkoła dla dziewcząt ("Hoehere Toechterschule", obecnie Zespół Szkół Ekonomicznych), dawne seminarium ("Königliche Seminar und Übungschule", później Urząd Pracy), dawne gimnazjum ("Auguste-Victoria-Schule", obecnie Legnicka Kuria Biskupia i Seminarium Duchowne), dawna loża masońska oraz Główny Urząd Poczty. Pomiędzy ulicami Dworcową i Pocztową zlokalizowane są dwa kwartały, których obecne funkcje są wybitnie nieadekwatne w stosunku do potencjalnej rangi i znaczenia tegoż obszaru w strukturze miasta: kwartał zabudowy przy ul. Skłodowskiej-Curie zajmuje zespół budynków przemysłowych i administracyjnych z reprezentacyjną willą; kwartał sąsiedni zajmuje plac z budynkiem dworca autobusowego o niewyszukanej architekturze oraz zespół dawnych hoteli, obecnie o funkcjach usługowo-mieszkalnych (w 2000 roku rozebrany został budynek przy ul. Pocztovej, pełniący do niedawna funkcje magazynowe, pierwotnie mieszczący "Central-Theater"). Drugi, historycznie ukształtowany, znaczący ośrodek usługowy tworzą rejon ul. Franciszkańskiej i Chojnowskiej (klasztor pobernardynski, szpital miejski, szpital "Bürger-Hospital"), Chojnowskiej, Działkowej i Fredry (Urząd Miar, szkoła ludowa "Dänemarkschule", obecnie filia Politechniki Wrocławskiej, szpital garnizonowy, zakład dla głuchoniemych, zakład psychiatryczny, późniejszy Urząd Finansowy) oraz kompleks budowli użyteczności publicznej w rejonie ul. Chojnowskiej, Pancernej, Lotniczej i Lindego (częściowo o formach architektonicznych zbliżonych do architektury sąsiedniego zespołu koszar przy ul. Hutników, powstałego na terenie dawnego folwarku Belle Vue) wraz ze szkołami średnimi przy ul. Lotniczej i Sejmowej.

Dzielnice mieszkaniowe z dominacją zabudowy wielorodzinnej czynszowej

Tarninów

Południowo-zachodnia dzielnica miasta, zakładana planowo od 2 połowy XIX wieku (głównie w latach 1880-1914), powstała w obrębie dawnych przedmieść Złotoryjskiego, Jaworskiego i Przed Furta, gminy Dornbusch oraz dawnych posiadłości jezuitów. Plany zabudowy dzielnicy powstały w oparciu o niezmiennione w swym przebiegu historyczne szlaki komunikacyjne (ul. Jaworzyńska i Złotoryjska) oraz Młynówkę. Centralnym miejscem północnej części dzielnicy jest Plac Orłąt Lwowskich, a jej główną osią - ul. Kościuszki. Najbardziej reprezentacyjna zabudowa wielorodzinna usytuowana jest wokół Placu Orłąt Lwowskich oraz przy ul. Roosevelta (prezentująca tu szczególnie bogactwo elewacji). Południową granicę zwartej zabudowy wielorodzinnej wyznacza ul. Rataja. Prócz dominującej w dzielnicy zabudowy mieszkaniowej na uwagę zasługują budowle użyteczności publicznej: wzmiankowane już dawne gimnazjum ("Auguste-Victoria-Schule", obecnie Legnicka Kuria Biskupia i Seminarium Duchowne) i Resursa, dawny ewangelicki kościół św. Marcina oraz budynki dawnego zakładu leczniczo-kąpielowego Wilhelmsbad i szkoły gminy Dornbusch.

W strukturze przestrzennej północnego Tarninowa wyróżniają się następujące rejony zabudowy:

wschodni: ul. Jaworzyńska - Oświęcimska - Mickiewicza - Korfatego z ul. Reymonta, Roosevelta, św. Elżbiety, Łukasiewskiego, Chłapowskiego, Traugutta, Tatarską (zabudowa z lat 1870-1910);

środkowy: ul. Złotoryjska - Rataja - Jaworzyńska z ul. Kościuszki, Okrzei, Wojska Polskiego, Orzeszkowej,

Andersa i Kossak oraz Placem Orłąt Lwowskich (głównie 1900-1930);
zachodni: ul. Nowy Świat - Złotoryjska - Hutników z ul. Korczaka, Matejki, Sejmową i Lotniczą (lata 1870-1920, głównie koniec XIX wieku i początek XX wieku);
rejon południowy: ul. Rataja - Wyspiańskiego - św. Maksymiliana Kolbe - Złotoryjska (1900-1910); Poselska - Złotoryjska - Grunwaldzka (1900-1910), Jaworzyńska - Orzeszkowej - Grunwaldzka (1900-1920);

Zachodnie i północne obrzeże Starego Miasta:

- dzielnica Fabryczna: rejon ulic Piastowska - Chojnowska - Działkowa - Senatorska z geometrycznym układem ul. Franciszkańskiej, Żwirki i Wigury, św. Wojciecha, Książęcej i Jagiellońskiej (1890-1910);
- północno-zachodnie obrzeże Starego Miasta: ul. Piastowska - Senatorska - Plater - Ściegiennego - Skłodowskiej-Curie (1870-1890);

Wschodnie obrzeże Starego Miasta:

- rejon ul. Henryka Pobożnego i Bolesława Chrobrego (1870-1890), obejmujący jednorodny zespół zabudowy czynszowej, z prostokątnymi blokami zabudowy i centralnym placem (ul. Przeskok), na którym wzniesiono neogotycki kościół gminy apostołsko-katolickiej; na pobliskiej działce pomiędzy ul. Bolesława Chrobrego a Wałami Poniatowskiego znajduje się willa fundatora świątyni; północną pierzeję ul. Wrocławskiej zajmuje współczesna, wysoka wolno stojąca zabudowa mieszkaniowa;
- rejon ul. Wrocławskiej, Alei Orła Białego, Zielonej, Jordana i Żeglarskiej (1870-1890); północny fragment kwartału pomiędzy ul. Jordana, Zieloną i Aleją Orła Białego (południowa pierzeja ul. Wrocławskiej od Placu Wilsona do Mostu Nepomuka) została niemal w całości wyburzona.

Kartuzy

Gmina wiejska Karthaus (Kartuzja), powstała w sąsiedztwie folwarku klasztornego Kartuzów, została włączona do miasta w 1872 roku. Budowa linii kolejowej w 1844 roku spowodowała szybką urbanizację północnego fragmentu dzielnicy. W połowie lat 70. XIX wieku rozpoczęto planową zabudowę Kartuz, obejmującą - oprócz modernizacji i rozbudowy układu komunikacyjnego (w tym budowę nowej przeprawy mostowej przez Kaczawę) - utworzenie placu targowego w miejscu przecięcia się ulic Daszyńskiego i Czarnieckiego. Teren wokół placu zabudowano w latach 1901-1909, w tym czasie powstały także dwa kościoły - Św. Trójcy (1902-1904) oraz św. Jacka (1904-1908). W obrębie dzielnicy wyróżniają się dwie zasadnicze części:

- północne Kartuzy: ul. Dmowskiego, Kazimierza Wielkiego, Daszyńskiego, Kartuska, Czarnieckiego, Wrocławska, Łąkowa, Kwiatowa, Kościelna i Kamienna (zabudowa z lat 1870-1920);
- południowe Kartuzy: ul. Wrocławska, Moniuszki, Drukarska, Rzemieślnicza, Św. Trójcy (zabudowa z okresu schyłek XIX wieku - lata 20. XX wieku, ze znacznym udziałem zabudowy powojennej);

Mniejsze skupiska zabudowy czynszowej występują ponadto na dawnych przedmieściach: Głogowskim: ul. Głogowska, Kochanowskiego, Prusa, Skłodowskiej-Curie (zabudowa z lat 1870-1915), Jaworskim (rejon skrzyżowania ul. Jaworzyńskiej z Grabskiego, Żółkiewskiego, Stromą i Inwalidów) oraz Wrocławskim wzdłuż ul. Wrocławskiej w rejonie cmentarza komunalnego, osiedla Kopernika i Piekar Wielkich, a także w rejonie ulic Głogowskiej - Okólnej - Skośnej, Sierocińskiej - Masarskiej oraz II Armii Wojska Polskiego - Krętej - Fabrycznej.

Specyficzną jednostkę (przykład niezrealizowanych planów rozwoju zabudowy mieszkaniowej) stanowi rejon ul. Gliwickiej, Wałbrzyskiej, Kobylińskiej, Wałów Rzecznych, Bytomskiej i Północnej: podmokłe tereny położone w widłach Kaczawy i Czarnej Wody (Frauenhaag), przeznaczone zostały w latach 20. XX wieku pod zabudowę, głównie mieszkaniową wielorodzinną; jednak w okresie międzywojennym planowane inwestycje zostały zrealizowane jedynie w niewielkim stopniu (kamienice czynszowe przy ul. Gliwickiej i Wałów Rzecznych), zaś po 1945 roku tereny te pozostawały w użytkowaniu jednostek Armii Radzieckiej (tzw. kompleksy nr 17, 18, 19). Obecnie południową część omawianego obszaru zajmują głównie bazy i składy oraz obiekty usługowo-handlowe (m.in. dawny budynek poczty i telegrafu przy ul. Gliwickiej), północna część jednostki pozostała niezainwestowana.

Zespoły zabudowy mieszkaniowej z zabudową willową (lata 1910-1930)

W południowo-zachodniej części Tarninowa (ul. Rataja, św. Maksymiliana Kolbe, Kościuszki, Wojska Polskiego, Okrzei, Grunwaldzka, Grabskiego, Konopnickiej, Słowackiego, Poselska, Oświęcimska, Żeromskiego, Mieszka I i Sienkiewicza), stanowiącej po 1945 roku zamkniętą część miasta (Kwadrat), na południe od ul. Rataja i Grunwaldzkiej, zaczęła kształtować się, głównie w latach 1910-1930, wzdłuż nieregularnego układu ulic luźna zabudowa willowa, otoczona ogrodami. Najokazalsze wille powstały wzdłuż ulicy św. Maksymiliana Kolbe, Okrzei, Kościuszki i Rataja. Skromniejsza zabudowa jednorodzinna występuje w najpóźniej zagospodarowywanej części dzielnicy, na południe od ul. Grabskiego.

Podobny do Kwadratu charakter zabudowy prezentuje zachodni fragment miasta w rejonie ulic Złotoryjskiej, Artyleryjskiej, Pancerniej, Saperskiej i Piechoty oraz Lotniczej i Sejmowej.

Południowo-zachodnia część Tarninowa cechuje się znacznym udziałem zieleni ozdobnej (różnorodnie gatunkowo i wiekowo grupy drzew i pojedyncze drzewa oraz krzewy, między innymi jarzębiny, morwy i magnolie), rosnącej w dużych ogrodach towarzyszących zabudowie willowej, tworzącej ozdobne kompozycje przy reprezentacyjnych obiektach oraz występującej w postaci dwustronnych szpalerów drzew i ciętych żywopłotów wzdłuż niemal wszystkich ulic dzielnicy (na szczególną uwagę zasługują aleje i szpalery drzew rosnące wzdłuż ulicy Grabskiego, Grunwaldzkiej, Okrzei i Św. Maksymiliana Kolbe, a także przy ulicy Lotniczej, Marynarskiej, Pancerniej i Artyleryjskiej).

Osiedla mieszkaniowe z zabudową jedno- i wielorodzinną z lat 20.-30. XX w.

W latach międzywojennych ubiegłego wieku powstało w Legnicy szereg osiedli mieszkaniowych, o zabudowie mieszanej (wielo- i jednorodzinnej) lub jednorodzinnej, usytuowanych głównie na ówczesnych peryferiach miasta. Głównym rejonem lokalizacji nowych osiedli były tereny dawnego folwarku Bielany, wykupione przez miasto w 1906 roku. W latach 20. wytyczono tam Aleję Rzeczypospolitej i zbudowano

przylegające do niej osiedla mieszkaniowe. Cechują się one interesującymi układami urbanistycznymi i architekturą budynków (osiedle Bohaterów Wojny - owalny plac na głównej osi założenia i architektura budynków nawiązująca do tradycji śląskiego baroku, zabudowa wzdłuż Alei Rzeczypospolitej i ul. Bielańskiej - prezentuje nawiązującą do rozwiązań funkcjonalizmu berlińskiego zwarte pierzeje z zaokrąglonymi narożnikami oraz płaskie dachy budynków zastosowane po raz pierwszy w budownictwie wielorodzinnym). W tym czasie powstały także inne zespoły mieszkaniowe: Ogrodowe Przedmieście (Gartenvorstadt) - osiedle domów jednorodzinnych z promieniście rozchodzącym się układem ulic (na wysokości osiedla ulica Poznańska jest drogą dwujezdniową z cenną aleją), kameralne osiedle domków dwurodzinnych Städtischen Kleinsiedlung Gross Beckern w rejonie ulic Sokolej, Jaskólczej, Szpakowej i Wrocławskiej, zrealizowane w 1919 roku po włączeniu do Legnicy części Piekar Wielkich, a także osiedla przy ulicy Marynarskiej i Artyleryjskiej z dwu- i trzypiętrowymi budynkami (1925-1926) oraz w rejonie ulicy Działkowej, Chojnowskiej i Krótkiej (1927). Później, w latach 30., zbudowano osiedla mieszkaniowe pomiędzy ulicą Opolską i Poprzeczną (Stadtfrand-Siedlung) z dwurodzinnymi domkami usytuowanymi na ciasnych działkach, wytyczonych przy równoległych względem siebie ulicach, w rejonie ulicy Okrężnej i Świerkowej, Drzymały oraz północną część obecnego osiedla Sienkiewicza w Przybkwie ("Domki"). W południowo-zachodniej części miasta około 1925 roku w rejonie ulicy Asnyka, Artyleryjskiej, Pancerniej, Saperskiej i Złotoryjskiej powstała zabudowa mieszana - obok zwartej, czynszowej zabudowy kwartałowej (ul. Artyleryjska, Saperskiej i Piechoty), powstały także osiedla wielorodzinne (ul. Asnyka i Artyleryjska) oraz zabudowa willowa.

Część osiedli została rozbudowana w latach powojennych (Osiedle Sienkiewicza, Ogrodowe Przedmieście, osiedle przy ul. Radosnej, Śpiewnej i Słonecznej), powstały także nowe, w pewnym stopniu kontynuujące charakter układów urbanistycznych osiedli przedwojennych, o relatywnie interesujących i zdecydowanych układach zabudowy (osiedle Asnyka, rejon ulic Bystra - Kryniczna, Kręta - Kaczawska - Nad Skarpą).

Zabudowa przedmieść, wsi i pozostałości gospodarki folwarcznej

Zabudowa przedmieść

W strukturze przestrzennej miasta zachowały się ślady zabudowy poszczególnych przedmieść (Chojnowskiego, Głogowskiego, Złotoryjskiego, Jaworskiego, Przed Furtą i Wrocławskiego). Szczególny konglomerat różnych typów zabudowy prezentuje Przedmieście Jaworzyńskie wzdłuż ul. Jaworzyńskiej w rejonach jej skrzyżowania z ul. Grabskiego, Stromą i Grunwaldzką: występuje tu zabudowa o charakterze wiejskim (m.in. zespół stajni miejskich) oraz kamienice czynszowe - pojedyncze lub tworzące niewielkie zespoły budynków. Podobny charakter cechuje zabudowę wzdłuż ul. Działkowej, stanowiącą pozostałość dawnej wsi Dänemark oraz rejon ul. Głogowskiej, Rybackiej, Garncarskiej, Okólnej i Skośnej na północ od Przedmieścia Głogowskiego z zabudową dawnych wsi Töpferberg i Schwarzworwerk (relikty dawnej gminy wiejskiej stanowi zespół domów przy ul. Rybackiej) oraz folwark Grünthal.

Pozostałości gospodarki folwarcznej - Legnickie Folwarki

W dokumencie z 1252 roku książę Bolesław II Rogatka podarował Legnicy tereny o powierzchni 100 łanów, leżące na południe od miasta, po obu stronach Kaczawy, na których utworzono 27 folwarków (Legnickie Folwarki), liczących od 2 do 4 łanów, podlegających miejskiej jurysdykcji.

W wykazie z 1809 roku ujęte zostały następujące folwarki: [1] Scholzsches Konsortium, [2] Jenischgut (później Brückners-und Schindlers Konsortium), [3] Heinzevorwerk (Weissenrode), [4] Schuberts Vorwerk, [5] Stamnitz-Vorwerk I, [6] Stamnitz-Vorwerk II, [7] Villa Bissy, [8] Königsgut I, [9] Königsgut II, [10] Neuohof, [11] Konsortium Willenberg, [12] Dörnicht I, [13] Dörnicht II, [14] Dörnicht III, [15] Lindenruh, [16] Ludwigshof I, [17] Ludwigshof II, [18] Schmidts Konsortium (Wüstegut), [19] Scholzegut, [20] Wemersgut, [21] Stiftsvorwerk, [21a] Dornbuscher Viehweg, städtisch., [22] Dornbuschgut (unter Kloster Leubus), [23] Ottomansches Konsortium (Stadthof), [24] Hillersches Konsortium, [25] Goldene Hube, [26] Hospitalvorwerk (ohne Dornbuschteil), [27] Joh. Kaspar Ulrichs Vorwerk, als Dr. Ficker's Vorwerk (Bellevue) verkleinert. W 1855 roku z folwarków oznaczonych numerami 21 - 24 utworzono zbiorczą gminę Dornbusch. W 1873 roku Legnickie Folwarki włączono do miasta.

Na lewym brzegu Kaczawy zachowały się zabudowania folwarków: Scholzegut (ul. Jaworzyńska 161 i 163), Biedermanngut (ul. Jaworzyńska 170 i 170a), Schubertshof, zespół dworski Ludwikowo (ul. Jaworzyńska 199), Schulzegut (ul. Jaworzyńska 187), Lipniki (ul. Żytnia) oraz Czerniewice (ul. Myśliwska 8/9), zaś na prawym brzegu rzeki folwarki: Bielany (ul. Bielańska 18), Schubertshof (ul. Zamiejska 2, 4, 6, ul. Mostowa), Villa Bissy (ul. Nowodworska 62), Königgut Schützenschmiede (ul. Nowodworska 32) oraz Nowy Dwór z budynkami dawnej cukrowni (ul. Nowodworska 30).

Zespół dworski Ludwikowo i folwark Schulzegut zlokalizowane są w widłach ul. Jaworzyńskiej i Kaczawy. Dawny dwór z podjazdem od północy usytuowany jest w centrum założenia, od południa zamyka go czworoboczny majdan otoczony zabudowaniami gospodarczymi, do których przylega niewielki park; do folwarku od ul. Jaworzyńskiej wiedzie aleja lipowa. Od północy z Ludwikowem sąsiaduje folwark Schulzegut, w którym dawna siedziba właściciela zajmuje południową pierzeję czworoboku zabudowań. Oba folwarki, mimo iż nie są powiązane funkcjonalnie, tworzą jednak czytelny zespół krajobrazowy.

W niewielkiej odległości na zachód od Ludwikowa, po północnej stronie ul. Żytniej, znajdują się zabudowania dawnego folwarku Lipniki. Tworzą one rozległy, czworoboczny, zbliżony do trapezu dziedziniec z wjazdem od zachodu, zamknięty od północy budynkiem właściciela folwarku.

Folwark Czerniewice usytuowany jest przy ul. Myśliwskiej, wiodącej do Smokowic. Założenie dworsko-parkowe (z 1877 roku) dominuje w krajobrazie w postaci dużej kępy drzew. Park zajmuje środkową część rozłogu folwarku po wschodniej stronie zabudowy gospodarczej i mieszkaniowej. Granicę zachodnią tworzy droga bita, natomiast północną - rów, prowadzący wodę ze źródła położonego na południowo-zachód od folwarku. Od wschodu i południa granica folwarku przechodzi w grunty orne; dawniej tworzyła ją sztuczna skarpa przeciwpowodziowa i nieistniejące już ogrodzenie folwarku.

Z zabudowań dawnego folwarku Bielany (Weissenrode), pierwotnie usytuowanych po obu stronach obecnej

ul. Bielańskiej, zachował się dwór oraz dwa zupełnie przebudowane budynki gospodarcze, zamykające dziedziniec od wschodu i zachodu. Całkowicie nieczytelny jest układ przestrzenny dawnego folwarku Schubertshof - ul. Zamiejska przecięła dawny dziedziniec i niewielki park przylegający do zabudowań od wschodu.

Folwark Nowy Dwór w okresie powojennym użytkowany był przez jednostki radzieckie; zachowany został układ dworu otoczonego parkiem, w miejscu dawnego majdanu gospodarczego znajduje się obecnie stacja paliw. Od północy do parku przylegają zabudowania dawnego folwarku Königgut. Po przeciwnej stronie ul. Nowodworskiej zachowały się zabudowania dawnej cukrowni.

Zachowane układy ruralistyczne

W Legnicy występują układy przestrzenne kilku wsi, włączonych do miasta, głównie w latach 80. ubiegłego wieku: Piątnica, Stare Piekary, Piekary Wielkie i Przybków z zachowanymi nawsiami, zespołami dworskimi i folwarcznymi (Stare Piekary, Przybków, Piątnica), młynami i elewatorami zbożowymi (Stare Piekary, Przybków) oraz cmentarzami wiejskimi (Piekary Wielkie, Piątnica, Przybków, Smokowice).

Piątnica (Phaphindorf 1281, Pfaffindorff 1443, Pfaffendorf 1635) jest krótką wsią łańcuchową z czytelnym nawsiem. Na południu wsi, nad Kaczawą, po zachodniej stronie drogi zachowała się okazała zagroda (obecnie opuszczona), którą można wiązać z istniejącym w Piątnicy dziedzicznym sołectwem. Przy drodze do Pawic, po jej północnej stronie, znajduje się założony na planie czworoboku zamknięty wiejski cmentarz, z zadrzewieniem o nieregularnym planie, wymagający uporządkowania. W pobliżu Piątnicy 15 sierpnia 1760 roku rozegrała się bitwa pod Legnicą.

Stare Piekary (Pekare 1254, Klein Peccher 1305, Alt Peccar 1333, Aldin Beckern 1419, Cleine Beckern 1431, Alt Beckern 1635) stanowią rozległą wielodrożnicę. W centrum wsi przy ul. Smolarskiej znajduje się kapliczka. Malowniczy fragment Starych Piekar stanowi dwór, usytuowany w pewnym oddaleniu od zabudowań wiejskich. Przy ul. Kołodziejkiej zachowały się zabudowania dawnego folwarku Baldensruh oraz silnie przekształcone zabudowania młyna.

Piekary Wielkie (Peczker 1305, Neu Peccar 1333, Grosin Beckern 1349, Grossin Beckern 1404, Gros Beckern 1635) zachowały interesujący układ przestrzenny zurbanizowanej podwójnej łańcuchówki. Zabudowa wsi, przecięta ul. Wrocławską, zlokalizowana jest wzdłuż dwóch dróg (ul. Wandy, Ziemowita, V Dywizji Piechoty i Dąbrówki), po obu stronach potoku Kopanina. Zabudowa zagrodowa pochodzi przeważnie z ostatniej ćwierci XIX wieku. Zagrody tworzą niewielkie czworoboki z domami mieszkalnymi ustawionymi najczęściej szczytowo. W widłach ul. Wrocławskiej i Klonowej (dawnej drogi prowadzącej do Grzybian), w sąsiedztwie Szpitala Wojewódzkiego, znajduje się zamknięty (ostatnie pochówki pochodzą z lat 70. XX w.) dawny cmentarz wiejski z usytuowaną na osi kaplicą cmentarną.

Przybków (Prizbłowicz 1305, Prizbendorff 1305, Primkyndorf 1327, Prymkendorf 1331, Princkendorff 1536) - najstarszą część łańcuchówki stanowi zabudowa usytuowana wzdłuż ul. Wielogórskiej z niewielkim nawsiem. Obecnie założenie wiejskie jest zaniedbane, czytelny jest jednak nadal czworoboczny układ w większości przebudowanych oraz współczesnych budynków. Ulica Wielogórska oraz droga prowadząca do dawnego folwarku Rudolphsbach mają charakter alei. Po wschodniej stronie ul. Wielogórskiej, przy ul. Malwowej, w sąsiedztwie osiedla jednorodzinne z końca lat 30. XX w. znajduje się wiejski cmentarz założony około 1900 roku. W rejonie skrzyżowania ul. Jaworzyńskiej i Wielogórskiej, w miejscu zespołu szkół rolniczych, znajdował się dawniej folwark Willenberg z późniejszym zajazdem Tivoli.

Na południowo-zachodnim krańcu Legnicy znajdują się zabudowania zlikwidowanej wsi Smokowice. Pozostałości wsi tworzą nieliczne zachowane zagrody, relikty zespołu dworskiego i dawny cmentarz wiejski.

Dzielnice przemysłowe i zaplecza komunalnego

Historycznie ukształtowane dzielnice przemysłowe i obiektów zaplecza komunalnego usytuowane są w sąsiedztwie terenów kolejowych w dwóch rejonach:

- na północ od ul. Senatorskiej, Kardynała Kominka i Ściegiennego (Fabryczna) z historyczną zabudową Fabryki Fortepianów i Pianin oraz obecnej fabryki przewodów nawojowych;
- ul. Ścinawskiej i Sierocińskiej (na północ od terenów kolejowych i Dworca Głównego) z rzeźnią miejską, zakładem gazowniczym, elektrownią i przepompownią ścieków.

Znaczniejsze dawne zespoły zabudowy przemysłowej i infrastruktury komunalnej mieszczą się ponadto w rejonie Starego Miasta (browar), ul. Pocztovej i Skłodowskiej-Curie, Henryka Pobożnego, Wrocławskiej i Libana, na Kartuzach (ul. Kartuska, Konduktorska, Kazimierza Wielkiego, Bracka, Cmentarna, Wrocławska, Kręta), ul. Kilińskiego i Złotoryjskiej (dawny zakład ceramiczny Rothera) oraz w Przybkwie (ujęcie wody).

Kompleksy koszarowe i inne obiekty wojskowe

- zespół koszar garnizonowych przy ul. Sejmowa - Hutników - Nowy Świat - Pancerna (1874-1882),
- kompleks Chojnowska - Żołnierska - Lotnicza - Kawaleryjska (po 1945 roku - kompleks JAR nr 28),
- kompleks przy ul. Złotoryjskiej - Legnicki Dwór (nr 32),
- kompleks przy ul. Poznańskiej - Lubińskiej - Bydgoskiej (nr 12-13),
- kompleks przy ul. Stubińskiej - Chocianowskiej - Miłkowickiej (nr 30R),
- kompleks przy ul. Bydgoskiej (nr 15 i 191),
- kompleks przy ul. Chojnowskiej - Drzymały - Zachodniej (nr 20, 22R, 23, 24, 25, 26),
- kompleks przy Okrężnej - Alei Rzeczypospolitej wraz z północną częścią lotniska,
- dawny szpital wojskowy w Lasku Złotoryjskim (ul. Zdrowia, Ceglana),
- budynek dawnego dowództwa wojsk lotniczych przy ul. Chojnowskiej,
- budynek dowództwa wojskowego z końca lat 20. XX wieku (ul. Grabskiego).

Zieleń miejska, tereny rekreacyjne

Parki, skwery i zieleńce oraz tereny sportowe, obejmują historyczne, istniejące obecnie:

parki:

Park Miejski wraz z zespołem basenów kąpielowych przy ul. Stromej - rozciągający się na południe od historycznej drogi prowadzącej do Wrocławia (ul. Zielona), pomiędzy Kaczawą a korytem Młynówki. Założeniem parku była założona pod koniec XVIII wieku aleja na osi północ-południe (obecna Aleja Orła Białego), prowadząca od Bramy Wrocławskiej do zakola Młynówki na południu. Najstarsza część parku ("ogród mieszczański") utworzona została w miejscu dawnych obwarowań pomiędzy ul. Witelona i Aleją Orła Białego. W 1880 roku powstało na wschód od obecnej ul. Mickiewicza na tradycyjnych terenach gier strzeleckich rozległe założenie parkowe według projektu Petzolda z przeznaczeniem na tereny wystawowe. Północna część założenia, o charakterze parku angielskiego, podzielona jest na kwatery Aleją Orła Białego i ul. Powstańców Śląskich. Przy Alei Orła Białego znajduje się dawny Dom Strzelecki, a dalej w stronę ul. Mickiewicza - palmiarnia i zespół budynków Zakładu Zieleni Miejskiej oraz stadion miejski, zaś po zachodniej stronie alei rozciąga się rozległa polana, z którą sąsiaduje ogrodowy basen z altaną. Południowo-zachodnią część parku zajmuje ogród ozdobny z prostokątnym basenem i regularnie rozmieszczonymi kwietnikami, utworzony w 1926 roku z okazji Niemieckiej Wystawy Ogrodniczej i Przemysłowej (Gugali);

Lasek Złotoryjski: założenie leśno-parkowe, kształtowane od około 1890 roku (z okazji wystawy ogrodowej w tymże roku Laskowi Złotoryjskiemu nadano cechy parku); najstarszą część założenia stanowi Lasek Mieszczański, położony po wschodniej stronie ul. Złotoryjskiej). Park po przeciwnej stronie ul. Złotoryjskiej został założony w latach 1907-1910 na terenach pochodzących z fundacji rodziny legnickich przemysłowców Rufferów;

inne parki: Park Północny (Gdański), założony około 1900 roku na Przedmieściu Głogowskim oraz pozostałości ogrodów zamkowych (Parkowa - Libana - Poczтовая, rejon zamku);

skwery i zieleńce (ważniejsze): Skwer (Plac) Orłąt Lwowskich, Plac Słowiański, dawny plac Blüchera (ul. Oświęcimska, św. Jadwigi, Tatarska - wymagający odtworzenia), skwer przy ul. Daszyńskiego; a także zieleńce towarzyszące obiektom usługowym (ul. Łąkowa 6, dawne szpitale - wojskowy w Lasku Złotoryjskim i powiatowy przy ul. Jaworzyńskiej, szkoły podstawowe nr 1, 14 i 15) oraz występujące na terenie dawnych koszar (ul. Pancerna, Sejmowa, Chojnowska, Żołnierska, Poznańska, Bydgoska i Aleja Rzeczypospolitej);

tereny rekreacyjno-sportowe: Kąpielisko Północne, stadiony i boiska: przy ul. Grabskiego, Bielańskiej, Sportowców i Myśliwskiej, basen kąpielowy (ul. Pancerna), korty tenisowe (ul. Lotnicza).

Cmentarz żydowski i komunalny - założony w 1820 roku przy ul. Wrocławskiej, na wschód od Kartuz. Na cmentarz prowadzi od ul. Cmentarnej brama projektu Marcusa, inspektora cmentarnictwa z Wrocławia, zrealizowana przez Loebingera, legnickiego mistrza budowlanego. W południowej, starszej części cmentarza żydowskiego znajduje się bożnica z salą przedpogrzebową. Kwatery mogił od 1835 roku rozplanowane są regularnie w układzie rzędowym. W połowie lat 20. XX wieku założono "nowy" cmentarz żydowski oraz zbudowano kostnicę i krematorium. W skład zespołu cmentarza komunalnego wchodzi ponadto: dawny cmentarz wojenny z lat 1914-1918 (pochówki zrównano z ziemią w latach 60. XX w.), cmentarz garnizonowy założony w 1938 roku, kwatera grobów masowych z 1945 roku oraz cmentarz wojenny Armii Czerwonej. Cmentarz cechuje się bogatym zadrzewieniem w postaci alei, skupin drzew oraz lasu cmentarnego.

Ogrody działkowe:

Istotną rolę w strukturze przestrzennej Legnicy pełniły ogrody działkowe, mające rekompensować niedostatek lasów w mieście i w jego otoczeniu, stanowiące miejscami (zwłaszcza na Bielanych) integralne elementy kompozycji osiedli zabudowy mieszkaniowej;

Przedwojenne, istniejące do dziś, kompleksy ogrodów działkowych znajdują się w rejonie ulic: Działkowej i Wałów Królowej Jadwigi, Kołobrzeskiej i Domejki, Jaworzyńskiej, Mostowej i Alei Zwycięstwa, Wałów Jaworzyńskich (ul. Nowowiejska) i Wałów Bielańskich (Staszica, Góralska), Słonecznej, Złotej i Świerkowej, Wierzbowej, Podmiejskiej i Poligonowej, Piłsudskiego, Wielkiej Niedźwiedzicy i Wrocławskiej, Spokojnej oraz Pątnowskiej i Sygnałowej.

Zabytkowe aleje i szpalery drzew występują:

w obrębie Parku Miejskiego wzdłuż Alei Orła Białego i Alei Oswobodzenia oraz wzdłuż wału przeciwpowodziowego Kaczawy od ul. Wodnej do ul. Sempułowskiej;

w południowej części Tarninowa wzdłuż ul. Grabskiego (od ul. Mieszka I do Kościuszki) oraz wzdłuż ul. Kościuszki (od ul. Grabskiego do Grunwaldzkiej),

w zachodniej i północno-zachodniej części miasta wzdłuż Saperskiej (od ul. Lotniczej do Sejmowej), Fredry, Głowackiego, Chojnowskiej (od ul. Zachodniej do Drzymały), Poznańskiej (od ul. Cisowej do Struga) oraz ul. Kąpielowej;

w Przybkwowie wzdłuż ul. Wielogórskiej (od ul. Jaworzyńskiej do Zielnej, w rejonie nawsia i pomiędzy ul. Filtrową a Nowodworską) oraz wzdłuż ul. Bartniczej.

1.3.5. Kompozycja i krajobraz miasta

Przebieg przestrzeni miejskiej Legnicy spełnia wszystkie kryteria "miasta pełnego", cechuje się więc wielowiekowym procesem narastania tkanki miejskiej, widocznym w bogactwie i różnorodności struktur przestrzennych, czytelnością formy miasta (poza zniszczonymi fragmentami starówki i współczesnymi osiedlami zabudowy wielorodzinnej), ukształtowanym centrum i miejscem centralnym (Stare Miasto i Rynek), obecnością innych przestrzeni wspólnych, terenami parkowymi i rzeką w bezpośrednim sąsiedztwie centrum miasta, licznymi obiektami zabytkowymi decydującymi o jego tożsamości, wreszcie - zróżnicowaniem urbanistycznym i socjalnym głównych dzielnic miasta. Walory te w dość znacznym stopniu zmniejszają jednak deformacja i zniszczenie zabytkowej tkanki układu staromiejskiego oraz postępujący proces degradacji kwartałów zabudowy mieszkaniowej w rejonie ul. Henryka Pobożnego i Kartuz. Krajobraz miasta określają w głównej mierze kompozycja przestrzeni miejskiej, stopień ukształtowania przestrzeni wspólnych, miejsca szczególne, dominanty

krajobrazowe oraz osie i punkty widokowe.

1.3.5.1. Główne elementy kompozycji miasta

Główne elementy kompozycyjne Legnicy stanowią: południkowa dolina Kaczawy, historycznie ukształtowane trasy głównych ulic: Chojnowskiej, Złotoryjskiej, Jaworzyńskiej, Poznańskiej (z nowym odcinkiem ul. Leszczyńskiej), Wrocławskiej i Kartuskiej, połączonych powielającą przebieg dawnych murów miejskich obwodnicą śródmiejską oraz trasy linii kolejowych do Wrocławia, Złotoryi i Jawora.

Stare Miasto. W wyniku przekształcenia w latach 60. XX wieku historycznej siatki ulic zatarta została większość głównych osi urbanistycznych Starego Miasta, zwłaszcza w jego centralnej części (ciąg ulic Środkowej i Piekarskiej, stanowiący historyczną "via principalis" miasta, a później - główną oś handlową oraz ciąg ulic Grodzkiej i Chojnowskiej). Zachowana została jedynie oś "sakralna" tworzona przez ulice Rycerską i św. Jana, Rynek, Plac Katedralny i Plac Słowiański; prócz niej, czytelną, zastępującą niejako zniszczoną "oś handlową", jest oś ul. Skarbowej, ul. Najświętszej Marii Panny, Placu Katedralnego i ul. Złotoryjskiej (do Placu Wolności); pewne znaczenie ma także "kadłubowa" oś Rynek - ul. Chojnowska - Plac Komuny Paryskiej.

Jeden z głównych elementów kompozycji urbanistycznej Legnicy tworzy w środkowej części miasta południkowa oś sięgająca od Dworca Głównego przez ulicę Libana i Aleję Orła Białego (w obrębie Parku Miejskiego) do zakola Kaczawy w rejonie ulicy Wodnej; drugorzędne osie kompozycyjne w północnej części Parku Miejskiego tworzą Aleja Oswobodzenia i ul. Hetmańska.

Tarninów. Wyraźną i zdecydowaną, w przewadze zgeometryzowaną (zwłaszcza w północnej części dzielnicy), kompozycją urbanistyczną cechuje się Tarninów z dwiema głównymi osiami urbanistycznymi, mającymi częściowo charakter alei:

- południkową: ulica Kościuszki (od Placu Wolności przez Skwer Orłąt Lwowskich do skrzyżowania z ul. Grabskiego), w części południowej niedokończona - sięgać miała do Alei Zwycięstwa z placem w rejonie planowanego skrzyżowania z ulicą Reja);

- równoleżnikową: ulica Grabskiego (pomiędzy ul. Złotoryjską i Jaworzyńską).

Północna i środkowa część dzielnicy (na północ od ul. Grabskiego i wschód od ul. Poselskiej) cechuje się zgeometryzowaną, regularną siatką ulic, szczególnie wyraźną w rejonie ulic Okrzei, Andersa, Orzeszkowej i Grunwaldzkiej. Drugoplanowe osie urbanistyczne w tej części Tarninowa tworzą równoległe do ul. Kościuszki ulice Okrzei i Wojska Polskiego oraz ulice Rataja - Oświęcimska i Grunwaldzka (równoległe do ul. Grabskiego); ciąg ulic Rataja - Oświęcimska przechodzi w obrębie Parku Miejskiego w ulicę Wodną i dalej na wschód - w Bielańską.

Zamknięcie układu urbanistycznego Tarninowa stanowią ulice:

- Hutników - Poselska (mająca pierwotnie łączyć się z Aleją Zwycięstwa),
- Mickiewicza (mająca sięgać do ul. Grabskiego i dalej na południe do rejonu skrzyżowania ul. Jaworzyńskiej z Aleją Zwycięstwa i ul. Mostową),
- Aleja Zwycięstwa łącząca ul. Jaworzyńską z Laskiem Złotoryjskim.

W pewnym stopniu podobny do Tarninowa charakter kompozycji urbanistycznej (regularna siatka ulic) posiada zachodnia część miasta położona w obrębie ulic Sejmowej, Lotniczej, Pancernernej i Asnyka.

Zachodnie, północne i wschodnie otoczenie Starego Miasta. Zgeometryzowanym układem dróg cechuje się rejon ulic Senatorskiej, Piastowskiej, Chojnowskiej, Franciszkańskiej i Działowej z "wewnętrzными" ulicami św. Wojciecha, Książęcą, Jagiellońską oraz ul. Żwirki i Wigury, która stanowi tu główną oś układu. Mniej czytelny jest leżący na wschód od centrum miasta układ ulic Henryka Pobożnego i Bolesława Chrobrego połączonych ulicą Przeskok.

Dawne **Przedmieście Głogowskie** odznacza się stosunkowo regularnym, lecz mało rozbudowanym układem ulic (ul. Głogowska, Skłodowskiej-Curie, Prusa, Kochanowskiego, Kraszewskiego); warto także zwrócić uwagę na ulicę Gliwicką, która według pierwotnych planów miała stanowić główną oś terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową w widłach Kaczawy i Czarnej Wody.

Kartuzy. Głównymi elementami kompozycyjnymi dzielnicy są:

- w części północnej: Plac Targowy (skwer przy ul. Daszyńskiego) zlokalizowany na przecięciu ulic Czarnieckiego i Daszyńskiego oraz Plac Limanowskiego (z kościołem św. Jacka), połączony z Placem Targowym ulicą św. Jacka i Kościelną, a także stosunkowo regularną siatką ulic;

- w części południowej występuje regularna siatka ulic Moniuszki, Drukarskiej i Rzemieślniczej, połączonych ul. Św. Trójcy z usytuowanym na jej przecięciu z ul. Drukarską kościołem.

Na uwagę zasługują osie kompozycyjne cmentarza komunalnego, tworzone przez główną aleję cmentarza (przedłużenie ul. Kwiatowej) oraz aleje prowadzące od ul. Wrocławskiej w głąb cmentarza.

Bielany. Główne osie urbanistyczne Bielan tworzą:

- południkowa Aleja Rzeczypospolitej od skrzyżowania z ulicami Moniuszki, II Armii Wojska Polskiego i Piłsudskiego do ul. Zamiejskiej
- oraz prostopadła do niej nieukończona oś ulic Bielańskiej i Okrężnej.

Usytuowane po obu stronach Alei Rzeczypospolitej osiedla mieszkaniowe cechują się czytelną kompozycją zabudowy z kilkoma lokalnymi osiami urbanistycznymi:

- w rejonie osiedla przy ul. Radosnej tworzą je ulice Słoneczna i Śpiewna (mająca swe przedłużenie w obrębie ogrodów działkowych),

- w rejonie osiedli usytuowanych pomiędzy Aleją Rzeczypospolitej a Wałami Bielańskimi oraz na południe od ul. Świerkowej południkową oś kompozycyjną stanowi ciąg ulic Kasprowicza - Kwiatkowskiego z placem usytuowanym na przecięciu tychże ulic z ul. Staszica, natomiast oś równoleżnikową - ciąg ulic Staszica i Armii Ludowej.

Osiedla zabudowy jednorodzinnej, dawne wsie. Komponowane, lecz w większości swobodny układ ulic

(przypominający siatkę ulic w południowo-zachodniej części Tarninowa na zachód od ul. Poselskiej i Zeromskiego) oraz wyraźne osie układu urbanistycznego cechują także inne osiedla zabudowy jednorodzinnej:

- Ogrodowe Przedmieście z ul. Cisową, Brzozową i Struga,
- osiedle w rejonie ul. Wrocławskiej i Piekar Wielkich z ul. Łąbędią.

Inne przedwojenne osiedla zabudowy jednorodzinnej (w rejonie ul. Opolskiej, Dębowej i Poprzecznej oraz północna część Osiedla Sienkiewicza) cechują się zgeometryzowaną i schematyczną siatką ulic.

Czytelne są także osie dawnych wsi (z wyjątkiem Starych Piekar):

- Piekary Wielkie: potok Kopanina oraz ulice Wandy - Ziemowita i Dąbrówki - V Dywizji Piechoty,
- Przybków - ul. Wielogórska,
- Piątnica - ul. Piątnicka.

Współczesne osiedla zabudowy wielorodzinnej. Dominujące we wschodniej części miasta osiedla zabudowy wielorodzinnej z lat 60.-80. XX wieku cechują się założonym brakiem (wyraźnych i czytelnych) elementów kompozycyjnych oraz właściwie ukształtowanych przestrzeni wspólnych (w obrębie Osiedla Kopernika wyróżnia się specyficzna tzw. oś Kartuska, przecięta prostokątami do niej wieloklatkowymi wysokimi budynkami mieszkalnymi). Wyraźne osie urbanistyczne w tej części miasta tworzą jedynie główne arterie komunikacyjne: Aleja Piłsudskiego w rejonie Osiedla Kopernika oraz krzyż ulic Sikorskiego i Alei Piłsudskiego z Rondem Niepodległości w Piekarach.

1.3.5.2. Główne przestrzenie publiczne

Zespół głównych przestrzeni publicznych w obrębie Starego Miasta i w jego bezpośrednim sąsiedztwie tworzą:

- ciąg placów i ulic: Dworzec Główny z placem dworcowym i dworcem autobusowym - planty pomiędzy ul. Parkową i Pocztową - ul. Skarbowa - Plac Klasztorny - Plac Mariacki - ul. Najświętszej Marii Panny - Plac Powstańców Wielkopolskich - Plac Katedralny - ul. Złotoryjska - Plac Wolności,

oraz prostopadły do niego układ:

- ul. Rycerska/ul. św. Jana - Rynek - Plac Katedralny - Plac Słowiański;

a także odcinki ulic i place:

- Rynek - ul. Chojnowska - Plac Komuny Paryskiej,
- Rynek - ul. Piekarska (do Gwarnej),
- Plac Warzywny - ul. Nowa - Plac Zamkowy.

W północnej części Tarninowa główną przestrzeń publiczną stanowi Skwer Orłąt Lwowskich, usytuowany pomiędzy ulicami Kościuszki, Wojska Polskiego, Jana Pawła II i Andersa, łączący się z niewielkim skwerem położonym u zbiegu ul. Muzealnej, Orzeszkowej i Jana Pawła II (w południowej części dzielnicy na przecięciu ulic Kościuszki i Reja projektowano utworzenie placu zamykającego od południa oś ulicy Kościuszki i całe założenie urbanistyczne Tarninowa); potencjalne przestrzenie publiczne w tej części miasta tworzą także:

- plac u zbiegu ulic Złotoryjskiej, Asnyka, Grunwaldzkiej, Saperskiej i Słowackiego (Plac Łużycki, przy którym dawniej usytuowana była pętla tramwajowa),
- plac pomiędzy ulicami Oświęcimską, Tatarską i św. Jadwigi (przedwojenny "Blucher Platz").

W północnej części Kartuz główną przestrzeń publiczną stanowi Plac Targowy usytuowany na przecięciu ulic Daszyńskiego, Czarnieckiego i Kościelnej, a także Plac Limanowskiego z kościołem św. Jacka; w południowej części dzielnicy rolę przestrzeni publicznej pełni skwer z kościołem Św. Trójcy.

W rejonie ul. Henryka Pobożnego i Bolesława Chrobrego przestrzeń publiczną tworzy ulica Przeskok (o charakterze placu) z usytuowanym przy niej kościołem, łącząca wymienione wyżej ulice.

W obrębie przedwojennych osiedli mieszkaniowych ważniejsze przestrzenie publiczne tworzą: plac u zbiegu ul. Kasprowicza, Staszica i Kwiatkowskiego (osiedle pomiędzy Aleją Rzeczypospolitą a Wałami Bielańskimi) oraz ul. Łąbędią (osiedle w rejonie ul. Wrocławskiej i Piekar Wielkich). W układach zabudowy wiejskiej przestrzenie publiczne stanowią nawsia: w Piekarach Wielkich położone pomiędzy ulicami Wandy, Ziemowita, Dąbrówki i V Dywizji Piechoty, w Piątnicy przy ul. Piątnickiej oraz w Przybkowie przy ul. Wielogórskiej.

Istotnym problemem jest brak właściwie ukształtowanych, czytelnych przestrzeni publicznych w obrębie osiedli zabudowy wielorodzinnej; można tu jedynie wskazać na możliwość ukształtowania takiej przestrzeni w rejonie Placu Kardynała Wyszyńskiego na Osiedlu Kopernika, w innych zespołach mieszkaniowych przestrzenie publiczne stanowią rejonu skupisk obiektów usługowych.

Ważnymi przestrzeniami publicznymi są tereny rekreacyjne: w głównej mierze Park Miejski, a także Lasek Złotoryjski z Aleją Zwycięstwa, Park Gdański oraz Kąpielisko Północne.

1.3.5.3. Miejsca szczególne, dominanty, osie, punkty widokowe

Miejsca szczególne

Miejsca szczególne stanowią przestrzenie o znaczeniu kulturowym i symbolicznym, związane z historią i współczesnością miasta, o wyczuwalnej poetyce i magii miejsca oraz charakterystycznym klimacie. Bez wątpienia do miejsc szczególnych zaliczyć należy główne przestrzenie publiczne, zwłaszcza położone w obrębie Starego Miasta (centrum), tereny rekreacyjne (głównie Park Miejski) oraz miejsca kulturowe i symboliczne, związane z ważniejszymi, charakterystycznymi dla miasta obiektami zabytkowymi, decydującymi o jego tożsamości, a także - z obiektami sakralnymi.

Pojęcie miejsc szczególnych ograniczono tutaj jednak - wstrzymując się przed nieuniknioną subiektywną próbą ich szczegółowej identyfikacji - do miejsc stanowiących sacrum z racji swej obecnej lub dawnej funkcji, zwracając szczególną uwagę na przestrzenie związane z nieistniejącymi obiektami sakralnymi i cmentarzami, wobec których należy stosować szczególne zasady użytkowania bądź wprowadzania nowych funkcji; należą do nich:

- tereny nieistniejących cmentarzy;
- dawny cmentarz parafii kościoła Najświętszej Marii Panny u zbiegu ulic Witelona i Alei Orła Białego (cmentarz

dolny),

- dawny cmentarz parafii katedry św. Piotra i Pawła między ulicami Skarbka, Szkolną i Mickiewicza (cmentarz górny);
- cmentarze nieużytkowane: cmentarz żydowski oraz cmentarze w Piątnicy, Piekarach Wielkich i Smokowicach;
- cmentarze istniejące (użytkowane): cmentarz komunalny, cmentarz w Przybkwie oraz cmentarz parafii w Koskowicach położony u zbiegu ul. Bartoszewskiej i Generała Fieldorfa;
- obiekty sakralne wszystkich wyznań (historyczne i współczesne);
- dawne obiekty sakralne, pełniące obecnie inne funkcje (m.in. dawny kościół św. Maurycego);
- miejsce po synagodze przy ul. Piekarskiej (róg Gwarnej).

Dominanty krajobrazowe (architektoniczne)

Sylwetę Starego Miasta tworzą dominanty zabytkowych obiektów sakralnych - wieże kościołów Najświętszej Marii Panny, św. Jana Chrzcziciela oraz katedry św. Piotra i Pawła, a także wieże św. Piotra i św. Jadwigi zamku piastowskiego; współczesne, negatywne dominanty stanowią w obrębie Starego Miasta budynki z lat 60-70. XX wieku: sześć 11. kondygnacyjnych wieżowców, usytuowanych w centrum układu staromiejskiego oraz 10. kondygnacyjny hotel Cuprum.

Na wschód od Starego Miasta dominują usytuowane w rejonie ulicy Wrocławskiej i Henryka Pobożnego dwa 10. kondygnacyjne budynki mieszkalne; dominanty dzielnicy Kartuzy stanowią wieże zabytkowych kościołów św. Jacka przy ul. Nadbrzeżnej oraz Św. Trójcy przy ul. Rzemieślniczej.

W pozostałej części miasta dominanty krajobrazowe tworzą wysokie budynki przemysłowe i infrastruktury technicznej oraz 11. kondygnacyjna zabudowa mieszkaniowa:

- w północnym fragmencie Legnicy dominują budynki dawnej gazowni miejskiej i wieża ciśnień przy ul. Ścinawskiej oraz elewator zbożowy przy ul. Bydgoskiej, a w rejonie Piątnicy i Pawic - zabudowa Centralnej Ciepłowni;
- w obrębie nowych osiedli mieszkaniowych dominują 11. kondygnacyjne budynki mieszkalne, w tym zwłaszcza sześć wieloklatkowych budynków usytuowanych prostopadle do ul. Wrocławskiej i Alei Piłsudskiego na Osiedlu Kopernika oraz budynki mieszkalne na osiedlach Piekary A i C, w rejonie Ronda Niepodległości i ul. Karkonoskiej, a także gmach Szpitala Wojewódzkiego;
- w południowej części miasta wyróżniają się zabudowa Huty Miedzi Legnica oraz Zakładu Produkcji Wody w Przybkwie; stopniowo istotnego znaczenia dla krajobrazu południowo-wschodniej części Legnicy nabiera powstająca zabudowa w specjalnej strefie ekonomicznej.

Osie i punkty widokowe (środkowa część miasta)

W obrębie Starego Miasta najistotniejsze osie widokowe stanowią:

- osie widokowe na zespół zamku piastowskiego z rejonu:
  - skrzyżowania ul. Zamkowej i Najświętszej Marii Panny (Plac Mariacki),
  - skrzyżowania ul. Pocztovej i Nowej (w rejonie Bramy Głogowskiej);
- osie widokowe na katedrę św. Piotra i Pawła:
  - oś ul. Najświętszej Marii Panny,
  - widok z rejonu Placu Wolności - ul. Złotoryjskiej,
  - widok z rejonu Placu Słowiańskiego - ul. Mickiewicza;
- oś widokowa Rynek - ul. św. Jana z ekspozycją na kościół św. Jana Chrzcziciela,
- oś widokowa Rynek - ul. Chojnowska - Plac Komuny Paryskiej.

Szczególne znaczenie dla percepcji krajobrazu na pograniczu Starego Miasta i Kartuz ma otwarta dolina Kaczawy z mostami w ciągu ulic Wrocławskiej - II Armii Wojska Polskiego i Kartuskiej z ekspozycją na Kartuzy oraz oś widokowa ul. Wrocławska - Plac Wilsona.

Ważne strefy widokowe na środkową część miasta stanowią krawędź Wysoczyzny Chojnowskiej w rejonie Lipiec (Bellevue) i Sępiej Góry na północno-zachodnim skraju Łasku Złotoryjskiego z Aleją Zwycięstwa na wschód od ulicy Podgórskiej, a także doliny Czarnej Wody w okolicach Kąpieliska Północnego oraz Kaczawy pomiędzy ulicą Wodną i Mostową.

1.3.5.4. Walory estetyczne krajobrazu

Na podstawie przeprowadzonej w ramach prac nad studium waloryzacji estetycznej krajobrazu miasta (K. Łopusiewicz) wyróżniono następujące fragmenty miasta cechujące się największą atrakcyjnością wizualną i estetyką krajobrazu:

- południowo-zachodnia i północna część Tarninowa (Kwadrat), a zwłaszcza rejony ulic Poselska - Grabskiego - Słowackiego - Sienkiewicza, Grunwaldzka - Kościuszki - św. Maksymiliana Kolbe - Okrzei, Kościuszki - Jana Pawła II - Wojska Polskiego - Andersa ze Skwerem Orłąt Lwowskich, Traugutta - św. Elżbiety - Oświęcimska - Tatarska,
- południowa (rejon Alei Wodnej) i północna (Kozi Staw) część Parku Miejskiego,
- zachowane zabytkowe fragmenty zespołu staromiejskiego: Plac Katedralny - Rynek - ul. św. Jana - Rycerska - Murarska, rejon kościoła Najświętszej Marii Panny,
- osiedle przy ulicy Kwiatkowskiego,

Dużymi walorami estetycznymi cechują się ponadto:

- pozostałe kwartały zabudowy Tarninowa (z wyjątkiem zabudowy usytuowanej wzdłuż ulicy Jaworzyńskiej i Złotoryjskiej),
- inne zabytkowe fragmenty Starego Miasta (Zamek, rejon ulic Skarbowa - Parkowa - Wrocławska - Plac Klasztorny, Plac Słowiański i rejon Urzędu Miejskiego, zabudowa przy staromiejskich odcinkach ulic Złotoryjskiej i Chojnowskiej),
- Plac Dworcowy z budynkiem dworca kolejowego,
- kwartały zabudowy pomiędzy ulicami Senatorską, Działkową, Franciszkańską i Książęcą,
- kwartały historycznej zabudowy w rejonie ulic Lotniczej, Asnyka i Złotoryjskiej,

- przedwojenne zespoły mieszkaniowe na Bielanych (zwłaszcza osiedla położone na zachód od Alei Rzeczypospolitej) oraz osiedle Drzymały i Wrocławskie,
- pozostała część Parku Miejskiego (z wyjątkiem rejonu stadionu sportowego), Cmentarz Żydowski i zachodnia część Cmentarza Komunalnego, a także fragmenty doliny Kaczawy w rejonie ulicy Stromej oraz pomiędzy ulicą Nadbrzeżną a Wałami Poniatowskiego.

1.3.6. Polityka wobec środowiska kulturowego w planach zagospodarowania przestrzennego

Wśród miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, istotne postanowienia w zakresie ochrony i kształtowania środowiska kulturowego miasta zawierają:

- miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy z 1994 roku,
- miejscowy plan szczegółowy zagospodarowania przestrzennego i rewitalizacji Centrum Legnicy z 1994 roku oraz miejscowy plan rejonu ulic Muzealnej-Gwarnej z 1997 roku,
- miejscowy plan szczegółowy zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Spokojnej z 1994 roku,
- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dzielnicy Kartuzy z 1997 roku,

Obowiązujące plany miejscowe sporządzone dla miasta Legnicy, mające również określać zasady ścisłego współdziałania służb konserwatorskich ze służbami urbanistycznymi i nadzoru budowlanego – w różnym stopniu obejmują interesujące nas zagadnienia. Zauważalna jest pewna nieproporcjonalność i nierówności w zakresie ochrony wartości kulturowych miasta w poszczególnych planach miejscowych. Rozpoznanych układów i obiektów zabytkowych objętych ochroną jest bowiem zazwyczaj więcej na tych obszarach, które doczekały się pełniejszych opracowań. Brak jest dla całego miasta kompleksowego studium, które w równym stopniu podjęłoby omawianą problematykę. Złożoność problemu tkwi w różnorodności zachowanego materiału zabytkowego w obszarze historycznego miasta, dawnych przedmieść, planowo zakładanych osiedli, dawnych wsi czy folwarków miejskich i majątków szlacheckich.

W planach: ogólnym, Centrum, rejonu ulicy Spokojnej i dzielnicy Kartuzy wyznaczono strefy ochrony konserwatorskiej: "A" (Stare Miasto, Tarninów, sześć terenów w dzielnicy Kartuzy), "B" (Kartuzy, Piekary Wielkie) i "K" (zespół cmentarzy żydowskiego i komunalnego, skwer przy ul. Daszyńskiego); plan miejscowy rejonu ulic Muzealnej-Gwarnej w obrębie Starego Miasta nie ustalił strefy ochrony konserwatorskiej dla obszaru objętego planem, w związku z czym wyznaczona w planie miejscowym Centrum strefa "A" nie obejmuje rejonu ulic Muzealnej-Gwarnej.

Podstawowe znaczenie dla prowadzenia polityki przestrzennej wobec środowiska kulturowego mają ustalenia miejscowych planów Centrum i dzielnicy Kartuzy, równie istotnym dokumentem w tym zakresie będzie - po uzyskaniu mocy prawnej - miejscowy plan dzielnicy Tarninów.

Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy

W miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy ustalony został podział przestrzeni miasta na strefy i obszary o dominujących funkcjach oraz określone dla nich ustalenia, uwarunkowania i ograniczenia. Dla zabytkowych układów urbanistycznych została ustalona strefa ochrony kulturowej. Wyodrębnioną w planie miasta strefą "A" ścisłej ochrony konserwatorskiej tworzy obszar staromiejskiego zespołu przestrzennego ograniczony małą obwodnicą. Strefą "A" objęta jest również dzielnica Tarninów (w granicach szerszych, niż wpisany do rejestru zabytków układ urbanistyczny), w obszarze ograniczonym ulicami: Skarbka, Muzealną, Nowy Świat, Hutników, Złotoryjską, Leśną, Grabskiego, poza zabudową przy ul. Mieszka I i Sienkiewicza, Jaworzyńską, Tatarską, Mickiewicza, wzdłuż granicy parku miejskiego, i dalej ulicami Korfantego i Powstańców Śląskich.

Ochroną objęte zostały także obiekty zabytkowe, stanowiska archeologiczne oraz historycznie ukształtowane układy i wnętrza urbanistyczne położone poza strefą "A" (w tym zabytkowy park miejski), a wyszczególnione w rejestrze Służby Ochrony Zabytków.

W odniesieniu do obiektów zabytkowych obowiązują następujące ustalenia:

- za obiekty zabytkowe uznaje się obiekty wyszczególnione w rejestrze zabytków, które podlegają ustawowej ochronie;
- rozbiórka, przebudowa, remont, modernizacja lub rozbudowa tych obiektów oraz wszelkie prace ziemne na terenach, na których występują stanowiska archeologiczne wymagają zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego i rewitalizacji Centrum

Plan stanowi podstawę dla ochrony i kształtowania walorów kulturowych obszaru centrum Legnicy, w szczególności - Starego Miasta (z wyjątkiem rejonu ulic Muzealnej-Gwarnej, dla którego obowiązuje plan z 1997 roku) oraz prawidłowego ukierunkowania procesów rewitalizacyjnych.

Plan obejmuje ochroną wszystkie zachowane zabytkowe obiekty i elementy układu staromiejskiego, zaś "wobec dokonanych zniszczeń historycznego układu urbanistycznego oraz poszczególnych obiektów i elementów zabytkowych, w powiązaniu ze wzniesieniem na obszarze Starego Miasta zabudowy dysharmonizującej z tą, która ocalała, biorąc jednocześnie pod uwagę względy ekonomiczne" - określa konieczność harmonizowania wyglądu zabudowy wielkopłytkowej z zabudową historyczną. Przewidziane zostało etapowanie procesu rewitalizacji centrum. W etapie I nastąpić powinno harmonizowanie wyglądu zabudowy wielkopłytkowej wzniesionej na obszarze starego miasta z zabudową staromiejską, w etapie II - pełna likwidacja zabudowy dysharmonijnej.

W planie określono następujące ważniejsze zasady i kierunki rewitalizacji Starego Miasta:

- podporządkowanie wszelkich prac inwestycyjnych, remontowych i porządkowych, podejmowanych w obrębie zabytkowego zespołu staromiejskiego działaniom na rzecz ochrony i rewitalizacji wartości kulturowych;
- likwidowanie obiektów dysharmonizujących w krajobrazie staromiejskim i degradujących jego wartości kulturowe (z docelową likwidacją 11. kondygnacyjnych budynków mieszkalnych); zaś w przypadku niemożności zlikwidowania obiektu dysharmonizującego lub degradującego - dążenie do takiego przekształcenia jego wyrazu

zewnętrznego, aby nie raził w otoczeniu;

- przestrzeganie, aby wznoszenie nowych obiektów i dostosowanie obiektów istniejących do współczesnych potrzeb i standardów nie kolidowało z zabytkowym układem urbanistycznym i charakterem staromiejskiej zabudowy;
- przywrócenie funkcji mieszkalno-usługowych terenom położonym w obrębie ulic Murarskiej, Chojnowskiej i Partyzantów oraz w obrębie ulic Złotoryjskiej, Gwarnej, Wjazdowej i Bankowej;
- poddanie ochronie zachowanych przebiegów i szerokości dawnych ulic, międzuchów i kształtów placów oraz odtworzenie dawnych przebiegów ulic: Grodzkiej (od Rynku do Zamkowej), Środkowej (od Paderewskiego do Zamkowej), Piekarskiej (od Dziennikarskiej do Gwarnej), Murarskiej (od Rycerskiej do Paderewskiego i placu Warzywnego), Szpitalnej (od Nowej do Najświętszej Marii Panny), Młynarskiej i Paderewskiego;
- przywrócenie drożności zamkniętej dla ruchu ulicy Brukowej oraz fragmentowi ulicy Murarskiej wraz z jej przedłużeniem do ulicy Skłodowskiej-Curie;
- nadanie ulicom, międzuchom i placom zespołu staromiejskiego nawierzchni brukowej (z wyjątkiem obwodnicy śródmiejskiej), zaś posadzce terenów przeznaczonych dla pieszych - nawierzchni mozaikowej z płytek kamiennych lub betonowych;
- urządzenie pasażu handlowo-usługowego w parterze bloku zabudowy ograniczonego ulicami Zamkową, Nową, Mariacką i Placem Mariackim, umożliwiającego skrócenie przejścia z dworca kolejowego przez ulicę Skarbową do ulicy Grodzkiej i Rynku;
- dążenie do zmiany funkcji dawnego kościoła św. Maurycego, obecnie użytkowanego przez I Liceum Ogólnokształcące, na funkcje zgodną lub zbliżoną do właściwej dla tego obiektu.

Zgodnie z ustaleniami planu szczegółowego ochroną konserwatorską objęta została zabudowa położona na południe od terenów kolejowych pomiędzy ulicą Kartuską a Wrocławską, wraz z ulicami Henryka Pobożnego i Bolesława Chrobrego.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dzielnicy Kartuzy

W planie wyznaczono w "celu renowacji, modernizacji i odtworzenia starej zabudowy miejskiej" obszar rehabilitacji istniejącej zabudowy i infrastruktury technicznej (odpowiadający strefie "B" ochrony konserwatorskiej).

Działania konserwatorskie w "obszarze rehabilitacji" obejmują:

- odbudowę zasobów mieszkaniowych i ich doprowadzenie z bezpośrednim otoczeniem do współczesnych standardów;
- restrukturyzację własnościową (prywatyzację) mieszkaniowych zasobów komunalnych;
- ochronę dóbr kultury w zakresie odpowiednim do ich wartości kulturowej i historycznej.

Plan ustala linie zabudowy obowiązujące, linie zabudowy nieprzekraczalne, obiekty istniejące do zachowania lub wymiany z uwzględnieniem wymagań ochrony zabytków. Dla obszaru objętego planem ustalona została maksymalna wysokość zabudowy (5 kondygnacji), z wyjątkiem wyznaczonych dominant. Ustalono, że parcelację terenów przynależnych zabudowie istniejącej i odtwarzanej należy dokonywać z uwzględnieniem historycznych granic podziału gruntów. Dla budynków ujętych w spisie obiektów o walorach kulturowych, a nie wpisanych do rejestru zabytków, dopuszcza się wymianę zabudowy w przypadku, gdy jest to uzasadnione względami ekonomicznymi lub planistycznymi, pod warunkiem uzyskania zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz wykonania przez inwestora dokumentacji budowlanej i fotograficznej budynku.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dzielnicy Tarninów

W planie ustalono strefy ochrony konserwatorskiej: "A" - obejmującą obszar historycznego zainwestowania dzielnicy (granice strefy "A" są inne niż zasięg tej strefy ustalony w planie ogólnym) oraz strefę "B" - dla obszaru uzupełnienia kompozycji urbanistycznej Tarninowa, w której ochronie podlega siatka ulic i placów nawiązująca kompozycyjnie do "historycznego i całościowego układu urbanistycznego dzielnicy".

W planie "w celu określenia warunków rozwoju dzielnicy dla poszczególnych terenów o wspólnych cechach" wydzielono następujące obszary polityki przestrzennej:

- rehabilitacji zabudowy śródmiejskiej "w celu rehabilitacji istniejących zasobów mieszkaniowych oraz przywrócenia historycznej rangi kulturowej bogatej dzielnicy mieszkaniowej";
- uzupełnienia rezydencyjnej zabudowy w zieleni "w celu utrzymania charakteru zabudowy rezydencyjnej z terenami sportu i obiektami publicznymi, a także ochrony i utrzymania układu urbanistycznego ulic i placów oraz historycznej substancji architektonicznej";
- sanacji i wymiany zabudowy przedmieścia (obszar chaotycznej zabudowy o charakterze mieszkalnictwa zagrodowego, kamienic i willi o różnej wartości kulturowej);
- regulacji nowej zabudowy miejskiej "w celu rozwoju i kontynuacji całościowej kompozycji przestrzennej dzielnicy";
- rekultywacji otwartych terenów publicznych.

W planie ustala się także następujące, istotne z punktu widzenia ochrony i kształtowania środowiska kulturowego, zasady polityki przestrzennej:

- uwzględniania przy projektowaniu terenów publicznych osi kompozycji urbanistycznej poprzez właściwe kształtowanie elementów zagospodarowania (aleje i szpalery zieleni, punkty widokowe);
- stosowania - ze względu na sąsiedztwo obiektów o wartościach kulturowych - wysokich wymagań w stosunku do jakości architektury (w zakresie rozwiązań przestrzennych, standardu wykończenia elewacji oraz elementów zagospodarowania działki lub terenu) dla nowej zabudowy oraz przebudowy zabudowy istniejącej;
- ochrony oraz uzupełniania istniejących obszarów zieleni miejskiej (szpalerów drzew, skwerów i przedogródków, ogrodów przy obiektach publicznych oraz zieleni parkowej).

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Spokojnej

W planie określono następujące zasady ochrony środowiska kulturowego:

obszar byłej wsi Piekary Wielkie, założonej wzdłuż potoku Kopanina, objęty został strefą "B" ochrony konserwatorskiej układu urbanistycznego;

w związku z powyższym, działania inwestycyjne na tym terenie, jak również zmiana funkcji oraz wyburzenia podlegają opinowaniu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Granice strefy "B" zostały wytyczone ulicami: Szpakową i dalej po zewnętrznej granicy działek siedliskowych od zachodu, od południa ulicą Jaskółczą, od wschodu ulicami Sawy, Warsa i Zacisze, natomiast od północy granicę ochrony wyznacza nasyp torów kolejowych. Uwzględniono ponadto ochronę stanowiska archeologicznego istniejącego w obrębie obszaru objętego planem oraz przedstawiono wykaz obiektów o walorach kulturowych.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego rejonu ulic Muzealnej-Gwarnej

Dla fragmentu zespołu staromiejskiego opracowany został miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego rejonu ulic Muzealnej-Gwarnej. Dla terenu objętego tymże planem tracą moc ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i rewaloryzacji Centrum Legnicy.

W ustaleniach planu rejonu ulic Muzealnej-Gwarnej brak jest zapisów dotyczących strefy "A" ochrony konserwatorskiej, co wynika z planu ogólnego miasta i planu rewaloryzacji Centrum, a w konsekwencji brak jest zapisu o konieczności uzgadniania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich prac inwestycyjnych.

Plan zawiera szczegółowe ustalenia dla projektowania realizacyjnego. Obok kontrowersyjnych z historycznego punktu widzenia rozwiązań projektowych, znajduje się również kontrowersyjne ustalenie dotyczące nieograniczonych możliwości wprowadzania nowych nasadzeń zieleni wysokiej i krzewów w granicach objętych planem.

1.4. Uwarunkowania demograficzno - społeczne

1.4.1. Uwarunkowania demograficzne

1.4.1.1. Liczba ludności - stan i rozmieszczenie przestrzenne

Ludność miasta dzieli się na mieszkańców stałych oraz czasowych - zależnie od rodzaju zameldowania. W statystyce podaje się dwa rodzaje informacji o liczbie ludności: liczbę mieszkańców stałych oraz tzw. faktyczny stan zaludnienia. Faktyczny stan zaludnienia jest to suma liczby mieszkańców stałych (za wyjątkiem czasowo wymeldowanych) oraz mieszkańców czasowych. Informacja o liczbie mieszkańców podawana bez dodatkowych wyjaśnień (np. w publikacjach statystycznych) jest z reguły informacją o faktycznym stanie zaludnienia.

Według danych Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego faktyczny stan zaludnienia Legnicy wynosi 109,2 tys. osób (stan w dniu 31 XII 1999 roku). Liczba mieszkańców stałych według WUS jest bardzo zbliżona - 109 tys. osób, a według lokalnego banku danych PESEL wynosi 107,1 tys. (dane bardziej wiarygodne, ponieważ WUS prowadzi liczbę ludności na podstawie szacunków, na bazie spisu powszechnego 1988, w którym ujęto osoby, które nielegalnie wyemigrowały z Polski w latach 70. i 80.).

Współczynnik feminizacji (liczba kobiet przypadających na 100 mężczyzn) wynosi dla ludności stałej Legnicy 110. Jest to wskaźnik mniej korzystny niż przeciętna dla województwa dolnośląskiego (106,9), ale niewiele odbiegający od innych miast województwa (109,2). Asymetria struktury wieku ludności jest czynnikiem niesprzyjającym liczbie urodzeń.

Rozmieszczenie ludności

Rozmieszczenie ludności na obszarze miasta jest bardzo nierównomierne. Przeciętna gęstość zaludnienia dla całego miasta wynosi 1942 osoby na 1 km² (ponad 19 osób na 1 ha), a w obszarze śródmiejskim sięga 210 - 230 osób na 1 ha (północna część Tarninowa, Fabryczna). W obrębie północnej i południowej części miasta, zajmującej ponad połowę jego powierzchni, na hektar przypada średnio zaledwie jedna osoba.

Ludność miasta koncentruje się w środkowym paśmie terenów o powierzchni 2547 km² (43% terytorium Legnicy), obejmującym następujące jednostki osadnicze: Piekary, Osiedle Kopernika, Bielany, Kartuzy, Stare Miasto, Tarninów, Fabryczna, Zosinek, Ulesie i Czarny Dwór; jednostki te skupiają 104 tys. osób, a więc ponad 96% ogólnej liczby mieszkańców Legnicy. W południowej i północnej części miasta na powierzchni 3371,4 ha (57% obszaru Legnicy) mieszka jedynie niespełna 4 tys. osób. Dzieląc z kolei środkowe pasmo na trzy części, których granice stanowią Kaczawa i linia kolejowa Legnica - Jawor, stwierdzić należy, iż wielkość zaludnienia w tej strefie maleje w kierunku wschodnim: w lewobrzeżnej części miasta, obejmującej Stare Miasto, Tarninów, Fabryczna, Zosinek, Ulesie i Czarny Dwór mieszka blisko 50 tys. osób (46% mieszkańców miasta), w części środkowej (położonej pomiędzy Kaczawą a linią kolejową Legnica - Jawor (Kartuzy, Bielany, Osiedle Kopernika) mieszka 30,5 tys. osób (28% mieszkańców miasta), zaś część wschodnia (Piekary) obejmuje 24 tys. osób. Na Starym Mieście (w obrębie obwodnicy śródmiejskiej) mieszka 6460 osób. Kwartał zabudowy w rejonie ulic Henryka Pobożnego i Bolesława Chrobrego liczy 1356 osób.

Gęstość zaludnienia w terenach mieszkaniowych jest silnie zróżnicowana. Na poziomie jednostek osadniczych waha się od około 135 - 140 osób/ha w dzielnicach Kartuzy, Tarninów Północ i Fabryczna do zaledwie 1 - 1,5 osoby/ha w północnej i południowej części miasta. W obrębie poszczególnych terenów mieszkaniowych (kwartałów) gęstość zaludnienia wynosi od 500 - 600 osób/ha w dzielnicy Fabryczna i około 250 - 300 osób w zabudowie wielorodzinnej osiedlowej do około 20 - 50 osób w terenach zabudowy jednorodzinnej oraz 8 - 12 osób/ha w terenach zabudowy rezydencyjnej i zagrodowej.

Rozmieszczenie ludności w jednostkach osadniczych

Jednostka	powierzchnia		ludność		gęstość zaludnienia (osoby/ha)
	ha	odsetek pow. miasta	osoby	odsetek ludności miasta	

Północ (Piątnica, Piekary Stare, Pawice)	1357,16	24,1	1453	1,3	1,1
Czarny Dwór	334,48	5,9	4455	4,1	13,3
Ulesie - Zosinek	226,5	4,0	1462	1,4	6,5
Fabryczna - Zosinek	84,21	1,5	11831	11,0	140,5
Tarninów Zachód	138,73	2,5	5428	5,0	39,1
Tarninów Północ	92,27	1,6	12481	11,6	135,3
Tarninów Południe	202,36	3,6	4358	4,0	21,5
Stare Miasto	81,8	1,5	9306	8,6	113,8
Kartuzy	66,09	1,1	8867	8,2	134,2
Bielany	319,33	5,7	6638	6,1	20,8
Kopernika	138,78	2,5	15171	14,1	109,3
Piekary (Osiedle, Wielkie)	572,69	10,2	24082	22,3	42,1
Południe (Przybków, Os. Sienkiewicza)	2014,12	35,8	2515	2,3	1,5

źródło: oprac. własne BRR Katowice

1.4.1.2. Struktura wieku ludności

Analiza struktury ludności według wieku i płci pozwala określić typ demograficzny społeczności (młody, stary lub zastojowy, zrównoważony lub dynamiczny) oraz wskazać, jakiego rodzaju konsekwencje wynikać mogą z ukształtowanej struktury demograficznej miasta dla planowania polityki społecznej oraz dla szeregu działań związanych z inwestycjami komunalnymi.

Strukturę ludności według wieku i płci porównuje się na ogół do modelowej struktury, która określa się jako tzw. ludność zastojowa (jest to populacja, w której przy braku migracji występuje jednakowa liczba urodzeń i zgonów, wskutek czego liczebność kolejnych roczników zmniejsza się równomiernie zgodnie z naturalnym porządkiem wymierania populacji). Demograficzny charakter badanej populacji w najprostszym sposobie ilustruje tzw. piramida wieku, czyli wykres przedstawiający liczbę ludności w równych przedziałach wieku.

Struktura wieku ludności Legnicy cechuje się występowaniem wyżów i niżów demograficznych, o bardzo ostro zarysowanym przebiegu. Powoduje to okresowe zmiany zapotrzebowania na usługi publiczne, takie jak liczba miejsc w przedszkolach, szkołach, domach opieki dla osób starszych, itd.

Obecnie w strukturze wieku rysują się dwa wyży i trzy niży demograficzne:

- starszy wyż demograficzny obejmuje osoby w wieku 37 - 53 lata, a jego szczyt obejmuje roczniki pomiędzy 40 a 50 rokiem życia,
- młodszy wyż stanowią osoby w wieku 13 - 25 lat, ze szczytem przypadającym na roczniki pomiędzy 15 a 20 rokiem życia;
- niże demograficzne obejmują:
  - roczniki wojenne (aktualnie w wieku 54 - 57 lat),
  - osoby w wieku 30 - 36 lat,
  - najmłodsze roczniki (w wieku 0 - 4 lata).

Korzystną cechą takiej struktury wieku jest wysoki udział ludności w wieku produkcyjnym (co uważane jest za atut rozwojowy miasta). Natomiast jako potencjalne źródło problemów trzeba wskazać obecną strukturę wieku zasobów pracy, której skutkiem są następujące zjawiska: bliskie przejście starszego wyżu demograficznego do wieku emerytalnego, niż w rocznikach istotnych dla liczby urodzeń oraz rosnąca liczba osób wchodzących w wiek produkcyjny, które mogą powiększać liczbę bezrobotnych, jeśli nie nadażaliby za tym zjawiskiem przyrost liczby nowych miejsc pracy.

Zjawisko wyżów i niżów demograficznych wiąże się z okresem intensywnej rozbudowy przemysłu oraz urbanizacji. W trakcie tego nastąpiła fala imigracji ludności, która zbiegła się z powojennym natężeniem urodzeń. W rezultacie ukształtowała się struktura wieku ludności o głębokich wyżach i niżach.

Od połowy lat 90. następuje proces demograficznego starzenia się społeczeństwa Legnicy. Część demografów za próg młodości demograficznej społeczeństwa uważa 10% udział ludności w wieku poprodukcyjnym. W Legnicy udział osób powyżej 64 roku życia na koniec 1998 roku wynosił 10,5%. Próg 10% został przekroczony w roku 1997. Odsetek młodzieży poniżej 15 roku życia wynosi 18,4% i szybko się zmniejsza (pięć lat wcześniej wynosił 21,5%). Dla porównania - w modelowej strukturze wieku odsetek osób powyżej 64 roku życia wynosi 14,7%, zaś poniżej 15 roku życia - 20,7%.

Ludność Legnicy według wieku w latach 1984 - 1998

	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
mężczyźni	46735	47238	47652	48229	49200	49658	50133	50533	50782	51005	51282	51452	51688	51802
kobiety	50294	50807	51312	51863	53534	54202	54747	55185	55609	55919	56339	56567	56791	57097
ogółem	97029	98045	98964	100092	102734	103860	104880	105718	106391	106924	107621	108019	108479	108899
0-4	8784	8547	8399	8065	7649	7270	6924	6698	6477	6267	6200	5938	5734	5618
5-9	8255	8509	8584	8884	9103	9170	9063	8845	8464	7994	7599	7253	7028	6732
10-14	7081	7485	7855	8048	8620	8811	8965	9028	9175	9325	9334	9197	8982	8627
15-19	5555	5725	5931	6346	6907	7410	7781	8233	8567	8797	8938	9058	9083	9223
20-24	6972	6487	6174	5910	5972	5928	6212	6507	6921	7242	7714	8000	8408	8654
25-29	9535	9149	8723	8274	7546	7206	6876	6611	6365	6405	6388	6618	6896	7214
30-34	10530	10608	10509	10281	10390	10111	9741	9188	8688	7963	7552	7175	6895	6624
35-39	8093	9187	9811	10405	10798	10896	10916	10978	10668	10469	10270	9777	9284	8792

40-44	4914	4708	5175	5943	7086	8189	9345	9970	10570	10741	10793	10833	10861	10561
45-49	5702	5705	5421	5197	5006	4773	4620	5101	5927	6947	8009	9115	9740	10331
50-54	5811	5675	5716	5604	5615	5572	5532	5311	5084	4820	4595	4463	4926	5726
55-59	5468	5425	5395	5392	5521	5515	5398	5427	5264	5251	5213	5188	4980	4799
60-64	4129	4435	4697	4835	5052	5063	5043	4999	5043	5003	5011	4922	4982	4860
65-69	1940	2170	2345	2809	3268	3641	3940	4228	4286	4377	4385	4357	4324	4409
70-74	1961	1868	1823	1636	1549	1590	1809	1953	2339	2692	2998	3258	3510	3576
75-79	1301	1341	1317	1368	1428	1469	1392	1308	1179	1145	1173	1353	1495	1803
80-84	672	680	716	727	789	767	828	829	878	879	934	861	788	762
85 i więcej	326	340	373	368	435	479	495	504	496	149	515	571	563	588

źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu Oddział w Legnicy, oprac. BRR Katowice

Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym

Najbardziej generalnym ujęciem struktury wieku ludności jest podział na osoby w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat), produkcyjnym (18-59 kobiety i 18-64 mężczyźni) oraz poprodukcyjnym (60 i więcej lat - kobiety oraz 65 i więcej lat - mężczyźni). W 1999 roku kształtował się on następująco:

ludność w wieku przedprodukcyjnym - 24,7% (w tym 49,0% kobiet),

ludność w wieku produkcyjnym - 61,8% (w tym 50,1% kobiet),

ludność w wieku poprodukcyjnym - 13,5% (w tym 70,8% kobiet).

Liczba ludności w wieku produkcyjnym teoretycznie określa wielkość zasobów pracy. W praktyce odsetek ludności czynnej zawodowo (w sytuacji zrównoważonego rynku pracy) jest o wiele niższy od liczby osób w wieku produkcyjnym i wynosi około 75%. W Legnicy zatem wielkość zasobów pracy można oceniać na około 50 tys. osób.

W demografii ludność w wieku produkcyjnym dzieli się dodatkowo na dwie grupy - tzw. wiek mobilny (18-44 lata) i wiek niemobilny (po 45 roku życia).

Określenia te pochodzą z obserwacji, że zdecydowana większość (około 90%) osób dorosłych podejmujących decyzje o zmianie stałego miejsca zamieszkania to osoby, które nie ukończyły 45 roku życia. Jest to jednocześnie grupa ludności podatna na zmianę kwalifikacji zawodowych w większym stopniu niż osoby będące w wieku niemobilnym. Według stanu w 1999 roku, w Legnicy grupa ludności w wieku produkcyjnym mobilnym liczyła 41,9 tys. osób, czyli 63,3% łącznej liczby osób w wieku produkcyjnym, co należy uznać na bardzo korzystne dla rozwoju miasta. Jednocześnie trzeba zauważyć, że starszy wyż demograficzny przesuwają się już do wieku "niemobilnego". Wynika stąd wnioski, że wszelkie gospodarcze mogące skutkować powstaniem bezrobocia strukturalnego powinny nastąpić w ciągu najbliższych 5-10 lat, ponieważ ich odwołanie w czasie doprowadzi do niekorzystnej pozycji pracowników na rynku pracy.

Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym w latach 1984 – 1998

	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
ludność ogółem	97 673	98 612	99 531	100659	103070	104196	105216	106054	106579	107108	107403	107935	108464	108970	109335
w tym wiek:															
przedprodukcyjny	27952	28566	29034	29487	30198	30362	30360	30298	29784	29252	28972	27992	27450	26777	25948
produkcyjny	61190	61085	61177	61409	62445	62956	63489	64040	64721	65407	65775	66755	67465	68236	69091
poprodukcyjny	8531	8961	9320	9763	10427	10878	11367	11710	12074	12449	12656	13188	13549	13957	14296
współczynnik obciążeń demograficznych															
	0,60	0,61	0,63	0,64	0,65	0,66	0,66	0,66	0,65	0,64	0,63	0,62	0,61	0,60	0,58

źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu Oddział w Legnicy, oprac. BRR Katowice

Przestrzenne zróżnicowanie struktury wieku

Struktura wieku ludności Legnicy nie jest jednakowa na całym obszarze miasta. Obok osiedli odznaczających się występowaniem wyżów i niżów demograficznych, spore obszary mają wyrównaną, tzw. zastojową strukturę wieku. W rejonach takich nie występują zmiany (lub są one nieistotne) zarówno w ogólnej liczbie ludności, jak i liczebności poszczególnych grup wiekowych istotnych dla planowania usług publicznych (np. dzieci szkolnych).

Największe wahania w liczbie ludności w poszczególnych przedziałach wieku zachodzą będą w osiedlach o wyraźnych wyżach i niżach w strukturze wieku ludności. Należą do nich: Osiedle Piekary i Osiedle Kopernika. Są to jednocześnie najmłodsze demograficznie części miasta - udział osób w wieku emerytalnym nie przekracza tam 10%. Podobnie młodą jednostką jest Osiedle Sienkiewicza wraz z Przybkowem. Wymienione rejon skupiają 36,4% ludności Legnicy.

1.4.1.3. Zmiany liczby mieszkańców

Zmiany poziomu zaludnienia miasta (liczby mieszkańców stałych) następują w wyniku przyrostu naturalnego (wynikającego z bilansu liczby urodzeń i zgonów) oraz salda migracji. Suma przyrostu naturalnego i salda migracji stałych określana jest jako przyrost rzeczywisty.

Rozwój ludnościowy Legnicy w okresie przed II wojną światową był uwarunkowany silnymi migracjami przesiedleńców po zmianie wschodniej granicy Niemiec, napływem ludności związanym z rozwojem przemysłu oraz przyrostem naturalnym. Ogółem, w latach 1919-1939 zaludnienie miasta powiększyło się z 73 tys. do 77,5 tys. osób. Około 70% przyrostu rzeczywistego było wynikiem biologicznego przyrostu zaludnienia, pozostała część - saldem migracji.

Po II wojnie światowej miasto liczyło 24,6 tys. osób (1946). Największy przyrost zaludnienia nastąpił w

latach 40. i 50. W okresie tym dominującym czynnikiem przyrostu zaludnienia były migracje, przy czym dynamika ruchów migracyjnych była bardzo wysoka, a ich kierunki zróżnicowane (wysiedlenia Niemców, repatriacja ludności z Ziemi Wschodnich, przesiedlenia Żydów, a także migracje wewnętrzne). W roku 1960 Legnica liczyła już 64,2 tys. mieszkańców.

Dalszy rozwój ludnościowy miasta odbywał się pod wpływem rozwoju Legnicko - Głogowskiego Okręgu Miedziowego, a później - również na skutek uzyskania statusu stolicy województwa. Od połowy lat 70. do początku lat 90. liczba mieszkańców Legnicy wzrastała w szybkim tempie - przeciętnie o 1540 osób rocznie. Dominującym składnikiem przyrostu zaludnienia miasta był w tym okresie napływ migracyjny (stanowił blisko 2/3 przyrostu rzeczywistego), był też przyczyną wahań tempa przyrostu liczby mieszkańców. W latach 90. przyrost liczby mieszkańców Legnicy zaczął gwałtownie słabnąć; przyczyną tego zjawiska było jednocześnie zahamowanie przyrostu migracyjnego oraz naturalnego.

1.4.1.4. Ruch naturalny

Elementami ruchu naturalnego ludności są: małżeństwa, rozwody, urodzenia i zgony. Natężenie tych zjawisk oraz struktura ludności według wieku i płci, a w konsekwencji także stan liczebny ludności, są wzajemnie uwarunkowane.

Małżeństwa

Liczba małżeństw w roku 1999 wyniosła 615. Od połowy lat 70. do roku 1995 malała liczba osób wstępujących w związki małżeńskie. Był to efekt słabnącego napływu migracyjnego do miasta (którego większość stanowią ludzie młodzi), a w latach 80. - w dużym stopniu niżu demograficznego roczników 20-29 lat (o największym znaczeniu dla liczby nowych związków małżeńskich), lecz także przemian socjologicznych, które spowodowały opóźnienie przeciętnego wieku zawierania małżeństw. Najniższą liczbę małżeństw zanotowano w roku 1995 - 466 i od tego czasu zaczyna się rysować tendencja wzrostowa - spowodowana rozpoczynającym się wyżem demograficznym oraz efektem odłożonych w czasie decyzji o zawarciu związku z początku lat 90.

Obecnie liczba małżeństw utrzymuje się w dalszym ciągu na bardzo niskim poziomie (około 5 na 1000 mieszkańców). Znaczenie tego współczynnika dla prognozy demograficznej jest coraz słabsze. W przeszłości tendencje jego zmian pozwalały oczekiwać określonego poziomu natężenia urodzeń w bliskiej perspektywie. Jednak obecnie systematycznie wzrasta odsetek urodzeń pozamałżeńskich, co obniża prognostyczną wartość współczynnika małżeństw. W latach 70. ponad 90% dzieci przychodziło na świat w związkach małżeńskich, obecnie zaś w Legnicy współczynnik ten zbliża się do 75%.

Urodzenia

W 1999 roku w Legnicy odnotowano 927 urodzeń. Liczba urodzeń w mieście maleje systematycznie od początku lat 80., odzwierciedlając gwałtowne przemiany społeczne i gospodarcze. Ich skutki demograficzne są szczególnie wyraźne wśród ludności miejskiej.

Początkowo spadek liczby urodzeń związany był z postępującą urbanizacją społeczną ludności napływowej z terenów wiejskich (przyjmowaniem miejskiego stylu życia). Po wojnie przez około 10 lat w Legnicy miała miejsce eksplozja demograficzna (współczynnik urodzeń przekraczał 25 na 1000 mieszkańców, osiągając w roku 1950 wartość 45,3). W połowie lat 60. nastąpił niż demograficzny, który rzutuje na niską liczbę urodzeń współcześnie. W roku 1980 współczynnik urodzeń wynosił 20,2/1000 M, w 1990 roku - 12,5/1000 M, a od 1995 roku - nie przekracza 10/1000 M.

Na przełomie lat 80. i 90. liczba urodzeń kształtowana była w dużym stopniu przez niż demograficzny - "strategicznych" dla liczby urodzeń - roczników 20 - 29 lat. Obecnie niekorzystna struktura wieku kobiet przekroczyła już swoje minimum i będzie stopniowo poprawiać się, wpływając na podwyższenie liczby urodzeń.

Od kilku lat coraz bardziej istotny wpływ na niewielką liczbę urodzeń ma obniżenie dzietności - czyli liczby dzieci, na jakie decydują się pary w ciągu swego życia.

Współczynniki płodności kobiet obrazują, ile dzieci rodzi się w ciągu roku w przeliczeniu na każdy 1000 kobiet w wieku rozrodczym (15-49 lat, tzw. współczynnik ogólny) lub w 5. letnich przedziałach wieku rozrodczego (współczynniki cząstkowe). W latach 1987 - 1998 w najważniejszych przedziałach wieku natężenie urodzeń zmniejszyło się najbardziej: wśród kobiet w wieku 20-24 lata o 42%, a wśród kobiet w wieku 25-29 lat - o 34%.

Zgony

Liczba zgonów na terenie Legnicy w 1999 roku wyniosła 995. Umieralność (wyrażona liczbą zgonów na 1000 mieszkańców) wyniosła 9,1‰ i wykazuje się sporą zmiennością roczną, wahając się w minionych kilkunastu latach w przedziale od 8,5 do 10,1 ‰. Znacznie wyższa jest śmiertelność mężczyzn (9,8-12,1 ‰) niż kobiet (7,1-8,4 ‰).

Dopiero w ostatnich latach (od roku 1997) zmniejsza się śmiertelność niemowląt. W roku 1997 wystąpiło 12 zgonów niemowląt (11,7 na 1000 urodzeń), a w roku 1998 - 5 (5,2 na 1000 urodzeń). Na początku lat 90. śmiertelność niemowląt wynosiła około 14‰, w latach 80. sięgała nawet 18‰. Wysoka była również liczba urodzeń martwych - według danych z przełomu lat 80. i 90. - dorównywała liczbie zgonów niemowląt (obecnie statystyka nie udostępnia danych na ten temat).

Zgony w latach 1987 - 1999

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
ogółem	889	897	905	957	1060	1005	942	922	974	1041	927	945	995
na 1000 mieszk.	8,9	8,8	8,8	9,2	10,1	9,5	8,8	8,6	9	9,6	8,5	8,7	9,1
	w tym mężczyźni												
liczba	480	487	501	559	607	584	501	526	502	578	521	528	b.d.

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
na 1000 mieszk.	10	10	10,1	11,2	12,1	11,5	9,8	10,3	9,8	11,2	10,1	10,2	b.d.
w wieku:	zgony według wieku (% liczby łącznej zgonów) :												
M	0	2,3	2,7	3	1,4	2,3	1,9	1,4	1,5	0,2	1,6	1,5	b.d.
	1-9	1,5	0,6	0,2	0,4	0,8	0,3	0	0	0,2	0,2	0,2	b.d.
	10-19	1	0,4	1	1,4	1	1,2	1	1	1,6	0,9	1,7	b.d.
	20-29	2,3	2,9	1,4	2,7	1,2	1,5	1,6	1	2	1,4	2,5	b.d.
	30-39	7,5	5,3	6,4	8,6	7,9	6	5	8	6,8	5,4	3,3	b.d.
	40-49	7,7	8,4	10,2	10,2	10,9	10,1	12,4	12,9	11,6	12,3	15,9	b.d.
	50-59	21,7	21,1	20,4	21,1	17,8	18,5	13,6	16,7	15,7	13,3	13,8	b.d.
	60-69	23,1	28,5	26,1	28,4	27	30,7	32,3	23,8	28,1	29,4	25,5	b.d.
	70 i w.	32,9	30,1	31,3	25,8	31,1	29,8	32,7	35,2	32,9	35,6	35,6	b.d.
K	0	1	2,4	2	3,3	1,5	1,2	2	2,3	1,7	1,3	1	b.d.
	1-9	1	0,7	0,5	0,5	0,9	0,5	0	0	0,4	0,2	0,2	b.d.
	10-19	0	1,2	0,2	1,3	1,3	0,5	0,5	1	0,6	0,2	0,5	b.d.
	20-29	1,2	1	1,2	1	0,4	0,2	0,5	0,3	0,6	0,6	0,5	b.d.
	30-39	1,7	3,9	4	2,5	4,2	3,1	2,5	2,8	2,3	2,4	2,2	b.d.
	40-49	4,6	4,9	5,4	5,3	5,7	4,8	4,1	7,3	6,8	6,7	6,7	b.d.
	50-59	14,9	11,7	10,1	11,6	6,4	9,5	10	7,8	8,1	9,7	9,1	b.d.
	60-69	16,6	19,3	26	23,8	25,2	22,8	25,6	26,8	22,5	21,4	20,4	b.d.
	70 i w	59	54,9	50,6	50,7	54,4	57,4	54,8	51,7	57	57,5	59,4	b.d.

źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu Oddział w Legnicy, oprac. BRR Katowice

Przyrost naturalny; współczynniki reprodukcji

Przyrost naturalny Legnicy wyniósł w roku 1999 - 0,62‰ (68 osób), po raz pierwszy po II wojnie światowej osiągając wartość ujemną.

W okresie minionych 20 lat przyrost naturalny odznaczał się tendencją spadkową. Główną przyczyną tego był spadek natężenia urodzeń; liczba zgonów nie wykazuje jeszcze wyraźnej tendencji wzrostowej.

Przyrost naturalny w latach 1987 - 1999

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	przyrost naturalny												
ogółem	498	433	379	344	220	123	226	305	86	45	103	22	68
na 1000 osób	5	4,3	3,6	3,3	2,1	1,1	2,2	2,8	0,8	0,4	1	0,2	-0,6

źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu Oddział w Legnicy, oprac. BRR Katowice

Współczynnik reprodukcji jest najbardziej syntetyczną charakterystyką procesu naturalnego zastępowania pokoleń przez młodszą generację. Wyraża on przeciętną liczbę córek, jakie rodzi statystyczna kobieta w ciągu swego życia; jego wartość powinna wynosić co najmniej 1.

W analizowanym okresie (od 1987 roku) poziom reprodukcji był niższy od 1 (w 1987 roku wyniósł 0,874) i obniżał się systematycznie, osiągając od 1995 roku wartości poniżej 0,7, co oznacza już stan bardzo niekorzystny z demograficznego punktu widzenia. Oznacza on, że po osiągnięciu dojrzałości przez rodzicę się aktualnie dziewczynki (a więc za 20 - 25 lat) liczba urodzeń zmniejszy się o 30% (nawet jeśli wówczas dzieciństwo będzie kształtowała się na zadowalającym poziomie 2-2,1). Spadnie więc automatycznie przyrost naturalny. Dalsze konsekwencje tego procesu to względne starzenie się populacji (wzrost udziału ludzi w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym), mniejsza mobilność i atrakcyjność zasobów pracy, większe koszty świadczenia usług społecznych przy mniejszych wpływach do budżetu gminy, itp. Współczynnik reprodukcji najniższą wartość osiągnął w 1998 roku (0,566).

1.4.1.5. Migracje

Migracje stałe ludności należą do procesów demograficznych wyjątkowo silnie uwarunkowanych przez czynniki zewnętrzne, szczególnie sytuację gospodarczą. W normalnych warunkach analiza dotychczasowych trendów w migracjach służy również za podstawę prognozowania przyszłych zmian w zaludnieniu spowodowanych tym zjawiskiem. Ustrojowe przemiany zachodzące w dziesięciu lat Polsce niosą za sobą diametralną zmianę uwarunkowań podejmowania decyzji migracyjnych, co sprawia, iż analiza ruchów wędrowniczych w przeszłości nie może być obecnie podstawą do prognozowania ich tendencji na przyszłość.

Saldo migracji jest najbardziej syntetycznym wskaźnikiem ruchów wędrowniczych, wyrażając różnicę pomiędzy napływem mieszkańców do miasta na pobyt stały, a ich odpływem do innych miejscowości. W latach 80. i 90. saldo migracji stałych Legnicy odznaczało się znaczną nieregularnością, ale zawsze przyjmowało wartości dodatnie. W latach 1994 - 1998 jedynie saldo migracji zagranicznych miasta było ujemne (ubyło 170 osób), ale łącznie ludność miasta powiększyła się wskutek migracji o 1765 osób. W tym samym czasie województwo legnickie jako całość miało ujemne saldo migracji i straciło łącznie 1742 osoby. W przekroju województwa Legnica należała do nielicznych gmin wykazujących niezmiennie zysk migracyjny - dowodzi to, że proces rozwoju miasta jest żywy (miasto ma oddziaływanie aglomeracyjne w swoim otoczeniu).

Dynamika wymiany migracyjnej (liczba ludności napływającej i odpływającej do miasta w przeliczeniu na 1000 mieszkańców stałych) miasta systematycznie się zmniejsza. Łącznie w okresie 1981 - 1999 w wyniku migracji do Legnicy przybyło 30,5 tys. osób, a opuściło miasto 21,8 tys., saldo wyniosło 8,7 tys. osób. Wynika stąd wniosek, że rozwój demograficzny miasta w ostatnich kilkunastu latach w większym stopniu jest wynikiem

dodatniego salda ruchów wędrowniczych, niż przyrostu naturalnego. W strumieniu ludności napływającej do Legnicy widoczna jest nieznaczna i systematycznie słabnąca przewaga ludności wiejskiej. W 1998 roku doszło wręcz do odwrócenia proporcji - więcej ludzi przybyło do Legnicy z innych miast, niż z gmin wiejskich. Tak więc bilans migracji raczej nie wpłynie na ożywienie przyrostu naturalnego (w demografii przyjmuje się, że napływ ludności pochodzenia wiejskiego może przyczyniać się do wyższej liczby urodzeń, ze względu na uwarunkowania socjologiczne - tradycyjny na wsi model rodziny o większej liczbie dzieci, niż w rodzinach miejskich).

Wzrastający udział odpływu migracyjnego kierującego się na wieś sygnalizować może dwa zjawiska - z jednej strony jest to wynik rozbudowy satelickich osiedli podmiejskich w gminach wiejskich otaczających Legnicę. Z drugiej strony może wiązać się z powrotem na wieś części osób zatrudnionych wcześniej w redukujących zatrudnienie zakładach przemysłowych.

Bilans migracji stałych w latach 1981 - 1999

	LEGNICA						Województwo LEGNICKIE		
	liczby bezwzględne			na 1000 mieszkańców			na 1000 mieszkańców		
	napływ	odpływ	saldo	napływ	odpływ	saldo	napływ	odpływ	saldo
1999	1153	1009	144	10,7	9,4	1,3			
1998	1028	926	102	9,4	8,5	0,9	11,3	12,6	-1,3
1997	1266	949	317	11,6	8,7	2,9	12,1	13,0	-0,9
1996	1217	802	415	11,2	7,4	3,8	13,6	13,4	0,2
1995	1223	911	312	11,3	8,4	2,9	11,6	12,5	-0,9
1994	1309	917	392	12,2	8,5	3,7	13,8	14,2	-0,4
1993	1221	914	307	11,4	8,6	2,9			
1992	1460	910	550	13,8	8,6	5,2			
1991	1539	921	618	14,6	8,7	5,9			
1990	1673	997	676	16,0	9,6	6,5			
1989	1944	1197	747	18,8	11,6	7,2			
1988	2069	1242	827	20,4	12,2	8,2			
1987	1852	1222	630	18,6	12,3	6,3			
1986	1821	1515	306	18,5	15,4	3,1			
1985	1632	1310	322	16,7	13,4	3,3			
1984	1751	1355	396	18,2	14,0	4,1			
1983	1854	1469	385	19,3	15,3	4,0			
1982	2159	1573	586	23,2	16,9	6,3			
1981	2234	1646	588	24,5	18,0	6,4			

źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu Oddział w Legnicy, oprac. BRR Katowice

Kierunki migracji wewnętrznych w latach 1994 - 1999

	1999	1998	1997	1996	1995	1994
Napływ ludności ogółem	1153	1028	1218	1193	1186	1277
- napływ z miast	633	546	603	589	562	600
- napływ ze wsi	495	482	615	604	624	677
Odpływ ludności ogółem	1009	826	873	736	828	874
- odpływ do miast	549	444	440	427	444	524
- odpływ na wieś	366	382	433	299	384	350
% napływu ze wsi w napływie ogółem	42,93	46,89	50,49	50,63	52,61	53,01
% odpływu na wieś w odpływie ogółem	36,27	46,25	49,6	40,63	46,38	40,05
saldo migracji ogółem	144	202	345	457	358	403
- saldo z miastami	84	102	163	162	118	76
- saldo ze wsią	129	100	182	305	240	327
udział salda ze wsią w saldzie ogółem %	89,58	49,5	52,75	66,74	67,04	81,14

źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu Oddział w Legnicy, oprac. BRR Katowice

1.4.2. Prognoza zaludnienia miasta do 2015 r.

1.4.2.1. Metoda sporządzenia prognozy

Prognoza demograficzna dla miasta Legnica, wykonana w ramach studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, jest prognozą biologiczną. Oznacza to, że w obliczeniach przyszłej liczby ludności pominięto wpływ migracji na zmiany poziomu zaludnienia, struktury ludności według wieku i płci oraz powiązane z tym cechy demograficzne.

Prognoza biologiczna wskazuje, jakich zmian w poziomie zaludnienia oraz strukturze wieku mieszkańców można spodziewać się przy założonych parametrach wejściowych, pod warunkiem, że ruchy migracyjne nie spowodują istotnych zaburzeń w strukturze demograficznej społeczności miasta (głównie w strukturze liczebnej kobiet w wieku rozrodczym).

Dane wejściowe do prognozy:

aktualne dane o liczbie, rozmieszczeniu przestrzennym, strukturze według wieku i płci stałych mieszkańców miasta uzyskano z komputerowego systemu ewidencji ludności Urzędu Miasta w Legnicy;

dane o długości trwania życia przyjęto za polskimi tablicami trwania życia dla miast.

Prognoza została sporządzona w trzech wariantach, opartych na różnym poziomie współczynnika płodności kobiet. Zgodnie z metodyką prognozowania demograficznego, najpierw przyjęte zostały parametry wariantów skrajnych: minimalnego (wariant A) oraz maksymalnego (wariant B). Prawdopodobieństwa zgonów określono dla obu tych wariantów zgodnie z tablicami trwania życia dla ludności miejskiej Polski, natomiast przyjęto odmienne założenia poziomu płodności kobiet, który jest podstawowym parametrem kształtującym tendencje w zakresie ruchu naturalnego w skali miasta.

Wartości przyjęte jako parametry prognozy, mają zawsze charakter częściowo subiektywny, ponieważ bez badań ankietowych nie sposób obiektywnie ustalić np. momentu przełamania spadkowej tendencji płodności biologicznej. Analiza retrospektywna nie dostarcza też żadnego materiału porównawczego pozwalającego z całą pewnością określić, jak niskie wartości może osiągnąć natężenie urodzeń. Podstawą prognozy były współczynniki cząstkowe płodności dla 5. letnich przedziałów wiekowych kobiet w wieku rozrodczym (15-49 lat). Wartości tych współczynników przyjęto na podstawie analizy empirycznej płodności kobiet w minionych 15 latach, uwzględniono również zmiany w strukturze wieku kobiet w wieku rozrodczym (wpływ przejścia szczytowej fali wyżu demograficznego) oraz przewidywane zmiany sytuacji społeczno-ekonomicznej i przemiany socjologiczne.

Parametry wejściowe współczynników płodności

Cząstkowe współczynniki płodności kobiet (na 1000 kobiet)	wiek kobiet	wariant minimalny (A)				wariant minimalny (B)			
		2000	2005	2010	2015	2000	2005	2010	2015
	15 - 19	19,0	22,0	25,0	25,0	24,0	28,0	34,0	40,0
	20 - 24	85,0	90,0	90,0	85,0	92,0	115,0	135,0	155,0
	25 - 29	70,0	75,0	80,0	85,0	85,0	90,0	95,0	100,0
	30 - 34	40,0	42,0	44,0	45,0	45,0	47,0	50,0	54,0
	35 - 39	16,0	17,0	18,0	18,0	18,0	19,0	20,0	21,0
	40 - 44	3,7	3,4	3,6	3,8	4,2	4,6	5,0	5,4
	45 - 49	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2

źródło: oprac. własne BRR Katowice

Za najbardziej prawdopodobne uznaje się w prognozowaniu wystąpienie wartości urodzeń, zgonów oraz w konsekwencji liczby ludności zawartych pomiędzy wartościami wyznaczonymi przez warianty skrajne. Zgodnie z tą zasadą wariant C (najbardziej prawdopodobny) opiera się na interpolowanych (uśrednionych) wartościach współczynników płodności przyjętych dla wariantów A i B.

Wyniki prognozy

Syntetyczne wyniki prognozy biologicznej, obrazujące zmiany liczby stałych mieszkańców Legnicy do roku 2015, prezentuje poniższa tabela (wyniki zostały zaokrąglone do 50):

Syntetyczne porównanie wyników prognozy do 2015 roku (mieszkańcy stali)

Wyszczególnienie	Liczba ludności				Odsetek ludności				Dynamika zmian liczby ludności					
	1999	2005	2010	2015	1999	2005	2010	2015	rok 1999 = 100			w kolejnych okresach		
	1999	2005	2010	2015	1999	2005	2010	2015	2005	2010	2015	1999-2005	2005-2010	2010-2015
WARIANT "A" pesymistyczny														
Ludność RAZEM	107130	107060	106770	105660	100	100	100	100	100	100	99	100	100	99
0 - 6 lat	7480	6860	7300	6930	7	6,4	6,8	6,6	92	98	93	92	106	95
7 - 12 lat	8260	6540	5710	6210	7,7	6,1	5,3	5,9	79	69	75	79	87	109
13 - 18 lat	10710	8240	6800	5720	10	7,7	6,4	5,4	77	63	53	77	83	84
19 - 29 lat	18220	19520	17660	14380	17	18,2	16,5	13,6	107	97	79	107	90	81
30 - 44 lat	23670	21200	23030	25440	22,1	19,8	21,6	24,1	90	97	107	90	109	110
45 - 59K/64M lat	24280	29280	28780	25410	22,7	27,3	27	24	121	119	105	121	98	88
60K/65M i więcej	14510	15420	17490	21580	13,5	14,4	16,4	20,4	106	121	149	106	113	123
przedprodukcyjnym	26440	21650	19810	18850	24,7	20,2	18,6	17,8	82	75	71	82	92	95
produkcyjnym	66170	70000	69460	65230	61,8	65,4	65,1	61,7	106	105	99	106	99	94
poprodukcyjnym	14510	15420	17490	21580	13,5	14,4	16,4	20,4	106	121	149	106	113	123
WARIANT "B" optymistyczny														
Ludność RAZEM	107130	108180	109260	109850	100	100	100	100	101	102	103	101	101	101
0 - 6 lat	7480	7980	9130	9200	7	7,4	8,4	8,4	107	122	123	107	114	101
7 - 12 lat	8260	6540	6380	7640	7,7	6	5,8	7	79	77	92	79	98	120
13 - 18 lat	10710	8240	6800	6190	10	7,6	6,2	5,6	77	63	58	77	83	91
19 - 29 lat	18220	19520	17660	14380	17	18	16,2	13,1	107	97	79	107	90	81
30 - 44 lat	23670	21200	23030	25440	22,1	19,6	21,1	23,2	90	97	107	90	109	110
45 - 59K/64M lat	24280	29270	28780	25410	22,7	27,1	26,3	23,1	121	119	105	121	98	88
60K/65M i więcej	14510	15420	17490	21580	13,5	14,3	16	19,6	106	121	149	106	113	123
przedprodukcyjnym	26440	22760	22310	23030	24,7	21	20,4	21	86	84	87	86	98	103
produkcyjnym	66170	69990	69460	65230	61,8	64,7	63,6	59,4	106	105	99	106	99	94
poprodukcyjnym	14510	15420	17490	21580	13,5	14,3	16	19,6	106	121	149	106	113	123

Wyszczególnienie	Liczba ludności				Odsetek ludności				Dynamika zmian liczby ludności							
	1999	2005	2010	2015	1999	2005	2010	2015	rok 1999 = 100			w kolejnych okresach				
WARIANT "A" pesymistyczny																
Ludność	RAZEM	107130	107060	106770	105660	100	100	100	100	100	100	99	100	100	99	99
	0 - 6 lat	7480	6860	7300	6930	7	6,4	6,8	6,6	92	98	93	92	106	95	95
	7 - 12 lat	8260	6540	5710	6210	7,7	6,1	5,3	5,9	79	69	75	79	87	109	109
	13 - 18 lat	10710	8240	6800	5720	10	7,7	6,4	5,4	77	63	53	77	83	84	84
	19 - 29 lat	18220	19520	17660	14380	17	18,2	16,5	13,6	107	97	79	107	90	81	81
	30 - 44 lat	23670	21200	23030	25440	22,1	19,8	21,6	24,1	90	97	107	90	109	110	110
	45 - 59K/64M lat	24280	29280	28780	25410	22,7	27,3	27	24	121	119	105	121	98	88	88
	60K/65M i więcej	14510	15420	17490	21580	13,5	14,4	16,4	20,4	106	121	149	106	113	123	123
	przedprodukcyjnym	26440	21650	19810	18850	24,7	20,2	18,6	17,8	82	75	71	82	92	95	95
	produkcyjnym	66170	70000	69460	65230	61,8	65,4	65,1	61,7	106	105	99	106	99	94	94
	poprodukcyjnym	14510	15420	17490	21580	13,5	14,4	16,4	20,4	106	121	149	106	113	123	123
WARIANT "C" POŚREDNI																
Ludność	RAZEM	107130	107590	107960	107680	100,0	100,0	100,0	100,0	100	101	101	100	100	100	100
	0 - 6 lat	7480	7420	8220	8070	7,0	6,9	7,6	7,5	99	110	108	99	111	98	98
	7 - 12 lat	8260	6540	6050	6930	7,7	6,1	5,6	6,4	79	73	84	79	93	115	115
	13 - 18 lat	10710	8240	6800	5960	10,0	7,7	6,3	5,5	77	63	56	77	83	88	88
	19 - 29 lat	18220	19520	17660	14370	17,0	18,1	16,4	13,3	107	97	79	107	90	81	81
	30 - 44 lat	23670	21190	23020	25440	22,1	19,7	21,3	23,6	90	97	107	90	109	111	111
	45 - 59K/64M lat	24280	29270	28770	25400	22,7	27,2	26,6	23,6	121	118	105	121	98	88	88
	60K/65M i więcej	14510	15400	17450	21520	13,5	14,3	16,2	20,0	106	120	148	106	113	123	123
	przedprodukcyjnym	26440	22210	21060	20950	24,7	20,6	19,5	19,5	84	80	79	84	95	99	99
	produkcyjnym	66170	69980	69450	65210	61,8	65,0	64,3	60,6	106	105	99	106	99	94	94
	poprodukcyjnym	14510	15400	17450	21520	13,5	14,3	16,2	20,0	106	120	148	106	113	123	123

źródło: oprac. własne BRR Katowice

Według wariantu "A", zakładającego utrzymanie się niskiego natężenia urodzeń przez 10 lat, w okresie 1999 - 2005 następuje niewielki spadek liczby ludności, który wyraźnie widoczny jest w kolejnym horyzoncie prognozy i pogłębia się po roku 2010.

W wariantcie "C" uznanym za najbardziej prawdopodobny, następuje stabilizacja liczby mieszkańców; niewielki spadek pojawia się dopiero po roku 2010, a w roku 2015 liczba mieszkańców stałych jest wyższa od obecnej o około 500 - 600 osób.

Według wariantu "B" w całym okresie prognozy następuje przyrost liczby ludności, przy czym jego dynamika zmniejsza się po r. 2010 - jest to skutek obecnego niskiego poziomu reprodukcji.

Taki wynik prognozy jest skutkiem korzystnych dla liczby urodzeń przesunięć w strukturze wieku, które następować będą w najbliższych latach (wyż demograficzny osób w wieku zakładania rodziny). W związku z tym, pomimo stopniowego starzenia się społeczeństwa miasta, liczba urodzeń będzie wzrastać w stopniu wystarczającym dla utrzymania dodatniego wskaźnika przyrostu naturalnego.

Efekt przemienienia fali wyżu demograficznego jest najlepiej widoczny w wariantcie A, w którym po 2010 roku następuje gwałtowny ubytek liczby mieszkańców. Jest to skutek niskiego natężenia urodzeń obserwowanego obecnie - po okresie wyżu demograficznego kobiet w wieku 20-29 lat, przy systematycznie wzrastającej liczbie zgonów wystąpi szybko pogłębiający się ujemny przyrost naturalny.

Prognoza długoterminowa według Głównego Urzędu Statystycznego

W 2000 roku statystyka publiczna opublikowała nową prognozę demograficzną dla Polski, poszczególnych województw, powiatów oraz miast na prawach powiatu. Rocznik statystyczny województwa dolnośląskiego 2000 nie zawiera informacji na temat metody sporządzenia prognozy. Prognoza została wykonana w horyzontach 5. letnich, do roku 2030.

Prognoza ludności Legnicy do 2030 roku według Głównego Urzędu Statystycznego

	1999	2000	2005	2010	2015	2020	2025	2030
ludność ogółem	109,2	109,9	111,7	114,6	117,8	120,2	121,3	121,2
mężczyźni	51,9	52,2	53,0	54,3	55,8	57,0	57,6	57,5
kobiety	57,3	57,7	58,7	60,3	61,3	63,2	63,8	63,7

źródło: Rocznik statystyczny woj. dolnośląskiego 2000

Wyniki prognozy wykonanej przez Urząd Statystyczny wymagają następującego komentarza:

znaczna rozbieżność pomiędzy wynikami prognozy biologicznej sporządzonej w ramach studium uwarunkowań a danymi Urzędu Statystycznego pozwala sądzić, że prognoza do 2030 roku jest tzw. prognozą pomigracyjną, zakładającą bardzo znaczny, pozytywny wpływ migracji na liczbę mieszkańców Legnicy w najbliższych 30 latach; dowodzi tego przewidywany wzrost liczby ludności w latach 2010-2020, gdy liczba urodzeń w mieście będzie gwałtownie się zmniejszać w związku z niższym demograficznym (co wynika bezsprzecznie z prognozy biologicznej) i gdy należy spodziewać się w najlepszym wypadku stabilizacji bądź niewielkiego przyrostu naturalnego;

liczba wyjściowa mieszkańców w prognozie Urzędu Statystycznego to tzw. faktyczny stan ludności

(mieszkańcy stali z pominięciem czasowo wymeldowanych oraz mieszkańcy czasowi); zatem prognozowane wielkości również odnoszą się do faktycznego stanu zaludnienia; prognoza Urzędu Statystycznego może być użyteczna do wyznaczenia maksymalnego, docelowego poziomu zaludnienia miasta w długookresowym horyzoncie czasowym; miałyby ona szanse urzeczywistnienia pod warunkiem uruchomienia nowych osiedli budownictwa mieszkaniowego (raczej wielorodzinnego) oraz korzystnej sytuacji gospodarczej, która pozwoli na utworzenie w Legnicy 3 - 4 tys. miejsc pracy.

Zmiany w strukturze wieku mieszkańców

Zmiany w strukturze wieku mieszkańców (zgodnie z prognozą biologiczną, opartą na danych o liczbie i strukturze mieszkańców stałych miasta wg płci i wieku) cechować będą - w skali całego miasta - następujące tendencje:

dzieci w wieku 0 - 6 lat: w latach 2000 - 2005 prognozowana liczba dzieci w wieku przedszkolnym osiągnie 6860 - 7980 (zależnie od wariantu prognozy, zgodnie z wariantem C - 7420), zaś w roku 2010 - od 7300 do 9130; po roku 2010 liczba dzieci w wieku przedszkolnym może obniżyć się (wariant A i C), sięgając poziomu 6930 - 8070), a w razie realizacji wariantu optymistycznego - wzrośnie do 9200;

dzieci w wieku 7 - 12 lat: w okresie do 2010 roku liczba dzieci szkolnych będzie niższa w stosunku do 1999 roku i wyniesie od 1880 do 2550 osób; w ostatnim pięcioleciu prognozy nastąpi ponowny wzrost, ale dzieci szkolnych będzie w dalszym ciągu mniej niż w 1999 roku: od 6210 do 7640, zgodnie z wariantem "C" - 6930, czyli niespełna 84% stanu obecnego;

młodzież w wieku 13 - 15 lat: w latach 2000 - 2015 liczba młodzieży gimnazjalnej będzie się zmniejszać, osiągając 2860 - 3340, czyli 56-65% stanu z 1999 roku;

młodzież w wieku 16 - 18 lat: w latach 2000 - 2015 liczba młodzieży w tym przedziale wieku zmniejszy się z 5590 w 1999 roku do 2850 w 2015 roku (o połowę w stosunku do obecnej liczby);

osoby w wieku 19 - 29 lat: przez najbliższych kilka lat liczebność tej grupy będzie wzrastać, w związku z przejściem wyżu demograficznego (osiągając 19,5 tys., czyli o 1300 więcej niż w 1999 roku); spowoduje to zwiększoną presję na rynek pracy oraz zapotrzebowania na mieszkania; po 2005 roku - w okresie do końca prognozy - liczba osób w tym przedziale wieku ponownie obniży się, osiągając stan około 14,4 tys. (w roku 1999 - 18,2 tys.);

ludność w wieku produkcyjnym: w okresie 1998 - 2005 liczba osób w wieku produkcyjnym zwiększy się co najmniej o 3800 osób; stan ten utrzyma się do 2010 roku; jest to sytuacja korzystna dla rozwoju miasta, pod warunkiem, iż będą istnieć możliwości zatrudnienia tych zasobów pracy; niekorzystnym aspektem tego zjawiska jest fakt, że wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym zaznacza się przede wszystkim w przedziale wieku tzw. "niemobilnym" (osób starszych niż 44 lata) - w najbliższych 5 - 6 latach przybędzie 5 tys. osób w tym przedziale wiekowym (o 1/5 więcej niż w 1999 roku); w wypadku redukcji zatrudnienia lub zwolnień związanych ze zmianą profilu produkcji zakładów jest to grupa najsilniej zagrożona trwałym bezrobociem; w ostatnim pięcioletnim okresie prognozy nastąpi gwałtowne zmniejszenie się zasobów pracy (o ponad 4 tys. osób oraz o 1000 mniej niż w 1999 roku);

ludność w wieku poprodukcyjnym: liczba ludności w tej grupie wzrastać będzie w całym okresie prognozy, osiągając w 2010 roku stan o około 20% wyższy (w stosunku do 1999 roku), zaś w 2015 roku - o około 50% wyższy - 21600 osób.

Prognoza ruchu naturalnego

Łączna liczba urodzeń do 2015 roku wyniesie od 16160 do 20360 (zgodnie z wariantem C - 18260), a łączna liczba zgonów - około 17710 - 17740. Niewielka różnica w prognozowanej liczbie zgonów związana jest z faktem, że prognozie wykorzystano tylko jeden model tablic trwania życia. W rzeczywistości przeciętne trwanie życia wydłuża się i można oczekiwać, że liczba zgonów w okresie objętym prognozą będzie nieco niższa.

Dzięki procesom ruchu naturalnego ogólna liczba mieszkańców Legnicy do roku 2015 może wzrosnąć maksymalnie o około 2600 osób, a w niekorzystnym wariantcie - zmniejszy się o około 1550 osób. Do 2000 roku można oczekiwać zmniejszonego tempa biologicznych przyrostów liczby ludności, a nawet ujemnego przyrostu naturalnego. Zjawisko to wiąże się, obok zmniejszenia dzietności, z aktualnym układem struktury wieku ludności, jeszcze niekorzystnym dla liczby urodzeń.

W okresie kolejnych 10 -12 lat przyrost naturalny ludności Legnicy kształtować się będzie pod wpływem wyżu demograficznego, co wpłynie na podwyższenie liczby urodzeń.

Urodzenia, zgony i przyrost naturalny w latach 1999 - 2015 (prognoza biologiczna)

wariant : "A" pesymistyczny

		URODZENIA		ZGONY		PRZYROST NATURALNY	
		ogółem	na 1000 ludności	ogółem	na 1000 ludności	ogółem	na 1000 ludności
Roczny poziom urodzeń/zgonów	2000	940	8,8	970	9,1	-30	-0,3
	2005	1050	9,8	1060	9,9	-10	-0,1
	2010	1040	9,7	1160	10,9	-120	-1,2
	2015	930	8,8	1230	11,6	-300	-2,8
Łączna liczba urodzeń/zgonów	2000 - 2005	6000	9,3	6100	9,5	-100	-0,2
	2006 - 2010	5280	9,9	5600	10,5	-320	-0,6
	2011 - 2015	4880	9,2	6010	11,3	-1130	-2,1
RAZEM W OKRESIE PROGNOZY		16160	9,5	17710	10,4	-1550	-0,9

wariant : "B" optymistyczny

	URODZENIA	ZGONY	PRZYROST NATURALNY
--	-----------	-------	--------------------

		ogółem	na 1000 ludności	ogółem	na 1000 ludności	ogółem	na 1000 ludności
Roczny poziom urodzeń/zgonów	2000	1080	10,1	970	9,1	110	1,0
	2005	1290	11,9	1060	9,8	230	2,1
	2010	1340	12,3	1160	10,6	180	1,7
	2015	1290	11,8	1230	11,2	60	0,6
Łączna liczba urodzeń/ zgonów	2000 - 2005	7120	11,0	6 110	9,5	1010	1,5
	2006 - 2010	6660	12,3	5 610	10,3	1050	2,0
	2011 - 2015	6580	12,0	6 020	11,0	560	1,0
RAZEM W OKRESIE PROGNOZY		20360	11,7	17 740	10,2	2620	1,5

wariant : "C" pośredni		URODZENIA		ZGONY		PRZYROST NATURALNY	
		ogółem	na 1000 ludności	ogółem	na 1000 ludności	ogółem	na 1000 ludności
Roczny poziom urodzeń/zgonów	2000	1010	9,4	970	9,1	40	0,3
	2005	1170	10,9	1060	9,9	110	1,0
	2010	1190	11,0	1160	10,7	30	0,3
	2015	1110	10,3	1230	11,4	-120	-1,1
Łączna liczba urodzeń/ zgonów	2000 - 2005	6560	10,2	6 100	9,5	460	0,7
	2006 - 2010	5970	11,1	5 600	10,4	370	0,7
	2011 - 2015	5730	10,6	6 010	11,1	-280	-0,5
RAZEM W OKRESIE PROGNOZY		18260	10,6	17 710	10,3	550	0,3

źródło: oprac. własne BRR Katowice

Prognoza zmian liczby gospodarstw domowych

W najbliższych piętnastu latach na skutek przesunięć w strukturze wieku ludności wzrośnie liczba gospodarstw domowych. Będzie to wynikiem wyżu demograficznego młodych roczników, a powstające gospodarstwa będą w większości 3. oraz 2. osobowe; zarazem wzrastać będzie liczba gospodarstw jednoosobowych. W rezultacie zmieni się struktura wielkości gospodarstw domowych, a przeciętna wielkość gospodarstwa zmniejszy się.

Prognozę przeciętnej liczby i wielkości gospodarstw domowych dla miast woj. dolnośląskiego (ogółem) zawiera Rocznik Statystyczny 2000. Wykorzystując te dane, obliczono szacunkową liczbę gospodarstw domowych do 2015 roku. W pierwszej metodzie wyliczono liczbę gospodarstw w oparciu o średnią liczbę osób w gospodarstwie ogółem, w drugiej - w oparciu o przeciętną liczbę osób dorosłych w gospodarstwie. Liczbę ludności przyjęto zgodnie z prognozą biologiczną.

Przeciętna wielkość gospodarstw domowych w miastach woj. dolnośląskiego (prognoza do 2030 roku)

Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym	1999	2000	2005	2010	2015	2020	2025	2030
ogółem	2,599	2,560	2,386	2,283	2,279	2,297	2,295	2,250
dorosłych	2,030	2,021	1,963	1,892	1,873	1,870	1,874	1,869

źródło: Rocznik statystyczny woj. dolnośląskiego 2000

Liczba gospodarstw domowych w latach 1999 - 2015

wariant prognozy ludności	Metoda I				Metoda II			
	1999	2005	2010	2015	1999	2005	2010	2015
wariant A	41220	44870	46767	46362	39744	43515	45962	46343
wariant B		45339	47858	48201				
wariant C		45092	47289	47249				

źródło: oprac. własne BRR Katowice

1.4.3. Infrastruktura społeczna

1.4.3.1. Warunki mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe w Legnicy obejmują około 36,1 tys. mieszkań i 122,8 tys. izb. Przeciętne mieszkanie w Legnicy ma powierzchnię 58,1 m², jest zamieszkiwane średnio przez 3 osoby, a na jedną osobę przypada 19,4 m². Ten standard nie odbiega w sposób istotny od innych miast województwa dolnośląskiego i średniej charakteryzującej całe województwo.

Warunki mieszkaniowe w Legnicy i wybranych miastach woj. dolnośląskiego w latach 1994 - 1999

Wyszczególnienie	przeciętna liczba osób			przeciętna powierzchnia użytkowa w m ²					
	na 1 mieszkanie			1 mieszkania			mieszkania na 1 osobę		
	1994	1997	1999	1994	1997	1999	1994	1997	1999
woj. dolnośląskie ¹⁾	3,2	3,2	3,1	60,4	60,6	60,8	18,8	19,0	19,3
Legnica	3,0	3,0	3,0	57,7	58,0	58,1	19,6	19,3	19,4
Wrocław	2,9	2,9	2,8	55,8	56,1	56,3	19,0	19,6	20,1
Bolesławiec	3,2	3,1	3,1	55,3	55,7	56,3	17,4	17,8	18,4
Dzierżoniów	3,0	2,9	2,9	50,7	51,3	51,9	17,0	17,4	17,9

Głogów	3,4	3,4	3,3	54,7	55,0	55,6	16,2	16,4	16,8
Jelenia Góra	3,0	2,9	2,9	58,5	58,8	59,0	19,6	20,1	20,4
Lubin	3,3	3,3	3,2	52,5	52,9	53,2	15,9	16,2	16,5
Oleśnica	3,4	3,3	3,3	54,5	54,9	55,0	16,0	16,3	16,5
Świdnica	3,1	3,1	3,1	57,2	57,5	57,7	18,2	18,4	18,7
Wałbrzych	2,8	2,8	2,7	50,5	50,6	50,8	17,8	18,1	18,5
Zgorzelec	3,2	3,1	3,1	57,1	57,4	57,7	17,9	18,4	18,9

¹ - 1994 i 1997 r. - razem woj. jeleniogórskie, legnickie, wałbrzyskie i wrocławskie.

źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu, oprac. BRR Katowice

Zasoby mieszkaniowe w Legnicy i wybranych miastach woj. dolnośląskiego w latach 1994 - 1999

Wyszczególnienie	zasoby mieszkaniowe stan w dniu 31 XII						
	ogółem			w tym mieszkania stanowiące własność gminy			
				razem		w % ogółu	
	1994	1997	1999	1994	1997	1994	1997
woj. dolnośląskie ¹⁾	891328	900592	927202	304958	263708	34,2	29,3
Legnica	35963	35872	36123	17057	15273	47,4	42,6
Wrocław	210442	214267	218278	83759	66287	39,8	30,9
Bolesławiec	13577	13745	13905	5250	4650	38,7	33,8
Dzierżoniów	12591	12651	12690	6017	3577	47,8	28,3
Głogów	21244	21458	21721	4022	3791	18,9	17,7
Jelenia Góra	30376	30928	31340	13748	11775	45,3	38,1
Lubin	24897	25215	25363	4825	2980	19,4	11,8
Oleśnica	11202	11455	11489	3924	3482	35,0	30,4
Świdnica	20120	20401	20631	8594	6627	42,7	32,5
Wałbrzych	48593	48712	48860	24299	23268	50,8	47,8
Zgorzelec	11257	11443	11536	3507	3732	31,2	32,6

¹ - 1994 i 1997 r. - razem woj. jeleniogórskie, legnickie, wałbrzyskie i wrocławskie.

źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu, oprac. BRR Katowice

1.4.3.2. Infrastruktura społeczna

Legnica stanowi jeden z głównych ośrodków usługowych województwa dolnośląskiego, w którym zaspokajają swe potrzeby mieszkańcy miasta i jego szerokiego otoczenia ponadlokalnego. Poziom wyposażenia miasta w infrastrukturę społeczną jest w związku z tym relatywnie wysoki.

Dziedzinami, w których Legnica zajmuje szczególnie dobrą pozycję jest edukacja (głównie szkolnictwo średnie), ochrona zdrowia oraz usługi komercyjne (głównie handel detaliczny).

Miasto dysponuje w zakresie edukacji: 17 szkołami policealnymi i wyższymi (w tym: Filia Politechniki Wrocławskiej, Wyższa Szkoła Techniczna, Wyższa Szkoła Menadżerska, Wyższa Szkoła Zarządzania, Wyższa Szkoła Zawodowa), 5 liceami ogólnokształcącymi, 24 szkołami średnimi technicznymi, 12 gimnazjami, 14 szkołami podstawowymi (publicznymi), 19 przedszkolami (publicznymi i niepublicznymi).

W zakresie kultury w mieście działają: Legnickie Centrum Kultury, Muzeum Miedzi, Legnicka Biblioteka Publiczna i jej filie, Teatr im. Heleny Modrzejewskiej, Galeria Sztuki, Młodzieżowe Centrum Kultury, Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna, Spółdzielczy Dom Kultury "Kopernik", Spółdzielczy Dom Kultury "Atrium", Klub Mieszkańców "Agatka", dwa kina oraz szereg stowarzyszeń i zespołów kulturalnych.

Dostępność usług wybranych placówek kultury w Legnicy i wybranych miastach woj. dolnośląskiego w latach 1994 - 1999

Wyszczególnienie	placówki biblioteczne na 10 tys. ludności			księgozbiór bibliotek w woluminach			czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności			miejsca na widowni kin stałych		
	1994	1997	1999	1994	1997	1999	1994	1997	1999	1994	1997	1999
	woj. dolnośląskie ¹	3	3	2	3845	3792	3671	213	229	66,1	8	6
Legnica	2	2	2	3054	3198	3394	257	299	300	9	8	7
Wrocław	1	1	1	2811	2655	2524	190	202	1242	12	7	9
Bolesławiec	-	1	1	2265	2427	2543	209	256		10	17	17
Dzierżoniów	1	1	1	3611	3159	3213	286	276		13	13	13
Głogów	1	-	1	2010	2077	2018	253	280		8	7	7
Jelenia Góra	1	1	1	3532	3663	3417	241	309	310	19	17	16
Lubin	1	1	1	2253	2308	2155	299	342		5	5	5
Oleśnica	2	1	1	3587	3257	2670	182	189		8	7	-
Świdnica	1	1	1	2988	3003	2976	236	249		9	8	8
Wałbrzych	1	1	1	3683	3308	3162	218	233	356	5	6	7
Zgorzelec	1	1	1	2646	2392	2450	117	168		8	11	12

¹ - 1994 i 1997 r. - razem woj. jeleniogórskie, legnickie, wałbrzyskie i wrocławskie.

źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu, oprac. BRR Katowice

W zakresie ochrony zdrowia w Legnicy funkcjonują (między innymi): Wojewódzki Szpital Zespolony, Specjalistyczny Szpital Chirurgiczny, Niepubliczny Zakład Psychiatryczny Opieki Zdrowotnej, Poliiklinika,

17 przychodni, stacje pogotowia ratunkowego oraz 33 apteki i punkty apteczne.

Dostępność usług ochrony zdrowia w Legnicy i wybranych miastach woj. dolnośląskiego w latach 1994 - 1999

Wyszczególnienie	ludność na przychodnię rejonową i ośrodek zdrowia		ludność na 1 placówkę apteczną			lekarze		lekarze dentyści		pielęgniarki	
	na 10 tysięcy ludności										
	1994	1997	1994	1997	1999	1994	1997	1994	1997	1994	1997
woj. dolnośląskie ¹	6842	7019	6240	5227	4595	19,3	19,7	4,6	4,3	59,0	61,2
Legnica	21550	21794	5671	3892	3310	24,4	26,5	6,0	6,0	71,9	88,9
Wrocław	10897	11625	4946	4152	3746	39,7	38,5	8,2	7,1	76,6	74,9
Bolesławiec	14837	14728	4451	4418		22,7	24,2	5,4	5,0	114,1	122,9
Dzierżoniów	12787	12759	4262	3480		22,2	20,8	3,6	3,4	61,0	68,4
Głogów	9262	9286	6175	5715		19,6	19,7	4,5	4,6	56,3	59,8
Jelenia Góra	15593	18680	6683	5494	4916	26,5	27,7	6,3	7,0	80,5	83,7
Lubin	20862	20800	5215	4894		26,2	27,6	7,1	5,6	86,9	90,0
Oleśnica	9723	12980	6482	4868		26,4	25,9	5,9	6,4	65,6	63,9
Świdnica	12955	16369	4627	4092		20,5	20,7	5,1	4,9	58,2	59,5
Wałbrzych	12729	12575	4828	3738	3668	22,6	23,7	4,7	4,4	69,5	69,5
Zgorzelec	9192	9149	5252	4575		18,5	16,9	4,6	2,7	84,9	94,0

¹ - 1994 i 1997 r. - razem woj. jeleniogórskie, legnickie, wałbrzyskie i wrocławskie.

źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu, oprac. BRR Katowice

W dziedzinie pomocy społecznej działa szereg instytucji, wśród nich między innymi: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Dom Dziennego Pobytu dla Dorosłych, Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci, Pogotowie Opiekuńcze, Noclegownia, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, świetlice profilaktyczno-wychowawcze, świetlice katolickie itp.

W zakresie turystyki, sportu i rekreacji w Legnicy funkcję koordynacyjną pełni Ośrodek Sportu i Rekreacji; bazę sportowo - rekreacyjną tworzą w mieście: dwa stadiony (miejski i klubu sportowego Konfeks), pełnowymiarowe boiska sportowe (ul. Sportowców, Bielańska i Myśliwska); korty tenisowe (ul. Biała i Lotnicza), hale sportowe: ul. Lotnicza, Kawaleryjska, Głogowska); baseny kąpielowe (ul. Stroma, Radosna, Pancerna, a także Kąpielisko Północne), pływalnie oraz 3 obiekty noclegowe

Na sieć handlowo-usługową w Legnicy składa się około 1200 sklepów, wśród których przeważają sklepy ogólnospożywcze, w mieście funkcjonuje także 6 targowisk stałych i 3 sezonowe oraz 15 stacji paliw.

1.4.3.3. Warunki rekreacji i wypoczynku; zieleń miejska

System terenów służących zaspokojeniu potrzeb rekreacji i wypoczynku składa się w mieście z szeregu zróżnicowanych obiektów (parki, skwery i zieleńce, tereny sportowe, ogrody działkowe, kąpieliska, ośrodki wypoczynkowe); część z tychże obiektów jest położona poza Legnicą (głównie kąpieliska - jeziora Tatarak, Kunickie, Koskowickie, Jaśkowickie).

Miasto posiada, między innymi, dwa duże powierzchniowo, dobrze położone w strukturze przestrzennej miasta tereny parkowe: Park Miejski oraz Lasek Złotoryjski o charakterze parku leśnego. Charakterystyczną cechą Legnicy jest ponadto bardzo duży udział w ogólnej powierzchni miasta ogrodów działkowych, obejmujących 71 terenów (w tym 14 położonych poza granicami miasta, lecz w jego bezpośrednim sąsiedztwie) o łącznej powierzchni 323 ha. Wskaźnik powierzchni terenów zielni miejskiej (parki i zieleńce) przypadający na jednego mieszkańca Legnicy jest zbyt niski: 10,6 m² - przy wskaźniku normatywnym wynoszącym 12-15 m², z kolei wskaźnik powierzchni ogrodów działkowych na jednego mieszkańca wynosi w Legnicy blisko 30 m², a więc co najmniej trzykrotnie przekracza przyjmowany w tym zakresie normatyw.

Dla prawidłowego funkcjonowania miasta istotna jest ponadto kwestia właściwej powierzchni cmentarnej: w Legnicy wskaźnik powierzchni cmentarnej na jednego mieszkańca wynosi jedynie 3,42 m²; szacować można na jego podstawie, iż deficyt terenów cmentarnych w Legnicy mieści się w przedziale około 16 - 24 ha.

1.5. Gospodarka miasta. Układ komunikacyjny. Infrastruktura techniczna

1.5.1. Uwarunkowania gospodarcze

1.5.1.1. Pracujący; struktura zatrudnienia

Pracujący

Liczba pracujących w Legnicy w 1999 roku, według danych Urzędu Statystycznego, wynosiła 31719 osób. Dane te nie obejmują rolnictwa indywidualnego oraz zakładów osób fizycznych, w których liczba pracujących nie przekracza 5 osób. Doliczając pracujących w małych zakładach osób fizycznych oraz w rolnictwie indywidualnym, ogólną wielkość pracujących można szacować na około 36300 osób.

Aktywność gospodarcza mieszkańców Legnicy jest średnia - wyższa niż w Lubinie, Głogowie i Wałbrzychu, lecz wyraźnie niższa od wartości charakteryzujących pod tym względem Jelenią Górę i Wrocław. Wskaźnik liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, zarejestrowanych w systemie REGON (Rejestr Jednostek Gospodarki Narodowej), wynoszący 73 osoby na 1000 mieszkańców, sytuuje Legnicę na środkowej pozycji w porównaniu z innymi miastami w województwie dolnośląskim (odpowiednio: Wrocław - 104, Jelenia Góra - 92, Środa Śląska - 88, Lubin i Głogów - po 64, Wałbrzych - 59).

Niepokojąca jest wzrastająca tendencja spadku liczby pracujących: o ile bowiem w 1998 roku w stosunku do roku poprzedniego nastąpiło zmniejszenie liczby pracujących o około 4% - 5%, to w 1999 roku zanotowano spadek liczby pracujących w stosunku do 1998 roku już o 6,5%. W tym samym czasie poziom bezrobocia wzrósł o 3,7%. W największym stopniu spadek zatrudnienia objął dział "handel i naprawy" (około 27%) oraz "działalność produkcyjną" (około 12%). Bez pracy w końcu 1999 roku pozostawało ponad 8600 osób (dla porównania w 1994 roku bezrobotnych w mieście było niespełna 10 tys. osób; liczba bezrobotnych ulega w krótkim czasie dość znacznym zmianom, np. w 1997 r. bez pracy pozostawało około 5,7 tys. osób). Stopa bezrobocia w Legnicy (12,4%), kształtuje się na poziomie zbliżonym do średniej wojewódzkiej, lecz jest wyraźnie wyższa od poziomu bezrobocia we Wrocławiu, przekracza także wskaźniki bezrobocia w innych ośrodkach regionalnych województwa dolnośląskiego.

Bezrobocie w Legnicy i wybranych miastach województwa dolnośląskiego w latach 1994 - 1999

Wyszczególnienie	bezrobotni				uprawnieni do pobierania zasiłku dla bezrobotnych				bezrobotni na 100 osób w wieku produkcyjnym		
	1994	1997	1999		1994	1997	1999		1994	1997	1999
	w liczbach bezwzględnych		1994=100		w liczbach bezwzględnych		1994=100				
woj. dolnośląskie ¹	240553	150008	203376	84,5	119962	47325	51164	42,7	14,5	9,1	11,0
LEGNICA	9823	5765	8623	58,7	4980	1754	2083	35,2	14,8	8,4	12,4
Wrocław	26401	11646	15267	44,1	12966	3004	2850	23,2	6,6	2,9	3,7
Bolesławiec	3735	2617	-	70,1	1920	725	-	37,8	13,5	9,4	-
Dzierżoniów	7098	4150	-	58,5	-	-	-	-	30,3	17,7	-
Głogów	6160	4079	-	66,2	3213	1464	-	45,6	13,3	8,4	-
Jelenia Góra	5494	3490	5310	63,5	3091	875	1448	28,3	9,5	6,0	9,0
Lubin	6595	3899	-	59,1	3116	1209	-	38,8	12,1	6,9	-
Oleśnica	2363	1856	-	78,5	1414	819	-	57,9	9,9	7,6	-
Świdnica	6626	2869	-	43,3	-	-	-	-	16,6	7,0	-
Wałbrzych	12928	6137	8938	47,5	-	-	2785	-	15,2	7,3	10,6
Zgorzelec	2210	1531	-	69,3	624	296	-	47,4	9,6	6,6	-

¹ - 1994 i 1997 r. - razem woj. jeleniogórskie, legnickie, wałbrzyskie i wrocławskie
 źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu, oprac. BRR Katowice

Struktura zatrudnienia

Ponad połowa spośród ogółu pracujących (55%, 17586 osób) zatrudniona jest w sektorze publicznym. W przemyśle i budownictwie pracuje 33,3% (10,6 tysiąca osób), w sektorze usług rynkowych - 39% (12,3 tys.), w sektorze usług nierynkowych - 27,3% (8,7 tys.), w rolnictwie - 0,4% (125 osób).

W generalnym podziale struktury gospodarczej na sektory surowcowy, przetwórczy i usługowy, stwierdzić można, na podstawie dostępnych danych, iż sektor I (surowcowy, tj. rolnictwo, leśnictwo i górnictwo) obejmuje niecały 1% pracujących; ów minimalny udział oznacza, że ten rodzaj działalności gospodarczej nie odgrywa w mieście istotniejszej roli (poza tym branże te nie są nośnikami postępu technologicznego). Sektor przetwórczy obejmuje około 35% pracujących, zaś sektor usługowy - bez mała dwie trzecie pracujących (64%). Jest to bardzo duży odsetek, charakterystyczny dla struktury gospodarczej o zróżnicowanym charakterze.

Rejestr podmiotów gospodarki narodowej obejmuje w Legnicy 10763 podmioty; dominują wśród nich podmioty małe, zatrudniające 5 i mniej osób (10040), podmiotów zatrudniających od 6 do 20 osób jest 437, od 21 do 100 osób - 220, od 101 do 250 - 42, w grupie największych pracodawców, zatrudniających ponad 250 osób, znajdują się 24 przedsiębiorstwa.

Największym pracodawcą w mieście jest Kombinat Górniczo-Hutniczy Polska Miedź SA: w jego oddziałach pracuje ponad 1550 mieszkańców Legnicy. Sama Huta Miedzi "Legnica" zatrudnia 1093 mieszkańców miasta, wśród pozostałych oddziałów KGHM istotne znaczenie dla mieszkańców miasta mają Zakłady Górnicze Lubin, Zakłady Górnicze Polkowice-Sierszowice w Kaźmierzowie i Zakłady Górnicze Rudna w Polkowicach, w których pracuje łącznie około 350 mieszkańców Legnicy.

W strukturze podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON dominują podmioty działające w sektorze usług rynkowych (7944 podmioty), w tym głównie w dziedzinie handlu i napraw oraz składowania i łączności; drugi w kolejności sektor budownictwa obejmuje 1157 podmiotów; w przemyśle działa niespełna 800 podmiotów, zaś w usługach nierynkowych - 670 podmiotów.

Pracujący w Legnicy w sektorze publicznym i prywatnym

Wyszczególnienie		pracujący w jednostkach, w których liczba zatrudnionych wynosi powyżej 5 osób		1997=100	odsetki	
		1997	1998		1997	1998
		osoby			%	
a- razem	a	35738	33945	95,0	100,0	100,0
b- sektor publiczny	b	20658	19520	94,5	57,8	57,5
c- sektor prywatny	c	15080	14425	95,7	42,2	42,5
OGÓLEM						
Sektor I razem	a	101	-	x	0,3	x
Rolnictwo i leśnictwo	a	64	-	x	0,2	x
Górnictwo i kopalnictwo	a	37	-	x	0,1	x
Sektor II razem	a	12893	-	x	36,1	x
Działalność produkcyjna	a	8680	7695	88,7	24,3	22,7

Zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	a	1466	-	x	4,1	x
Budownictwo	a	2747	2845	103,6	7,7	8,4
Sektor III razem	a	22744	-	x	63,6	x
Handel i naprawy	a	4678	3400	72,7	13,1	10,0
Hotele i restauracje	a	507	-	x	1,4	x
Transport, składowanie i łączność	a	3773	3567	94,5	10,6	10,5
Pośrednictwo finansowe; prowadzenie interesów	a	3533	-	x	9,9	x
Administracja publiczna	a	2198	-	x	6,2	x
Edukacja	a	2703	2598	96,1	7,6	7,7
Ochrona zdrowia i opieka socjalna	a	4273	4345	101,7	12,0	12,8
Pozostałe	a	1079	-	x	3,0	x

Struktura pracujących (a tym samym struktura gospodarki miasta), jest - generalnie rzecz ujmując - korzystna. Problemem jest jednak niewystarczająca liczba miejsc pracy, generowanych zwłaszcza przez sektor prywatny; jego udział wynosi około 45%, a dynamika wzrostu jest niewiele wyższa niż sektora publicznego. Jak już stwierdzono, szczególnie duży spadek zatrudnienia objął handel, co wyraźnie osłabiło sektor prywatny. Jednakże w pobliskich większych miastach - w Lubinie i Głogowie - sektor prywatny ma jeszcze mniejsze udziały, wynoszące tylko 36%.

Pracujący w Legnicy w układzie sektorów i branż

Wyszczególnienie	pracujący w jednostkach, w których liczba zatrudnionych wynosi		RAZEM (w zaokrągleniu)	
	>5 osób bez rolnictwa indywidual. ¹	<5 osób, z roln. indywidual. ²		%
OGÓŁEM	35738	4327	40060	100,0
Sektor I razem	101	240	340	0,8
Rolnictwo i leśnictwo	64	240	300	0,7
Górnictwo i kopalnictwo	37	-	40	0,1
Sektor II razem	12893	1193	14090	35,2
Działalność produkcyjna	8680	542	9220	23,0
Zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	1466	-	1470	3,7
Budownictwo	2747	651	3400	8,5
Sektor III razem	22744	2894	25630	64,0
Handel i naprawy	4678	1870	6550	16,4
Hotele i restauracje	507	71	580	1,4
Transport, składowanie i łączność	3773	527	4300	10,7
Pośrednictwo finansowe; prowadzenie interesów	3533	86	3610	9,0
Administracja publiczna	2198	-	2200	5,5
Edukacja	2703	32	2730	6,8
Ochrona zdrowia i opieka socjalna	4273	119	4390	11,0
Pozostałe	1079	189	1270	3,2

¹ źródło: Rocznik statystyczny województwa legnickiego 1998, Urząd Statystyczny w Legnicy, Legnica, 1998;

² źródło: Dane szacunkowe na podstawie liczby jednostek sektora prywatnego zarejestrowanych w systemie REGON (stan w końcu 1999) oraz wyników Powszechnego Spisu Rolnego (12.06.1996); oprac. BRR Katowice

1.5.1.2. Podmioty gospodarcze

Podmioty gospodarcze działające w Legnicy osiągnęły w 1998 roku wskaźnik rentowności netto na poziomie 0,3%. W tym samym okresie dla województwa dolnośląskiego wskaźnik ten wyniósł 1,6% (we Wrocławiu wyniósł on 1,8%, w Jeleniej Górze 0,1%, a w Wałbrzychu 2,2%). W powiecie legnickim (bez Legnicy) wskaźnik rentowności ukształtował się na poziomie -11,7%, co świadczy dobitnie o niskiej jakości przestrzeni gospodarczej w bezpośrednim otoczeniu Legnicy. Dla porównania powiat lubiński charakteryzował się wskaźnikiem rentowności na poziomie 3,7%.

W ramach prac nad studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przeprowadzono ankietyzację 79 wybranych, największych jednostek gospodarczych w mieście. Ankietyzowane jednostki zatrudniają około 30% ogółu pracujących w Legnicy oraz około 55% pracujących w sektorze II (przetwórczym).

Wyniki ankietyzacji jednostek gospodarczych pozwalają oszacować wielkość dojeżdżających do pracy w Legnicy z innych jednostek administracyjnych na około 11%, co nie jest udziałem dużym.

W zakresie poziomu zatrudnienia plany ankietowanych przedsiębiorstw nie są zbyt pomyślne. Przewiduje się dalsze obniżenie zatrudnienia o około 10%. Dominująca część przedsiębiorstw uznała zatrudnienie w stosunku do poziomu produkcji za wystarczające, a tylko nieznaczna część - za zbyt wysokie. Jeszcze korzystniej określa się w perspektywie 3 lat zmianę popytu na wytwarzane produkty i usługi. Stosunkowo duża grupa badanych przedsiębiorstw (42%) określa przewidywaną zmianę jako wzrost, a tylko 9% z nich - jako spadek. Świadczy to o stosunkowo dużym poziomie optymizmu. Aktualne zdolności produkcyjne w stosunku do popytu trzy czwarte jednostek określiło jako wystarczające, a wyraźna mniejszość jako zbyt wysokie. Należy jednak zauważyć, iż jeszcze mniejsza część stwierdziła, że są one zbyt niskie.

W 1998 roku - w porównaniu do sytuacji sprzed dwóch lat wzrosła liczba jednostek gospodarczych, które odnotowały stratę finansową. Jednocześnie spadła liczba przedsiębiorstw, które osiągnęły zysk.

Za najistotniejsze bariery i utrudnienia w funkcjonowaniu i rozwoju uznano (w kolejności liczby zgłoszeń,

poczynając od największej):

- uciążliwy dojazd,
- zbyt małą powierzchnię zajmowanych obiektów,
- zbyt mały teren,
- nieatrakcyjne, uciążliwe otoczenie,
- nieodpowiednie kwalifikacje pracowników.

Minimalna ilość zgłoszeń dotyczyła problemów w zaopatrzeniu w energię i wodę oraz w zakresie telekomunikacji i teletransmisji. Przedsiębiorstwa nie przewidują zasadniczych zmian w zakresie zużycia energii cieplnej, energii elektrycznej oraz gazu ziemnego. W 1998 roku w porównaniu do lat poprzednich wyraźnie zmniejszyło się zużycie wody, nieznacznie tylko zmalała emisja gazów, a na niezmiennym poziomie utrzymała się wielkość odpadów nagromadzonych. Warto przy tym zwrócić uwagę, iż Huta Miedzi "Legnica" stanowiła w grupie ankietowanych przedsiębiorstw około 70% zużycia wody, 90% zużycia energii cieplnej i elektrycznej, 95% odprowadzonych ścieków oraz po około 99% zużycia gazu i nagromadzonych odpadów. Jedynie w zakresie emisji gazów huta ustępuje Przedsiębiorstwu Energetyki Ciepłej, które obejmuje około 98% emisji pochodzącej z ankietowanych przedsiębiorstw.

Największe przedsiębiorstwa w Legnicy pod względem liczby pracujących

Wyszczególnienie	1998			1999	
	pracujący	w tym dojeżdżający		pracujący	
		osoby		osoby	1998=100
KGHM "Polska Miedź" SA Huta Miedzi "Legnica"	1230	150	12,2	1221	99,3
Przedsiębiorstwo "Hanka" SA	1162	217	18,6	748	64,4
Masters SA	756	bd.	x	712	94,2
Zakłady Mechaniczne "Legmet" Sp. z o.o.	700	bd.	x	650	92,9
Zakład Energetyczny "Legnica" SA	1062	55	5,2	562	52,9
Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Legnicy SA	409	64	15,6	399	97,6
Legnickie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji SA	388	58	14,9	386	99,5
Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Sp. z o.o.	384	36	9,4	343	89,3
Przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej	325	27	8,3	292	89,8
Przeds. Budownictwa Komunikacyjnego "ABM" Sp. z o.o.	227	105	46,3	243	107,0
Fabryka Przewodów Nawojowych "Elpena" Sp. z o.o.	285	35	12,3	223	78,2
Legnickie przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.	204	38	18,6	206	101,0
RAZEM	7132	785	11,0	5985	83,9

źródło: ankietyzacja jednostek gospodarczych w "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy"

Uwagę zwraca znacząca obecność w grupie największych przedsiębiorstw jednostek gminnych (LPWiK, MPK i LPGK) oraz istotny spadek zatrudnienia w większości z ankietowanych jednostek.

Przedsiębiorstwa legnickie w znacznym stopniu obsługują rynek regionalny, są jednak i takie, których większa część produkcji sprzedawana jest na rynku krajowym i zagranicznym: Masters SA - udział produkcji kierowanej na eksport wynosi 86%, Legnicka Fabryka Fortepianów i Pianin "Legnica" SA i Przedsiębiorstwo "Hanka" SA - po 80%, Huta Miedzi "Legnica" - 60% oraz Fabryka Przewodów Nawojowych "Elpena" Sp. z o.o. - 40% produkcji przeznaczona na rynek zagraniczny.

Legnicka Specjalna Strefa Ekonomiczna

Istotną rolę w gospodarce miasta zaczynają pełnić podmioty inwestujące w Legnickiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej. Legnicka Specjalna Strefa Ekonomiczna została powołana na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów nr 274 z dnia 5 kwietnia 1997 r. na okres 20 lat. Strefa składa się z pięciu podstref:

- podstrefa Legnica - 66 ha,
- podstrefa Polkowice - 109 ha,
- podstrefa Krzywa - 207 ha,
- podstrefa Lubin - 28 ha,
- podstrefa Złotoryja - 28 ha.

Według stanu z połowy 2000 roku podstrefa legnicka została zagospodarowana (w sensie dopełnienia formalności) w około 80% (do sprzedaży pozostało 13,8 ha).

Legnicka Specjalna Strefa Ekonomiczna - podstrefa Legnica (stan w dniu 10.01.2000 r.)

Inwestor	firmy macierzyste	pow. (ha)	plan. zatrud.	zakres inwestycji	rozpoczęcie produkcji	przedmiot produkcji
SBT Polska Sp. z o.o.	Winkelmann - niemiecka grupa kapitałowa	3,5	140	24 mln DM	lipiec 1999	pojemnościowe podgrzewacze wody i emaliernia
UZIN Polska Produkty Budowlane Sp. z o.o.	UZIN Utz Niemcy	1,5	11	2,2 mln EURO	sierpień 2000	masy szpachlowe i kleje dla budownictwa
VISSMANN Technika Grzewcza Sp. z o.o.	VISSMANN Niemcy	3,0	32	11 mln PLZ	styczeń 2001	części i elementy kotłów centralnego ogrzewania
Przedsiębiorstwo GRUCA Sc.	Gruca Sc., kapitał polski	0,7	70	2,2 mln PLZ	lipiec 2000	konfekcja sportowa

	(100%)					
Healthy Food Production SA	kapitał polski (100%)	2,0	30	4,5 mln PLZ	lipiec 2001	zdrowa żywność
GATES Polska Sp. z o.o.	kapitał holenderski (99%), kapitał amerykański (1%)	5,5	160	27 mln PLZ	marzec 2002	pasy napędowe
RAZEM	x	16,2	443	x	x	x

źródło: Legnicka Specjalna Strefa Ekonomiczna SA, 2000 r.

1.5.1.3. Rolnictwo

Rolnictwo nie stanowi istotnej części gospodarki miasta. Pracuje w nim około 300 osób, w tym szacuje się, że około 180 osób określa pracę w swoim gospodarstwie rolnym, jako główne lub wyłączne źródło utrzymania.

Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych (łącznie z działkami rolnymi o wielkości poniżej 1 ha) wynosiła w 1996 roku około 587, w tym o powierzchni powyżej 5 ha - 114 gospodarstw (około piąta część ogólnej liczby gospodarstw), lecz skupiały one 66% ogólnej powierzchni indywidualnych gospodarstw rolnych.

Gospodarstw o powierzchni powyżej 10 ha było 47. Średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego (z wyłączeniem działek rolnych o powierzchni do 1 ha) wynosi około 5,9 ha. Analogiczny wskaźnik dla byłego województwa legnickiego wynosił 10,6 ha.

1.5.2. Układ komunikacyjny miasta

1.5.2.1. Układ drogowo - uliczny

Studium komunikacyjne miasta Legnicy w zakresie dróg, urządzeń i budowli komunikacyjnych (IGPiK, Oddział w Krakowie, 1999), sporządzone jako materiał wejściowy do Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, określa podstawowy układ komunikacyjny (drogowo - uliczny) miasta jako: "słabo rozwinięty, o modelu promienistym z elementami struktury rusztowej, w którym wszystkie istotne połączenia (zewnętrzne oraz miejskie i międzydzielnicowe) obciążają centrum miasta na skutek braku połączeń poprzecznych" (brak obwodnicy na kierunku północ - południe i połączeń międzydzielnicowych, niedostateczna ilość przepraw mostowych przez Kaczawę).

Zasadniczym problemem dla kształtowania układu drogowego Legnicy, a tym samym dla prowadzenia polityki przestrzennej w mieście, jest nierozstrzygnięta kwestia realizacji autostrady A3 bądź alternatywnej do niej drogi ekspresowej S3. Sytuację komplikuje dodatkowo fakt istnienia dwóch wariantów przebiegu drogi ekspresowej S3 - po wschodniej (a więc śladem autostrady A3) bądź zachodniej stronie Legnicy (częściowo śladem zachodniej obwodnicy miasta).

Jak wiadomo, budowa autostrady A3 jest ujęta w przyjętym w 1994 roku programie budowy płatnych autostrad; wiadomo jednak także, że resort transportu nie uwzględnił autostrady A3 w programie rozwoju infrastruktury transportu do 2015 roku. W zamian za rezygnację z budowy autostrady A3 (lub przesunięcia terminu jej realizacji po 2015 r.) zaproponowano budowę drogi ekspresowej S3.

Główne elementy układu drogowo - ulicznego miasta

Układ drogowy miasta tworzą drogi o znaczeniu krajowym i regionalnym oraz drogi i ulice o znaczeniu ponadlokalnym i wewnątrzmijskim. Elementami najwyższej rangi są w Legnicy drogi krajowe nr 3, 4 (autostrada A4) i 94.

Legnica leży w węźle dróg:

krajowych (numery dróg krajowych według zarządzenia nr 6 generalnego dyrektora dróg publicznych z 9 maja 2000 roku):

droga krajowa nr 3 (Świnoujście - Jakuszyce - granica państwa), prowadząca ulicami: Jaworzyńską, Skarbka, Muzealną, Dziennikarską, Piastowską, Bramą Głogowską, Leszczyńską i Poznańską;

droga krajowa nr 4 [autostrada A4] (granica państwa - Jędrzychowice - Wrocław - Kraków - Korczowa - granica państwa); autostrada A4 powiązana jest z miejskim układem drogowym poprzez węzły z drogą krajową nr 3 (węzeł Nowa Wieś Legnicka) oraz - poza granicami miasta - z drogą wojewódzką nr 364;

droga krajowa nr 94 (Krzywa - Wrocław - Bytom - Kraków - Balice), prowadząca ulicami: Chojnowską, Dziennikarską, Piastowską, Kartuską, Czarnieckiego i Wrocławską.

drogi wojewódzkiej nr 364 (dawna droga krajowa nr 364) Legnica - Złotoryja - Lwówek Śląski - Gryfów Śląski (ul. Złotoryjska);

i dróg powiatowych:

- nr 20320 Legnica - Koskowice (ul. Koskowicka),
- nr 20343 Legnica - Bieńkowice (ul. Pątnowska),
- nr 20350 Legnica - Miłogostowice (ul. Rzeszotarska),
- nr 20353 Legnica - Grzybiany (ul. Iwaszkiewiczza),
- nr 20392 Legnica - Legnickie Pole (ul. Gniewomińska),
- nr 20397 Legnica - Warmątowice/Dunino (ul. Nowodworska).

Inne, drugorzędne powiązania miasta z bezpośrednim otoczeniem umożliwiają następujące ulice:

- odnoga ulicy Pątnowskiej w rejonie Pątnowa Legnickiego,
- ul. Kunicka (Kunice),
- ul. Bartosowska, Fieldorfa, Ołowiana (Bartosów),
- ul. Smokowicka (Prostynia, Dunino, Szymanowice)
- ul. Ceglana, Kilińskiego, Domejki i Bobrowa, łączące miasto z jego zachodnim obrzeżem (Lipce, Ulesie, Pątnówek).

Natężenie ruchu drogowego

Największe obciążenia ruchem występują na następujących ulicach:

- Piastowskiej, Dziennikarskiej, Muzealnej, Skarbka i Witelona, tworzących obwodnicę śródmiejską,
- oraz na ulicach wylotowych z centrum miasta: Wrocławskiej, II Armii Wojska Polskiego, Piłsudskiego, Złotoryjskiej, Jaworzyńskiej i Chojnowskiej.

Najbardziej obciążone kierunki w ruchu tranzytowym obejmują relacje:

- Wrocław - Zgorzelec (autostrada A4) - 4050 pojazdów na dobę w obie strony,
- Zgorzelec - Jawor (A4 - droga nr 3) - 1000,
- Zgorzelec - Zielona Góra (A4 - droga nr 3) - 950,
- Jawor - Wrocław (droga nr 3 - A4) - 800,
- Zielona Góra - Wrocław (droga nr 3 - A4) - 800,
- Zielona Góra - Złotoryja (droga nr 3 - droga nr 364) - 770,
- Zielona Góra - Jawor (droga nr 3) - 750,
- Wrocław - Złotoryja (A4 - droga nr 364) - 700,
- ruch tranzytowy w kierunku Chojnowa i Prochowic - około 200 pojazdów na dobę w obie strony;

W ruchu docelowym natężenie ruchu w poszczególnych relacjach przedstawia się następująco:

- Legnica - Zielona Góra - 1650 pojazdów na dobę w obie strony
- Legnica - Chojnów - 1610,
- Legnica - Prochowice 1250,
- Legnica - Zgorzelec - 700,
- Legnica - Jawor - 600,
- Legnica - Wrocław - 600 pojazdów na dobę w obie strony;

W ruchu wewnątrzmiastowym dominuje ruch pomiędzy Piekarami a centrum miasta, duże znaczenie mają także powiązania centrum z Tarninowem, Bielanami i Osiedlem Asnyka.

Przekroczenie przepustowości notuje się na ulicach: Kartuskiej, Wrocławskiej, Złotoryjskiej, Jaworzyńskiej, Piastowskiej, Dziennikarskiej i Muzealnej, a więc na ulicach, na których nakłada się ruch tranzytowy z ruchem międzydzielnicowym, dodatkowo na ul. Jaworzyńskiej występuje kumulacja ruchu tranzytowego z kierunku dróg krajowych nr 3 i nr 94 z kierunku Wrocławia.

Do najbardziej obciążonych skrzyżowań zalicza się skrzyżowania następujących ulic:

- Brama Głogowska - Poczтовая - Piastowska,
- Jaworzyńska - Muzealna - Skarbka,
- Witelona - Wrocławska - Libana,
- Aleja Rzeczypospolitej - II Armii Wojska Polskiego - Piłsudskiego - Moniuszki,
- Czarnieckiego - Wrocławska - Moniuszki,
- Dziennikarska - Muzealna - Złotoryjska.

Obiekty inżynieryjne

Układ komunikacyjny miasta cechuje występowanie licznych mostów drogowych i kolejowych:

- na Kaczawie - w ciągu następujących dróg i ulic oraz linii kolejowych: autostrada A4, Smokowicka, Jaworzyńska, Wrocławska - II Armii Wojska Polskiego, Kartuska, Szczytnicka, Państwowa oraz na liniach kolejowych Legnica - Wrocław i Piekary - Miłkowice,
- na Czarnej Wodzie - w ciągu drogi Rzeszotary-Pątnówek, zachodniej obwodnicy miasta, Głogowskiej, Leszczyńskiej i Piątnickiej oraz na liniach kolejowych Piekary - Miłkowice (dwukrotnie), Legnica - Rudna Gwizdanów i Legnica - Prochowice,
- na Wierzbiaku - w ciągu ulic Kunickiej, Wrocławskiej, Iwazskiewiczza i Koskowickiej oraz na linii kolejowej Legnica - Wrocław.

Przecięcia ważniejszych ulic z liniami kolejowymi są w głównej mierze bezkolizyjne, wyjątek stanowią skrzyżowania ulic z liniami kolejowymi o znaczeniu lokalnym: do Złotoryi - kolizyjne skrzyżowania z wszystkimi przecinającymi ją ulicami, w tym z drogą krajową nr 94 (ul. Chojnowska) i z drogą wojewódzką nr 364 (ul. Złotoryjska - dwukrotnie) oraz z linią kolejową do Jaworzyny Śląskiej (ul. Koskowicka) i Prochowic (ul. Bydgoska - dwukrotnie).

Charakterystyczną cechą układu drogowego Legnicy są ponadto liczne ograniczenia tworzone przez bariery terenów kolejowych, przede wszystkim przez linię Wrocław - Chojnów i Piekary - Miłkowice. Na tych trasach większość lokalnych przejazdów pod torami kolejowymi ma nienormalną skrajnię, zarówno pionową jak i - z reguły - poziomą.

System parkowania

W zakresie rozwoju systemu parkingów, zakłada się w rejonie śródmiejskim, zgodnie z ustaleniami miejscowego planu szczegółowego zagospodarowania przestrzennego i rewaloryzacji Centrum, realizację następujących przedsięwzięć:

- budowę parkingów kubaturowych wielopoziomowych w rejonie: wlotu ulicy Jaworzyńskiej do obwodnicy śródmiejskiej, przy ulicy Chojnowskiej, róg Gwamej, przy ulicy Dworcowej oraz przy ulicy Głogowskiej, róg Łokietka;
- budowę parkingów podziemnych pod Placem Stowiańskim, placem targowym przy ulicy Skłodowskiej-Curie (ewentualnie pod placem przy ulicy Św. Piotra w pobliżu domu handlowego),
- budowę parkingów kubaturowych w innych obiektach usługowych (pod obiektem hali targowej przy ulicy Partyzantów, w budynku o funkcjach usługowych przy ulicy Zamkowej, róg Środkowej, przy ulicy Brama Głogowska, róg Zamkowej, przy ulicy Wrocławskiej w rejonie byłego kina "Bałtyk"),
- budowę parkingów placowych przy ulicy Sierocińskiej, róg Ścinawskiej, na terenie składu drewna przy ulicy Henryka Pobożnego oraz na płycie parkingu podziemnego przy ulicy Wjazdowej.

Klasyfikacja dróg i ulic w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy

W miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy ustalono następującą, docelową klasyfikację dróg i ulic:

- drogi klasy A (w planie posługiwano się ówczesnym oznaczeniem E) - autostrada A4 i autostrada A3 (węzły z zachodnią obwodnicą, ul. Wrocławską i Koskowicką);
- droga główna ruchu przyspieszonego GP2/2 - zachodnia obwodnica miasta;
- drogi główne (G):
  - Leszczyńska - Poznańska (1/4),
  - Kościuszki (1/4),
  - Dziennikarska-Piastowska (1/4);
- drogi zbiorcze (Z):
  - wschodnia i północna obwodnica miasta (Jaworzyńska - Bartoszków - Sikorskiego - północna obwodnica miasta o przekroju Z1/4, miejscami Z2/2),
  - Ścinawska - droga na północ od torów kolejowych - Wrocławska (Z1/4),
  - Wrocławska - Czarnieckiego - Kartuska - (Piastowska) - droga na północ od ul. Działkowej (Z2/2, miejscami Z1/4),
  - Chojnowska (Z1/4),
  - ciąg ulic Koskowicka - Grabskiego (zbiorcza południowa Z2/2 - Z1/4),
  - Muzealna, Witelona, Libana (Z1/4),
  - Wrocławska - II Armii Wojska Polskiego - Piłsudskiego (Z2/2 - Z1/2),
  - oraz ulice o przekroju 1/2: Bydgoska, Państwowa, Złotoryjska, Nowodworska, Zamiejska, Aleja Rzeczypospolitej, Moniuszki, Gniewomierska.

W analizie zasadności realizacji planowanych inwestycji drogowych, przeprowadzonej w Studium komunikacyjnym, wskazano na konieczność rezygnacji z założonej w planie ogólnym budowy lub modernizacji niektórych dróg, w tym - ul. Kościuszki jako drogi głównej G2/2 oraz drogi głównej, prowadzącej północnym obrzeżem śródmieścia.

Główne uwarunkowania i cele rozwoju układu komunikacyjnego miasta

(według Studium komunikacyjnego miasta Legnicy w zakresie dróg, urządzeń i budowli komunikacyjnych)

Główne uwarunkowania rozwoju układu komunikacyjnego, określone w Studium komunikacyjnym, obejmują następujące zagadnienia:

- brak proporcjonalnych do potrzeb środków finansowych na inwestycje i modernizacje infrastruktury komunikacyjnej,
- brak ostatecznych rozstrzygnięć w sprawach lokalizacji i terminów realizacji - szczególnie południowego obejścia miasta i autostrady A3,
- zaszłości i przesądzenia inwestycyjne, uniemożliwiające wykorzystanie niektórych rezerw terenów zapisanych w miejscowym planie ogólnym.

W Studium komunikacyjnym stwierdza się, iż system transportowy miasta powinien zapewniać sprawne, bezpieczne, ekonomiczne i nieuciążliwe dla środowiska przemieszczanie się osób i towarów. W tym celu należy:

- zapewnić funkcjonalne powiązania miasta z krajowym systemem transportowym,
- zapewnić dostępność celów podróży, umożliwiającą mieszkańcom udział w różnych formach aktywności,
- zapewnić odpowiedni standard podróży (czas i komfort jazdy, zróżnicowanie stopnia swobody w korzystaniu z samochodu osobowego),
- tworzyć odpowiednie warunki dowozu surowców i produktów,
- łagodzić uciążliwości funkcjonowania transportu,
- stosować zróżnicowane instrumenty polityki komunikacyjnej, w tym między innymi:
- działania w zakresie organizacji ruchu (uspokojenie ruchu),
- rozszerzenie obsługi komunikacją zbiorową i integrację różnych środków komunikacji zbiorowej,
- strefowanie dostępności samochodu w różnych obszarach miasta,
- komercjalizację otoczenia węzłów komunikacyjnych.

W Studium komunikacyjnym stwierdza się konieczność sukcesywnej modernizacji i rozbudowy układu komunikacyjnego, celem zmniejszenia uciążliwości ruchu tranzytowego i ochrony centrum miasta. Podkreśla się, iż wyraźną poprawę funkcjonowania układu komunikacyjnego można uzyskać jedynie poprzez realizację obwodnicy zachodniej oraz - dla potrzeb ruchu międzydzielnicowego - ulicy zbiorczej południowej w ciągu ulic Grabskiego - Okrężnej - Koskowickiej.

1.5.2.2. Transport kolejowy

Legnica stanowi ważny węzeł linii kolejowych:

- o znaczeniu państwowym:
  - E30 (linia III europejskiego korytarza transportowego Berlin/Drezno - Wrocław - Kraków - Lwów - Kijów) Zgorzelec - Wrocław - Przemyśl (dwutorowa) [długość w granicach miasta około 6900 m],
  - Miłkowice - Żagań - Żary - Tuplice - Zasięki - granica państwa,
  - Legnica - Rudna Gwizdanów (jednotorowa) [4000 m],
  - linia tranzytowa Piekary - Miłkowice (dwutorowa) [4000 m];
- oraz o znaczeniu lokalnym:
  - Legnica - Złotoryja (jednotorowa) [6800 m],
  - Legnica - Jawor - Jaworzyna Śl. (jednotorowa) [6500 m],
  - Legnica - Prochowice - Ścinawa (jednotorowa) [5150 m].

Natężenie ruchu kolejowego

Liczba pociągów przejeżdżających trasami kolejowymi w ciągu doby z uwzględnieniem formowanych składów na stacji Legnica przedstawia się następująco (według opracowania "Analityczny plan akustyczny miasta Legnicy"):

Kierunek	pociągi towarowe	pociągi osobowe	razem
Wrocław	59	36	95
Chojnów (Miłkowice)	29	34	63
Rudna Gwizdanów	27	16	43
tranzyt Piekary - Miłkowice	30	-	30
Jaworzyna Śląska	2	10	12
Złotoryja (6 pociągów tylko do stacji Pawłowice)	10	-	10
Prochowice (tylko do Centralnej Ciepłowni)	1 na tydzień		1 na tydzień

W Legnicy, zgodnie z powszechną tendencją, systematycznie zmniejsza się natężenie przewozów kolejowych, zwłaszcza w ruchu pasażerskim. Najsilniej obciążony ruchem jest odcinek linii kolejowej Wrocław - Legnica Piekary w rejonie stacji manewrowej.

Według danych zawartych w "Analitycznym planie akustycznym miasta Legnicy" trasą Wrocław - Chojnów przejeżdża około 30 składów towarowych na dobę, jednak większość z nich omija stację Legnica trasą tranzytową.

Komunikację pasażerską prowadzą jedynie trzy linie kolejowe: w kierunku Wrocławia - 36 kursów w ciągu doby, Chojnowa - 34, Lubina - 16 i Jaworzyny Śląskiej - 10 kursów.

W granicach miasta istnieją, prócz głównego dworca kolejowego w centrum Legnicy, związanego przestrzennie z nieczynnym dworcem kobylińskim (Legnica Północ), cztery przystanki kolejowe: Legnica Piekary, Nowa Wieś Legnicka, Pawłowice Małe oraz Pątnów Legnicki (dwa ostatnie przystanki usytuowane są na liniach kolejowych nie prowadzących ruchu pasażerskiego).

Funkcjonuje ponadto szereg bocznic kolejowych, prowadzących:

od linii Chojnów - Legnica - Wrocław do rejonu ulicy Ścinawskiej (Zakład Energetyczny Legnica);

od linii kolejowej Legnica - Prochowice: do rejonu ulicy Gliwickiej (dawne kompleksy wojskowe JAR nr 17, 18, 19) i Bydgoskiej (dawne kompleksy wojskowe JAR nr 15, 191; Przedsiębiorstwo Przemysłu Chłodniczego "Algor"), bocznic do Centralnej Ciepłowni (o długości około 2 km) oraz bocznic do Legnickiego Przedsiębiorstwa Prefabrykacji (ze stacji Pątnów Legnicki);

od linii kolejowej Legnica - Złotoryja: do rejonu ulicy Przemysłowej (Dolnośląskie Przedsiębiorstwo Handlu Opalem "Domał", zakłady "Americanos"), Huty Miedzi "Legnica" i Zakładów Metalowych "Legmet" (długość głównej nitki - około 3500 m);

od linii kolejowej Legnica - Jaworzyna Śląska: do południowej (baza paliw oraz Przedsiębiorstwo Obrotu Wyrobami Hutniczymi "Centrostal", dawna cukrownia, dawny kompleks wojskowy JAR przy ulicy Nasiennej) i północnej części lotniska (Strefa Aktywności Gospodarczej) oraz terenów powojennych położonych na północ od Strefy Aktywności Gospodarczej.

1.5.2.3. Pozostałe elementy układu komunikacyjnego

Lotnisko "Legnica"

Legnica posiada lotnisko wpisane do państwowego rejestru lotnisk cywilnych pod numerem 47, jako lotnisko cywilne o kodzie referencyjnym 3B, przeznaczone do startów i lądowań samolotów i szybowców, z drogą startową o nawierzchni sztucznej (pas o długości 1600 m).

Zarządzającym lotniskiem jest Strefa Aktywności Gospodarczej Sp. z o.o. (świadectwo rejestracji lotniska - pismo Głównego Inspektora Lotnictwa Cywilnego Nr GLC-L-3a-7350/11/99 z 07.04.1999 r., odrębna zgoda Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej na piśmie Głównego Inspektora Lotnictwa Cywilnego Nr GLC-L-3-7340/39/99 z 29.03.1999 r.).

Powierzchnia zarejestrowanego lotniska wynosi 141 ha. Według opracowanej w 2001 roku "Koncepcji zagospodarowania lotniska w Legnicy" (Biuro Urbanistyki i Architektury, Jelenia Góra, 2001) zakłada się zmniejszenie powierzchni lotniska do 99,3 ha wraz z realizacją dworca pasażerskiego i towarowego w jego południowej części, z dojazdem od ul. Gniewomierskiej i Miejskiej oraz realizację wschodniej obwodnicy lotniska, łączącej je z terenami Strefy Aktywności Gospodarczej.

Ścieżki rowerowe

Na zlecenie Zarządu Dróg Miejskich w Legnicy sporządzono opracowanie "Koncepcja ścieżek rowerowych w układzie komunikacyjnym miasta Legnicy" (Firma Drogowa Sp. z o.o. Cesar - Chodorowski, Poznań, 1995).

Przewiduje się w nim stworzenie docelowej sieci ścieżek rowerowych o łącznej długości 110,7 km, w podziale na: drogi rowerowe główne, zbiorcze i lokalne (52,4 km), drogi rowerowe w ciągach ekologicznych (11,8 km) oraz drogi rowerowe turystyczne (46,5 km - w granicach miasta).

Funkcją głównych dróg rowerowych (o planowanej długości 13 km) jest zapewnienie połączeń pomiędzy podstawowymi jednostkami miejskimi - centrum miasta (Rynku) z głównymi dzielnicami mieszkaniowymi; do dróg głównych zaliczono następujące trasy:

- Piłsudskiego - Fabryczna - most pieszo-rowerowy na Kaczawie - Zielona - Powstańców Śląskich - Plac Słowiński - Rynek,
- Skośna - Głogowska - Skłodowskiej-Curie - Młynarska - Najświętszej Marii Panny - Rynek,
- Artyleryjska - Złotoryjska - Reja - Kościuszki - Plac Wolności - Złotoryjska - Rynek,

- Tulipanowa - Nowodworska - Zamiejska - Aleja Rzeczypospolitej - Fabryczna - Rynek;
- Drogi rowerowe zbiorcze (18,7 km) łącząć mają ważniejsze dzielnice miasta z głównymi drogami rowerowymi:
- Zielona - Aleja Orła Białego - Plac Wilsona - Libana - Dworcowa - Wrocławska,
  - Kartuska - most na Kaczawie - tereny przeładunkowe PKP,
  - II Armii Wojska Polskiego - Drukarska,
  - Sikorskiego - Iwaszkiewicza - Sudecka - Koskowicka,
  - Żłota - Okrężna - Radosna - Słoneczna,
  - Skośna - Wiatrakowa - Lubińska - Bydgoska,
  - Gwarna - Murarska - Senatorska - Działkowa,
  - Nowy Świat - Ściegiennego - Kominka - Plater,
  - Marynarska - Lotnicza - Hutników,
  - Reja - Oświęcimska - Mickiewicza.

Drogi rowerowe w ciągach ekologicznych związane są z Kaczawą i Parkiem Miejskim (koncepcja zakłada wybudowanie mostu pieszo-rowerowego w ulicy Mostowej na Kaczawie); drogi rowerowe turystyczne powinny umożliwić wycieczki rowerowe w atrakcyjne rejony miasta, stanowiąc jednocześnie element krajowej sieci dróg rowerowych w kierunku: Lubina, Lubiąza, Środy Śląskiej, Koskowic, Legnickiego Pola, Jawora, Dunina i Jezierzan.

1.5.3. Infrastruktura techniczna. System wodno-kanalizacyjny

1.5.3.1. Zaopatrzenie w wodę

Źródło wody pitnej

Źródłem wody pitnej dla Legnicy są wody powierzchniowe rzeki Kaczawy, pochodzące ze zlewni Nysy Szalonej oraz pozostałej części zlewni Kaczawy leżącej powyżej przekroju ujęcia "Przybków" (Smokowice). Dla uzyskania wymaganego przepływu na Kaczawie został wybudowany na Nysie Szalonej zbiornik retencyjny "Słup" o pojemności 25 mln m³. Ujmowane wody powierzchniowe w przekroju ujścia "Przybków" zostały zaliczone do III klasy czystości, a część zasobów wodnych ze zlewni Nysy Szalonej odpowiada klasie II i III.

Woda powierzchniowa rzeki Kaczawy, po wstępnym uzdatnieniu w procesie sztucznej infiltracji, jest następnie uzdatniana w Zakładzie Uzdatniania Wody w Przybkwie.

Dyspozycyjne zasoby wód powierzchniowych dla Legnicy sięgają kilkuset tysięcy m³/d, a więc wielokrotnie przekraczają zdolność produkcyjną Zakładu Produkcji Wody, wynoszącą 100 tys. m³/d, (a po ewentualnej rozbudowie - 200 tys. m³/d); dobowa produkcja wody wynosi 25-30 tys. m³.

W opracowaniu "Program ekorozwoju miasta Legnicy" stwierdza się, iż wobec nadmiaru zasobów wód powierzchniowych Kaczawy, nie jest celowe poszukiwanie dodatkowych (alternatywnych) źródeł zaopatrzenia miasta w wodę.

Ujęcie wody powierzchniowej w Przybkwie zaopatruje w wodę pitną Legnicę oraz szereg okolicznych gmin: Miłkowice, Lubin, Chojnów, Ruja, Legnickie Pole, Krotoszyce, Kunice i Wądroże Wielkie.

Dla ujęcia wody powierzchniowej ustanowiono decyzją wojewody legnickiego OS.III.8623/1/91 strefę ochrony bezpośredniej, obejmującą teren ujęcia wody oraz Zakład Produkcji Wody w Przybkwie, a także strefy ochrony pośredniej, obejmujące południowo-zachodni fragment miasta.

Sieć wodociągowa

Legnica posiada rozbudowaną sieć pierścieniową wodociągów z układem zamkniętym głównych magistrali; cechuje się ona znaczną przepustowością, umożliwiającą zasilanie całego miasta przy zachowaniu właściwych ciśnień i pełnym zapotrzebowaniu na wodę.

Ze starego zakładu uzdatniania wody (pompownia 1°) wychodzą dwa podstawowe rurociągi:

- rurociąg $\varnothing$ 500 mm w kierunku zbiornika przy ul. Złotoryjskiej,
- rurociąg grawitacyjny $\varnothing$ 800 mm do pompowni przy ul. Stromej (rurociąg wyłączony z ruchu ze względu na kolizyjny przebieg w stosunku do wału przeciwpowodziowego - awaria rurociągu stwarza groźbę rozmycia wału).

Z pompowni 2° (Zakład Uzdatniania Wody w Przybkwie) wyprowadzone są dwa rurociągi $\varnothing$ 1000 mm w kierunku zbiornika wyrównawczego przy ul. Złotoryjskiej (jeden z nich prowadzi wodę do Chróstrnika); rurociąg ten posiada odgałęzienie $\varnothing$ 800 mm do zasilania zbiornika przy ul. Złotoryjskiej (całkowita pojemność użytkowa zbiorników wynosi 12000 m³, co stanowi 30-40% dobowego zapotrzebowania wody w mieście), drugi rurociąg $\varnothing$ 1000 mm przechodzi w rurociąg $\varnothing$ 800 mm, prowadząc do węzła wodociągowego przy dawnej pompowni Stroma.

Z kolei ze zbiornika przy ul. Złotoryjskiej prowadzą trzy główne rurociągi zasilające miasto:

- rurociągi $\varnothing$ 650 mm i $\varnothing$ 400 mm, przechodzące w rurociąg $\varnothing$ 500 mm (ul. Wrocławska),
- rurociąg $\varnothing$ 400 mm w kierunku przepompowni Stroma.

Do tego rurociągu włącza się rurociąg $\varnothing$ 800 mm w węźle przy przepompowni Stroma i dalej przechodzi w rurociąg $\varnothing$ 500 mm, prowadzący południowym obrzeżem osiedli mieszkaniowych na Piekarach.

Rurociągi spięte są w rejonie Alei Rzeczypospolitej wodociągiem $\varnothing$ 500 mm, stanowiąc główny układ magistralnych sieci wodociągowych zasilających miasto.

Komunalna sieć wodociągowa obsługuje 98% mieszkańców Legnicy. Sieci wodociągowej pozbawione są: Przybków i Stare Piekary, a także częściowo Osiedle Sienkiewicza oraz fragmenty rejonu ul. Jaworzyńskiej i ul. Poznańskiej. Ponad 60% ogólnej długości sieci wodociągowej pochodzi z lat 1898 - 1945. Najstarsze fragmenty sieci miejskiej oraz wodociągi położone w obrębie dawnych terenów wojskowych wymagają wymiany ze względu na zły stan techniczny.

Politykę Władz Miasta w zakresie zaopatrzenia w wodę określa sporządzony w 1996 roku "Program

zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków”, w którym zdefiniowano szczegółowe kierunki modernizacji i rozbudowy sieci wodociągowych, dostosowane do polityki przestrzennej ustalonej w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy.

1.5.3.2. System odprowadzania i oczyszczania ścieków

Systemy kanalizacji; oczyszczalnie ścieków

Legnica posiada mieszany system kanalizacji:

w środkowej i zachodniej części miasta występuje system kanalizacji ogólnospławnej, pochodzący z lat 1870 - 1930, sprowadzający ścieki z lewobrzeżnej części miasta kolektorami do pompowni ścieków przy ulicy Masarskiej;

większość wschodniej części miasta posiada układ kanalizacji rozdzielczej z pełnym rozdziałem kanalizacji sanitarnej i deszczowej;

w obrębie miasta istnieją 42 kolektory zbiorcze ścieków deszczowych z niezależnymi wylotami do cieków; większość kolektorów deszczowych zlokalizowana jest we wschodniej części miasta.

Do miejskiego systemu kanalizacji podłączone jest około 80% zabudowy mieszkaniowej. Ścieki bytowo-gospodarcze i przemysłowe odprowadzane są systemem kanalizacji do miejskiej oczyszczalni ścieków przy ul. Spokojnej oraz do pompowni ścieków przy ul. Masarskiej, skąd część z nich jest pompowana na pola irygacyjne w Dobrzejowie. Własne oczyszczalnie ścieków posiadają Centralna Ciepłownia oraz Huta Miedzi "Legnica", prowadząca niezależną gospodarkę ściekową, związaną z zakładową oczyszczalnią ścieków (mechaniczno-biologiczną).

Legnica obsługiwana jest, jak już wspomniano, przez dwie oczyszczalnie ścieków:

miejską oczyszczalnię ścieków przy ul. Spokojnej (oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna o docelowej przepustowości 50 tys. m³),

pola irygacyjne w Dobrzejowie, na które tłoczone są ścieki surowe z przepompowni ścieków przy ul. Masarskiej; stan techniczny przepompowni i rurociągu tłocznego jest niezadawalający.

Program rozwoju systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków

Polityka Władz Miasta w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków jest prowadzona zgodnie z "Programem zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków". Dokument ten określa (oddzielnie dla kanalizacji sanitarnej i deszczowej) kierunki rozwoju i zasady funkcjonowania systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków, w tym zakres rozbudowy kanalizacji sanitarnej na terenach nie skanalizowanych oraz w obrębie terenów rozwojowych miasta. Program zawiera między innymi: ocenę możliwości i kolejności rozdziału kanalizacji ogólnospławnej na sanitarną i deszczową oraz propozycję budowy nowych kolektorów kanalizacji sanitarnej, jej etapowanie i szacunkowe określenie kosztów inwestycji.

Program modernizacji i rozwoju systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków przewiduje:

funkcjonowanie w mieście systemu kanalizacji rozdzielczej;

modernizację i przebudowę systemu kanalizacji ogólnospławnej w środkowej i zachodniej części miasta na system kanalizacji rozdzielczej;

objęcie systemem odprowadzania i oczyszczania ścieków wszystkich terenów zainwestowanych oraz odprowadzanie do kanalizacji miejskiej ścieków z gmin ościennych (Kunice, Krotoszyce, Legnickie Pole, Miłkowice i Ruja);

odprowadzania wszystkich ścieków do miejskiej oczyszczalni przy ul. Spokojnej (Centralna Oczyszczalnia Ścieków), modernizację części biologicznej oczyszczalni oraz docelowo - likwidację pompowni przy ul. Masarskiej i zaniechanie tłoczenia ścieków na pola irygacyjne w Dobrzejowie;

odprowadzanie większości wód deszczowych siecią kanalizacji deszczowej do cieków wraz z realizacją centralnego przelewu burzowego dla zabezpieczenia oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej przed zatopieniem wodami deszczowymi;

budowę kanalizacji rozdzielczej w pozbawionych kanalizacji częściach miasta (Piątница, Piekary Wielkie, Stare Piekary, Bielany, Osiedle Sienkiewicza, Stary Przybków oraz w rejonie ulic: Jaworzyńska, Nowodworska, Okrężna i Pszeniczna) - w pierwszej kolejności na terenach, które nie posiadają sieci wodociągowej (Stare Piekary, Przybków, rejon ul. Jaworzyńskiej);

uporządkowanie gospodarki ściekowej w strefie ochrony ujęcia wody powierzchniowej rzeki Kaczawy i w strefie ochronnej Huty Miedzi "Legnica" (budowa systemu rowów opaskowych i zbiorników wód opadowych).

1.5.4. Infrastruktura techniczna. System energetyczny

1.5.4.1. Zaopatrzenie w energię elektryczną

Legnica jest zasilana w energię elektryczną z sieci EnergiaPro Grupa Tauron S.A. poprzez pięć stacji elektroenergetycznych 110/20 kV (główne punkty zasilania):

stacja LGP "Północna", ul. Wałbrzyska, wyposażona w dwa transformatory o mocy 16MVA i 25MVA (moc zainstalowana w transformatorach - 50 MW);

stacja LGG "Górka", ul. Nikłowa, wyposażona w dwa transformatory o mocy 16MVA i 25MVA (moc zainstalowana w transformatorach - 41 MW);

stacja LGZ "Zosinek", wyposażona w dwa transformatory o mocy po 25MVA każdy;

stacja PAW "Pawłowice", wyposażona w dwa transformatory o mocy 15MVA i 25MVA,

stacja LSSE/Przybków, wyposażona w dwa transformatory o mocy po 25 MVA każdy.

Istniejące stacje 110/20 kV mogą być wykorzystane do celów dystrybucji energii elektrycznej po ich rozbudowie i rozbudowie sieci dystrybucyjnej energii na terenie miasta.

Huta Miedzi "Legnica" jest zasilana odrębnymi liniami wysokiego napięcia 110 kV ze stacji "Pawłowice". Pozostali odbiorcy zasilani są poprzez rozdzielczą sieć średniego napięcia 20 kV, kablową w terenach zainwestowania miejskiego, napowietrzną - na peryferiach miasta. Sieć rozdzielcza średniego napięcia pracuje w układzie pierścieniowym, co zapewnia zwiększoną pewność zasilania odbiorców w przypadkach awaryjnych.

Przewiduje się budowę kolejnych głównych punktów zasilania w energię elektryczną:

stacja 110/20 kV Piekary,

stacja 110/6 kV dla zasilania Zakładów Mechanicznych "Legmet",

stacja 110 kV/SN przy Centralnej Ciepłowni (elektrociepłownia);

Istnieje ponadto możliwość budowy GPZ Południe w rejonie Przybkowa dla zasilania terenów rozwojowych w rejonie Osiedla Sienkiewicza.

W związku z planowaną budową nowych stacji elektroenergetycznych konieczna będzie realizacja linii wysokiego napięcia łączących stacje z istniejącymi liniami 110 kV.

Plan inwestycji i modernizacji na lata 2000 – 2002 przewiduje, prócz modernizacji linii niskiego napięcia, rozbudowę sieci rozdzielczej średniego napięcia wraz ze stacjami transformatorowymi w rejonie: Osiedla Piekary (ul. Sudecka, osiedle "Wierzbak"), Osiedla Sienkiewicza, ul. Jaworzyńskiej (Trójbaza), Okrzei, Grunwaldzkiej i Wrocławskiej oraz w Piekarach Wielkich (ul. Bociania),

W zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną EnergiaPro Grupa Tauron S.A. Oddział w Legnicy dysponuje "Planem rozwoju sieci elektroenergetycznych miasta do roku 2011".

1.5.4.2. Zaopatrzenie w gaz

Legnica jest zasilana w gaz ziemny z gazociągów:

- przesyłowych wysokiego ciśnienia: gazociąg o średnicy nominalnej DN 200 i ciśnieniu nominalnym PN 6,3 MPa relacji Kotowice – Legnica oraz gazociągi o średnicy nominalnej DN 150 i ciśnieniu nominalnym PN 6,3 MPa - odgałęzienie Legnica Wielka Woda oraz odgałęzienie Legnica Bartoszków 1, będące w eksploatacji OGP GAZ – SYSTEM S.A. Oddział we Wrocławiu;
- podwyższonego średniego ciśnienia o średnicy nominalnej DN 300 oraz ciśnieniu nominalnym PN 1,6 MPa relacji Biernatki – Chościszowice z odgałęzieniami do Huty Miedzi Legnica (DN 250, PN 1,6 MPa) i do SRP LSSE (DN 100, PN 1,6 MPa), eksploatowanych przez Dolnośląskiego Operatora Systemu Dystrybucyjnego Sp. z o.o. we Wrocławiu,

poprzez

- stacje redukcyjno-pomiarowe I^o: Legnica Bartoszków, Wielka Woda, Legmet, LSSE, Huta Miedzi,
- oraz trzynaście stacji II°.

Stacje redukcyjno-pomiarowe I^o posiadają rezerwy przepustowości umożliwiające zaspokojenie obecnego i prognozowanego zapotrzebowania na gaz, obejmującego także ogrzewanie budynków oraz wykorzystywanie gazu do celów technologicznych. Konieczne jest rozszerzenie układu stacji redukcyjno-pomiarowych II° oraz modernizacja i rozbudowa rozdzielczej sieci gazowej średniego i niskiego ciśnienia.

Dla gazociągów wysokiego i podwyższonego średniego ciśnienia oraz stacji redukcyjno – pomiarowych I^o obowiązują strefy ochronne (kontrolowane) o szerokości określonej w przepisach odrębnych, zróżnicowanej w zależności od okresu budowy lub modernizacji gazociągu, jego parametrów oraz sposobu (elementów) zagospodarowania lub przeznaczenia sąsiednich terenów.

Kierunki rozbudowy sieci gazowniczej określa opracowanie "Koncepcja programowa gazyfikacji Legnicy do 2010 roku".

1.5.4.3. Zaopatrzenie w ciepło

System ciepłowniczy Legnicy tworzą:

- źródła ciepła, sieci i węzły ciepłownicze należące do Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w Legnicy SA: Ciepłownia Centralna, Ciepłownia Rejonowa Górka, sieć magistralna i rozdzielcza wraz z węzłami ciepłowniczymi i komorami zasilana przez ciepłownie,
- lokalne kotłownie (zakładowe, komunalne, spółdzielni mieszkaniowych) oraz kotłownie i źródła indywidualne, sieci ciepłownicze głównie niskich parametrów i węzły.

W wyniku prowadzonego w mieście programu likwidacji niskiej emisji zlikwidowano 14 kotłowni lokalnych, administrowanych przez WPEC oraz wszystkie kotłownie węglowe administrowane przez Zakład Gospodarki Mieszkaniowej, a także inne kotłownie lokalne i indywidualne poprzez włączenie do centralnej sieci ciepłowniczej oraz przejście z paliwa węglowego na ekologiczne.

Źródła ciepła i sieć ciepłownicza

Ciepłownia Centralna Pątnów. Podstawowym źródłem ciepła dla centralnego systemu ciepłowniczego jest Ciepłownia Centralna, uruchomiona w sezonie grzewczym 1987/88. Ciepłownia dysponuje mocą cieplną zainstalowaną 189,5 MWt, w tym mocą dyspozycyjną w wysokości 162,7 MWt. Ciepłownia wytwarza ciepło dla potrzeb grzewczych c.o., c.w.u. oraz wentylacji. Wyposażona jest w 3 kotły wodne wysokoparametrowe WRp 46 oraz 2 kotły parowe OR 32. Ciepłownia pracuje podczas sezonu grzewczego oraz na początku sezonu letniego.

Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej przewiduje modernizację i rozwój Centralnej Ciepłowni dla "osiągnięcia wysokiej niezawodności dostaw i ograniczenia szkodliwego oddziaływania na środowisko" - budowę instalacji odpylania i oczyszczania spalin na kotłach K2 i K3, modernizację systemów pomiarów i sterowania pracą ciepłowni oraz modernizację systemu pompowego.

Ciepłownia Górka. Ciepłownia Górka zbudowana została w latach 1972 - 1973 jako tymczasowy obiekt służący pokryciu potrzeb ciepłych osiedla Kopernik I. Rozwój budownictwa mieszkaniowego w tym rejonie miasta spowodował rozbudowę kotłowni (zainstalowanie 6 kotłów wodnych typu WR 10 o łącznej mocy około 70

MW). Obecnie kotły te znajdują się w złym stanie technicznym. Ciepłownia przewidziana jest do kompleksowej modernizacji, polegającej na odtworzeniu mocy cieplnej, obejmującej w pierwszym etapie około 20 MW i zmianie opału z węgla na gaz. Funkcjonowanie ciepłowni jest niezbędne dla możliwości zasilania w ciepło południowo-wschodniego rejonu miasta. Zaletą ciepłowni jest jej centralne położenie pomiędzy osiedlami Piekary i Kopernika, co umożliwia przekazywanie ewentualnych nadwyżek ciepła wyprodukowanego w ciepłowni "Górka" odbiorcom z tychże osiedli; pozwoli to na odciążenie zachodniej magistrali ciepłowniczej, co z kolei będzie miało korzystny wpływ na zaopatrzenie w ciepło zachodniej części miasta.

Ciepłownia Szpital Wojewódzki. W ciepłowni zainstalowane są 2 kotły węglowe OR 5 i dwa kotły parowe gazowo-olejowe. Produkcja ciepła pokrywa potrzeby cieplne szpitala w zakresie pary (w ciepłą wodę szpital zaopatrywany jest z Ciepłowni Centralnej). Energia cieplna jest wyprowadzona z Centralnej Ciepłowni siecią cieplną 2 x DN 700, rozgałęziającą się na dwie magistrale: "wschodnią" DN 600 (DN 500), łączącą się z siecią rozdzielczą w rejonie ul. Niklowej oraz "zachodnią" DN 500, doprowadzoną do ul. Czarnej w rejonie byłej kotłowni "Czarna".

Magistrale ciepłe tworzą układ promieniowo-pierścieniowy - spina je magistrala biegnąca od ul. Czarnej do ul. Niklowej. Magistrala "wschodnia" zasilą w ciepło wschodni fragment miasta: osiedla mieszkaniowe na Piekarach oraz częściowo osiedla Kopernika I i II. Magistrala "zachodnia" zaopatruje w ciepło środkowy i zachodni fragment Legnicy - rejon śródmieścia, Tarninów oraz osiedla Asnyka, Drzymały i Słoneczna, a także częściowo osiedla Kopernika I i II.

Zasięg systemu ciepłowniczego; program rozwoju sieci ciepłowniczej.

Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej wyróżnia cztery rejonów ciepłownicze (wg źródła zasilania):

- rejon 1 - wschodnia część miasta (Piekary);
- rejon 2 - centralna część miasta (rejon ul. Niklowa - Aleja Orła Białego, lotnisko, LSSE);
- rejon 3 - Centrum, Tarninów, Kwadrat, Zosinek, Asnyka, Drzymały;
- rejon 4 - północna część miasta.

W opracowaniu "Konceptcja ucieplnienia południowo-wschodniej części miasta Legnicy w rejonie ulic Niklowej, Bielańskiej i Alei Rzeczypospolitej z koncepcją połączenia układu ciepłowniczego w pierścień siecią w rejonie ul. Grabskiego i Chojnowskiej" (Biuro Consultingowo - Projektowe "ECOTECH", Legnica, 1997) określono kierunki rozwoju układu ciepłowniczego w celu dostarczenia ciepła do południowo-wschodniej części miasta oraz odciążenia istniejących kierunków zasilania śródmieścia, w tym Kwadratu i Tarninowa.

W "Programie rozwoju systemu ciepłowniczego" zakłada się kształtowanie systemu w oparciu o Ciepłownię Centralną Pątnów (jako źródło podstawowe) oraz Ciepłownię Rejonową Górka; oba źródła ciepła wymagają modernizacji i zainstalowania urządzeń służących zmniejszeniu szkodliwego oddziaływania na środowisko (w tym - budowa składowiska popiołów i żużla oraz zagospodarowanie strefy ochronnej Ciepłowni Centralnej); ponadto przewiduje się:

- objęcie centralnym systemem ciepłowniczym tych części miasta, które położone są w zasięgu efektywnego i ekonomicznego działania systemu;
- podłączenie odbiorców ciepła do miejskiej sieci ciepłowniczej tam, gdzie jest to technicznie uzasadnione lub budowę kotłowni ekologicznych w rejonach, gdzie niemożliwe jest podłączenie do miejskiej sieci ciepłowniczej,
- likwidację lokalnych kotłowni na opał stały lub zmianę nośnika energii, z wykorzystaniem ich obiektów na węzły cieplne;
- likwidację palenisk domowych w ramach programu likwidacji niskiej emisji,
- rozbudowę sieci ciepłowniczych w środkowej i zachodniej części miasta, w II etapie także - w północnej części jednostki "Centrum" oraz objęcie siecią ciepłowniczą obszaru położonego na południe od projektowanej ulicy zbiorczej południowej,
- zasilanie w ciepło Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej z lokalnych źródeł opartych na paliwach ekologicznych.

Polityka energetyczna Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej zmierza w kierunku:

- modernizacji układu przez wprowadzenie automatyzacji (węzły ciepłownicze) i oprzyrządowania, stosowania nowych technologii wykonawstwa (rury preizolowane),
- zwiększenia pewności zasilania układu ciepłowniczego (drugostronne zasilanie),
- ochrony środowiska (budowa w CC "Pątnów" instalacji do odsiarczania spalin i absorpcji NO),
- wykorzystania do celów grzewczych różnych nośników energii: gazu, paliw olejowych, energii elektrycznej lub sieci ciepłowniczej w zależności od preferencji odbiorcy i warunków przyłączenia.

1.6. Uwarunkowania wynikające z dotychczasowej polityki przestrzennej Gminy

Instrumentarium polityki przestrzennej Władz Miasta tworzy, prócz dokumentów planistycznych (obejmujących przede wszystkim miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego), szereg dokumentów o charakterze strategii, wizji, koncepcji i programów, określających zasady i kierunki rozwoju miasta. Za najbardziej istotne, wpływające bezpośrednio lub pośrednio na prowadzoną politykę przestrzenną, uznać należy następujące dokumenty: "Strategię Miasta Legnicy", "Hierarchię celów i potrzeb miasta Legnicy" oraz "Model przebiegu działań warunkujących osiągnięcie celów, a wynikających z programów taktycznych", a także programy działania Zarządu Miasta oraz programy i koncepcje w zakresie mieszkalnictwa, infrastruktury komunalnej (technicznej) i infrastruktury społecznej.

1.6.1. Strategia i programy rozwoju miasta

Strategia rozwoju miasta

"Strategia rozwoju miasta Legnicy" (wariant ekspansywny) została zaaprobowana przez Radę Miejską

Uchwałą Nr XLIII/320/93 z 22 marca 1993 roku. Strategia rozwoju stanowiła między innymi podstawę do opracowania projektu miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy.

Strategia ekspansywna kreuje Legnicę jako "regionalne centrum przemysłowe, silnie skorelowane z sąsiednimi miejscowościami". Konstrukcja strategii polega na "przewadze działań dynamizujących i napędzających rozwój, przy rygorystycznie zdefiniowanych zabezpieczeniach sfery społecznej i ekologicznej". Aktywizacja dotyczy rozwoju bazy produkcyjnej oraz tworzenia infrastruktury gospodarczej.

W związku z tym, w strategii zdecydowany priorytet ma sfera gospodarcza, a zwłaszcza produkcja przemysłowa i zbyt wyrobów, które uznano za elementy "stanowiące siłę motoryczną rozwoju miasta i regionu". Do najważniejszych zadań w sferze produkcji zaliczono: przyspieszenie eksploatacji złóż miedzi i modernizację produkcji (utworzenie strefy aktywności gospodarczej wokół lotniska), wzmocnienie przedsiębiorstw o dobrej kondycji ekonomicznej i likwidację zakładów nierentownych, wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw wytwórczości i usług.

Założono, że efektem realizacji strategii będzie "wzrost atrakcyjności miasta, sprzyjający napływowi kapitału i ludności, wzmocnienie roli Legnicy jako regionalnego ośrodka przemysłowego oraz intensywniejsze wykorzystanie możliwości tkwiących w zasobach ludzkich i zainwestowaniu dla znaczącego włączenia się Legnicy w życie gospodarcze kraju".

Według "Modelu przebiegu działań warunkujących osiągnięcie celów zaplanowanych, a wynikających z planów taktycznych" przyszłość Legnicy może być realizowana w układzie alternatywnych scenariuszy w ramach strategii ekspansywnego rozwoju miasta:

- optymalizacji rozwoju gospodarczego miasta,
- społecznych preferencji rozwoju Legnicy wobec gospodarczych i ekologicznych szans.

Do grupy zadań strategicznych, uruchamiających efekt domina w procesie rozwoju lokalnego w Legnicy zaliczono:

- przygotowanie terenów dla funkcji gospodarczych (strefa ekonomiczna),
- zagospodarowanie wolnych terenów i obiektów na cele produkcyjne, handlowe i usługowe,
- opracowanie i wdrożenie kompleksowego programu promocji gminy,
- renowacja śródmiejskiego zespołu urbanistycznego i jego komercyjne, odpowiadające europejskim standardom zagospodarowanie,
- rozwój sieci placówek szkolnictwa wyższego, odpowiadających potrzebom regionalnego i lokalnego rynku pracy.

Wizja miasta

"Wizja miasta Legnicy 2000 PLUS" zawiera następujące sformułowania pożądanego, perspektywicznego stanu miasta i jego pozycji w regionie i kraju:

- Legnica będzie atrakcyjnym w swej różnorodności rynkiem pracy, oferującym nowe formy zatrudnienia powstałe dzięki rozwojowi sektora usług, wspieraniu małej i średniej przedsiębiorczości w produkcji przemysłowej oraz handlu. Pozytywnym zmianom na rynku pracy będzie sprzyać rozwój szkolnictwa wyższego.
- Materialne warunki bytu społeczności lokalnej ulegną zdecydowanej poprawie dzięki stworzeniu nowych miejsc pracy, a tym samym likwidacji bezrobocia.
- Standard warunków zamieszkiwania i obsługi ludności Legnicy nie ulegnie wprawdzie zdecydowanej poprawie, lecz dzięki wzmocnieniu polifunkcyjnego charakteru lokalnej gospodarki stworzone zostaną stabilne podstawy ekonomiczne, by poprawa ta następowała systematycznie w szybszym tempie i w szerszym zakresie.
- Legnica będzie obszarem wzmoczonego wspierania małej i średniej przedsiębiorczości. Z jednej strony, będzie to podaż na atrakcyjnych warunkach nieruchomości wyposażonych w infrastrukturę, z drugiej zaś - rozszerzy się zakres regionalnych instytucji otoczenia biznesu. Miasto będzie miejscem napływu inwestycji, w tym głównie na obszar SSE, emanujący impulsy rozwojowe także wobec pozostałych rejonów miasta oraz jego otoczenia.
- Legnica jako miasto centralne powstałego wokół niego, w procesie oddziaływania sił dośrodkowych i odśrodkowych oraz wielopłaszczyznowej integracji, regionalnego układu osadniczego utożsamiać się będzie silnie z ciężącym doń obszarem oraz emitować impulsy jego rozwoju. Przesądzać to będzie o projektowanej lokalizacji w Legnicy siedziby "nowego" regionu.
- Polaryzacyjne oddziaływanie miasta na otoczenie, wynikające ze zróżnicowanego, a przy tym znacznego potencjału społeczno-gospodarczego, wspierać będzie rozwinięta sieć powiązań komunikacyjnych oraz nowoczesny system telekomunikacji.
- Spójność wewnętrzną miasta zapewni różnorodność instytucji i urzędów infrastruktury społecznej i technicznej. W powiązaniach zewnętrznych Legnicy istotną rolę pełnić będą natomiast kontakty nie tylko z okolicznymi miastami, lecz także z ośrodkami zagranicznymi (m.in. poprzez powiązanie z ogólnokrajowym systemem autostrad). Kontakty te poszerzą miejscowy rynek zaopatrzenia i zbytu na lokalną produkcję i usługi oraz wywołają rozwój turystycznej i "tranzytowej" funkcji miasta. Odpowiadać temu będą istotne zmiany w zagospodarowaniu przestrzeni miejskiej polegające na rozbudowie sieci obiektów turystycznych i towarzyszących, co wpłynie także pośrednio na stworzenie dodatkowych miejsc pracy w sektorze usług.
- Wprawdzie w strukturze zabudowy mieszkaniowej nadal dominować będą stare obiekty mieszkalne, lecz powstaną także nowe zespoły mieszkaniowe (w tym zabudowy jednorodzinnej) o standardzie dostosowanym do zróżnicowanego poziomu zamożności społeczności lokalnej. Przeprowadzona renowacja i modernizacja istniejącej zabudowy, głównie w obszarze śródmiejskim (zgodna z wymogami współczesnego marketingowego podejścia do rozwoju miasta) sprzyjać będzie wzrostowi jego atrakcyjności, ładu i estetyki, stworzeniu ośrodka integracji ogólnomiejskiej oraz "salonu miasta" o znacznym i różnorodnym zasięgu oddziaływania.

Cele rozwoju miasta

W opracowaniu "Hierarchia potrzeb i celów miasta Legnicy" sformułowano sześć głównych celów rozwoju miasta:

- modernizacja układu komunikacyjnego,
- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej i odpadami komunalnymi oraz sieci inżynierii miejskiej,
- podnoszenie poziomu wykształcenia i zdrowotności społeczeństwa,
- modernizacja zieleni miejskiej,
- uatrakcyjnienie centrum miasta,
- zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych oraz pozyskanie i uzbrojenie terenów przeznaczonych do zainwestowania.

Cel "Modernizacja układu komunikacyjnego Legnicy" obejmuje następujące programy:

- program budowy i modernizacji podstawowego układu dróg i ulic: budowa obwodnicy zachodniej, budowa drogi zbiorczej południowej, modernizacja ul. Chojnowskiej i Wrocławskiej;
- program modernizacji ulic miejskich: modernizacja ul. Kartuskiej z remontem mostu na Kaczawie, ul. Skarbka ze skrzyżowaniem z ul. Muzealną, droga do lotniska, połączenie ul. Lotniczej z ul. Żołnierską, ul. Bydgoska, Asnyka-Lubuska, Kilińskiego, zakończenie ul. Struga, budowa ul. Klonowej, pasaż pieszy ul. Wrocławska - Złotoryjska, pętla MPK - Osiedle Piekary;
- program budowy dróg osiedlowych: Osiedle Sienkiewicza, Piekary C-5, Kasztanowa;
- program modernizacji dróg gruntowych: Osiedle Wrocławskie, Piekary Kolonia, Stare Piekary, Piątnica (modernizacja ul. Szczytnickiej);
- inne działania: rozbudowa sygnalizacji świetlanych, modernizacja i budowa ścieżek rowerowych, systemy energooszczędnego oświetlenia ulicznego, modernizacja taboru samochodowego MPK.

Cel "Poprawa stanu infrastruktury komunalnej (uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej i odpadami komunalnymi oraz sieci inżynierii miejskiej)" zawiera następujące programy:

- program modernizacji i rozbudowy systemu kanalizacyjnego miasta - modernizacja miejskiej oczyszczalni ścieków (budowa zlewni fekalii), budowa rurociągu tłoczego do Dobrzejowa oraz kolektora K-5-8; modernizacja i rozbudowa sieci kanalizacyjnej (budowa sieci rozdzielczej w centrum, budowa kanalizacji deszczowej oraz modernizacja kanału sanitarnego w ul. Chojnowskiej, budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej w rejonie ul. Wały Królowej Jadwigi - ul. Działkowa);
- program poprawy zaopatrzenia w wodę - budowa sieci wodociągowej (Osiedle Sienkiewicza, ul. Nowodworska - Jaworzyńska, ul. Chojnowska);
- modernizacja i rozbudowa systemu energetycznego - programy elektryfikacji w zakresie systemów grzewczych, gazyfikacji, ucieplnienia miasta;
- rozbudowa i budowa sieci infrastruktury technicznej: Centrum (kanalizacja rozdzielcza), rejon ul. Chojnowskiej (kanalizacja deszczowa, modernizacja kanału sanitarnego, sieć wodociągowa), rejon ul. Wały Królowej Jadwigi - Działkowa (sieć kanalizacyjna), rejon ul. Nowodworskiej i Jaworzyńskiej (sieć wodociągowa), Bielany I (kanalizacja sanitarna), Osiedle Sienkiewicza (kanalizacja sanitarna i deszczowa, sieć wodociągowa i gazowa, linie niskiego i średniego napięcia, stacje transformatorowe), strefa aktywności gospodarczej i lotnisko (uzbrojenie), Osiedle Wrocławskie (kanalizacja sanitarna i deszczowa, sieć wodociągowa i gazowa), Osiedle Rzemieślnik (kanalizacja sanitarna, sieć wodociągowa), Piątnica (kanalizacja sanitarna, sieć gazowa), Piekary Stare (sieć gazowa);
- budowa systemu zagospodarowania i utylizacji odpadów komunalnych (rozbudowa i modernizacja składowiska odpadów komunalnych, program segregacji i utylizacji odpadów);
- inne: rozwój telekomunikacji, budowa cmentarza komunalnego.

Cel "Podnoszenie poziomu wykształcenia i zdrowotności społeczeństwa" zakłada:

- zapewnienie warunków do zaspokojenia podstawowych potrzeb w zakresie oświaty, realizację programu restrukturyzacji szkolnictwa wyższego i zawodowego oraz rozwoju placówek kultury i odnowy zabytków;
- zapewnienie warunków do zaspokojenia podstawowych potrzeb w zakresie ochrony zdrowia.

Cel "Modernizacja zieleni miejskiej" obejmuje następujące działania:

- zakładanie zieleni osiedlowej i izolacyjnej, rekultywację terenów zdegradowanych, zmianę sposobu użytkowania ogrodów działkowych w centrum, skomunikowanie terenów zielonych ze ścieżkami rowerowymi, likwidację zanieczyszczeń na terenach po JAR, zmniejszenie zapylenia powietrza, ograniczenie emisji z zakładów w centrum, modernizację kotłowni komunalnych;
- zwiększenie dostępności do urządzeń rekreacyjno-sportowych;
- ochronę zasobów i wartości przyrodniczych - programy: ochrony i kształtowania środowiska naturalnego i miejskiego, zagospodarowania strefy wokół Huty Miedzi, przywrócenia czystości wód powierzchniowych, modernizacji urządzeń przeciwpowodziowych.

Cel "Uatrakcyjnienie centrum miasta" dotyczy działań rewitalizacyjnych i inwestycyjnych polegających na:

- przebudowie struktur funkcjonalno-własnościowych, przebudowie nawierzchni Rynku, modernizacji ulicy Najświętszej Marii Panny, modernizacji sieci handlowej w centrum oraz odtworzenie historycznego układu komunikacyjnego.

Cel "Zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych" zawiera:

- program budownictwa mieszkaniowego (realizacja budownictwa na osiedlu Piekary, budowa plomb - Kartuzy i Tarninów, tereny koncentracji budownictwa jednorodzinnego);
- program gospodarki komunalnymi zasobami mieszkaniowymi, remonty i modernizacja starych zasobów, rehabilitacja XIX w. dzielnic, prywatyzacja komunalnych zasobów mieszkaniowych;
- program pozyskania mieszkań komunalnych i socjalnych (budowa mieszkań komunalnych, pozyskiwanie mieszkań socjalnych przez adaptację koszarowców).

Cel "Pozyskanie i uzbrojenie terenów przeznaczonych do zainwestowania" obejmuje:

- program uzbrojenia terenów pod działalność gospodarczą (uzbrojenie terenu SSE i giełdy samochodowej,

przygotowanie pod zainwestowanie pozostałej części terenu lotniska, pozyskanie i uzbrojenie terenów północnej strefy przemysłowej);

- program wykupu terenów, przekwalifikowań i przekształceń gruntów;
- program promocji przedsiębiorczości lokalnej skierowanej do małych inwestorów;
- program przygotowania terenów pod działalność komercyjną (ośrodek usługowy "Kopernik", centrum handlowo-usługowe "Ulesie").

1.6.2. Plany zagospodarowania przestrzennego

Miasto prowadzi bardzo aktywną politykę przestrzenną w zakresie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W Legnicy istnieją dwie grupy terenów o odmiennej sytuacji formalno-prawnej z punktu widzenia zagospodarowania przestrzennego. Są to obszary, w których przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu określone są:

- przez plany zagospodarowania przestrzennego sporządzone na podstawie ustawy o planowaniu przestrzennym z 1984 roku (miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy, miejscowy plan szczegółowy zagospodarowania przestrzennego i rewitalizacji Centrum miasta Legnicy, miejscowy plan szczegółowy zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Spokojnej, miejscowy plan szczegółowy zagospodarowania przestrzennego wielofunkcyjnego ośrodka usługowego dzielnicy Piekary),
- przez zmiany ustaleń planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Legnicy oraz przez miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego sporządzone po 1 stycznia 1995 roku, w oparciu o ustawę o zagospodarowaniu przestrzennym z 7 lipca 1994 roku.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego uchwalone oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego sporządzane (wraz ze zmianami planów) w obrębie Legnicy w okresie od 1991 roku:

Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy

Miejscowy plan szczegółowy zagospodarowania przestrzennego i rewitalizacji Centrum miasta Legnicy

Miejscowy plan szczegółowy zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Spokojnej

Miejscowy plan szczegółowy zagospodarowania przestrzennego wielofunkcyjnego ośrodka usługowego dzielnicy Piekary

Zmiany ustaleń planów zagospodarowania przestrzennego Legnicy (spółdzielnie niemieszkańciowe i zespoły garaży):

ulica Nowodworska 11-15

ulica Jaworzyńska 99-113

ulica Głogowska 8

Zmiany ustaleń planów zagospodarowania przestrzennego Legnicy (stacje paliw płynnych):

ulica Nikłowa

ulica Wrocławska 145

rejon ulic Leszczyńska - Łokietka

Zmiany ustaleń planów zagospodarowania przestrzennego Legnicy (kościół):

rejon ulic Radosna - Cynkowa

rejon ulic Aleja Rzeczypospolitej - Wiązowa

teren przy ulicy Drzymały

Zmiany ustaleń planów zagospodarowania przestrzennego Legnicy (stacje paliw płynnych) - teren w rejonie ulic Jaworzyńska - Inwalidów

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego - Areszt Śledczy (teren przy ul. Poznańskiej)

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego - "Poligraf"

Zmiany ustaleń planu zagospodarowania przestrzennego Legnicy - teren byłego szpitala ginekologiczno-położniczego

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Muzealnej i Gwarnej

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Piłsudskiego - Koskowskiej

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Pawiej

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dzielnicy Kartuzy

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu byłej strefy ochronnej Huty Miedzi "Legnica"

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu przejętego od wojsk Federacji Rosyjskiej (były JAR 32)

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej - obszar Legnica

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego północnej zabudowanej części lotniska przy Alei Rzeczypospolitej

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Sudeckiej - Piekary B

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Ściegiennego

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dzielnicy Tarninów

Zmiany ustaleń miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy dla obszarów lokalizacji:

stacji redukcyjno-pomiarowej gazu PR-7 w rejonie ul. Modrzewiowej

stacji redukcyjno-pomiarowej gazu PR-10 w rejonie ulicy Topolowej

stacji redukcyjno-pomiarowej gazu PR-13 w rejonie ulicy Pawiej

stacji redukcyjno-pomiarowej gazu PR-14 w rejonie ulicy Iwaskiewiczza

stacji redukcyjno-pomiarowej gazu PR-15 w rejonie ulicy Sudeckiej

stacji redukcyjno-pomiarowej gazu PR-18 w rejonie al. Rzeczypospolitej

stacji redukcyjno-pomiarowej gazu PR-20 w rejonie ulicy Cmentarnej

stacji redukcyjno-pomiarowej gazu PR-21 w rejonie ulicy Struga

stacji redukcyjno-pomiarowej gazu PR-23 w rejonie ulicy Torowej

stacji redukcyjno-pomiarowej gazu PR-25 w rejonie ulicy Reja
stacji redukcyjno-pomiarowej gazu PR-26 w rejonie ulicy Fiołkowej
stacji redukcyjno-pomiarowej gazu PR-28 w rejonie ulicy Goździkowej
stacji redukcyjno-pomiarowej gazu PR-29 w rejonie ulicy Emilii Plater
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Jaworzyńskiej - zespół usługowy
mpzp obszaru położonego w północnej części miasta Legnicy u zbiegu ulic Bydgoskiej i Pątnowskiej oraz zakładu "Cynk-Mał"
Zmiana planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego obszaru położonego na osiedlu Piekary ulica Sikorskiego - Fieldorfa
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego przy ul. Witelona
Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Nikłowej
Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulic Nowodworskiej - Jaworzyńskiej
Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Poznańskiej 41
Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Kowalskiej
Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego przy ulicy Poznańskiej
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego przy ul. Nowodworskiej - strefa ekologiczna Kaczawy
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego przy ul. Koskowickiej
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla rejonu Alei Rzeczypospolitej
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru ograniczonego ulicami: Chojnowską, Pancerną, Lotniczą i Lindego
mpzp części kompleksu po JAR położonego pomiędzy ulicami: Chojnowską, Pancerną, Artyleryjską, Saperską i terenem Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej
Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Chojnowskiej 111
Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Gliwickiej
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru położonego na północ od Strefy Aktywności Gospodarczej
Zmiana planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego obszaru funkcjonalnego cmentarza komunalnego dla miasta Legnicy

Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy

Zasadnicze elementy polityki przestrzennej miasta zostały określone w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy, uchwalonym w 1994 roku.

Początek lat 90. stanowił dla Legnicy przełom w powojennym rozwoju miasta - w 1993 roku miasto uzyskało pełnię suwerenności i integralności przestrzennej. Pierwszym planem, w którym określono politykę przestrzenną w nowych uwarunkowaniach, był miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego, ustalający między innymi sposoby wykorzystania i zagospodarowania terenów powojaskowych, lokalizację specjalnej strefy ekonomicznej, zakres możliwego zainwestowania terenu lotniska oraz trasę autostrady A3. Plan ogólny stanowił także podstawę do określenia branżowych programów i strategii rozwoju poszczególnych elementów infrastruktury technicznej.

W planie dokonano delimitacji miasta na strefy i obszary o dominujących funkcjach oraz określono dla nich ustalenia, uwarunkowania i ograniczenia w zagospodarowaniu terenów, w podziale na 17 jednostek strukturalnych (pomijając jednostkę O - tereny komunikacji).

Wydzielono siedem stref funkcjonalnych:

- ekologiczną (system zieleni biologicznie czynnej),
- przemysłową i obsługi komunalnej miasta,
- centrum ogólnomiejskiego,
- mieszkańczo-usługową,
- rolno-osadniczą (tereny wsi włączonych do miasta),
- strefę ochronną Huty Miedzi "Legnica",
- strefę ochrony kulturowej (tereny objęte ochroną kulturową mieszczą się w obrębie różnych, wyżej wymienionych stref funkcjonalnych).

Strefa ekologiczna - obejmuje korytarz ekologiczny koryta rzeczne Kaczawy i Czarnej Wody, Lasek Złotoryjski, Park Miejski, kompleksy ogrodów działkowych, cmentarze, tereny leśne oraz tereny o przewadze zieleni niskiej; ustalono, iż:

- strefa ekologiczna podlega ochronie przed zainwestowaniem niezgodnym z jej charakterem i dominującą funkcją, szczególnej ochronie podlega zabytkowy Park Miejski,
- międzywala koryt Kaczawy i Czarnej Wody przeznaczona jest wyłącznie jako pas zieleni łąkowej,
- docelowo zaleca się zmianę ogrodów działkowych na zieleni parkową.

Strefa przemysłowo-składowa - dzieli się na następujące zespoły funkcjonalne, a te z kolei na strefy funkcjonalne przemysłu (nowe zakłady powinny być lokalizowane zgodnie ze swoją branżą we właściwym zespole funkcjonalnym):

północny zespół przemysłowy:

- strefa I - lokalizacji zakładów przemysłu spożywczego,
- strefa II - preferowana dla lokalizacji zakładów przemysłu budowlanego, materiałów i baz budowlanych,
- strefa III - obsługi komunalnej, przeznaczona dla lokalizacji zakładów typu komunalnego, małych zakładów branży metalowej, maszynowej i drobnego rzemiosła;

zespół przemysłowy Huty Miedzi - wraz z kompleksem JAR 32R (z przeznaczeniem na bazy transportowe);

południowy zespół przemysłowy:

- strefa magazynów, baz i składów oraz drobnego przemysłu nieuciążliwego i zakładów rzemiosła w rejonie ulic Nowodworskiej i Jaworzyńskiej,
- strefa ekonomiczna lotniska (obejmuje teren położony pomiędzy autostradą A4, ulicą Jaworzyńską, linią kolejową do Jaworzyny Śląskiej i lotniskiem)

- strefa aktywności gospodarczej, przeznaczona dla lokalizacji zakładów przemysłowych nieuciążliwych.

Strefa centrum ogólnomiejskiego - obejmuje obszar jednostki strukturalnej E, w granicach której należy stwarzać korzystne warunki do utrzymania i rozwoju wszelkich urządzeń centrotwórczych;

Strefa usługowo-mieszkaniowa - strefa lokalizacji usług ogólnomiejskich, dzielnicowych, osiedlowych i zabudowy mieszkaniowej z usługami podstawowymi i zielenią, obejmująca:

- strefę zabudowy intensywnej, wielorodzinnej wraz z usługami;
- strefę zabudowy ekstensywnej - zabudowa jednorodzinna z możliwą lokalizacją zabudowy wielorodzinnej do 3 kondygnacji oraz usług i urządzeń związanych z lokalną obsługą ludności.

1.7. Struktura funkcjonalno-przestrzenna. Uwarunkowania zmian w zagospodarowaniu przestrzennym

1.7.1. Struktura funkcjonalno - przestrzenna

1.7.1.1. Rozwój urbanistyczny miasta

Legnica stanowi przykład miasta harmonijnie rozwijającego się wokół historycznego centrum (Starego Miasta), położonego w sąsiedztwie ujścia Czarnej Wody do Kaczawy, u zbiegu równoleżnikowych i południkowych dróg handlowych. Rozwój Legnicy polegał na stopniowym anektowaniu na potrzeby miasta terenów obrzeżnych, w tym stanowiących dawne osady podmiejskie. W początkowym okresie zasadniczymi czynnikami określającymi kierunki rozwoju miasta były układ drogowy i sieć rzeczna, później - przebieg linii kolejowych, stanowiących istotne bariery przestrzenne, izolujące miasto od terenów obrzeżnych.

Zwiększona dynamika rozwoju Legnicy w XIX w. i początkach XX w. spowodowała rozrost tkanki miejskiej w kierunku południowym, przylegającym bezpośrednio do Starego Miasta (Tarninów) oraz w kierunku wschodnim (Kartuzy); na północ od terenów kolejowych lokalizowano działalności produkcyjne, korzystając z bezpośredniej dostępności do linii kolejowych oraz obiekty infrastruktury komunalnej (gazownia, stacja energetyczna, a także rzeźnia). Jednocześnie na obrzeżach miasta lokowano komponowane osiedla zabudowy mieszkaniowej, przede wszystkim jednorodzinnej, ale także wielorodzinnej (Bielany), nierzadko dość odległe od centrum miasta (osiedle w Przybkowie). Wówczas też podjęto szereg decyzji planistycznych, trwale oddziałujących na strukturę funkcjonalno-przestrzenną miasta (m. in. lokalizacja lotniska, rozbudowa cmentarza komunalnego i parku miejskiego).

W okresie powojennym rozwój przestrzenny miasta zostały zdeterminowany przez następujące zjawiska:

- lokalizację Huty Miedzi Legnica i utworzenie wokół niej strefy ochronnej, wykluczającej zarówno rozwój terenów zainwestowanych w kierunku południowo-zachodnim, jak i dalszą egzystencję rolnictwa w tym rejonie;
- wykluczenie z możliwości kształtowania i rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta w obrębie licznych terenów przejętych przez wojska radzieckie, a zwłaszcza - możliwości rozwoju miasta w kierunku południowym;
- budowa Legnicko - Głogowskiego Okręgu Miedzianego oraz późniejszy awans administracyjny miasta w latach 70. nadały nowy impuls dla rozwoju Legnicy (budowa osiedli mieszkaniowych, rozbudowa ujęcia wody w Przybkowie, budowa szpitala wojewódzkiego, "prestżowe" inwestycje - gmach urzędu wojewódzkiego, hotel);

Jedynym możliwym kierunkiem rozwoju miasta była zatem w okresie powojennym oś wschód - zachód, co spowodowało budowę osiedli mieszkaniowych Kopernika i później - zespołu osiedli mieszkaniowych Piekary; zaważyło to na ukształtowaniu się równoleżnikowego pasma osadniczego od rejonu Ulesia, przez Śródmieście, Kartuzy, osiedla Kopernika i Piekary po Kunice, zaś rozwój miasta w kierunku północ - południe został w zasadzie zahamowany.

Wycofanie się w 1993 roku wojsk rosyjskich umożliwiło nadanie nowych funkcji (głównie usługowych i mieszkaniowych) terenom wojskowym, odzyskanie znacznej liczby mieszkań i obiektów usługowych (Kwadrat i inne rejony miasta) oraz rozwój miasta w kierunku południowym: w rejonie dawnego lotniska wojskowego oraz węzła autostrady A4 i drogi krajowej nr 3 zlokalizowano specjalną strefę ekonomiczną i strefę aktywności gospodarczej. Ten kierunek ekspansji miasta umożliwiło również znaczne zmniejszenie strefy ochronnej Huty Miedzi "Legnica".

1.7.1.2. Cechy układu urbanistycznego

Legnica zajmuje stosunkowo niewielką powierzchnię (56,3 km²), wyraźnie mniejszą od innych miast w województwie dolnośląskim o porównywalnym potencjale ludnościowym (wyjątek stanowi tu jedynie Lubin), a także od obszarów gmin ościennych. Warto zwrócić uwagę, iż ów skromny zasięg terytorialny miasta ukształtował się stosunkowo niedawno - w latach 1973-1983 w wyniku inkorporacji do Legnicy szeregu podmiejskich wsi (Przybków, Piątnica, Pawice, Piekary Wielkie i Stare).

"Obszar funkcjonalny" Legnicy, określony w miejscowym planie ogólnym miasta, obejmuje tereny o powierzchni około 85 km².

W związku z niewielką powierzchnią Legnicy, mała jest również rozpiętość obszaru miasta: w linii prostej w kierunku wschód - zachód wynosi ona około 7,5 km, w kierunku północ - południe - niespełna 10 km. Biorąc zaś pod uwagę jedynie tereny zainwestowane, obszar miejski okazuje się jeszcze bardziej zwarty: dystans pomiędzy rejonem Piątnicy a Osiedlem Sienkiewicza wynosi około 6,5 km, nieco mniejsza jest odległość w kierunku wschód - zachód, liczona od Osiedla Białe Sady do wschodniego skraju osiedli mieszkaniowych w Piekarach.

Układ urbanistyczny miasta określa promienisty, dośrodkowy układ dróg, przebieg linii kolejowych, zbiegających się w środkowej części miasta z siedmiu kierunków oraz dolina Kaczawy.

Legnica cechuje się:

- pełnią atrybutów miejskości ("miasto kompletne"): rynek, starówka, park, rzeka, przestrzenie publiczne, czytelne, zabytkowe dominanty architektoniczne, miejsca magiczne;
- obecnością czytelnego, historycznie ukształtowanego centrum, prawidłowo usytuowanego w strukturze miasta;
- interesującym krajobrazowo położeniem śródmiejskiej części miasta nad rzeką i w bezpośrednim sąsiedztwie dużego parku;
- niespotykaną w swej skali degradacją zabytkowego centrum miasta, wywołaną "przebudową śródmieścia" w latach 60. - 70.;
- znacznym zróżnicowaniem urbanistycznym, architektonicznym i społecznym przestrzeni miejskiej, obecnością nawarstwiających się różnorodnych struktur urbanistycznych (m.in. kwartałowa zabudowa dzielnicy Tarninów i Kartuzy, willowa zabudowa południowej części Tarninowa, osiedla zabudowy wielo- i jednorodzinnej, pozostałości zabudowy wiejskiej);
- obecnością zwartych kompleksów przemysłowo - składowych (m.in. kompleks Huty Miedzi "Legnica" i Zakładów Mechanicznych "Legmet", dzielnica Fabryczna);
- dużym udziałem w strukturze miasta zróżnicowanych terenów powojkowych;
- racjonalnym rozmieszczeniem obiektów infrastruktury technicznej;
- bardzo dużym udziałem ogrodów działkowych, występujących w różnych częściach miasta;
- obecnością licznych barier przestrzennych o charakterze liniowym, tworzonych przez dna dolin rzek (zwłaszcza Kaczawy), nasypy terenów kolejowych (powoduje to izolację poszczególnych części miasta, trudności w rozbudowie układu komunikacyjnego i występowanie znacznej liczby obiektów inżynierskich), a także korytarze infrastruktury technicznej (linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia, gazociągi i wodociągi magistralne);
- występowaniem dużych powierzchniowo (zwłaszcza w porównaniu z niewielkim obszarem miasta) trwałych struktur przestrzennych oraz stref ochronnych i ograniczonego użytkowania, istotnie zmniejszających lub wykluczających możliwości zmian w zagospodarowaniu przestrzennym (m.in. strefa ochronna zlewni ujęcia wody w Przybkowie, strefa ochronna Huty Miedzi Legnica, lotnisko ze strefą nalotów, tereny położone w międzywałach, strefy zalewowe, polder Rzeszotary, obszary gleb chronionych).

Przestrzeń miejska dość czytelnie dzieli się na kilkanaście jednostek przestrzennych, różnych pod względem stopnia zainwestowania i pełnionych funkcji - istnieje wyraźna różnica pomiędzy silnie zainwestowanym, typowo miejskim, środkowym pasmem miasta a jego częścią południową i północną; wyraźne są także strefy buforowe w mieście, oddzielające poszczególne jednostki.

Struktura funkcjonalno-przestrzenna miasta składa się z następujących zasadniczych elementów:

- centrum miasta,
- strefa śródmiejska,
- dzielnice zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej,
- dzielnice zabudowy mieszkaniowo-usługowej rezydencyjnej,
- dzielnice zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
- jednostki powojkowe o zróżnicowanych funkcjach, w dużej mierze dopiero kształtujących się,
- pozostałości dawnych przedmieść i wsi o zróżnicowanej zabudowie,
- kompleksy przemysłowe, w tym - zespół przemysłowy Huty Miedzi "Legnica" ze strefą ochronną, Legnicka Specjalna Strefa Ekonomiczna, Strefa Aktywności Gospodarczej,
- tereny infrastruktury technicznej i komunalnej,
- lotnisko,
- tereny zieleni miejskiej, w tym - Park Miejski i Lasek Złotoryjski oraz kompleksy ogrodów działkowych,
- kompleksy użytków rolnych (gruntów ornych, łąk i pastwisk),
- tereny położone w międzywałach rzek oraz inne tereny podmokłe,
- strefy przejściowe ("stykowe") - tereny chaotycznie lub ekstensywnie zagospodarowane, położone na granicy dużych jednostek funkcjonalno-przestrzennych (m.in. pasmo terenów pomiędzy osiedlami mieszkaniowymi Kopernika i Piekary).

1.7.1.3. Użytkowanie terenu

Według danych Urzędu Statystycznego w użytkowaniu gruntów w Legnicy dominujący udział mają tereny zainwestowane, zajmujące wraz z nieużytkami blisko 64% powierzchni miasta (3563 ha), pozostałą część stanowią użytki rolne (31%), wśród których zdecydowanie przeważają grunty orne oraz lasy, zajmujące niespełna 6% terytorium Legnicy. Zgodnie z faktycznym stanem użytkowania terenów, udział poszczególnych użytków w przestrzeni miasta przedstawia się następująco:

Struktura użytkowania terenów	powierzchnia (ha)	odsetek pow. miasta
zabudowa mieszkaniowa	515,5	9,2
zabudowa usługowa	269,3	4,8
przemysł, składy, bazy	512,0	9,1
zabudowa przemysłowa	182,3	3,2
składy, bazy, magazyny, budownictwo	312,9	5,6
tereny eksploatacji powierzchniowej	16,9	0,3
tereny infrastruktury technicznej i komunalnej	357,2	6,0
zaopatrzenie w energię (elektryczną, gaz i ciepłą)	31,6	0,5
zaopatrzenie w wodę i oczyszczanie ścieków	240,0	4,3
składowanie odpadów	85,6	1,5

produkcja rolnicza (obsługa produkcji rolniczej i gospodarki leśnej)	85,0	1,5
tereny komunikacji	783,7	13,9
tereny dróg i parkingów, garaże, obsługa komunikacji drogowej	500,0	9,3
tereny kolejowe	141,6	2,5
lotnisko	163,9	2,9
tereny zieleni miejskiej	396,1	7,0
parki, skwery i zieleńce	157,6	2,8
ogrody działkowe	201,1	3,6
cmentarze	37,4	0,7
grunty orne, łąki i pastwiska, sady	1591,4	28,3
lasy	370,2	6,6
tereny pozostałe	748,0	13,3
zieleni nieurządzona	567,5	10,1
wody	114,3	2,0
tereny specjalne	66,2	1,2

Z powyższych danych wynika, iż w strukturze miasta niewielką przewagę posiadają tereny aktywne biologicznie, niezainwestowane (otwarte), stanowiące blisko 55% powierzchni miasta (bez terenów lotniska i ujęcia wody w Przybkowie). Wśród terenów zainwestowanych zwraca uwagę bardzo duży udział terenów komunikacyjnych (drogi i ulice, tereny kolejowe, lotnisko), stanowiące blisko 14% powierzchni miasta, główny udział wśród nich mają tereny dróg, ulic i parkingów (8,3%). Niemal równe części miasta zajmują (po nieco ponad 9%) tereny przemysłu, baz i składów oraz tereny zabudowy mieszkaniowej. Samodzielne tereny usługowe stanowią niespełna 5% powierzchni Legnicy. Tereny infrastruktury technicznej zajmują około 6% powierzchni miasta, z czego ponad połowę stanowi strefa ujęcia wody powierzchniowej w Przybkowie.

Wśród terenów otwartych dominującą rolę odgrywają grunty orne, łąki i pastwiska, zajmujące ponad czwartą część terytorium miasta (27,6%); tereny zieleni nieurządzonej stanowią dziesiątą część powierzchni Legnicy, tereny zieleni urządzonej - około 7%, a lasy - 6% (Lasek Pawicki). Wśród terenów zieleni urządzonej dominują ogrody działkowe (3,6%) oraz parki - 2,1%.

Charakterystyczną cechą Legnicy jest znaczny udział terenów użytkowanych jako ogrody działkowe; tworzą one różnej wielkości zespoły, występujące niemal we wszystkich fragmentach miasta.

Centrum miasta

Centrum miasta jest łatwe do zidentyfikowania w strukturze Legnicy: historyczne centrum (staromiejski zespół przestrzenny) obejmuje obszar o powierzchni 52 ha w granicach obwodnicy śródmiejskiej (ul. Pocztowa, Libana, Witelona, Skarbka, Muzealna, Dziennikarska i Piastowska). Centrum tworzy regularny owal, o dłuższej średnicy przebiegającej z południowego-zachodu na północny-wschód (1100 m), średnica krótsza liczy około 600 m długości.

Miejscowy plan ogólny wyróżnia w obrębie miasta "jednostkę centralną" (E) - Ogólnomiejskie Centrum Usługowe (E1AUC) o powierzchni 94 ha. Obejmuje ona, oprócz historycznego centrum, także północny fragment Parku Miejskiego oraz obrzeże centrum: wschodnie (kwartały leżące pomiędzy obwodnicą śródmiejską a Kaczawą) i północne (tereny położone na północ od obwodnicy śródmiejskiej - rejon dworca kolejowego i autobusowego po ul. Ścinawską). W miejscowym planie szczegółowym zagospodarowania przestrzennego i rewitalizacji Centrum, obejmującym obszar o powierzchni 129 ha, wyróżniono także strefę przejściową (strefy stykowe jednostek oznaczonych w planie ogólnym symbolami C, D, J i K) o powierzchni 35 ha.

Tereny zabudowy mieszkaniowej

W obrębie terenów mieszkaniowych wydzielono sześć rodzajów zabudowy:

- wielorodzinną zwartą,
- wielorodzinną wolnostojącą (osiedlową),
- jednorodziną szeregową,
- jednorodziną wolnostojącą,
- rezydencyjną,
- zabudowę zagrodową.

Struktura terenów zabudowy mieszkaniowej

Rodzaj zabudowy	powierzchnia		ludność	
	ha	odsetek pow. terenów mieszkaniowych	osoby	odsetek ludności miasta
wielorodzinną	349,3	44,0	93027	86,1
zwarta	162,8	20,5	44194	40,9
wolnostojąca (osiedlowa)	186,5	23,5	48833	45,2
jednorodziną	276,5	34,8	12122	11,2
szeregową	36,3	4,6	1876	1,7
wolnostojąca	216,3	27,2	9424	8,7
rezydencyjna	23,9	3,0	822	0,8
zagrodową	167,8	21,1	2898	2,7

W Legnicy przeważa zabudowa wielorodzinna - zwarta (kwartałowa) i wolno stojąca (osiedlowa). Tereny zabudowy wielorodzinnej zajmują około 44% ogólnej powierzchni terenów mieszkaniowych, skupiając 86% ludności miasta. Zabudowa wielorodzinna zwarta występuje w obrębie Starego Miasta, w północnej części

Tarninowa (na północ od ul. Rataja), we wschodniej części dzielnicy Fabryczna, na Kartuzach oraz w mniejszym stopniu w rejonie Czarnego Dworu.

Zabudowa wielorodzinna wolno stojąca (typu osiedlowego) dominuje we wschodniej części miasta w postaci dużych zespołów mieszkaniowych (osiedle Kopernika, osiedla Piekary A, B, C), istnieją także mniejsze osiedla na Zosinku, Starym Mieście, w zachodniej części Tarninowa (ul. Lotnicza, Artyleryjska, Asnyka), na Bielanych wzdłuż ul. Rzeczypospolitej, w Przybkwie oraz w obrębie terenów powojkowych (Tarninów Południe, osiedle Drzymały).

Zabudowa jednorodzinna występuje przede wszystkim w postaci regularnych komponowanych zespołów mieszkaniowych, o znacznej intensywności zabudowy (budynki usytuowane w zabudowie szeregowej - północna część osiedla Asnyka, osiedla na Piekarach i Bielanych, bądź jako wolno stojące na działkach nie przekraczających z reguły 750 - 800 m² powierzchni - osiedle Zacisze, Asnyka, Sienkiewicza). W południowej części Tarninowa (na południe od ul. Rataja) przeważa zabudowa mieszkalno-usługowa rezydencyjna (wolnostojąca na działkach o znacznej powierzchni, przekraczającej z reguły 1500 m²).

Zabudowa zagrodowa, występująca w połączeniu z zabudową gospodarczą, stanowiąca pozostałość dawnych układów wiejskich, istnieje w Piekarach Wielkich i Starych oraz w Piątnicy, Przybkwie i w mniejszym stopniu w rejonie ul. Jaworzyńskiej oraz Czarnego Dworu i Ulesia. Zabudowa Piekar Wielkich i Piątnicy cechuje się dość znaczną gęstością zabudowy, jedynie w Piekarach Starych i Ulesiu jest ona bardziej rozproszona.

Zabudowa mieszkaniowa w Legnicy jest w głównej mierze niska, z reguły nawet w zabudowie wielorodzinnej wysokość budynków nie przekracza 5 kondygnacji, wyjątek stanowią jedynie skupiska budynków, głównie 10 - 11 kondygnacyjnych zlokalizowanych na Starym Mieście, w rejonie ul. Wrocławskiej oraz osiedli mieszkaniowych Kopernika, Piekary A i Piekary C.

Tereny przemysłowe

Tereny przemysłowe tworzą w mieście kilka zgrupowań:

kompleks przemysłowy Huty Miedzi "Legnica" i Zakładów Mechanicznych "Legmet", położony w odległości około 4 km od centrum miasta, wzdłuż ul. Złotoryjskiej. Tereny przemysłowe zajmują blisko 100 ha, z czego na Hutę Miedzi "Legnica" przypada 67 ha, zaś na ZM "Legmet" - około 19 ha. Na południe od terenów przemysłowych rozciągają się tereny hałd i osadników, liczące łącznie około 70 ha. Wokół kompleksu przemysłowego rozciąga się strefa ochronna huty o powierzchni w granicach miasta 284 ha (bez terenów przemysłowych oraz zdegradowanych);

kompleks przemysłowo-składowy w dzielnicy Fabryczna o powierzchni około 29 ha, położony na północ od ul. Senatorskiej oraz na zachód od ul. Emilii Plater i Ściegiennego (rejon ul. Kominka, Przemysłowej i św. Wojciecha). Północna część terenów przemysłowych jest dość słabo zainwestowana, głównie jako bazy i składy;

kompleks przemysłowo-składowy i zaplecza technicznego w rejonie ulicy Ścinawskiej, zlokalizowany na północ od terenów kolejowych, obejmujący: zespół przy ul. Gliwickiej, Kobylińskiej i Wałbrzyskiej oraz tereny przy ul. Ścinawskiej, Masarskiej i Sierocińskiej;

tereny przemysłowe przy ul. Słubickiej;

rejon ul. Poznańskiej i Bydgoskiej: stosunkowo mało zwarte zespoły obiektów przemysłowych, składów i magazynów związanych z przemysłem spożywczym oraz handlem hurtowym, w części wykorzystujące dawne bazy wojsk rosyjskich;

kształtujący się północno-wschodni fragment "Północnego Zespołu Przemysłowego" w rejonie Pątnowa Legnickiego;

kształtujący się kompleks przemysłowo-usługowy Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej i Strefy Aktywności Gospodarczej.

1.7.1.4. Własność gruntów

W strukturze własności gruntów dominującą rolę odgrywa własność Gminy Legnica (grunty Gminy Legnica nie oddane w użytkowanie wieczyste zajmują blisko 34% powierzchni miasta, z czego ponad połowę stanowią grunty tworzące zasób gruntów) oraz własność Skarbu Państwa (skupiająca około 26% ogólnej powierzchni miasta), wśród której przeważają grunty Agencji Własności Rolnej. Grunty stanowiące własność osób fizycznych stanowią niespełną piątą część terytorium Legnicy.

Szczegółową strukturę własności gruntów w mieście przedstawia poniższa tabela:

	powierzchnia (ha)	odsetek pow. miasta
GRUNTY GMINY LEGNICA NIE ODDANE W UŻYTKOWANIE WIECZYZYSTE	1902,16	33,8
grunty tworzące zasób gruntów	1062,07	
grunty Gminy we władaniu Zarządu Dróg Miejskich	190,32	
grunty Gminy we władaniu Zarządu Gospodarki Mieszkaniowej	151,21	
grunty Gminy we władaniu Legnickiego Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej	44,27	
grunty Gminy we władaniu Strefy Aktywności Gospodarczej	204,73	
grunty Gminy we władaniu Legnickiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji	195,33	
grunty Gminy we władaniu pozostałych osób prawnych	54,23	
GRUNTY GMINY LEGNICA ODDANE W UŻYTKOWANIE WIECZYZYSTE	519,15	9,2
grunty Gminy oddane w użytkowanie wieczyste Polskiemu Związkowi Działkowców	182,4	
grunty Gminy oddane w użytkowanie wieczyste spółdzielniom mieszkaniowym	91,11	
grunty Gminy oddane w użytkowanie wieczyste innym osobom prawnym	97,68	

	powierzchnia (ha)	odsetek pow. miasta
grunty Gminy oddane w użytkowanie wieczyste osobom fizycznym	147,96	
GRUNTY GMINY LEGNICA BĘDĄCE W POSIADANIU PRZEDSIĘBIORSTW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ, ADMINISTRACJI, ORGANIZACJI I STOWARZYSZEŃ	16,71	1,4
grunty skarbu państwa nie oddane w użytkowanie wieczyste	1450,75	25,8
zasób gruntów skarbu państwa	136,14	
grunty skarbu państwa we władaniu Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa	673,43	
grunty skarbu państwa we władaniu Państwowego Gospodarstwa Leśnego PGL Lasy Państwowe	63,29	
grunty skarbu państwa we władaniu Polskich Kolei Państwowych	131	
grunty skarbu państwa we władaniu Dyrekcji Okręgowej Dróg Publicznych we Wrocławiu	6,84	
grunty skarbu państwa we władaniu Zarządu Dróg Miejskich w Legnicy	148,88	
grunty skarbu państwa we władaniu zarządców wód	134,68	
grunty skarbu państwa - tereny specjalne	34,96	
pozostałe grunty skarbu państwa nie oddane w użytkowanie wieczyste - we władaniu innych osób prawnych oraz osób fizycznych	121,53	
grunty skarbu państwa oddane w użytkowanie wieczyste	465,78	8,3
grunty skarbu państwa oddane w użytkowanie wieczyste przedsiębiorstwom	424,46	
grunty skarbu państwa oddane w użytkowanie wieczyste osobom fizycznym oraz pozostałym osobom prawnym	41,32	
GRUNTY SKARBU PAŃSTWA BĘDĄCE W POSIADANIU PRZEDSIĘBIORSTW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ, ADMINISTRACJI, ORGANIZACJI I STOWARZYSZEŃ	59,9	1,1
GRUNTY STANOWIĄCE WŁASNOŚĆ SPÓŁDZIELNI	15,8	0,3
GRUNTY STANOWIĄCE WŁASNOŚĆ KOŚCIOŁÓW I ZWIĄZKÓW WYZNANIOWYCH	20,45	0,4
GRUNTY STANOWIĄCE WŁASNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW	83,63	1,5
GRUNTY OSÓB FIZYCZNYCH	1037,08	18,4
GRUNTY STANOWIĄCE WŁASNOŚĆ POZOSTAŁYCH OSÓB PRAWNYCH	57,42	1,02

1.7.1.5. Uwarunkowania zmian zagospodarowania przestrzennego

Uwarunkowania wewnętrzne (możliwości i ograniczenia)

Możliwości (atuty)

Położenie miasta

Korzystne położenie w strukturze przestrzennej regionu i kraju, w centrum województwa dolnośląskiego, w sąsiedztwie zachodniej i południowej granicy państwa, na przecięciu głównych osi komunikacyjnych kraju

Bardzo dobra dostępność komunikacyjna i powiązania zewnętrzne z regionalnym i krajowym układem drogowym i kolejowym (położenie miasta w europejskim korytarzu komunikacyjnym - autostrada A4, linia kolejowa E30, droga krajowa nr 3 - planowana autostrada A3); duża ranga miasta jako węzła komunikacji drogowej i kolejowej o znaczeniu regionalnym i krajowym; możliwość uruchomienia komunikacji lotniczej

Wyraźnie ukształtowana i historycznie ugruntowana strefa oddziaływania miasta, stanowiącego ośrodek usługowy o znaczeniu regionalnym; dominująca rola Legnicy wobec otoczenia i ośrodków ościennych

Struktura funkcjonalno - przestrzenna

Pełnia atrybutów miejskości ("miasto kompletne"): rynek, starówka, park, rzeka, przestrzenie publiczne, zabytkowe dominanty architektoniczne, miejsca magiczne; historycznie ukształtowane centrum, prawidłowo usytuowane w strukturze miasta, o interesującym krajobrazowo położeniu nad rzeką i w sąsiedztwie parku

Zwarty i czytelny układ funkcjonalno-przestrzenny; niewielkie dystanse przestrzenne

Duże rezerwy terenów możliwych do zainwestowania, przeznaczonych pod funkcje mieszkaniowe, usługowe i przemysłowe, o zróżnicowanej atrakcyjności, dostępności i wyposażeniu w infrastrukturę techniczną

Liczne niezagospodarowane parcele w obrębie terenów zainwestowanych oraz tereny ekstensywnie użytkowane, o funkcjach nieadekwatnych do położenia w strukturze miasta, możliwe do zainwestowania; niezagospodarowane dotychczas tereny powojenne, przydatne do rozwoju różnych funkcji

Racjonalne rozmieszczenie głównych obiektów infrastruktury komunalnej; możliwość lokalizacji inwestycji (m.in. cmentarza komunalnego) poza granicami administracyjnymi miasta

Pozostałe, ważniejsze czynniki sprzyjające rozwojowi miasta

Walory przyrodnicze i krajobrazowe (pomniki przyrody, park miejski) o istotnym znaczeniu dla jakości środowiska miejskiego; ochrona prawna najistotniejszych wartości przyrodniczych (użytki ekologiczne, pomniki przyrody); wybitne wartości środowiska kulturowego

Dogodne warunki do rozbudowy i zróżnicowania bazy ekonomicznej (Legnicka Specjalna Strefa Ekonomiczna, Strefa Aktywności Gospodarczej)

Dodatni, aczkolwiek malejący przyrost naturalny i także saldo migracji

Dogodna ekonomicznie struktura wiekowa mieszkańców - wysoki udział ludności w wieku produkcyjnym

Korzystna struktura pracujących (64% zatrudnionych w III sektorze)

Stosunkowo dobrze rozwinięte funkcje usługowe miasta; rozwój szkolnictwa wyższego

Prawidłowe parametry podstawowego układu komunikacyjnego i jego drożność; wystarczająca liczba miejsc parkingowych w centrum miasta

Dobra dostępność do magistralnych sieci infrastruktury technicznej; rezerwy w źródłach zaopatrzenia w wodę, ciepło, gaz i energię elektryczną; zorganizowane składowisko odpadów komunalnych z długą perspektywą funkcjonowania

Relatywnie duże dochody budżetu Gminy

Aktywna postawa samorządu gminnego w zakresie polityki przestrzennej (znaczna część miasta pokryta planami zagospodarowania przestrzennego sporządzonymi po 1994 r.) oraz w tworzeniu dokumentów o charakterze strategii i programów; zdefiniowane cele rozwoju miasta

Ograniczenia (słabości)

Położenie miasta, ograniczenia środowiskowe, struktura funkcjonalno-przestrzenna

Poważna skala zagrożenia powodziowego, konieczność wykluczenia z możliwości zainwestowania znacznej części miasta oraz stosowania ograniczeń i szczególnych uwarunkowań w zagospodarowaniu terenów

Niewielka powierzchnia miasta, niekorzystny przebieg granicy miasta, zwłaszcza w zachodniej części Legnicy

Liczne bariery funkcjonalno - przestrzenne oraz strefy ochronne i ograniczonego użytkowania utrudniające rozwój układu komunikacyjnego i infrastruktury technicznej oraz integrację dzielnic miasta, eliminujące możliwość zagospodarowania znacznej części terenów otwartych; złoża węgla brunatnego i kruszyw mineralnych ograniczające możliwości zagospodarowania północnych fragmentów miasta

Duży udział gleb dobrych klas (ograniczenia w ich pozarolniczym zagospodarowaniu) o znacznym stopniu skażenia metalami ciężkimi; składowiska odpadów po hutniczych

Zdeformowany zabytkowy układ urbanistyczny centrum z dysharmonijną zabudową

Brak centrów dzielnicowych (lokalnych ośrodków usługowych)

Niebezpieczne pogłębianie się różnic pomiędzy "dobrymi" i "złymi" dzielnicami miasta; postępująca degradacja urbanistyczna i socjalna Zakaczawia, zapóźnienie cywilizacyjne osiedli zabudowy wiejskiej

Zbyt duża powierzchnia ogrodów działkowych (w części niewłaściwie zlokalizowanych), blokujących możliwość racjonalnego kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej

Niekorzystna struktura własności gruntów w obrębie terenów rozwojowych miasta

Zjawiska demograficzno-społeczne

Występowanie niżów i wyżów demograficznych (okresowe wahania zapotrzebowania na usługi publiczne)

Regresywna struktura demograficzna (zmniejszający się przyrost naturalny) oraz starzenie się zasobów pracy; wzrost liczby osób w wieku emerytalnym o 50% w perspektywie 2015 roku; poważny udział w zasobach pracy młodzieży o nierozpoznanych kwalifikacjach oraz osób zbliżających się do wieku produkcyjnego

Postępujący wzrost bezrobocia; przewidywany dalszy spadek liczby pracujących

Gospodarka miasta

Dominacja gałęzi produkcji związanych z wydobywaniem i przetwórstwem miedzi

Niewielki udział sektora prywatnego w gospodarce miasta; szczupły rynek miejsc pracy; niski wskaźnik rentowności przedsiębiorstw, niewielki udział produkcji kierowanej na rynki zagraniczne

Umiarkowany poziom aktywności gospodarczej mieszkańców miasta

Pozostałe, ważniejsze ograniczenia rozwoju miasta

Brak rozdzielenia ruchu tranzytowego od wewnątrzmiastowego i ponadlokalnego (brak obwodnic miejskich), przepływ ruchu tranzytowego w kierunku północ - południe przez centrum miasta; brak dostatecznych powiązań międzydzielnicowych

Wrażliwość istniejącego (i planowanego) systemu komunikacyjnego z powodu dużej liczby obiektów inżynierskich (wiadukty, mosty); brak wystarczającej liczby przepraw mostowych przez Kaczawę

Znaczny udział zdekapitalizowanych zasobów mieszkaniowych; zły stan infrastruktury technicznej w starej substancji mieszkaniowej, brak infrastruktury technicznej w obszarach o charakterze wiejskim (Przybków, Piekary Wlk., Piekary Stare, Piątница)

Niedostatek obiektów i urządzeń służących rozrywce i rekreacji

Czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia)

Szanse

Krajowa i regionalna ranga głównych elementów układu komunikacyjnego miasta (dróg i linii kolejowych), planowana budowa autostrady A3 lub drogi ekspresowej S3; modernizacja linii kolejowej E30

Poprawa stanu sanitarnego środowiska z tytułu restrukturyzacji gospodarki oraz realizacji programów proekologicznych

Niższe ceny gruntów w porównaniu z Wrocławiem

Zagrożenia

Bliskie sąsiedztwo Wrocławia, wzrastająca dominacja ośrodka wojewódzkiego; wzrost konkurencji ze strony innych ośrodków miejskich w województwie dolnośląskim; marginalizacja znaczenia miasta na skutek utraty statusu ośrodka wojewódzkiego; silna konkurencja innych specjalnych stref ekonomicznych oraz ośrodków gospodarczych w województwie dolnośląskim

Nieadekwatne klasyfikowanie Legnicy w strukturze ośrodków miejskich w regionalnych i krajowych dokumentach planistycznych i strategiach rozwoju: niska pozycja miasta w strukturze osadniczej regionu określonej w Strategii województwa dolnośląskiego oraz w hierarchii ośrodków miejskich w kraju

Wzrost ruchu samochodowego w śródmieściu po wprowadzeniu opłat na autostradzie A4

Nierozstrzygnięta kwestia realizacji autostrady A3 lub drogi ekspresowej S3 oraz ich przebiegu w rejonie miasta

Podniesienie klasy zachodniej obwodnicy miasta do drogi ekspresowej (utrudnienia w dostępności trasy)

Obniżanie rangi miasta jako węzła komunikacji kolejowej - likwidacja transportu kolejowego na liniach nie zaliczonych do linii kolejowych o znaczeniu krajowym

Uzależnienie działań w zakresie rozwoju układu drogowego i infrastruktury komunalnej od polityki przestrzennej prowadzonej przez gminy ościenne

Możliwość eksploatacji węgla brunatnego w sąsiedztwie miasta

1.7.2. Możliwości i ograniczenia rozwoju miasta

Legnica, mimo swego niewielkiego terytorium, dysponuje znacznymi rezerwami w rozwoju zainwestowania miejskiego, wynikającymi z możliwości wprowadzenia zmian w sposobie użytkowania terenów położonych w obrębie zurbanizowanej części miasta oraz rozwoju zainwestowania na terenach położonych na jego peryferiach. Decydują o tym w głównej mierze następujące cechy przestrzeni miejskiej:

- duże rezerwy terenów otwartych (głównie gruntów ornych, w znacznej części ugorowanych) możliwych do zainwestowania, przeznaczonych w planie ogólnym pod funkcje mieszkaniowe, usługowe i przemysłowe (gospodarcze), o zróżnicowanej atrakcyjności lokalizacyjnej, dostępności komunikacyjnej i wyposażeniu w infrastrukturę techniczną;
- istniejące w obrębie terenów zainwestowanych enklawy niezagospodarowanych parcel, możliwych do zabudowy, w tym - istniejące w obrębie Starego Miasta tereny niezabudowane, pozostałe po wyburzeniu historycznej zabudowy staromiejskiej;
- istniejące w obrębie lub w bezpośrednim sąsiedztwie obszarów zainwestowanych tereny ekstensywnie użytkowane lub o funkcjach nieadekwatnych do ich atrakcyjności inwestycyjnej, możliwe do zainwestowania;
- niezagospodarowane dotychczas tereny powojkowe, przydatne do rozwoju różnych funkcji;
- możliwość lokalizacji niezbędnych inwestycji (m.in. cmentarz komunalny) poza granicami administracyjnymi miasta.

Jak wspomniano, specyfiką Legnicy jest istnienie w obrębie terenów zurbanizowanych znacznych terenów niezainwestowanych oraz terenów wymagających zmiany obecnego sposobu użytkowania. Powierzchnia i rodzaj tychże terenów jest silnie zróżnicowana: zaliczyć można do nich zarówno niewielkie powierzchniowo "luki budowlane", jak i relatywnie duże tereny, w tym położone w ścisłym centrum miasta, a także różnorodne tereny zainwestowane, wymagające zmiany użytkowania (głównie - tereny powojkowe, a także - między innymi - zbędne tereny kolejowe w rejonie śródmieścia).

W opracowaniu "Mapa dostępności inwestycyjnej" wyróżniono 17 terenów atrakcyjnych pod względem inwestycyjnym o łącznej powierzchni 158,4 ha; skupiają się one głównie w rejonie Piekar, Przybkowa oraz na Kartuzach i Tarninowie. Wydzielono ponadto 29 "luk budowlanych" o łącznej powierzchni około 3 ha, zlokalizowanych głównie w rejonie Starego Miasta, na Kartuzach oraz w rejonie Tarninowaw (głównie wzdłuż ul. Jaworzyńskiej). Część z terenów inwestycyjnych wskazana została do zagospodarowania, głównie pod funkcje przemysłowe, już w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego Legnicy.

Położenie obszaru	pow. (ha)	przeznaczenie w planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego	proponowane funkcje wg "Mapy dostępności inwestycyjnej"
Piekary Wielkie	17,6	zabudowa produkcyjno - usługowa z towarzyszącą funkcją mieszkaniową, urządzenia obsługi komunikacji samochodowej, tereny łąk i pastwisk	park produkcyjno - usługowy
Piekary (Iwaskiewiczza - Szpital Wojewódzki - Wierzbiak)	14,6	użytki rolne (cz. północna), zabudowa jednorodzinna (cz. południowa)	park produkcyjno - usługowy
Piekary (Sudecka - Panamska - Wierzbiak)	13,5	zabudowa wielorodzinna, zieleń	zabudowa jednorodzinna
Piekary B (Sudecka - Armii Krajowej - Kedywu - Fiedorfa)	15,6	zabudowa wielorodzinna, usługi	zabudowa wielorodzinna
Piekary (Iwaskiewiczza - Sikorskiego)	3,0	centrum usługowo - handlowe	handel i usługi komercyjne
Piekary D (Rondo Niepodległości - Dąbrówki)	2,7	zabudowa wielorodzinna, usługi	handel i usługi komercyjne
Piekary D (Piłsudskiego - linia kolejowa Legnica - Jawor)	24,1	usługi , częściowo zab. mieszkaniowa	usługi rekreacyjno - sportowe
Przybków (Nowodworska zachód)	3,6	tereny usług	drobna produkcja i usługi
Przybków (Nowodworska - Malwowa - Wielogórska)	1,2	tereny usług	handel i drobne usługi
Osiedle Sienkiewiczza (Nowodworska - Goździkowa)	6,6	zabudowa jednorodzinna	zabudowa jednorodzinna
Osiedle Sienkiewiczza (część północna)	6,4	zabudowa jednorodzinna, droga GP	zespół usługowy dla SSE
Osiedle Sienkiewiczza (część środkowa)	13,8	zabudowa jednorodzinna, droga GP	zespół usługowy dla SSE
Osiedle Sienkiewiczza (Jaworzyńska - Fiolkowa - Nowodworska - południowe obrzeże Os. Sienkiewiczza)	22,6	zabudowa jednorodzinna oraz tereny przemysłu, zieleni izolacyjnej i obiektów zaopatrzenia w wodę	zabudowa jednorodzinna
Tarninów (Oświęcimska - Park Miejski - Stroma)	5,6	zabudowa mieszkaniowo - usługowa, tereny drogi zbiorczej i lokalnej	zabudowa mieszkaniowo - biurowa
Kartuzy (Moniuszki - Piłsudskiego - Gwiedzna)	2,3	usługi centrotwórcze	handel i usługi komercyjne
Kartuzy (Bracka - Cmentarna - Kwiatowa - Kazimierza Wielkiego)	4,5	zabudowa wielorodzinna, przemysł, usługi rzemiosła	zabudowa mieszkaniowo - biurowa
Bielany (Al. Rzeczypospolitej - Malczewskiego)	0,5	zabudowa mieszkaniowa	usługi administracji

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (plan ogólny, plany szczegółowe sporządzone przed 1995 r. oraz późniejsze) wyznaczają szereg terenów przeznaczonych do zabudowy (mieszkaniowej, usługowej

i przemysłowej), które dotychczas nie zostały zainwestowane:

w północnej części miasta (na północ od linii kolejowej Wrocław - Piekary - Miłkowice) - tereny możliwe do zabudowy o powierzchni 131 ha (głównie w obrębie "Północnego Zespołu Przemysłowego");

we wschodniej części Legnicy (Piekary) - tereny o powierzchni 125 ha;

w południowo-wschodniej części miasta (rejon lotniska, Strefy Aktywności Gospodarczej oraz Osiedla Sienkiewicza i Przybkowa) - tereny możliwe do zabudowy o powierzchni 287 ha,

w południowo-zachodniej części miasta (południowa część Tarninowa, rejon ul. Jaworzyńskiej, fragmenty dawnej strefy ochronnej Huty Miedzi "Legnica") - tereny o powierzchni 93 ha;

w zachodnim fragmencie Legnicy (rejon ul. Działkowej, Chojnowskiej i zachodniej obwodnicy) - tereny możliwe do zabudowy o powierzchni 42 ha (w granicach miasta);

w środkowej części Legnicy (Centrum, Kartuzy, Osiedle Kopernika, rejon ul. Gliwickiej) - tereny o pow. 16 ha.

Do głównych czynników ograniczających możliwości rozwoju przestrzennego Legnicy zaliczyć należy:

istnienie stref ograniczonego użytkowania, wykluczających znaczną część miasta z możliwości rozwoju zainwestowania miejskiego (w tym - strefa ochronna Huty Miedzi "Legnica", strefy ochrony ujęcia wody powierzchniowej rzeki Kaczawy), a także znaczny zasięg terenów zagrożonych zalaniem wodami powodziowymi lub cechujących się niekorzystnymi warunkami fizjograficznymi (tereny podmokłe, o wysokim poziomie wód gruntowych);

niekorzystną strukturę własności gruntów w obrębie niektórych atrakcyjnych inwestycyjnie terenów, między innymi położonych w sąsiedztwie Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej i węzła autostrady A4 oraz w obrębie jednostki Piekary D;

występowanie na znacznym obszarze miasta gleb o wysokich klasach bonitacji, podlegających ochronie przed zainwestowaniem;

obecność licznych barier funkcjonalno-przestrzennych, zwłaszcza pomiędzy środkową i północną częścią miasta;

lokalizacja znacznej części ogrodów działkowych w rejonach atrakcyjnych inwestycyjnie.

2. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

2.1. Zasady ogólne

2.1.1. Istota polityki przestrzennej

1. Polityka przestrzenna określona w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego ma na celu ustalenie sposobów realizacji zadań własnych gminy dotyczących zagospodarowania przestrzennego oraz ponadlokalnych zadań służących realizacji celów publicznych, przewidzianych w obrębie granic administracyjnych Legnicy.
2. Polityka przestrzenna ustala kierunki działań, jakie będą podejmowane przez Radę Miejską i Prezydenta Miasta, aby zmiany zachodzące w sposobie zagospodarowania i użytkowania terenów oraz ich długofalowe skutki odpowiadały zasadom:
  - zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zapewnienia:
    - zachowania trwałości ekologicznych funkcji środowiska miasta,
    - warunków do wzajemnie niekonfliktowego rozwoju wszystkich podstawowych form wykorzystania przestrzeni;
  - pierwszeństwa interesu wspólnoty samorządowej nad interesami indywidualnych obywateli, jednostek gospodarczych oraz innych podmiotów działających na terytorium miasta.
3. Polityka przestrzenna określa:
  - cele związane z realizacją wizji przyszłości miasta, nakreślonej w perspektywie około 15 lat, obszary koncentracji działań Władz Miasta związanych z realizacją polityki przestrzennej, możliwości przeznaczenia terenów na obszarze miasta i ograniczenia w zagospodarowaniu terenów, w tym obszary wymagające zakazu zabudowy;

a w szczególności definiuje:

  - ogólne zasady kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta (elementy struktury funkcjonalno-przestrzennej i kierunki działań zmieniających tę strukturę),
  - politykę przestrzenną wobec środowiska przyrodniczego,
  - politykę przestrzenną wobec środowiska kulturowego,
  - kierunki rozwoju układu komunikacyjnego,
  - kierunki rozwoju infrastruktury technicznej,
  - zasady instrumentacji polityki przestrzennej.
4. Sformułowane w studium zasady polityki przestrzennej powinny być uwzględnione przy aktualizacji strategii rozwoju Legnicy.

2.1.2. Elementy składowe polityki przestrzennej

1. Elementy składowe polityki przestrzennej stanowią:
  - cele polityki przestrzennej, wyznaczone na podstawie:
    - diagnozy stanu zagospodarowania przestrzennego,
    - analizy uwarunkowań rozwoju miasta i zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, uwzględniającej między innymi prognozy demograficzne, gospodarcze, zagrożenia powodziowego oraz pozycję miasta w regionie i powiązania z sąsiednimi gminami, a także uwarunkowania wynikające z polityki przestrzennej państwa na obszarze województwa,
    - rozpoznanych problemów przestrzennych, uznanych za najważniejsze dla prowadzenia polityki przestrzennej na szczeblu miasta.
  - kierunków dotychczasowej polityki przestrzennej prowadzonej przez Gminę, w szczególności cele polityki przestrzennej uwzględniają sformułowane główne cele rozwoju miasta i wynikające z nich koncepcje i programy działań w zakresie rozwoju układu komunikacyjnego miasta oraz systemów infrastruktury technicznej i społecznej, rozpoznania potrzeb i aspiracji mieszkańców Legnicy,
  - wizji przyszłości miasta, stanowiącej syntetyczną charakterystyką pożądanego, perspektywicznego stanu zagospodarowania przestrzennego Legnicy;
  - zasady polityki przestrzennej, w tym kierunki rozwoju struktury przestrzennej miasta, rozumiane jako sposoby osiągania celów polityki przestrzennej w długofalowej perspektywie oraz utrzymywania ich wzajemnej równowagi, niezbędnej dla harmonijnego rozwoju miasta.
2. Polityka przestrzenna, określona w studium, stanowić będzie podstawę wszelkich działań rodzących skutki w zagospodarowaniu przestrzennym lub krajobrazie miasta, które podejmowane będą przez organy gminy, a także jednostki organizacyjne podlegające Władzom Miasta.

3. Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego, określone w studium, powinny być uwzględniane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, wydawanych w trybie rozpraw administracyjnych. W szczególności wymóg ten dotyczy uwarunkowań wynikających ze stanu środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz uwarunkowań i zaleceń określonych w specjalistycznych opracowaniach dotyczących zagrożenia powodziowego Legnicy.

2.2. Cele polityki przestrzennej

2.2.1. Strategiczny cel polityki przestrzennej

1. Uwzględniając obecne i przewidywane uwarunkowania zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, rozpoznane w studium, w tym w szczególności:

problemy stwierdzone w wyniku analizy stanu użytkowania i zagospodarowania przestrzeni miasta,

przedsięwzięcia wynikające z aspiracji samorządu, służące podniesieniu atrakcyjności miasta, w tym jakości przestrzeni miejskiej jako miejsca zamieszkania, wypoczynku i prowadzenia działalności gospodarczej,

tworzenie warunków zaspokojenia potrzeb społecznych, określonych między innymi w społecznej ocenie jakości warunków zamieszkania, dokonanej przez mieszkańców miasta w przeprowadzonych badaniach ankietowych,

dążenie do wzrostu dochodów własnych budżetu gminy;

oraz kierując się głównymi celami rozwoju miasta Legnicy, określonymi przez władze samorządowe, a także ustaleniami koncepcji i programów, stanowiących podstawę dotychczasowej polityki przestrzennej Gminy -

ustala się strategiczny cel polityki przestrzennej:

wzmocnienie pozycji Legnicy jako ośrodka miejskiego o znaczeniu regionalnym w województwie dolnośląskim.

2. W ten sposób określony strategiczny cel polityki przestrzennej Gminy zmierza do zrekomensowania utraconych korzyści statusu miasta wojewódzkiego poprzez rozwój zróżnicowanych funkcji miejskich o regionalnym i ponadregionalnym zasięgu oddziaływania, które będą w stanie wyrównać ubytki dochodów budżetu i miejsc pracy, a poprzez skutki pośrednie będą powodować ożywienie gospodarcze.

3. Strategiczny cel polityki przestrzennej wyraża jednocześnie niezbędną potrzebę kreacji wyrazistego, atrakcyjnego i indywidualnego wizerunku Legnicy w województwie dolnośląskim oraz w kraju. W sytuacji wzmagającego się zagrożenia "monopolizacji" układu osadniczego Dolnego Śląska przez pobliski Wrocław oraz rosnącej konkurencji innych ośrodków o znaczeniu regionalnym w otoczeniu Legnicy, strategicznym dążeniem miasta musi być poprawa swej konkurencyjności w przyciąganiu inwestorów gospodarczych (zarówno w sektorze wytwórczym, jak i usługowym), a także wysoka atrakcyjność jako miejsca zamieszkania, przeciwdziałająca odpływowi wysoko kwalifikowanej kadry i sprzyjająca napływowi nowych mieszkańców o wysokich wymaganiach, co do jakości środowiska miejskiego.

Sukces w osiągnięciu tego celu w perspektywie najbliższych 15-20 lat zadecyduje o możliwościach utrzymania i systematycznej poprawy poziomu życia mieszkańców Legnicy.

4. Atutami miasta w realizacji strategicznego celu polityki przestrzennej są w szczególności:

korzystne usytuowanie miasta w węźle głównych korytarzy komunikacyjnych, w sąsiedztwie zachodniej i południowej granicy kraju,

relatywnie sprawnie funkcjonujący układ komunikacyjny oraz perspektywa poprawy dostępności w układzie dróg krajowych (budowa autostrady A3 lub drogi ekspresowej S3),

funkcjonowanie specjalnej strefy ekonomicznej,

znaczne rezerwy terenów możliwych do zainwestowania, atrakcyjnych ze względu na łatwość uzbrojenia, dobrą dostępność komunikacyjną, możliwość kształtowania różnych funkcji, przy niższych cenach gruntu w porównaniu z Wrocławiem,

istnienie szerokiej, historycznie ugruntowanej strefy wpływów Legnicy, jako ośrodka o znaczeniu regionalnym,

atrakcyjność historycznego centrum miasta i dzielnic mieszkaniowych o niepowtarzalnej, kameralnej atmosferze.

2.2.2. Częstkowe cele polityki przestrzennej

Osiągnięcie strategicznego celu polityki przestrzennej wymaga realizacji następujących celów cząstkowych:

A. Kreacja wizerunku miasta o wysokiej jakości środowiska miejskiego.

1. Rozwój nowych funkcji o regionalnym zasięgu oddziaływania, w szczególności:
  - nauki i edukacji na poziomie wyższym i pomataturalnym;
  - systemu doskonalenia zawodowego dorosłych;
  - stworzenie bazy materialnej dla zróżnicowanej i nowoczesnej oferty usług miejskich (wzbogacenie oferty handlu, wydarzeń kulturalnych i rozrywki w otoczeniu o wysokich walorach urbanistyczno-architektonicznych);
  - rozwój specjalistycznych usług medycznych.
2. Zachowanie kameralnego charakteru i swoistego klimatu miasta:
  - rehabilitacja wnętrz urbanistycznych w przestrzeni publicznej Starego Miasta;
  - nadanie przestrzeni Rynku i ulicy Najświętszej Marii Panny charakteru reprezentacyjnego "salonu miasta";
  - realizacja zabudowy w południowej i południowo-wschodniej części Tarninowa, w sposób określony w planie miejscowym, zakładającym "kontynuację całościowej kompozycji dzielnicy z uwzględnieniem wartości kulturowych zabudowy i układu przestrzennego".
3. Rewaloryzacja i rewitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego, połączona z nadaniem im współczesnych funkcji społecznych i gospodarczych:
  - ożywienie zabytkowych obiektów w centrum miasta;
  - rehabilitacja urbanistyczna i społeczno-gospodarcza rejonu ulicy Henryka Pobożnego oraz dzielnicy Kartuzy (Zakaczawia) wraz z rozwojem funkcji śródmiejskich w strefie nadbrzeżnej Kaczawy (w tym - usługi specjalistyczne i komercyjne, mieszkania o wysokim standardzie);
  - rehabilitacja i rewitalizacja zespołów zabudowy wiejskiej (Piekary Wielkie, Stare Piekary, Piątnica, Przybków) oraz pozostałości dawnej gospodarki folwarcznej, w szczególności założeń dworsko-parkowych (Ludwikowo, Lipniki, Czerniewice).
4. Poprawa estetyki zagospodarowania i jakości krajobrazu miejskiego w strefach najbardziej uczęszczanych ciągów komunikacyjnych (w pierwszym rzędzie wzdłuż ulicy Jaworzyńskiej, zwłaszcza na odcinku od węzła z autostradą A4 do skrzyżowania z ul. Grabskiego).
5. Poprawa oferty spędzania czasu wolnego, zwłaszcza w zakresie rekreacji, rozrywki i kultury, realizowana w dwóch zasadniczych kierunkach:
  - ożywiania dla potrzeb gastronomii i rozrywki wewnątrz w zabytkowych obiektach, w szczególności w obrębie Starego Miasta;
  - budowy nowoczesnego centrum rekreacyjno-sportowego.

B. Rozbudowa układu komunikacyjnego miasta.

1. Rozdzielenie ruchu tranzytowego i lokalnego: budowa zachodniej obwodnicy miasta oraz (w dalszej perspektywie) - obwodnicy południowo-wschodniej; docelowo - eliminacja ruchu tranzytowego ze strefy śródmiejskiej, przejęcie roli dróg krajowych przez obwodnice miejskie.
2. Zapewnienie dostatecznie licznych powiązań miejskiego układu komunikacyjnego z planowaną drogą tranzytową na kierunku północ - południe (autostrada A3 lub droga ekspresowa S3), niezależnie od jej ostatecznego przebiegu.
3. Rozbudowa bezpośrednich powiązań międzydzielnicowych, omijających centrum miasta, w szczególności - budowa ulicy zbiorczej południowej (Grabskiego - Okrężna - Koskowicka) oraz (w dalszej perspektywie) - obwodnicy północnej z wykorzystaniem istniejących ulic (urealnienie przebiegu planowanej drogi zbiorczej pomiędzy ul. Sikorskiego a ul. Poznańską).
4. Udostępnienie komunikacyjne terenów rozwojowych miasta, w szczególności rozbudowa układu dróg w południowo-wschodniej części miasta (rejon lotniska, terenów powojkowych, położonych na północ od Strefy Aktywności Gospodarczej oraz terenów rozwojowych położonych na południe od Osiedla Sienkiewicza); rozwiązanie obsługi komunikacyjnej planowanego cmentarza komunalnego.
5. Stopniowe, lecz konsekwentne wprowadzanie stref o różnym stopniu ograniczenia ruchu pojazdów indywidualnych na rzecz uprzywilejowania komunikacji zbiorowej wraz z realizacją systemu parkingów strategicznych w rejonie centrum miasta.

C. Rozwój i zróżnicowanie bazy ekonomicznej miasta.

Wykorzystanie szans rozwoju aktywności gospodarczych właściwych dla ery postindustrialnej oraz dogodnego położenia Legnicy w układzie komunikacyjnym regionu, poprzez:

- maksymalnie efektywne zagospodarowanie terenów powojkowych oraz terenów sąsiadujących z Legnicką Specjalną Strefą Ekonomiczną;
- tworzenie konkurencyjnej oferty lokalizacyjnej dla przyciągnięcia nowych przedsiębiorstw produkcyjnych i usługowych (m.in. poprzez stworzenie możliwości łączenia działalności gospodarczej i budowy mieszkań przez inwestorów indywidualnych i instytucjonalnych);
- restrukturyzację funkcji wytwórczych w śródmieściu w kierunku rozwoju funkcji typowo śródmiejskich (wielofunkcyjnych), zwłaszcza w obrębie historycznych układów zabudowy;

rozwój turystyki i związanych z nią działalności usługowych (handel, rozrywka, gastronomia, rzemiosło artystyczne) poprzez wykorzystanie unikatowych walorów miasta i jego bogatej historii.

D. Tworzenie równych szans zaspokojenia podstawowych potrzeb społecznych.

Tworzenie równych szans zaspokojenia podstawowych potrzeb społecznych, a zwłaszcza posiadania pracy i samodzielnego mieszkania, a także rozwoju kulturalnego i intelektualnego oraz możliwości wypoczynku, przy uwzględnieniu zróżnicowanego statusu materialnego różnych grup społecznych, obejmuje:

1. Kreację sieci pomocniczych (dzielnicowych) ośrodków usługowych, stanowiących lokalne centra życia społecznego, służące integracji społeczności lokalnych oraz zaspokajaniu codziennych potrzeb w zakresie usług i handlu oraz edukacji i rekreacji.
2. Wyznaczanie terenów pod zabudowę mieszkaniową o zróżnicowanych formach oraz standardzie, stosownie do zapotrzebowania lokalnego rynku mieszkaniowego.

E. Ugruntowanie trwałych warunków zrównoważonego rozwoju miasta.

1. Kształtowanie prawidłowej struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta, poprzez:
  - maksymalne wykorzystanie możliwości "rozwoju miasta do wewnątrz" - zagospodarowanie luk budowlanych, terenów zaniedbanych, opuszczonych i nieefektywnie, ekstensywnie użytkowanych, w sposób nieadekwatny do ich atrakcyjności wynikającej z dogodnego położenia w strukturze miasta (w szczególności w centrum oraz w obrębie strefy śródmiejskiej);
  - wyznaczanie terenów pod inwestycje mieszkaniowe, gospodarcze i usługowe w ilości dostosowanej do zapotrzebowania rynku;
  - ograniczanie oddziaływania barier przestrzennych (w szczególności rzek i terenów kolejowych) - tworzenie dogodnych powiązań komunikacyjnych przeznaczonych dla ruchu lokalnego pomiędzy różnymi częściami miasta (w tym - zwiększenie ilości przepraw mostowych przez Kaczawę, budowa kładek dla ruchu pieszo - rowerowego wraz z realizacją systemu ścieżek rowerowych);
  - stosowanie ograniczeń i wytycznych dla zagospodarowania przestrzennego terenów zagrożonych powodzią, określonych w specjalistycznych opracowaniach;
  - ochronę centralnego korytarza ekologicznego i wentylacyjnego doliny Kaczawy.
2. Objęcie ochroną wszystkich obszarów wyróżniających się wartościami środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu, a także obszarów wrażliwych ekologicznie.
3. Sukcesywne ograniczanie barier i zagrożeń funkcjonowania środowiska.
4. Tworzenie przestrzennych warunków dla prawidłowego funkcjonowania systemu zabezpieczenia przeciwpowodziowego.

2.3. Ogólne zasady kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta

2.3.1. Elementy struktury funkcjonalno-przestrzennej

Struktura funkcjonalno-przestrzenna miasta, określona na mapie 1 (Kierunki zagospodarowania przestrzennego), obejmuje następujące elementy (strefy o dominujących funkcjach):

- obszar śródmiejski, a w jego obrębie:
    - strefę SI** - historyczne centrum miasta (Stare Miasto),
    - strefę SII** - śródmiejską, obejmującą:
      - zabudowę o przewadze funkcji usługowych,
      - zabudowę mieszkaniowo - usługową,
    - strefę SIII** - śródmiejski zespół przemysłowo - usługowy (zabudowa o funkcjach przemysłowych i usługowych z dopuszczeniem mieszkalnictwa),
- strefy historycznego centrum miasta oraz śródmiejska obejmują także tereny zieleni urządzonej;
- w pozostałej części miasta:
    - strefy W** - wielofunkcyjne (o funkcjach mieszanych, w szczególności - usługowych, gospodarczych i mieszkaniowych); szczegółowe zasady użytkowania i zagospodarowania stref wielofunkcyjnych, w tym udział i rozmieszczenie terenów o określonych funkcjach, zostaną określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
    - strefy U** - usługowe o znaczeniu ogólnomiejskim, położone poza obszarem śródmieścia oraz tereny usług o przewadze rozrywki i rekreacji; wyodrębniono ponadto skupiska usług o znaczeniu lokalnym (dzielnicowym) oraz tereny kreacji centrum komunikacyjno-handlowego (rejon dworca kolejowego i autobusowego);
    - strefy M** - zabudowy mieszkaniowej, w podziale na:
      - zabudowę wielorodzinną (**strefa MI**),
      - tereny zabudowy o charakterze mieszanym (wielo- i jednorodzinny), w zależności od uwarunkowań - do szczegółowego określenia w miejscowych planach zagospodarowania

przestrzennego, a w południowo - zachodniej części Taminowa – z zabudową rezydencyjną (**strefa MII**),
zabudowę jednorodziną (**strefa MIII**),
zabudowę dawnych układów wiejskich (**strefa MIV**);

w strefach zabudowy mieszkaniowej, a także w obrębie innych stref z funkcją mieszkaniową, nie wytypowano odrębnych obszarów, o których mowa w art. 6 ust. 5 pkt 5a ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym;

strefy G - gospodarcze, obejmujące:

strefy GI - tereny przemysłu uciążliwego i budownictwa (w tym kompleks przemysłowy Huty Miedzi "Legnica" i Zakładów Mechanicznych "Legmet" oraz część terenów położonych w obrębie "Północnego Zespołu Przemysłowego"),

strefy GII - tereny o przeważającej funkcji przemysłowej nieuciążliwej oraz tereny różnych działalności gospodarczych z przewagą hurtowni, baz i składów,

strefy GIII - tereny działalności gospodarczych z możliwością zamieszkania oraz tereny o funkcjach mieszanych - gospodarczych i mieszkaniowych,

strefy GIV - tereny działalności związanych z handlem detalicznym, obsługą finansową i innymi usługami komercyjnymi, parki przemysłowe;

dla części terenów wskazano możliwość wyboru bądź współistnienia funkcji związanych ze strefami GII, GIII i GIV;

Powiększa się obszar funkcji gospodarczej Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej o pas terenu przyległy od strony wschodniej, przeznaczony dotąd dla funkcji obsługi komunikacyjno – transportowej Strefy. Kierunki zagospodarowania obszaru określa się jako tereny o przeważającej funkcji przemysłowej nieuciążliwej oraz tereny różnych działalności gospodarczych z przewagą hurtowni, baz i składów (strefa GII) oraz tereny działalności związanych z handlem detalicznym, obsługą finansową i innymi usługami komercyjnymi, parki przemysłowe (strefa GIV) *[zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXIII/242/04 Rady Miejskiej Legnicy z dnia 28 czerwca 2004 r.]*;

Powiększa się obszar funkcji gospodarczej Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz drogi G2/2 o tereny przyległe, określone dotąd jako użytek ekologiczny Trzciniowisko przy ul. Gniewomierskiej – część południowa. Kierunki zagospodarowania obszaru określa się jako tereny o przeważającej funkcji przemysłowej nieuciążliwej oraz tereny różnych działalności gospodarczych z przewagą hurtowni, baz i składów (strefa GII) oraz tereny działalności związanych z handlem detalicznym, obsługą finansową i innymi usługami komercyjnymi, parki przemysłowe (strefa GIV) oraz drogi głównej G2/2 *[zmiana wprowadzona Uchwałą Nr LI/530/06 Rady Miejskiej Legnicy z dnia 25 września 2006 r.]*;

strefy IN - infrastruktury technicznej i komunalnej, obejmujące:

strefy INI - tereny o funkcjach uciążliwych (oczyszczalnia ścieków, ciepłownię, składowisko odpadów),

strefy INII - tereny innych obiektów infrastruktury technicznej,

strefę INIII - tereny zaopatrzenia w wodę (ujęcie i zakład uzdatniania wody powierzchniowej rzeki Kaczawy);

strefa KL - tereny lotniska;

strefy Z - zieleni miejskiej, obejmujące:

strefy ZI - parki i tereny rekreacyjno-sportowe,

strefy ZII - ogrody działkowe i zieleni izolacyjną, z wyodrębnieniem terenów z przewagą ogrodów działkowych bądź zieleni izolacyjnej,

strefy ZIII - cmentarze;

strefy R - rolnicze, obejmujące:

strefy RI - kompleksy gleb o wysokich klasach bonitacji,

strefy RII - kompleksy gleb o obniżonym potencjale produkcyjnym,

strefy RI i R II stanowią rolniczą przestrzeń produkcyjną;

strefy RIII - kompleksy gruntów rolnych położonych w bezpośrednim sąsiedztwie strefy ochronnej Huty Miedzi "Legnica", silnie skażone metalami ciężkimi;

strefy E - ekologiczne, o dominujących funkcjach przyrodniczych i bioklimatycznych, obejmujące:

strefy EI - tereny w strefach przydennych dolin rzek oraz inne tereny podmokłe, stanowiące w głównej mierze korytarze i wyspy ekologiczne, częściowo chronione jako użytki ekologiczne,

strefy EII - lasy oraz tereny przeznaczone do zalesienia (z wyjątkiem terenów położonych w obrębie strefy ochronnej Huty Miedzi "Legnica"),

strefy EIII - tereny rekultywowane (głównie zalesione lub przeznaczone do zalesienia) w obrębie dawnej i aktualnej strefy ochronnej Huty Miedzi "Legnica".

Wyodrębniono ponadto tereny komunikacji: drogi i ulice tworzące podstawowy układ komunikacyjny miasta (w podziale na klasy funkcjonalne), trasy ważniejszych ścieżek rowerowych oraz tereny kolejowe ze wskazaniem odcinków linii kolejowych mogących prowadzić miejski ruch pasażerski (autobus szynowy).

2.3.2. Zasady rozwoju przestrzennego miasta

Ustala się następujące, podstawowe zasady rozwoju przestrzennego miasta:

- dążenie do odtworzenia historycznej struktury przestrzennej i dostosowanie do niej nowej zabudowy w obrębie Starego Miasta (rekonstrukcja i rewitalizacja Starówki);
- zrównoważenie kierunków rozwoju przestrzennego układu urbanistycznego miasta - tworzenie przeciwwagi dla dominującego w ubiegłych latach wschodniego kierunku rozwoju Legnicy, powodującego deformację modelowego kształtu układu urbanistycznego miasta poprzez kreację południowego (ul. Jaworzyńska) i zachodniego (Chojnowska - Lotnicza) pasma rozwojowego oraz w dalszej perspektywie - ekspansję zainwestowania miejskiego na tereny położone na zachód od linii kolejowej Legnica - Złotoryja (wraz z dążeniem do zmiany granic administracyjnych miasta w rejonie Ulesia);
- utrzymanie zwartości układu urbanistycznego;
- konsekwentna realizacja reprezentacyjnej przestrzeni publicznej miasta (ul. Najświętszej Marii Panny - Rynek);
- zahamowanie procesu urbanistycznej i socjalnej degradacji Kartuz i rejonu ulicy Henryka Pobożnego, a także włączonych do miasta wsi Piekary Wielkie, Stare Piekary, Piątница i Przybków poprzez rewitalizację i przekształcenia istniejącej zabudowy (w rejonie ul. Henryka Pobożnego oraz zachodniej części Kartuz - rozwój funkcji śródmiejskich);
- tworzenie warunków do kształtowania się tożsamości społeczności lokalnych poprzez kreację lokalnych centrów (ośrodków) usługowych oraz rewitalizację i kreację przestrzeni publicznych w dzielnicach peryferyjnych;
- harmonijne włączenie do organizmu miejskiego dotychczas niezagospodarowanych terenów powojkowych oraz twórczą kontynuację realizacji dzielnic miasta (w szczególności południowo-wschodniej i południowej części Tarninowa);
- dokończenie realizacji układu urbanistycznego zespołu osiedli mieszkaniowych i ośrodków usługowych w rejonie Piekar;
- efektywne wykorzystanie możliwości rozwojowych tkwiących w terenach położonych w rejonie węzła autostrady A4, Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, Strefy Aktywności Gospodarczej oraz lotniska, przy dążeniu do aktywizacji jego funkcji komunikacyjnej;
- ograniczanie rozwoju terenów zainwestowanych w północnej części miasta z uwagi na występujące tu złoża węgla brunatnego oraz ze względu na znaczne zagrożenie powodziowe;
- tworzenie powiązań międzydzielnicowych z ominięciem centralnego obszaru miasta (ulica zbiorcza południowa, rozwój układu dróg w północnej części miasta);
- kreacja nowoczesnego centrum komunikacyjno-usługowego w rejonie dworca kolejowego i autobusowego z wykorzystaniem części terenów kolejowych;
- zachowanie i wzmocnienie ciągłości przestrzennej systemu terenów otwartych oraz wzbogacenie oferty jakościowej i ilościowej możliwości rekreacji i rozrywki;
- rekultywacja strefy ochronnej Huty Miedzi "Legnica";
- zapewnienie sprawnego funkcjonowania infrastruktury komunalnej poprzez realizację niezbędnych w tym celu inwestycji (w szczególności budowy cmentarza komunalnego).

2.3.3. Główne kierunki działań przestrzennych

1. Określa się strefy rewitalizacji obszarów zabudowanych, wymagających przekształceń lub rehabilitacji:

- strefa rewitalizacji Starego Miasta - rekompozycja, rewaloryzacja, aktywizacja usług, "umeblowanie ulicy" wraz z kształtowaniem reprezentacyjnej przestrzeni publicznej miasta (ul. Najświętszej Marii Panny - Rynek);
- strefa rewitalizacji rejonu ulicy Henryka Pobożnego i dzielnicy Kartuzy - rehabilitacja, powstrzymanie degradacji tkanki społecznej, aktywizacja gospodarcza i usług społecznych, wspieranie inicjatyw w zakresie rewitalizacji urbanistycznej i społecznej;
- strefa rewitalizacji terenów nadbrzeżnych Kaczawy w rejonie śródmieścia - rozwój funkcji usługowych i rekreacyjnych, integracja struktury przestrzennej śródmieścia;
- strefa rewitalizacji terenów węzła komunikacji kolejowej i autobusowej - kreacja centrum komunikacyjno-usługowego z wykorzystaniem zbędnych terenów kolejowych;

- strefa restrukturyzacji dzielnicy Fabryczna (terenów przemysłowych) - wspieranie lokalnych działalności gospodarczych i usługowych, intensyfikacja zainwestowania, wzbogacenie funkcji adekwatnych do śródmiejskiego położenia dzielnicy;
  - strefa rewitalizacji północnego obrzeża śródmieścia;
  - strefy rewitalizacji dawnych terenów wojskowych - wspieranie i kontynuowanie dotychczasowych kierunków zmian użytkowania, zmierzających do kształtowania stref wielofunkcyjnych, poprawa jakości przestrzeni publicznych;
  - strefy rewitalizacji dawnych układów wiejskich i pozostałości gospodarki folwarcznej;
  - strefy rehabilitacji osiedli zabudowy blokowej - w zakresie tworzenia przestrzeni publicznych i poprawy jakości krajobrazu.
2. Określa się strefy aktywizacji usług, działalności gospodarczych i zabudowy mieszkaniowej:
- główne obszary aktywizacji realizowanej na zasadzie zorganizowanej działalności inwestycyjnej:
    - południowo-wschodnia część miasta - tereny położone na południe od Osiedla Sienkiewicza, rejon Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, lotniska oraz Strefy Aktywności Gospodarczej;
    - południowa i południowo-wschodnia część Tarninowa,
    - "południowe pasmo aktywizacji" w rejonie skrzyżowania ul. Jaworzyńskiej z projektowaną zachodnią obwodnicą miasta,
    - "zachodnie pasmo aktywizacji" w rejonie ul. Chojnowskiej i Lotniczej oraz zachodnie strefy aktywizacji w rejonie skrzyżowania ul. Działkowej i Chojnowskiej z zachodnią obwodnicą miasta (rejon Ulesia),
    - jednostka Piekary D;
  - inne obszary przeznaczone pod zabudowę realizowaną na zasadzie zorganizowanej lub indywidualnej działalności inwestycyjnej, zgodnie z oznaczeniami na mapie 1 (Kierunki zagospodarowania przestrzennego);
  - obszary przeznaczone do rozwoju funkcji usługowo-rekreacyjnych (rejon Parku Bielańskiego, tereny położone w rejonie Wałów Bielańskich w dolinie Kaczawy).
- Określa się ponadto strefy współpracy i uzgodnień z gminami sąsiednimi dla realizacji przedsięwzięć rozwojowych miasta (w szczególności - realizacji planowanych elementów układu komunikacyjnego oraz cmentarza komunalnego).
3. Rozwój i modernizacja układu komunikacyjnego:
- zapewnienie powiązania planowanej drogi tranzytowej (autostrady A3 lub drogi ekspresowej S3) z miejskim układem ulicznym;
  - budowa zachodniej obwodnicy miasta;
  - budowa południowo-wschodniej obwodnicy miasta (ul. Sikorskiego - ul. Gniewomierska);
  - budowa ulicy południowej zbiorczej Grabskiego - Okrężna - Koskowska z przeprawą mostową na Kaczawie;
  - udostępnienie komunikacyjne terenów powojсковych na północ od Strefy Aktywności Gospodarczej;
  - budowa powiązania drogowego z rejonem projektowanego cmentarza komunalnego;
  - dokończenie realizacji ulicy Lotniczej i jej przedłużenie w kierunku zachodnim (śladem ul. Kołobrzesckiej);
  - modernizacja dróg krajowych w obrębie miasta;
  - budowa systemu ścieżek rowerowych.
4. Kształtowanie i funkcjonalne wzmocnienie przestrzeni publicznych oraz lokalnych ośrodków usługowych:
- tworzenie i wzmocnienie lokalnych ośrodków usługowych, w szczególności w rejonach Osiedle Sienkiewicza - Przybków, Piekary Wielkie, Piątница, Czarny Dwór - Osiedle Kasztanowa, Osiedle Drzymały, osiedle przy ul. Bydgoskiej, zespoły zabudowy wielorodzinnej na Piekarach;
  - kreacja i odtwarzanie walorów kompozycyjnych miasta (główne osie urbanistyczne, place, skwery i zieleńce);
  - kreacja nowych obszarów usług rekreacji i rozrywki.
5. Rozwój infrastruktury komunalnej i technicznej:
- budowa cmentarza komunalnego;
  - rozbudowa i modernizacja infrastruktury związanej z zaopatrzeniem w wodę oraz odprowadzaniem i oczyszczaniem ścieków (w szczególności w obrębie obszarów aktywizacji);
  - kontynuacja programu likwidacji niskiej emisji, rozwój sieci ciepłowniczej, w szczególności w południowo-wschodniej części miasta (rejon Strefy Aktywności Gospodarczej i sąsiednich terenów powojсковych).
6. Polityka ekologiczna:
- Określa się strefy rekultywacji oraz obszary szczególnych ograniczeń w zagospodarowaniu

przestrzennym, związanych z koniecznością rekultywacji terenów zdegradowanych oraz występowaniem zagrożeń środowiskowych:

- strefa ochronna Huty Miedzi "Legnica" - kontynuowanie rekultywacji terenów w kierunku leśnym i właściwej gospodarki wodami powierzchniowymi;
- strefa terenów rolnych położonych w bezpośrednim sąsiedztwie strefy ochronnej Huty Miedzi "Legnica"
- rekultywacja gruntów rolnych wraz z określeniem dopuszczalnych kierunków rolniczego użytkowania;
- obszary zagrożenia powodziowego: bezpośredniego zagrożenia powodzią, potencjalnego zagrożenia oraz wymagające ochrony przed powodzią dla doliny rzek Kaczawa, Wierzbak i Czarna Woda; na obszarach bezpośredniego zagrożenia powodzią zakazuje się inwestycji zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, gromadzenia ścieków, odchodów zwierzęcych, środków chemicznych oraz innych materiałów, które mogą zanieczyścić wody, prowadzenia odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, a w szczególności ich składowania, wykonywania urządzeń wodnych oraz wznoszenia innych obiektów budowlanych, sadzenia drzew i krzewów, zmiany ukształtowania terenu, składowania materiałów oraz wykonywania innych robót i czynności, które mogłyby utrudnić ochronę przed powodzią oraz wpłynąć na pogorszenie jakości wód; w terenach nieobwałowanych lub częściowo obwałowanych dla wody Q 10% i Q 1% - w zależności od lokalnych uwarunkowań należy zdefiniować w planach miejscowych niezbędne zabezpieczenia przeciwpowodziowe i szczególne ograniczenia w użytkowaniu terenów, zgodnie z wytycznymi wynikającymi ze specjalistycznych opracowań;
- obszar proponowanego polderu "Rzeszotary" (A i B).

Wskazuje się ponadto na konieczność utrzymania i wzmacniania ciągłości przestrzennej terenów otwartych (kształtowanie rusztu ekologicznego miasta).

2.3.4. Obszary wymagające rehabilitacji i przekształceń zagospodarowania

Wyznacza się obszary wymagające rewitalizacji (rehabilitacji i przekształceń istniejącego stanu zagospodarowania), w celu poprawy estetyki miasta, ładu przestrzennego oraz ograniczenia konfliktów funkcjonalno-przestrzennych:

1. Stare Miasto (powierzchnia w granicach obwodnicy śródmiejskiej - około 49 ha).

W celu odtworzenia historycznej struktury przestrzennej i dostosowania do niej nowej zabudowy (rekonstrukcja i rewitalizacja zespołu staromiejskiego), konieczne jest przede wszystkim sporządzenie planu miejscowego oraz odtworzenie historycznych podziałów katastralnych.

W stosunku do obszaru Starego Miasta przyjmuje się, iż wszelkie prace budowlane i zamierzenia inwestycyjne powinny zmierzać generalnie do przywrócenia dawnego krajobrazu centrum miasta oraz aktywizacji funkcji usługowych (centrotwórczych), w zakresie określonym w Miejscowym planie szczegółowym zagospodarowania przestrzennego i rewitalizacji Centrum miasta Legnicy.

Celem działań powinno być w szczególności:

- przywrócenie wartości kompozycyjnych, kulturowych i historycznych zespołu staromiejskiego,
- przywrócenie pierwotnego biegu dawnych ciągów ulicznych i zwartej zabudowy pierzei,
- utrzymanie nowej zabudowy w historycznych liniach rozgraniczających,
- wzmocnienie funkcji usługowych centrum miasta,
- przekształcenie budynków przemysłowych na cele usługowe,
- likwidacja wszelkich obiektów dysharmonizujących z zespołem staromiejskim.

2. Rejon ulicy Henryka Pobożnego (pow. 5,6 ha) oraz dzielnica Kartuzy w obrębie ulic Kazimierza Wielkiego, Wrocławskiej, Nadbrzeżnej i Konduktorskiej (pow. 18 ha).

Ze względu na narastającą degradację urbanistyczną i socjalną rejonu ul. Henryka Pobożnego oraz Kartuz, w połączeniu z ich położeniem w strefie śródmiejskiej, podjęcie działań rewitalizacyjnych (rehabilitacja urbanistyczna i społeczno-gospodarcza) w stosunku do tychże obszarów należy postrzegać jako kwestię pierwszorzędą. Działania te powinny być skoordynowane z przedsięwzięciami związanymi z kreacją centrum komunikacyjno-usługowego w rejonie na północ od ulicy Pocztowej oraz rewitalizacją pasma Kaczawy.

3. Obszary położone w strefie śródmiejskiej:

- dzielnica przemysłowa (Fabryczna) o pow. 28 ha (tereny położone na północ od ul. Senatorskiej, Emilii Plater i Ściegiennego);
- obszar kształtowania centrum komunikacyjno-usługowego (ul. Pocztowa - Głogowska - Stacyjna) o pow. 3,2 ha;
- "pasma Kaczawy", obejmujące tereny położone na południe od mostu na Kaczawie, w ciągu ulic Wrocławskiej - II Armii Wojska Polskiego, pomiędzy wałami przeciwpowodziowymi Kaczawy a ul. Jordana na zachodzie oraz ul. Fabryczną - Krętą na wschodzie (pow. 9 ha);
- strefa północnego obrzeża śródmieścia, obejmująca rejon ulic Leszczyńskiej, Poznańskiej,

Ścinawskiej i Głogowskiej;

- rewitalizacja rozproszonych w strefie śródmiejskiej kwartałów zabudowy mieszkaniowej oraz wypełnianie luk budowlanych (rejon ulic Wrocławska - Zielona, północna część Tarninowa, Fabryczna, wschodnia część Kartuz).

4. Tereny powojkowe (pokoszarowe), usytuowane w głównej mierze w strefie śródmiejskiej (w szczególności tereny położone pomiędzy ulicą Chojnowską i Lotniczą) - harmonijne włączenie do organizmu miejskiego i wspieranie rozwoju zróżnicowanych funkcji (strefy wielofunkcyjne - usługi, zabudowa mieszkaniowa, działalności gospodarcze).

5. Układy zabudowy wiejskiej Piekar Wielkich, Starych Piekar, Piątnicy i Przybkowa oraz założenia dworsko-parkowe w południowej części miasta (Ludwikowo, Lipniki, Czerniewice).

Osiedla te traktuje się w studium jako obszary wymagające ożywienia (rewitalizacji) i włączenia jako pełnoprawne jednostki osadnicze do organizmu miejskiego, przy poszanowaniu ich wartości kulturowych; konieczność ożywienia tychże jednostek oznaczać będzie:

- dostosowanie istniejącej w ich obrębie infrastruktury komunalnej do współczesnych standardów cywilizacyjnych (bądź tworzenie takiej infrastruktury od podstaw),

- możliwość i konieczność remontów historycznej zabudowy i nadanie jej nowych, współczesnych funkcji (nierolniczych),

- możliwość rozwoju nowej zabudowy jednorodzinnej w obrębie osiedli oraz w ich bezpośrednim sąsiedztwie (poprzez poszerzenie zasięgu terenów możliwych do zabudowy w stosunku do ustaleń miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego).

Ochrona wartości kulturowych dawnych osiedli wiejskich nie oznacza zatem ograniczenia rozwoju tychże jednostek, ma natomiast na celu zachowanie ich specyficznych, cennych kulturowo cech - skali i rozplanowania zabudowy oraz niektórych elementów układu urbanistycznego (nawsia, aleje).

2.3.5. Obszary aktywizacji

Wyznacza się obszary aktywizacji, stanowiące główne pola przedsięwzięć aktywizujących funkcje usługowe, gospodarcze i mieszkaniowe:

1. Południowo-wschodnia część miasta, obejmująca tereny położone w rejonie Strefy Aktywności Gospodarczej, lotniska, Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz Osiedla Sienkiewicza:

- Strefa Aktywności Gospodarczej wraz z północną częścią lotniska (pow. 115 ha),

- tereny powojkowe położone na wschód od Alei Rzeczypospolitej i na północ od Strefy Aktywności Gospodarczej (pow. 58 ha),

- tereny położone na wschodnim i południowym obrzeżu Osiedla Sienkiewicza (pow. 117 ha).

Efektywne zagospodarowanie (głównie na cele zróżnicowanych działalności gospodarczych i usług, częściowo także dla rozwoju zabudowy mieszkaniowej) rozległych, niezainwestowanych lub częściowo zainwestowanych terenów w południowo-wschodniej części miasta, dogodnie położonych pod względem komunikacyjnym, mieć będzie pierwszorzędne znaczenie dla przyszłości Legnicy.

2. "Południowe pasmo aktywizacji", obejmujące rejon skrzyżowania ul. Jaworzyńskiej z zachodnią obwodnicą miasta wraz z południowo-wschodnią częścią Tarninowa w rejonie skrzyżowania ul. Jaworzyńskiej z ul. Grabskiego.

Aktywizacja kierunku południowego ma na celu:

- właściwe wykorzystanie możliwości rozwoju miasta wzdłuż osi ulicy Jaworzyńskiej, a w szczególności - zagospodarowanie południowego odcinka tej drogi pomiędzy jej skrzyżowaniem z zachodnią obwodnicą miasta w rejonie Ludwikowa a istniejącym skrzyżowaniem z ul. Grabskiego;

- uporządkowanie i włączenie do śródmiejskiego obszaru miasta cennych z punktu widzenia atrakcyjnego kształtowania struktury urbanistycznej Legnicy terenów południowo-wschodniej części Tarninowa oraz chaotycznie zagospodarowanych i ekstensywnie użytkowanych terenów położonych wzdłuż ulicy Jaworzyńskiej, stanowiących pozostałości dawnych układów gospodarki folwarcznej (przy poszanowaniu kulturowych wartości tychże terenów).

3. "Zachodnie pasmo aktywizacji", obejmujące tereny położone w obrębie ulic: Chojnowskiej - Nowy Świat - Hutników - Lotniczej - Kawaleryjskiej (linia kolejowa Legnica - Złotoryja) o pow. 31,4 ha;

Aktywizacja pasma zachodniego ma na celu:

- zagospodarowanie i włączenie w strukturę miasta terenów powojkowych i dotychczas niezainwestowanych, położonych pomiędzy ulicą Chojnowską i Lotniczą;

- zrównoważenie rozwoju struktury urbanistycznej miasta poprzez przedłużenie obszaru śródmiejskiego w kierunku zachodnim, tworzące przeciwwagę dla dominującego dotychczas wschodniego kierunku rozwoju);

- zagospodarowanie tej części miasta powinno stanowić także pierwszy etap rozwoju Legnicy w kierunku zachodnim poza linię kolejową Legnica - Złotoryja w stronę planowanej zachodniej obwodnicy miasta i cmentarza komunalnego w Lipcach.

4. Wyznacza się ponadto w tym rejonie Legnicy "zachodnie rejonu aktywizacji struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta", położone pomiędzy linią kolejową Legnica - Złotoryja a zachodnią obwodnicą miasta:

- rejon ul. Chojnowska - Działkowa (pow. około 80 ha), w tym 10,5 ha terenów położonych poza granicami miasta;
- rejon ul. Chojnowska - Kołobrzaska (pow. około 78 ha), w tym 18,3 ha terenów położonych poza granicami miasta.

Zagospodarowanie tych obszarów musi uwzględniać istniejące uwarunkowania (ogrody działkowe, zajezdnia MPK, strefa ochronna osadnika wód powierzchniowych z rejonu Huty Miedzi "Legnica") oraz odbywać się na zasadzie ścisłej współpracy z gminami ościennymi (docelowo pożądana jest zmiana w tym rejonie przebiegu granicy administracyjnej Legnicy).

5. Określa się pozostałe, ważniejsze obszary aktywizacji (działalności gospodarczych, usług lub zabudowy mieszkaniowej):

Nazwa obszaru (lokalizacja)	powierzchnia (ha)
jednostka Piekary D	30,0
rejon ul. Sikorskiego - Piłsudskiego	6,7
rejon ul. Sikorskiego - Sudecka - Armii Krajowej	21,7
Sudecka Wschód	20,4
rejon ul. Sikorskiego - Iwaszkiewicza	3,0
Piekary Wielkie - część zachodnia (rejon ul. Wrocławska - Ceramiczna)	22,0
tereny położone na południe od ul. Koskowskiej	76,0
Poznańska Zachód	16,0
rejon ul. Poznańska - Bydgoska - Polkowicka	24,2
rejon ul. Bydgoska - Piątowska	11,0
rejon ul. Pawicka - Bydgoska - linia kolejowa Legnica - Prochowice	23,8
Centralna Ciepłownia - Pawicka - Dobrzejowska	11,0
rejon ul. Pawicka - Szczytnicka - Bydgoska - linia kolejowa Legnica - Prochowice	25,6
Przybków - Nowodworska (Niezapominajek - Zielna - Nowodworska - Wielogórska)	8,5
tereny JAR 32 w rejonie skrzyżowania ul. Złotoryjskiej z zachodnią obwodnicą miasta	27,7
rejon ul. Bracka - Cmentarna - Kazimierza Wielkiego	4,5
rejon ul. Moniuszki - Piłsudskiego - Gwiazdka	2,3
rejon zajezdni PKS (Aleja Rzeczypospolitej)	2,5
rejon ul. Kaczawska - Al. Rzeczypospolitej - Ogrodowa	5,6
rejon ul. Bielańska - Topolowa	2,2

6. Określa się obszary wymagające intensyfikacji istniejących funkcji lub zagospodarowania:

Nazwa obszaru (lokalizacja)	powierzchnia (ha)
rejon skrzyżowania ul. Jaworzyńskiej - Gniewomierskiej	55,5
rejon ul. Poznańska - Bydgoska	13,0
dawny szpital wojskowy w Lasku Złotoryjskim	6,9
lotnisko (aktywizacja funkcji komunikacyjnych)	99,0

2.3.6. Kreacja ośrodków usługowych i przestrzeni publicznych

1. Określa się rejonu miasta szczególnie wymagające ukształtowania lokalnych ośrodków usługowych: Osiedle Asnyka - Białe Sady, Osiedle Drzymały, Czarny Dwór - Osiedle Kasztanowa, osiedle przy ul. Bydgoskiej, Piątka, Osiedle Sienkiewicza - Przybków.

2. Wskazuje się potencjalne rejonu kształtowania nowych lub wzmocnienia istniejących przestrzeni publicznych (plac, odcinki ulic):

w południowo-wschodniej i południowej części Tarninowa (przewidywane do realizacji w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dzielnicy Tarninów):

- dawny Plac Bluchera (pomiędzy ul. Św. Elżbiety, Tatarską i Oświęcimską),
- plac na planowanym przecięciu ul. Kościuszki i Inwalidów/Reja (tworzący południowe zamknięcie układu urbanistycznego Tarninowa),
- plac u zbiegu ulic Złotoryjskiej, Asnyka, Grunwaldzkiej, Saperskiej i Słowackiego (rejon dawnej pętli tramwajowej),

- plac w rejonie planowanego przedłużenia ul. Mickiewicza i Stromej,
przebieg publiczna w rejonie ul. Marcinkowskiego;
centrum komunikacyjno-usługowe (rejon dworca kolejowego i autobusowego);
Plac Franciszkański, Plac Komuny Paryskiej;
dawne ogrody Akademii Rycerskiej pomiędzy ulicami Franciszkańską, Jagiellońską, Żwirki i Wigury
oraz Książęcą;
rejon ulic Wrocławskiej-Zielonej;
w obrębie terenów powojennych, a w szczególności - dawnych koszar garnizonowych przy
ul. Hutników, a także przy ul. Drzymały - Zachodniej, Żołnierskiej i Kawalerskiej, Poznańskiej,
Słubickiej i Alei Rzeczypospolitej;
rejon ulic Kilińskiego - Lubuska - Asnyka;
rejon ul. Ścinawskiej na północ od Dworca Głównego;
przebieg publiczne (głównie nawis) w obrębie dawnych układów wiejskich (wymagające
rewitalizacji): Piątka, Piekary Wielkie (pomiędzy ul. Wandy - Ziemowita - Dąbrówki - V Dywizji
Piechoty), Przybków;
przebieg publiczne w obrębie osiedli zabudowy wielorodzinnej blokowej: osiedle Kopernika
(Plac Kardynała Wyszyńskiego, rejon ulic Moniuszki - Wrocławska - Gwiazdka - Piłsudskiego);
projektowane przebiegi publiczne (plac i tereny rekreacyjne) w rejonie osiedla Piekary B oraz
jednostki Piekary D;
nowe przebiegi publiczne związane z terenami rekreacyjnymi (park po wschodniej stronie
Kaczawy, bulwary nad Kaczawą pomiędzy Kartuzami a rejonem ul. Henryka Pobożnego, Park
Bielański, bulwary nad Czarną wodą).
3. Wskazuje się rejon (odcinki ulic istniejących i planowanych) oraz miejsca ("węzły" głównych ulic
- istniejące i planowane), potencjalnie istotne dla kształtowania wysokiej jakości krajobrazu miasta:
ul. Jaworzyńska od węzła z autostradą A4 do skrzyżowania z planowanym odcinkiem zachodniej
obwodnicy miasta (w tym miejsca szczególnie ważne: węzeł autostrady A4, wjazd do specjalnej
strefy ekonomicznej, skrzyżowanie z ul. Gniewomierską i Nowodworską, odcinek projektowanej
ulicy zbiorczej pomiędzy ulicami Nowodworską i Jaworzyńską na południe od Osiedla
Sienkiewicza, węzeł zachodniej obwodnicy miasta z ul. Jaworzyńską);
węzły i skrzyżowania zachodniej obwodnicy miasta z ul. Działkową, Chojnowską i Złotoryjską;
projektowany plac u zbiegu ul. Kościuszki i Inwalidów, skrzyżowanie ul. Grabskiego z Jaworzyńską;
rejon skrzyżowania planowanej ulicy zbiorczej południowej z ulicami: planowanym
przedłużeniem Mickiewicza, Topolową oraz z projektowaną ulicą łączącą Strefę Aktywności
Gospodarczej z Aleją Piłsudskiego w rejonie Parku Bielańskiego;
ulica Leszczyńska od skrzyżowania z ul. Głogowską do skrzyżowania z ul. Ścinawską;
ulice Kartuska i Wrocławska pomiędzy Kartuzami a Starym Miastem, rejon skrzyżowania
ul. Wrocławskiej z ul. Moniuszki i Kartuską, rejon skrzyżowania Alei Piłsudskiego z ul. Moniuszki,
II Armii Wojska Polskiego i Aleją Rzeczypospolitej;
Aleja Piłsudskiego na odcinku pomiędzy północną i południową częścią osiedli Kopernika;
rejon skrzyżowania Alei Rzeczypospolitej z ulicą prowadzącą do Strefy Aktywności Gospodarczej;
rejon Ronda Niepodległości (skrzyżowanie Alei Piłsudskiego i ul. Sikorskiego) oraz skrzyżowanie
ul. Koskowskiej z południowo-wschodnią obwodnicą miasta;
południowa część lotniska w rejonie planowanej lokalizacji dworca pasażerskiego i towarowego.

2.3.7. Obszary rozmieszczenia obiektów handlowych, w tym wielkopowierzchniowych, o powierzchni sprzedaży powyżej 400 m² oraz zasady kształtowania sieci obiektów handlowych

Określa się obszary rozmieszczenia obiektów handlowych, w tym wielkopowierzchniowych, o powierzchni sprzedaży powyżej 400 m² oraz zasady kształtowania sieci obiektów handlowych:

1. Obszary, w których możliwe jest tworzenie i działanie obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 400 m², w granicach oznaczonych na rysunku studium (mapa 1 Kierunki zagospodarowania przestrzennego i mapa 8 Polityka przestrzenna w zakresie obiektów handlowych, w tym wielkopowierzchniowych), o symbolach od H1A do H42, obejmują:
  - 1) w strefie śródmiejskiej (wraz z rejonem Osiedla Asnyka):
    - a) Stare Miasto [centrum] w obrębie ul. Piastowska, Pocztowa, Libana, Witelona, Skarbka, Muzealna – obszary H1A, H1B i H1C,
    - b) w strefie obrzeżnej Starego Miasta:
rejon ul. Przemysłowa, Piastowska, Chojnowska - obszary H2, H3A i H3B,
w północnej części Tarninowa – obszary H4A i H4B,

- c) na północnym i wschodnim obrzeżu Starego Miasta – obszary H5A, H5B, H5C i H5D,
- c) Kartuzy – obszary H6A, H6B, H6C, H6D i H6E,
- d) w południowo – zachodniej części strefy śródmiejskiej:
rejon ul. Chojnowska, Marynarska, Lotnicza, Kawalerska - obszar H7,
rejon Osiedla Asnyka – obszary H8A i H8B,
- e) w południowej części Tarninowa (rejon planowanego centrum dzielnicy oraz skrzyżowania ul. Jaworzyńskiej i Grabskiego) – obszary H9A, H9B, H9C i H9D;
- 2) w północnej części miasta:
  - a) rejon ul. Brama Głogowska, Głogowska, Bagienna, Słubicka – obszary H10 i H11,
  - b) rejon ul. Brama Głogowska, Ścinawska, Kobylińska, Gliwicka oraz Poznańska, Leszczyńska,
  - c) Bydgoska – obszary H12, H13 i H14,
  - d) rejon ul. Bydgoska, Szczytnicka, Polkowicka, Poznańska – obszary H15, H16, H17 i H18;
- 3) w zachodniej części miasta:
  - a) rejon ul. Chojnowska, Rolnicza, Działkowa, Zachodnia Obwodnica – obszary H19 i H20,
  - b) rejon ul. Chojnowska, Domeyki, Zachodnia Obwodnica oraz Domeyki, Westerplatte, Kołobrzaska – obszary H21, H22 i H23;
- 4) w strefie pomiędzy Kartuzami a Osiedlem Kopernika (rejon skrzyżowania ul. Wrocławskiej i Czarnieckiego oraz ul. II Armii Wojska Polskiego i al. Piłsudskiego z al. Rzeczypospolitej i ul. Moniuszki) – obszary H24A, H24B i H24C;
- 5) w obrębie Osiedla Kopernika – obszary H25A, H25B, H25C, H25D i H25E;
- 6) we wschodniej części miasta (Piekary):
  - a) rejon Piekary Wielkich – obszary H26 i H27,
  - b) rejon osiedli Piekary A, B, C i D – obszary H28, H29, H30A, H30B, H30C, H30D, H30E, H31 oraz H32A i H32B,
  - c) rejon ul. Koskowicka – Sikorskiego [planowana droga krajowa nr 94] – obszar H33;
- 7) w południowej części miasta:
  - a) rejon skrzyżowania al. Rzeczypospolitej z ul. Okrężną – obszar H34,
  - b) rejon skrzyżowania Zachodniej Obwodnicy i ul. Złotoryjskiej – obszary H35A i H35B,
  - c) rejon ul. Jaworzyńska, al. Zwycięstwa, Myśliwska, Zachodnia Obwodnica – obszar H36,
  - d) rejon ul. Jaworzyńska – Żniwna [Ludwikowo] – obszar H37,
  - e) północna część lotniska w rejonie ul. Zamiejska, Nowodworska, Spółdzielcza, Myrka – obszar H38,
  - f) rejon ul. Jaworzyńska – Nowodworska – obszar H39,
  - g) rejon ul. Gniewomierska – Jaworzyńska – obszary H40, H41 i H42.
- .2 W strefach: H1 (Stare Miasto), H6 (Kartuzy), H20 (rejon ul. Chojnowska – Rolnicza – Drzymały – Działkowa), H25 (Osiedle Kopernika), H30 (Os. Piekary A) i H32 (Os. Piekary B i C), oznaczonych na rysunku studium, można w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wyznaczyć inne obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 400 m², nieprzekraczającej 2000 m².
- .3 W kształtowaniu sieci obiektów handlowych należy uwzględniać następujące zasady:
  - 1) w obszarach oznaczonych symbolami: H3B, H5D, H6A, H6B, H6C, H6D, H6E, H7, H8A, H8B, H9B, H9C, H9D, H10, H11, H12, H13, H14, H15, H16, H20, H21, H23, H25C, H25D, H25E, H30A, H30B, H30C, H30D, H30E, H32A, H32B, H34, H35B, H37, H39, H40, H41, H42 mogą działać jedynie obiekty o powierzchni sprzedaży nieprzekraczającej 2000 m²;
  - 2) w obszarach położonych w: obrębie Starego Miasta i w jego strefie obrzeżnej, z wyjątkiem obszaru H2, rejonie Kartuz, z wyjątkiem obszaru H6E, południowej części Tarninowa oraz w obszarach oznaczonych symbolami: H7, H10, H21, H23, H37 i H42 obowiązuje zakaz realizacji nowych obiektów w formie jednokondygnacyjnych (parterowych) i jedno-przestrzennych hal;
  - 3) w obszarach położonych w: obrębie Starego Miasta i w jego strefie obrzeżnej, z wyjątkiem obszaru H2 i H3B, rejonie Kartuz, z wyjątkiem obszaru H6E, oraz w południowej części Tarninowa obowiązuje nakaz realizacji nowych obiektów w formie galerii handlowej, domu towarowego lub handlowego albo wielofunkcyjnego centrum handlowo – usługowego typu miejskiego (o zasięgu obsługi dostosowanym do usytuowania obszaru w strukturze funkcjonalno - przestrzennej miasta, o funkcjach handlowych, obsługi finansowej, kulturalnych, rozrywkowych i rekreacyjnych, a także mieszkaniowych, w tym zamieszkania zbiorowego), z przestrzeniami publicznymi i parkingami podziemnymi lub wbudowanymi w obiekt, a także w formie budynków usługowo – mieszkaniowych;

- 4) w obszarach oznaczonych symbolami H7, H10, H21, H23 obiekty handlowe należy realizować z uwzględnieniem przeważającej funkcji mieszkaniowej, głównie w formie budynków usługowo – mieszkaniowych;
- 5) w obszarach położonych w strefie śródmiejskiej (wraz z Os. Asnyka), z wyjątkiem obszaru H2, oraz w obrębie obszarów lub stref oznaczonych symbolami H10, H20, H21, H23, H25, H30, H31, H32, H34 i H35B obowiązuje zakaz lokalizacji obiektów handlu hurtowego.

2.4. Polityka przestrzenna wobec środowiska przyrodniczego

1. Polityka przestrzenna Gminy wobec środowiska przyrodniczego zakłada:
  - utrzymanie, wzmocnienie i odtworzenie ciągłego przestrzennie systemu terenów otwartych, chronionych przed urbanizacją oraz objęcie ochroną prawną (na mocy ustawy o ochronie przyrody, a także - ustawy o ochronie dóbr kultury) obiektów i obszarów cennych przyrodniczo;
  - zahamowanie negatywnego wpływu na środowisko działalności Huty Miedzi "Legnica" oraz skuteczną rekultywację jej strefy ochronnej.
2. Rozwiązania przestrzenne ustaleń polityki wobec środowiska przyrodniczego określa mapa 2 (Polityka przestrzenna wobec środowiska przyrodniczego).
3. System terenów otwartych miasta składa się z czterech zasadniczych elementów:
  - terenów rusztu ekologicznego o głównej funkcji ekologiczno-przyrodniczej i klimatycznej, obejmujące: lokalne biocentra (stanowiące relatywnie najcenniejsze pod względem przyrodniczym fragmenty miasta), korytarze ekologiczne o znaczeniu ponadlokalnym (w tym korytarz Kaczawy, stanowiący główny korytarz wentylacyjny miasta) i lokalnym, oraz wyspy ekologiczne i tereny tworzące otulinę korytarza ekologicznego Kaczawy;
  - terenów zieleni miejskiej, o głównej funkcji rekreacyjnej i estetycznej;
  - terenów rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz gruntów rolnych położonych w bezpośrednim sąsiedztwie strefy ochronnej Huty Miedzi "Legnica";
  - terenów strefy ochronnej Huty Miedzi "Legnica".
4. Podstawowym zadaniem w zakresie kształtowania systemu terenów otwartych miasta będzie dążenie do zachowania i odtworzenia ciągłości przestrzennej ekosystemów wchodzących w jego skład, w tym w szczególności - ochrona korytarzy łączących:
  - pasmo doliny Kaczawy z rejonem Lasku Złotoryjskiego wzdłuż Alei Zwycięstwa,
  - obszar Lasku Pawickiego z kompleksem leśnym Równiny Lubińskiej.
5. Ochrona prawna wartości środowiska przyrodniczego.
Istniejący stan w zakresie prawnej ochrony środowiska przyrodniczego, obejmujący:
  - pomniki przyrody: 2 pomniki przyrody nieożywionej (głazy narzutowe) oraz 82 pomniki przyrody ożywionej (480 drzew - pojedyncze obiekty, grupy drzew i aleje), zgodnie z wykazem zamieszczonym w załączniku 1;
  - użytki ekologiczne: 7 użytków ekologicznych utworzonych Uchwałami Rady Miejskiej Legnicy: Nr XXII/239/2000 z dnia 27.04.2000 r. w celu ochrony pozostałości terenów podmokłych o łącznej powierzchni 23,37 ha (Glinianki przy ul. Szczytnickiej, Lasek przy ul. Rzeszotarskiej, Glinki w Lasku Złotoryjskim, Podmokła łąka przy ul. Poznańskiej, Bagno przy ul. Poznańskiej, Trzciniowisko przy ul. Gniewomierskiej (część północna) [zasięg użytku ograniczony Uchwałą Nr XXV/259/04 z dnia 27.09.2004 r.] i Nr XXVII/294/04 z dnia 29.11.2004 r., powołującej użytek ekologiczny „Trzciniowisko przy ul. Miejskiej”;należy uzupełnić o następujące obiekty i obszary proponowane do objęcia ochroną prawną w postaci:
  - pomników przyrody:
    - aleja lipowa na południe od ul. Wodnej,
    - szpaler kasztanowców przy ul. Wielogórskiej w Przybkwowie,
    - platan przy ulicy Klubowej,
    - wierzba w rejonie ul. Mickiewicza,
    - grupa drzew (trzy wierzby i dąb) w dolinie Czarnej Wody,
    - pomnik przyrody nieożywionej - granitognejs z fragmentem żyły kalcytowej w Lasku Złotoryjskim;
  - użytku ekologicznego: szuwały przy Wałach Królowej Jadwigi (pow. 9,1 ha) - zalewisko, bujnie porastające sitowiem, pałą szerokolistną i rdestnicą pływającą, stanowiące siedlisko licznych gatunków płazów, gadów i ptactwa wodnego.
6. Obszary wartościowe przyrodniczo, nie proponowane do ochrony prawnej, szczególnie istotne dla funkcjonowania środowiska przyrodniczego, wymagające ochrony przed zainwestowaniem w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, obejmują (prócz korytarzy ekologicznych związanych z dolinami cieków):

- pozostałości terenów podmokłych położonych w rejonie ul. Podmokłej i Rzecznej (dno dawnego stawu),
- Lasek Pawicki (pow. 40 ha) - obejmuje zespoły leśne odzwierciedlające różnicowane stosunki wilgotnościowe, z gatunkami roślin ściśle i częściowo chronionych oraz siedliskami chronionych gatunków płazów, gadów i ptaków;
- obszar położony pomiędzy ul. Rzeszotarską a wysypiskiem odpadów komunalnych (pow. 75 ha), cechujący się znacznym nagromadzeniem walorów przyrodniczych (dzięki zróżnicowanym siedliskom występuje tu liczna populacja wielu chronionych gatunków fauny i flory).

7. Zieleń miejska.

W skład terenów zieleni miejskiej wchodzi:

- parki i ośrodki sportowo-rekreacyjne,
- zieleń reprezentacyjna, towarzysząca obiektom usługowym, ciągi spacerowe, skwery i zieleńce,
- ogrody działkowe,
- cmentarze, zieleń izolacyjna i pozostała, towarzysząca infrastrukturze komunalnej, technicznej i transportowej.

Ze względów społecznych, a także ekologicznych i przyrodniczych, tereny istniejących ogrodów działkowych chroni się przed przeznaczeniem na inne funkcje; wyjątek stanowią fragmenty ogrodów działkowych położonych w korytarzach planowanych inwestycji drogowych oraz ogrody działkowe usytuowane w rejonie południowego Tarninowa i Ulesia, przeznaczone pod zabudowę mieszkaniowo-usługową. Wyznacza się ponadto potencjalne rejony tworzenia nowych ogrodów działkowych. Szczegółowe rozwiązania w zakresie polityki przestrzennej w stosunku do ogrodów działkowych zawiera mapa 2.

8. Rolnicza przestrzeń produkcyjna.

Określa się obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, obejmujące kompleksy gruntów ornych i użytków zielonych, nie wchodzących w skład obszarów stanowiących ruszt ekologiczny miasta, położone w północnej części Legnicy.

Obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, prócz funkcji związanych z produkcją rolną, stanowią element łączący obszary rusztu ekologicznego miasta.

9. Strefa rekultywacji środowiska.

Priorytetowym zadaniem w zakresie rekultywacji środowiska będzie kontynuacja przedsięwzięć zmierzających do przywrócenia czynności biologicznej (zagospodarowanie głównie w kierunku leśnym) strefy ochronnej Huty Miedzi "Legnica" oraz tworzenie pasa izolującego tereny ujęcia wody w Przybkwie od wpływów działalności huty.

W stosunku do kompleksu gruntów rolnych położonych w bezpośrednim sąsiedztwie strefy ochronnej Huty Miedzi "Legnica" wymagane jest sporządzenie specjalistycznego opracowania, w którym należy określić dopuszczalny (pożądany) profil produkcji rolniczej.

W stosunku do mas ziemnych, usuwanych w związku z realizacją inwestycji na terenach stanowiących uprzednio użytki rolne, należy dążyć do ich maksymalnego wykorzystania – w porozumieniu z Hutą Miedzi "Legnica" - w rekultywacji powierzchni ziemi w strefie ochronnej huty, a także w bieżącej rekultywacji wysypiska odpadów komunalnych przy ul. Dobrzejowskiej. Lokalizację miejsc składowania mas ziemnych w obrębie strefy ochronnej huty należy każdorazowo dostosować do zmieniających się uwarunkowań, wynikających z procesu rekultywacji strefy. W przypadku realizacji inwestycji na glebach skażonych metalami ciężkimi, warstwę próchniczą gleby można wykorzystać wyłącznie do rekultywacji składowisk odpadów pohutniczych.

10. Lokalne zagrożenia środowiskowe.

Do lokalnych zagrożeń środowiskowych, powodujących trwałe ograniczenia możliwości zagospodarowania terenu należy przede wszystkim zagrożenie powodziowe. Obszary zagrożone powodzią (obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią, potencjalnego zagrożenia oraz wymagające ochrony przed powodzią) wyznaczono na podstawie „Studium ochrony przed powodzią zlewni rzeki Kaczawa” (wyk. Biuro Studiów i Projektów Budownictwa Wodnego „Hydroprojekt”, Poznań sp. z o.o. na zlecenie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu).

Ponadto, stopień zagrożenia powodziowego w Legnicy oraz wytyczne w zakresie dopuszczalnego użytkowania terenów zagrożonych zalaniem określono w ramach niniejszego studium w specjalistycznych opracowaniach: "Badanie stanu zagrożenia powodziowego miasta Legnicy i propozycje przedsięwzięć dla jego ograniczenia" i "Wpływ zagrożenia powodziowego oraz przedsięwzięć ochronnych na ograniczenia w zagospodarowaniu przestrzennym miasta Legnicy".

Wnioski i wytyczne zawarte we wzmiankowanych opracowaniach należy uwzględniać w działaniach planistycznych, w szczególności przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

2.5. Polityka przestrzenna wobec środowiska kulturowego

1. Polityka przestrzenna wobec środowiska kulturowego odzwierciedla:

- sposób postrzegania i pojmowania wartości środowiska kulturowego przez podmioty gospodarki przestrzennej (stosunek do tych wartości, wrażliwość na wartości kulturowe przestrzeni) oraz
- możliwości podejmowania i wdrażania decyzji służących zachowaniu (pielęgnowaniu) wartości środowiska kulturowego, względnie - wpływających na ich zmiany (sprzyjających tworzeniu nowych wartości).

2. Przyjmuje się następujące cele polityki przestrzennej wobec zasobów środowiska kulturowego miasta:

- skuteczne kontrolowanie zmian w zagospodarowaniu przestrzennym tak, aby możliwe było zachowanie różnorodnych wartości środowiska kulturowego Legnicy, decydujących o jej tożsamości i znaczącej pozycji wśród zasobów dziedzictwa kultury polskiej i niemieckiej;
- pobudzanie takich zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, które pozwolą na lepsze wykorzystanie wartości kulturowych przestrzeni miejskiej.

3. Postulat ten oznacza, że:

- inicjatywy samorządu lokalnego służące aktywizacji gospodarczej i poprawie stanu zagospodarowania przestrzennego, a podejmowane na obszarach objętych specjalnymi programami działań – zwłaszcza w zakresie rewitalizacji, będą jednocześnie ukierunkowane na wdrażanie ustaleń polityki przestrzennej wobec środowiska kulturowego wynikających z innych instrumentów regulacyjnych wymienionych w niniejszym studium;
- powodzenie tych inicjatyw będzie w znacznej mierze uzależnione od umiejętnego wykorzystania przez Władze Miasta mechanizmów rynkowych gospodarki przestrzennej, zastosowania technik marketingu urbanistycznego oraz uzyskania poparcia ze strony społeczności lokalnych;
- osnową przestrzenną tych działań będą kierunki, osie i przestrzenie publiczne, które w studium uznano jako posiadające szczególne znaczenie dla kompozycji urbanistycznej, co oznacza, że realizacja polityki przestrzennej wobec środowiska kulturowego powinna również prowadzić do rekompozycji walorów krajobrazu kulturowego miasta i wydobycia nowych, potencjalnych walorów kompozycji urbanistycznej Legnicy;
- realizacja określonych w studium zasad kompozycji urbanistycznej, przedstawionych na mapie 3 (Polityka przestrzenna wobec środowiska kulturowego), powinna prowadzić do wzmocnienia stopnia integracji struktury przestrzennej miasta.

4. Podstawowymi zasadami ochrony wartości środowiska kulturowego są:

- dążenie do powiązania zadań służących ochronie wartości kulturowych przestrzeni ze strategią rozwoju gospodarczego miasta oraz różnymi elementami aktywnej polityki przestrzennej;
- dostosowanie instrumentów polityki konserwatorskiej oraz sposobów i środków działania na rzecz ochrony i rewitalizacji wartości kulturowych przestrzeni miejskiej do specyfiki problemów, które występują w wyodrębnionych terenach polityki przestrzennej.

5. Ustala się następujące instrumenty realizacji polityki przestrzennej wobec wartości środowiska kulturowego:

- rejestr zabytków,
- ewidencja dóbr kultury,
- zapisy regulacyjne dotyczące polityki przestrzennej wobec środowiska kulturowego, wprowadzone do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w tym - ustalenia dotyczące stref ochronnych (konserwatorskich),
- wytyczne urbanistyczne dotyczące ochrony i kształtowania wartości środowiska kulturowego, opracowane na podstawie odpowiednich ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i wprowadzane do decyzji administracyjnych dotyczących zmian w zagospodarowaniu przestrzennym,
- instrumenty urbanistyki operacyjnej (m.in. plany działań w zakresie rewitalizacji lub rehabilitacji obszarów, w których zadania w zakresie ochrony wartości dziedzictwa kultury powinny być wiodącymi problemami gospodarki przestrzennej, programy i strategie rewitalizacji),
- zapisy (oraz ich skutki prawne i ekonomiczne) odnoszące się do ochrony wartości środowiska kulturowego, wprowadzane do innych polityk przestrzennych określonych w studium.

Jednym z najważniejszych zadań w zakresie tworzenia instrumentarium polityki przestrzennej dla Legnicy jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dotyczących strefy śródmiejskiej. Wśród zapisów, które powinny znaleźć się w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zwraca się uwagę również na regulacje dotyczące tworzenia nowych wartości kulturowych i przyrodniczych miasta. Należą do nich przede wszystkim zasady określające pobudzanie i kontrolowanie zmian w zagospodarowaniu głównych przestrzeni

publicznych. Regulacje te powinny dotyczyć również wystroju parterów ulicznych zabudowy oraz wprowadzania małej architektury - zwłaszcza dla przestrzeni pełniących funkcje głównych ciągów handlowo-usługowych.

A. Rejestr zabytków.

1. Określa się obszary i obiekty objęte ochroną prawną na mocy ustawy o ochronie dóbr kultury - wpisane do rejestru zabytków (zgodnie z załącznikiem 2), w tym:

- układy urbanistyczne Starego Miasta oraz dzielnicy Tarninów;
- 87 zespołów obiektów i pojedynczych obiektów.

2. Proponuje się korektę granic układu urbanistycznego dzielnicy Tarninów, wpisanego do rejestru zabytków, określonych w decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Legnicy nr 636/L z dnia 27 sierpnia 1982 roku, zgodnie z wytycznymi zawartymi w Studium historyczno – urbanistycznym Legnica – Tarninów (obejmującą m.in. włączenie do zabytkowego układu urbanistycznego "Kwadratu" - południowo-zachodniej części dzielnicy, znajdującej się do 1993 roku w administracji rosyjskiej, dostosowanie południowej i południowo-zachodniej granicy układu urbanistycznego do granicy strefy "A" ścisłej ochrony konserwatorskiej dzielnicy Tarninów, a także - uzupełnienie zabytkowego układu urbanistycznego o kwartały zabudowy położone pomiędzy ulicami Mickiewicza, Powstańców Śląskich, Korfańskiego oraz Parkiem Miejskim).

3. Wskazuje się na konieczność aktualizacji rejestru zabytków dla miasta Legnicy poprzez wykreślenie z rejestru nieistniejących, a figurujących w nim jako obiekty zabytkowe, dwóch kamienic położonych pierwotnie przy ulicy Zamkowej 16 (wpisana do rejestru zabytków na podstawie decyzji nr 176/L z 10 stycznia 1964 roku) oraz Rynek 16 (wpisana do rejestru zabytków na podstawie decyzji nr 196/L z 19 grudnia 1964 roku).

4. Proponuje się wpisanie do rejestru zabytków 11 zespołów obiektów i pojedynczych obiektów, określonych w sporządzonym w ramach studium specjalistycznym opracowaniu (studium konserwatorskie).

B. Ewidencja dóbr kultury nie wpisanych do rejestru zabytków.

1. Określa się zespoły obiektów i pojedyncze obiekty objęte ochroną konserwatorską na mocy ustawy o ochronie dóbr kultury - ujęte w ewidencji dóbr kultury (ewidencji obiektów o walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych), nie wpisanych do rejestru zabytków, których wykaz zawiera sporządzone w ramach studium specjalistyczne opracowanie (studium konserwatorskie).

2. W związku z powierzeniem gminom obowiązku prowadzenia ewidencji dóbr kultury nie wpisanych do rejestru zabytków (na mocy nowelizacji ustawy o ochronie dóbr kultury związanej z reformą ustrojową państwa, Dz. U. Nr 106/98, poz. 668, art. 18) ustala się konieczność okresowej, stosownej do potrzeb i okoliczności, weryfikacji i uzupełniania ewidencji dóbr kultury nie wpisanych do rejestru zabytków.

3. Wykaz obiektów objętych ochroną konserwatorską nie jest dokumentem zamkniętym i ostatecznym. Jest jedynie materiałem wyjściowym, który winien być uzupełniany i weryfikowany na bieżąco (między innymi po wpisaniu danego obiektu/nieruchomości do rejestru zabytków dokonuje się jego skreślenia z ewidencji). W następnej kolejności wykaz obiektów objętych ochroną konserwatorską powinien być uzupełniony o ewidencję ruchomych dóbr kultury.

C. Stanowiska archeologiczne.

Określa się stanowiska archeologiczne podlegające ochronie prawnej na mocy ustawy o ochronie dóbr kultury, zamieszczone w sporządzonym w ramach studium specjalistycznym opracowaniu (studium konserwatorskie). Wszelkie prace inwestycyjne prowadzone w rejonie stanowisk archeologicznych wymagają uzyskania zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Inwestor jest zobowiązany na swój koszt zapewnić nadzór archeologiczny lub w razie konieczności przeprowadzić wyprzedzające badania archeologiczne.

D. Strefy ochrony konserwatorskiej.

1. Ustala się następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

- strefy ochrony dziedzictwa kulturowego - obszar ochrony konserwatorskiej odpowiadający strefie "A" ścisłej ochrony konserwatorskiej oraz strefie "B" ochrony konserwatorskiej,
- strefy "K" ochrony krajobrazu,
- strefy "E" ochrony ekspozycji,
- strefy ochrony wartości archeologicznych - strefa "OW" obserwacji archeologicznej.

2. Określa się obszary objęte ochroną oraz proponowane do ochrony na podstawie ustawy o ochronie dóbr kultury jako strefy ochrony konserwatorskiej:

strefy ochrony konserwatorskiej	powierzchnia (ha)
STREFY "A" ŚCISŁEJ OCHRONY KONSERWATORSKIEJ	193,5
układ urbanistyczny Starego Miasta ¹⁾	49,0
układ urbanistyczny dzielnicy Tarninów ¹⁾	133,0

strefy ochrony konserwatorskiej	powierzchnia (ha)
rzymsko-katolicki kościół p.w. św. Jacka ¹⁾	0,4
rzymsko-katolicki kościół p.w. św. Trójcy ¹⁾	0,2
kościół apostołsko-katolicki (obecnie kościół zielonoświątkowy zbór „Anastasis”) z willą fundatora kościoła	0,2
klasztór pobernardyński z terenem pokościelnym	0,4
cmentarz żydowski ¹⁾	0,7
szkoła podstawowa nr 1 (ul. Kamienna) ¹⁾	0,6
przedszkole miejskie nr 3 (ul. Rzemieślnicza 10) ¹⁾	0,2
Budynki związane z Fundacją Cannabausa ¹⁾	0,1
zespół dworski Czerniewice	5,5
zespół dworski Ludwikowo	3,2
STREFY “B” OCHRONY KONSERWATORSKIEJ	182,5
układ urbanistyczny dzielnicy Kartuzy ¹⁾ oraz rejon ul. Henryka Pobożnego i Bolesława Chrobrego	45,1
układ urbanistyczny południowej części dzielnicy Tarninów ¹⁾	47,0
układ ruralistyczny Piekary Wielkich ¹⁾	32,0
dawne koszary garnizonowe przy ul. Hutników ¹⁾	4,2
Park Miejski	49,7
zespół dworski Lipniki	2,6
zespół dworski Nowy Dwór	1,9
STREFY “K” OCHRONY KRAJOBRAZU	246,2
układ urbanistyczny rejonu ul. Kwiatkowskiego	13,8
układ ruralistyczny Piątnicy	25,0
układ ruralistyczny Przybkowa	46,5
współcześnie kształtowana część Parku Miejskiego z zespołem basenów przy ul. Stromej	10,5
Lasek Złotoryjski	80,0
Park Gdański i Kąpielisko Północne	19,0
Plac Targowy (skwer przy ul. Daszyńskiego) ¹⁾	0,2
teren dawnych ogrodów Akademii Rycerskiej	1,9
zespół cmentarzy żydowskiego ¹⁾ i komunalnego	36,8
zespół dworski w Starych Piekarach	3,6
zespół dworski Ludwikowo z zespołem folwarku Schulzegut	8,9
STREFA “E” OCHRONY EKSPOZYCJI	
obszar dawnych ogrodów zamkowych leżący po północnej stronie obwodnicy śródmiejskiej	1,7
STREFY “OW” OBSERWACJI ARCHEOLOGICZNEJ	103,5
obszar dawnego Przedmieścia Chojnowskiego	17
obszar osady przedlokacyjnej i dawnego Przedmieścia Głogowskiego	9,6
obszar dawnego Przedmieścia Wrocławskiego	8,2
obszar wsi Piekary Wielkie	38
obszar wsi Smokowice	11,7
zespół dworski Ludwikowo	5,8
zespół dworski Lipniki	4,1
zespół dworski Czerniewice	6,6
folwark Nowy Dwór	2,5

3. Strefy ochrony konserwatorskiej opatrzone indeksami ¹⁾ posiadają moc prawną na podstawie ustaleń obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Pozostałe strefy ochrony konserwatorskiej wymagają dla uzyskania mocy prawnej sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

4. Proponowany zasięg strefy “A” ścisłej ochrony konserwatorskiej układu urbanistycznego Starego Miasta odpowiada strefie “A” ustalonej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i rewaloryzacji Centrum (konieczne jest zatem objęcie strefą ochrony konserwatorskiej rejonu ulic Muzealnej - Gwarnej).

2.6. Kierunki rozwoju układu komunikacyjnego

1. Polityka przestrzenna w zakresie rozwoju układu komunikacyjnego określa:
  - kierunki i zasady rozbudowy i modernizacji układu drogowego, a w szczególności:
  - kierunki rozbudowy układu dróg tranzytowych i zasady powiązania z nimi miejskiego układu

- drogowego,
kierunki rozbudowy miejskiego układu drogowego i sposób powiązania miasta z gminami ościennymi;
klasyfikację funkcjonalną podstawowego układu drogowo-ulicznego miasta;
pozostałe zagadnienia związane z układem komunikacyjnym miasta;
zasady funkcjonowania układu kolejowego miasta, przy uwzględnieniu możliwych sposobów zagospodarowania terenów kolejowych zbędnych dla działania transportu kolejowego i wykorzystania istniejących linii kolejowych w miejskim ruchu pasażerskim,
aktywizacja funkcji komunikacyjnej i transportowej lotniska "Legnica",
kierunki kształtowania sieci ścieżek rowerowych,
zasady zaspokojenia potrzeb parkingowych i organizacji ruchu samochodowego w centralnej części miasta.
2. Polityka przestrzenna w zakresie rozwoju układu komunikacyjnego została określona na mapie 4 (Kierunki rozwoju układu komunikacyjnego).
- A. Kierunki rozwoju układu drogowego.
1. Podstawowym kierunkiem rozwoju układu drogowego Legnicy jest dążenie do rozdzielenia ruchu tranzytowego od wewnątrzmięjskiego poprzez budowę obwodnic miasta na kierunku północ - południe (droga krajowa nr 3) i wschód - zachód (droga krajowa nr 94).
2. Stworzenie układu dróg obwodnicowych umożliwi eliminację ruchu tranzytowego z centrum i śródmieścia miasta; wymaga to:
- *dokończenia realizacji zachodniej obwodnicy miasta, a w tym (zadania zrealizowane):*
    - budowy drogi klasy G (docelowo GP) pomiędzy skrzyżowaniem istniejącego odcinka zachodniej obwodnicy z ul. Chojnowską a rejonem skrzyżowania ul. Jaworzyńskiej z ul. Borsuczą,*
    - modernizacji ul. Jaworzyńskiej na odcinku od węzła z autostradą A4 do planowanego skrzyżowania z zachodnią obwodnicą;*
  - ukształtowania obwodnicy południowo-wschodniej, co obejmuje:
    - budowę (w większości przez obszar gminy Legnickie Pole) drogi klasy GP na odcinku od skrzyżowania ul. Sikorskiego z ul. Koskowicką do włączenia jej do ul. Gniewomierskiej w rejonie na zachód od linii kolejowej Legnica - Jaworzyna Śląska,
    - modernizację ul. Gniewomierskiej.
3. Zakłada się, iż docelowo rolę drogi krajowej nr 3 pełnić będzie zachodnia obwodnica miasta, natomiast drogę krajową nr 94 stanowić może ciąg dróg: ul. Wrocławska - Sikorskiego - południowo-wschodnia obwodnica - ul. Gniewomierska - Jaworzyńska - zachodnia obwodnica - ul. Chojnowska. Pozwoli to na eliminację ruchu tranzytowego z obwodnicy śródmiejskiej.
4. W związku z nierozstrzygniętą kwestią realizacji autostrady A3 lub drogi ekspresowej S3 oraz jej trasy w rejonie miasta (wariant zachodni lub wschodni przebiegu drogi) ustala się konieczność rezerwowania pasów terenów umożliwiających w przyszłości realizację tychże dróg oraz zapewnienia realizacji dogodnych powiązań miejskiego układu drogowego z drogą tranzytową (niezależnie od jej przebiegu), w sposób określony na mapie 4.
5. W zakresie rozwoju miejskiego układu ulicznego niezbędna jest rozbudowa bezpośrednich powiązań międzyczelnicznych, omijających obwodnicę śródmiejską; w tym celu w pierwszej kolejności należy przystąpić do realizacji ulicy zbiorczej południowej w ciągu ulic Grabskiego - Okrężna - Koskowicka.
6. W dalszej perspektywie należy dążyć do budowy obwodnicy północnej, wykorzystując w tym celu istniejące odcinki ulic; szczegółowy przebieg północnej obwodnicy jest uzależniony od wyboru wariantu przebiegu drogi ekspresowej S3.
7. Wskazuje się ponadto na możliwość realizacji kolejnego powiązania drogowego pomiędzy wschodnią i zachodnią częścią miasta z przeprawą mostową na Kaczawie, łączącego ul. Zamiejską z Aleją Zwycięstwa śladem ul. Mostowej.
8. Istotnym kierunkiem rozwoju układu drogowego miasta jest konieczność komunikacyjnego udostępnienia terenów rozwojowych miasta, w tym przede wszystkim:
- rejonu lotniska i baz paliw, Strefy Aktywności Gospodarczej oraz terenów powojkowych, leżących na wschód od Alei Rzeczypospolitej (m.in. budowa wschodniej obwodnicy lotniska);
  - południowego obrzeża Osiedla Sienkiewicza (połączenie drogowe pomiędzy ul. Jaworzyńską i Nowodworską na południe od Osiedla Sienkiewicza);
  - powiązania miejskiego układu ulicznego z rejonem planowanego cmentarza komunalnego (z wykorzystaniem ul. Chojnowskiej oraz ciągu ulic Lotnicza - Kołobrzaska).
- B. Klasyfikacja układu drogowo-ulicznego.
1. Zakłada się dążenie do ukształtowania hierarchicznie złożonego układu drogowo-ulicznego, którego elementy składowe będą posiadać właściwą kategorię i klasę funkcjonalną (techniczno-

użytkową), określoną zgodnie z warunkami technicznymi, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie.

2. Określa się, w związku z powyższym, następującą hierarchię układu drogowo-ulicznego miasta (z pominięciem istniejącej autostrady A4 oraz dróg lokalnych i dojazdowych):

nazwa drogi	orientacyjna długość (m)
drogi ekspresowe (S)	
droga ekspresowa S3 (wariant wschodni) lub autostrada A3	13260
droga ekspresowa S3 (wariant zachodni)	9950
drogi główne ruchu przyspieszonego (GP)	
zachodnia obwodnica miasta	6770
ul. Jaworzyńska (węzeł z autostradą A4 - skrzyżowanie z zachodnią obwodnicą)	2650
południowo-wschodnia obwodnica miasta (ul. Sikorskiego - ul. Gniewomierska), planowana	6450
drogi główne (G)	
ul. Kartuska - Czarnieckiego - Wrocławska	4320
ul. Chojnowska (od skrzyżowania z obwodnicą śródmiejską)	2200
ul. Złotoryjska (od skrzyżowania z obwodnicą śródmiejską)	6300
ul. Brama Głogowska - Leszczyńska - Poznańska	3900
ul. Wrocławska - II Armii Wojska Polskiego - Aleja Piłsudskiego (do Ronda Niepodległości)	3270
obwodnica śródmiejska (ul. Pocztowa - Libana - Witelona - Skarbka - Muzealna - Dziennikarska - Piastowska)	2850
północna obwodnica miasta (skrzyżowanie ul. Wrocławskiej z Sikorskiego - węzeł z drogą ekspresową S3 wariant zachodni) - możliwa do realizacji w przypadku wyboru zachodniego wariantu przebiegu drogi S3	6560
drogi zbiorcze (Z)	
ul. Działkowa (skrzyżowanie z ul. Chojnowską - skrzyżowanie z zachodnią obwodnicą)	1800
ul. Senatorska (skrzyżowanie z ul. Piastowską - skrzyżowanie z ul. Działkową)	730
ul. Lotnicza - Kołobrzeska	3050
ul. Marynarska - Asnyka (skrzyżowanie z ul. Chojnowską - skrzyżowanie z ul. Złotoryjską)	950
ul. Poselska	990
ulica zbiorcza południowa (Grabskiego - Okrężna - Koskowicka)	5980
ul. Mickiewicza (częściowo istniejąca)	1200
ul. Nowodworska - Zamiejska - Aleja Rzeczypospolitej - Moniuszki	6800
Al. Zwycięstwa - Mostowa - Zamiejska - SAG - Bartoszków (częściowo istniejąca)	2060
ul. Zamiejska - północna część lotniska (Strefa Aktywności Gospodarczej)	2250
ul. Miejska (skrzyżowanie z ul. Gniewomierską - Bartoszków)	1550
ul. Jaworzyńska - LSSE - Gniewomierska	1350
ul. Makowa - skrzyżowanie z Nowodworską - Jaworzyńska (planowana)	1500
ul. Koskowicka (węzeł z Aleją Piłsudskiego - granica miasta)	2900
ul. Sudecka (skrzyżowanie z ul. Koskowicką - skrzyżowanie z ul. Iwaszkiewiczą)	2400
ul. Iwaszkiewiczą (skrzyżowanie z ul. Sikorskiego - granica miasta)	990
ul. Piłsudskiego (Rondo Niepodległości - skrzyżowanie z ul. Sudecką)	770
ul. Bydgoska (skrzyżowanie z ul. Poznańską - skrzyżowanie z ul. Piątniczą)	1150
ul. Wrocławska (od granicy miasta do rejonu skrzyżowania z ul. Ceramiczną)	1160
północna zbiorcza: skrzyżowanie z ul. Sikorskiego - Kowalska - Szczytnicka - Bydgoska - Polkowicka - skrzyżowanie z ul. Poznańską (realizacja w przypadku wyboru wschodniego wariantu przebiegu drogi S3)	4950
ul. Spokojna - Pątnowska	4550
ul. Pątnowska (skrzyżowanie z ul. Wrocławską) - Malinowa - skrzyżowanie z ul. Spokojną	1830

C. Pozostałe kierunki rozwoju układu komunikacyjnego.

1. Ustala się konieczność kreacji centrum komunikacyjno-usługowego (komunikacji kolejowej i autobusowej) w rejonie istniejących dworców kolejowego i autobusowego z wykorzystaniem części terenów zbędnych dla funkcjonowania ruchu kolejowego.

2. Zakłada się wzmocnienie rangi komunikacji zbiorowej oraz stopniowe wprowadzanie ustaleń w zakresie ustanawiania stref ruchu ograniczonego, określonych w Studium komunikacyjnym (w pierwszym rzędzie - w obrębie Starego Miasta). Wskazuje się ponadto na możliwość i zasadność uruchomienia kolejowego ruchu miejskiego ("autobus na szynach"), wykorzystującego istniejące linie kolejowe na kierunkach Legnica - Złotoryja i Legnica - Jaworzyna Śląska.

3. Uznaje się za wskazane podjęcie działań zmierzających do aktywizacji funkcji komunikacyjnej lotniska "Legnica" wraz ze zmniejszeniem powierzchni lotniska oraz realizacją dworca pasażerskiego i towarowego w jego południowej części, z dojazdem od ul. Gniewomierskiej i Miejskiej, a także realizację wschodniej obwodnicy lotniska, łączącej je z terenami Strefy Aktywności Gospodarczej. W związku z istnieniem lotniska „Legnica”, wpisanego decyzją Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 07.04.1999 r. do Krajowego Rejestru Lotnisk pod numerem 47, jako lotnisko cywilne o kodzie referencyjnym 3B, zarządzanego przez Strefę Aktywności Gospodarczej Sp. z o.o.:
  - na terenie miasta obowiązują nieprzekraczalne ograniczenia wysokości zabudowy, określone w dokumentacji rejestracyjnej lotniska Legnica;
  - obiekty trudno dostrzegalne z powietrza, w tym napowietrzne linie, maszty, anteny, usytuowane w zasięgu powierzchni podejścia, powinny być niższe o co najmniej 10 m od dopuszczalnej wysokości zabudowy wyznaczonej przez powierzchnie ograniczające, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 25 czerwca 2003 r. w sprawie warunków, jakie powinny spełniać obiekty budowlane oraz naturalne w otoczeniu lotniska (Dz. U. Nr 130, poz. 1192 z późn. zm.);
  - przeszkody lotnicze muszą być zgłoszone Prezesowi Urzędu Lotnictwa Cywilnego oraz oznakowane, zgodnie z przepisami odrębnymi.
4. Określa się docelową sieć ścieżek rowerowych, zgodnie z oznaczeniami na mapie 4.

2.7. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej

2.7.1. Kierunki rozwoju systemu energetycznego

1. W zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną zakłada się:
  - utrzymanie dotychczasowych kierunków i źródeł zasilania;
  - budowę, rozbudowę i przebudowę następujących głównych punktów zasilania w energię elektryczną oraz sieci elektroenergetycznych wysokiego napięcia:
  - budowę stacji 110/20 kV Piekary z dowiązaniem do linii 110 kV kierunek Prochowice,
  - budowę stacji 110 kV/SN przy Centralnej Ciepłowni wraz z liniami 110 kV,
  - budowę stacji 110/20 kV Legmet (w ramach „Parku Technologicznego”) z dowiązaniem liniowym napowietrzny 110 kV ze stacji 110/20 kV Pawłowice i Zosinek,
  - budowę linii 110 kV między stacjami 110/20 Górka a LSSE Przybków,
  - rozbudowę stacji 110/20 kV Pawłowice w zakresie uruchomienia transformacji po stronie 400 kV – budowa do rozbudowanej stacji dowiązań liniowych 400 kV,
  - budowę dowiązań liniowych 110 kV stacji 110/20 kV Zosinek od linii napowietrznej 110 kV S-461,
  - przebudowę dowiązań liniowych 110 kV S-418 i S-104 stacji 110/20 kV Górka na linie dwutorowe oraz wprowadzenie do stacji nowej linii napowietrznej 110 kV ze stacji 110/20 kV Prochowice;
  - rozbudowę i modernizację istniejących oraz budowę nowych sieci przesyłowo-rozdzielczych umożliwiających dostawę energii elektrycznej do terenów przewidywanych do zabudowy;
  - rozbudowę układu sieci średniego napięcia o nowe stacje transformatorowe 20/0,4 kV i linie zasilające,
  - modernizację i rozbudowę układu linii niskiego napięcia.

W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w zależności od uwarunkowań, należy stosować następujące zasady:

- dopuszczenie rozbudowy sieci elektroenergetycznej w formie linii napowietrznych, kablowych lub napowietrzno – kablowych oraz budowę stacji transformatorowych;
  - prowadzenie projektowanych i modernizowanych sieci elektroenergetyczne wzdłuż układów komunikacyjnych (terenów ogólnie dostępnych), z dopuszczalnym odstępstwem od tej zasady po uzgodnieniu z właścicielem terenu i zarządcą sieci;
  - zasilanie projektowanego zainwestowania w energię elektryczną z istniejących lub projektowanych sieci elektroenergetycznych i stacji transformatorowych na warunkach określonych przez właściciela sieci;
  - ustalenie obowiązku zachowania normatywnych odległości zabudowy od istniejących i projektowanych sieci elektroenergetycznych;
  - dopuszczenie lokalizacji stacji transformatorowych w odległości do 1,5 m od granic działki wydzielonej pod budynek stacji (z zastrzeżeniem, że: docelowa powierzchnia działek będzie określana na etapie projektowania, stacje słupowe nie wymagają wydzielania działek);
2. Zaopatrzenie w gaz następować będzie z dystrybucyjnej sieci gazowej, w uzgodnieniu z dysponentem sieci. Przyłączanie obiektów powinno odbywać się na zasadach określonych

w Ustawie Prawo energetyczne oraz rozporządzeniach wykonawczych do tej ustawy, po spełnieniu warunków technicznych i ekonomicznych przyłączenia. Dopuszcza się możliwość modernizacji i rozbudowy sieci gazowej.

Dla występujących na terenie miasta gazociągów wysokiego ciśnienia (PN 6,3 MPa) i podwyższonego średniego ciśnienia (PN 1,6 MPa) oraz stacji redukcyjno – pomiarowych gazu¹⁰ obowiązują strefy ochronne (kontrolowane), o szerokościach wynikających z przepisów odrębnych. Strefy ochronne stanowią obszar, w którym:

- operator sieci jest uprawniony do zapobiegania działalności mogącej mieć negatywny wpływ na trwałość sieci gazowej i jej prawidłową eksploatację, ma możliwość swobodnego dojazdu do sieci i przemieszczania się wzdłuż gazociągu,
- obowiązuje zakaz wszelkiej zabudowy, sieci podziemnego uzbrojenia technicznego można lokalizować po uzgodnieniu i na warunkach określonych przez operatora gazociągu.

Sposób zagospodarowania strefy ochronnej wymaga uzgodnienia z operatorem sieci, dotyczy to także obiektów lokalizowanych wzdłuż strefy (przed wydaniem pozwolenia na ich budowę).

3. Kierunki rozwoju systemu ciepłowniczego kształtowane będą zgodnie z "Programem rozwoju systemu ciepłowniczego" oraz "Koncepcją ucieplnienia południowo-wschodniej części miasta Legnicy w rejonie ulic Niklowej, Bielańskiej i Alei Rzeczypospolitej..."

Zakłada się zatem funkcjonowanie systemu ciepłowniczego w oparciu o Ciepłownię Centralną Pątnów, stanowiącą podstawowe źródło energii cieplnej, wraz z wykorzystaniem Ciepłowni Rejonowej Górka. Źródła te wymagają modernizacji i zainstalowania urządzeń służących zmniejszeniu szkodliwego oddziaływania na środowisko.

Kontynuować się będzie politykę zmierzającą do:

- rozbudowy sieci ciepłowniczych w środkowej i zachodniej części miasta,
- objęcia zdalacznym zaopatrywaniem w ciepło południowo-wschodniej części miasta w rejonie ulic Niklowej, Bielańskiej i Alei Rzeczypospolitej,
- tworzenia lokalnych kotłowni na paliwa ekologiczne w rejonach położonych poza zasięgiem efektywnego funkcjonowania sieci ciepłowniczej,
- ograniczenia niskiej emisji (likwidacja palenisk domowych oraz lokalnych kotłowni z wykorzystaniem obiektów na węzły ciepłownicze).

4. Problematykę rozwoju systemu energetycznego miasta zawiera mapa 5 (Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej. System energetyczny).

2.7.2. Kierunki rozwoju systemu wodno-kanalizacyjnego

1. Polityka przestrzenna w zakresie rozwoju systemu wodno-kanalizacyjnego prowadzona będzie zgodnie z opracowanymi programami rozbudowy sieci wodociągowej oraz rozbudowy kanalizacji deszczowej i kanalizacji sanitarnej.

2. Główne kierunki rozwoju i modernizacji systemu wodno-kanalizacyjnego, wynikające z założeń zawartych we wzmiankowanych programach, przedstawia mapa 6 (Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej. System wodno-kanalizacyjny).

3. Zgodnie z programem rozwoju sieci wodociągowej, istniejący, prawidłowo funkcjonujący system zaopatrzenia miasta w wodę (ujęcie wody powierzchniowej rzeki Kaczawy w Przybkowie) oraz przebieg wodociągów magistralnych nie ulegną w przyszłości zmianie.

4. W zakresie rozbudowy systemu wodociągowego zakłada się realizację nowych rurociągów magistralnych w pasach drogowych planowanych ulic w obrębie terenów rozwojowych miasta oraz:

- budowę magistrali drugiego rzędu $\varnothing$ 300 mm w południowej części miasta, spiętej z rurociągiem $\varnothing$ 200 mm w ul. Jaworzyńskiej, co pozwoli na stworzenie zamkniętych układów pierścieniowych na południe i północ od ul. Jaworzyńskiej;
- budowę sieci rozdzielczej $\varnothing$ 150 mm w zachodniej części miasta (rejon Ulesia), zasilanej z rurociągu $\varnothing$ 500 mm w ul. Chojnowskiej;
- budowę odcinka magistrali pierwszego rzędu $\varnothing$ 400 mm pomiędzy węzłami 58-63 na północ od śródmieścia, w celu poprawy zasilania w wodę rejonu ul. Poznańskiej;
- przedłużenie rurociągu $\varnothing$ 300 mm w ul. Pątnowskiej do rejonu Starych Piekar i Pawic;
- spięcie rurociągu $\varnothing$ 150 mm w ul. Pątnowskiej z rurociągiem $\varnothing$ 450 mm.

Ponadto, dla zapewnienia właściwego funkcjonowania sieci wodociągowej konieczne jest:

- wykonanie dodatkowych przepięć sieci rurociągów $\varnothing$ 650 mm, $\varnothing$ 400 mm i $\varnothing$ 450 mm w rejonie zbiornika przy ul. Złotoryjskiej,
- dokonanie zmiany zasilania zbiornika przy ul. Złotoryjskiej na zasilanie bezpośrednie z magistrali $\varnothing$ 1000 mm.

5. W zakresie rozwoju i modernizacji systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków zakłada się:

funkcjonowanie systemu kanalizacji rozdzielczej - sanitarnej i deszczowej, modernizację i rozbudowę systemu ogólnospławnego z przebudową na system kanalizacji rozdzielczej, głównie w centralnej i zachodniej części miasta;
 objęcie systemem odprowadzania i oczyszczania ścieków wszystkich terenów zainwestowanych; odprowadzanie i oczyszczanie wszystkich ścieków do Centralnej Oczyszczalni Ścieków przy ul. Spokojnej oraz docelowo - likwidację pompowni przy ul. Masarskiej i zaniechanie tłoczenia ścieków na pola irygacyjne w Dobrzejowie;
 odprowadzanie większości wód deszczowych siecią kanalizacji deszczowej do cieków;
 dla okresu przejściowego przewiduje się realizację centralnego przelewu burzowego dla zabezpieczenia oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej przed zatopieniem wodami deszczowymi;
 modernizację Centralnej Oczyszczalni Ścieków (części biologicznej) w związku z koniecznością dostosowania jej do wymogów nowych przepisów oraz pełne wykorzystanie przepustowości części mechanicznej oczyszczalni;
 odprowadzanie do kanalizacji miejskiej ścieków z gmin Kunice, Krotoszyce, Legnickie Pole, Miłkowice i Ruja.

2.7.3. Zasady i możliwości budowy sieci i instalacji urządzeń telekomunikacyjnych, w tym telefonii bezprzewodowej należy określać w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań, w szczególności funkcjonalno – przestrzennych, środowiskowych i kulturowych.

2.8. Instrumenty polityki przestrzennej

1. Podstawowym instrumentem polityki przestrzennej określonej w studium są plany miejscowe.
2. Wyznacza się następujące obszary, dla których przewiduje się możliwość wystąpienia potrzeby sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ¹⁾ ze względu na istniejące uwarunkowania oraz możliwość zagospodarowania terenów na zasadzie działalności zorganizowanej (z pominięciem obszarów, dla których przystąpiono do sporządzania miejscowych planów):

Nazwa obszaru (lokalizacja)	powierzchnia (ha)
<i>Stare Miasto</i>	55,0
<i>rejon ul. Henryka Pobożnego</i>	6,2
Centrum komunikacyjno-usługowe	3,4
“pasmo Kaczawy”	19,0
rejon Wały Bielańskie - rzeka Kaczawa	11,5
<i>północno-zachodnie obrzeże lotniska (ul. Nowodworska - Zamiejska)</i>	13,7
rejon Parku Bielańskiego	55,3
lotnisko "Legnica" i rejon baz paliw	159,0
<i>rejon ul. Jaworzyńska - Borsucza</i>	32,6
<i>Przybków - Nowodworska</i>	8,7
<i>południowe i wschodnie obrzeże Osiedla Sienkiewicza</i>	51,1
<i>rejon ul. Makowa - Jaworzyńska - autostrada A4 - ZUW Przybków</i>	97,3
<i>Chojnowska - Marynarska - Lotnicza - Żołnierska</i>	5,4
<i>Chojnowska - Żołnierska - Lotnicza - linia kolejowa Legnica - Złotoryja</i>	6,2
<i>rejon ul. Chojnowska - Działkowa</i>	107,0
<i>Fabryczna (ul. Działkowa - Senatorska - Ściegiennego)</i>	33,0
<i>rejon ul. Nowy Świat - Dziennikarska - Senatorska</i>	29,7
rejon ul. Poznańska - Zachód	27,5
rejon ulicy Wrocławskiej - Ceramicznej (Piekary)	17,9
jednostka Piekary D	30,2
tereny położone na południe od ul. Koskowickiej	78,7
rejon skrzyżowania ul. Złotoryjskiej z planowaną zachodnią obwodnicą miasta	7,4
tereny położone w pasach drogowych planowanych dróg, nie uwzględnionych dotychczas w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	
pozostałe tereny, nie wymienione wyżej, dla których studium zawiera odmienne rozwiązania od ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	

¹⁾ kursywą wyróżniono obszary, dla których w okresie do 09.2008 r. uchwalono miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

3. Określa się obszary położone w północnej części miasta (w obrębie “Północnego Zespołu Przemysłowego”), dla których może wystąpić konieczność sporządzenia planów miejscowych

w przypadku podjęcia decyzji o ich aktywizacji gospodarczej:

Nazwa obszaru (lokalizacja)	powierzchnia (ha)
rejon ul. Poznańska - Bydgoska - Polkowicka	49,3
rejon ul. Pawicka - Bydgoska - linia kolejowa Legnica - Prochowice	22,2
Centralna Ciepłownia - Pawicka - Dobrzejowska	42,3

4. Określa się obszary zabudowy mieszkaniowej, dla których wskazane jest sporządzenie planów miejscowych ¹⁾ w celu regulacji zasad zabudowy:

Nazwa obszaru (lokalizacja)	powierzchnia (ha)
Stare Piekary	88,0
<i>Piątnica</i>	22,7
Północne obrzeże centrum (rejon ul. Głogowskiej i Bagiennej oraz Sierocińskiej i Ścinawskiej)	80,0
Przybków	27,5
<i>Osiedle Sienkiewicza</i>	58,7

¹⁾ kursywą wyróżniono obszary, dla których w okresie do 09.2008 r. uchwalono miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

5. Do pozostałych instrumentów polityki przestrzennej zalicza się:
- elementy zagospodarowania przestrzennego wynikające z polityki przestrzennej państwa i samorządu województwa;
  - elementy zagospodarowania przestrzennego wynikające z polityki przestrzennej państwa, samorządu województwa i gminy;
  - programy rewitalizacji i aktywizacji określonych obszarów;
  - strefy szczególnych uwarunkowań i ograniczeń w użytkowaniu terenu, w tym:
    - strefy ochrony konserwatorskiej oraz instrumenty ochrony prawnej środowiska przyrodniczego,
    - strefy ochrony ujęcia wody powierzchniowej rzeki Kaczawy,
    - strefa ochronna Huty Miedzi "Legnica",
    - obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią, potencjalnego zagrożenia powodzią i wymagające ochrony przed powodzią, a także obszar proponowanego polderu "Rzeszotary",
    - strefy ograniczonego użytkowania (w tym - strefy wzdłuż linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia i gazociągów magistralnych, wokół uciążliwych obiektów infrastruktury komunalnej, strefy uciążliwości wzdłuż autostrady A4 i planowanej autostrady A3),
    - tereny zamknięte,
    - nieprzekraczalne ograniczenia wysokości zabudowy, określone w dokumentacji rejestracyjnej lotniska Legnica, a także ograniczenia wynikające z warunków, jakie powinny spełniać obiekty budowlane oraz naturalne w otoczeniu lotniska.

Obszary, do których zastosowanie mają instrumenty polityki przestrzennej, zostały określone na mapie 7 (Instrumenty polityki przestrzennej).

ZAŁĄCZNIK 1

WYKAZ POMNIKÓW PRZYRODY

Załącznik 1 zawiera wykaz istniejących w obrębie Legnicy pomników przyrody ożywionej i nieożywionej, ustanowionych na mocy ustawy o ochronie przyrody.

L.p.	Gatunek	Rodzaj obiektu	Lokalizacja	Obwód pnia na wys.130 cm (cm)	Wysokość (m)
<i>pomniki przyrody ożywionej (aleje, grupy drzew i pojedyncze drzewa)</i>					
pomnik przyrody utworzony Rozporządzeniem Wojewody Legnickiego Nr ON.III - 0137/40/94 z 25 października 1994 roku					
1	miłorząb dwuklapowy	pojedyncze drzewo	Skwer Orłat Lwowskich	210	-
drzewa uznane za pomniki przyrody Uchwałą Nr LI/383/98 Rady Miejskiej Legnicy z 30 marca 1998 roku					
2	lipa holenderska, lipa drobnolistna	aleja wielogatunkowa - 122 drzewa	ul. Grabskiego (pas drogowy)	średnio 150	15-25
3	buk zwyczajny odmiana czerwolistna	pojedyncze drzewo	ul. Grabskiego 23 (teren prywatny)	320	22
4	wierzba biała odmiana zwisająca	pojedyncze drzewo	ul. Grabskiego 48 (teren prywatny)	350	22
5	choina kanadyjska	pojedyncze drzewo	ul. Grabskiego 46 (teren prywatny)	128	16
6	dąb szypułkowy	pojedyncze drzewo	ul. Kościuszki 43 (teren prywatny)	306	27
7	kasztanowiec zwyczajny	pojedyncze drzewo	ul. Kościuszki 43 (teren prywatny)	420	27
8	grusza pospolita	pojedyncze drzewo	Lasek Złotoryjski	270	20
9	sosna czarna	pojedyncze drzewo	ul. Zielona (teren II LO)	248	25
10	platan klonolistny	pojedyncze drzewo	ul. Zielona (teren II LO)	455	28,5
11	grab pospolity	pojedyncze drzewo	ul. Zielona (teren II LO)	288	20
12	lipa węgierska	pojedyncze drzewo	ul. Zielona (teren II LO)	291	30
13	kłęk kanadyjski	pojedyncze drzewo	ul. Zielona (teren II LO)	215	23
14	jesion wyniosły	pojedyncze drzewo	ul. Zielona (teren II LO)	333	25
15	klon zwyczajny	pojedyncze drzewo	ul. Zielona (teren II LO)	320	25
16	platan klonolistny	pojedyncze drzewo	Plac Słowiański 7 (Urząd Miasta)	505	31
17	platan klonolistny	pojedyncze drzewo	Plac Słowiański 7 (Urząd Miasta)	415	32
18	grab pospolity	pojedyncze drzewo	ul. Skarbka 10 (WBGiTR)	254	19
19	jesion wyniosły	pojedyncze drzewo	ul. Złotoryjska 87 (NOT)	332	26
20	orzech włoski	pojedyncze drzewo	ul. Pancerna 10	304	15
21	jesion pensylwański	pojedyncze drzewo	ul. Pancerna 10	246	20
22	platan klonolistny	pojedyncze drzewo	ul. Chojnowska 81 (Szpital Psychiatryczny)	442	30
23	jesion wyniosły	pojedyncze drzewo	ul. Chojnowska 81 (Szpital Psychiatryczny)	401	25
24	lipa drobnolistna	pojedyncze drzewo	ul. Chojnowska 81 (Szpital Psychiatryczny)	296	28
25	orzech czarny	pojedyncze drzewo	ul. Chojnowska 81 (Szpital Psychiatryczny)	252	22
26	miłorząb dwuklapowy	pojedyncze drzewo	ul. Chojnowska 100 (SP nr 15)	172	16
27	topola kanadyjska	pojedyncze drzewo	ul. Chojnowska 142 (Metalbud)	395	30
28	topola kanadyjska	pojedyncze drzewo	ul. Chojnowska 142 (Metalbud)	380	31
29	lipa węgierska	grupa jednorodna 8. drzew	ul. Chojnowska 157	198-241	24-26
30	klon srebrzysty	pojedyncze drzewo	ul. Drzymały	357	28
31	klon srebrzysty	szpaler jednorodny 8. drzew	ul. Drzymały	240-300	25-30
32	lipa szerokolistna	pojedyncze drzewo	ul. Piastowska 68	300	33
33	klon zwyczajny	aleja jednostronna 9. drzew	Wzgórze Zamkowe	187-262	17-19
34	dąb szypułkowy	pojedyncze drzewo	Wzgórze Zamkowe	356	19
35	klon jawor	pojedyncze drzewo	skwer przy Wzgórz Zamkowym	280	28
36	sofora japońska	pojedyncze drzewo	teren zieleni w pobliżu Bramy Głogowskiej	223	18
37	skrzydłoorzech kaukaski	pojedyncze drzewo	teren zieleni w pobliżu Bramy Głogowskiej	185	14
38	kłęk kanadyjski	pojedyncze drzewo	teren zieleni u zbiegu ul. Zamkowej i Pocztovej	338	23
39	platan klonolistny	grupa jednogatunkowa 3. drzew	teren zieleni przed hotelem "Cuprum"	450, 490, 519	30
40	lipa węgierska	pojedyncze drzewo	ul. Parkowa 13	300	25
41	kasztanowiec zwyczajny	pojedyncze drzewo	ul. Parkowa 11	314	26
42	kłęk kanadyjski	pojedyncze drzewo	zeleniec u zbiegu ulic Pocztovej i Libana	228	19
43	platan klonolistny	aleja dwustronna 11. drzew	ul. Libana	280-354	17-20
44	klon jawor	pojedyncze drzewo	Plac Klasztorny	293	18
45	klon zwyczajny	pojedyncze drzewo	Plac Klasztorny	293	18
46	dąb szypułkowy	pojedyncze drzewo	ul. Daszyńskiego (teren dawnego szpitala)	260	20
47	platan klonolistny	aleja jednostronna 9. drzew	Cmentarz Komunalny	200-300	20-23
48	kasztanowiec zwyczajny, klon jawor	dwa drzewa	Park Miejski	325, 288	27,5, 24
49	platan klonolistny	pojedyncze drzewo	Park Miejski	325	27
50	modrzew europejski	pojedyncze drzewo	Park Miejski	285	27
51	jesion wyniosły	pojedyncze drzewo	Park Miejski	320	33
52	sosna wejmutka	pojedyncze drzewo	Park Miejski	238	22
53	platan klonolistny	skupina drzew (dwa drzewa)	Park Miejski	341, 376	34
54	kasztanowiec zwyczajny	aleja jednostronna 17. drzew	Park Miejski	220-280	20-27
55	kasztanowiec zwyczajny	pojedyncze drzewo	Park Miejski	335	25
56	klon zwyczajny, klon jawor, jesion wyniosły	aleja dwustronna różnogatunkowa: klon zwyczajny - 23 sztuki, klon jawor - 2 sztuki, jesion wyniosły - 14 sztuk	Park Miejski - Aleja Oswobodzenia	130-280, 125-230, 175-263	20, 20, 20-30

L.p.	Gatunek	Rodzaj obiektu	Lokalizacja	Obwód pnia na wys. 130 cm (cm)	Wysokość (m)
57	lipa drobnolistna	pojedyncze drzewo	Park Miejski	340	22
58	miłorząb dwukłapowy	pojedyncze drzewo	Park Miejski	256	21
59	lipa holenderska	pojedyncze drzewo	Park Miejski	368	26
60	dąb szypułkowy	pojedyncze drzewo	Park Miejski	467	25
61	klon jawor, odmiana purpurowa	pojedyncze drzewo	Park Miejski	277	22
62	dąb czerwony, lipa sp., dąb błotny, dąb szypułkowy, grab pospolity, jesion wyniosły, klon zwyczajny	aleja dwustronna różnogatunkowa: dąb czerwony - 23 sztuki, lipa sp. - 104 sztuki, dąb błotny - 10 sztuk, dąb szypułkowy - 13 sztuk, po 2 sztuki: grab pospolity, jesion wyniosły, klon zwyczajny	Park Miejski - Aleja Orła Białego	310-460, 188-338	30, 23-30
63	klon jawor	pojedyncze drzewo	Park Miejski	253	26
64	dąb szypułkowy	pojedyncze drzewo	Park Miejski	404	32
65	klon zwyczajny	pojedyncze drzewo	Park Miejski	228	22
66	dąb szypułkowy	pojedyncze drzewo	Park Miejski	440	31
67	dąb szypułkowy	pojedyncze drzewo	Park Miejski	350	26
68	dąb szypułkowy odm. stożkowa	grupa jednorodna 9. drzew	ul. Oświęcimska (Ogród Jordanowski)	170-250	11-17
69	leszczyna turecka	pojedyncze drzewo	ul. Oświęcimska (Ogród Jordanowski)	221	14
70	klon jawor, kasztanowiec zwyczajny	skupina drzew (dwa drzewa)	Park Miejski	362, 320	25, 25
71	wierzba biała	pojedyncze drzewo	Park Miejski	470	25
72	dąb bezszypułkowy	pojedyncze drzewo	Park Miejski	418	24
73	topola czarna	dwa drzewa	Park Miejski	470, 508	25
74	wiąz szypułkowy	pojedyncze drzewo	Park Miejski	263	28,5
75	dąb burgundzki	skupina drzew (dwa drzewa)	Park Miejski	310, 272	31, 31
76	klon polny	pojedyncze drzewo	Park Miejski	265	21
77	katalpa sp.	pojedyncze drzewo	Park Miejski	196	13
78	klon zwyczajny, klon jawor	szpaler 4 drzew: klon zwyczajny - 3 sztuki, klon jawor	Park Miejski	288, 270, 295, 305	27-28, 28
79	dąb szypułkowy	pojedyncze drzewo	Park Miejski	370	26
80	sosna wejmutka	pojedyncze drzewo	Park Miejski	272	24,5
81	dąb błotny	pojedyncze drzewo	Park Miejski	301	25,5
82	klon srebrzysty	pojedyncze drzewo	ul. Poznańska (koszary wojskowe)	301	12
<i>pomniki przyrody nieożywionej</i>					
83	głaz narzutowy - granitoid (Lasek Złotoryjski)		Decyzja PWRN we Wrocławiu nr 11/67 z 28 grudnia 1967		
84	głaz narzutowy - granitognejs (Lasek Złotoryjski)		Zarządzenie Wojewody Legnickiego nr 28 z 6 kwietnia 1990		

ZAŁĄCZNIK 2

WYKAZ OBIEKTÓW WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW

Załącznik 2 zawiera wykaz układów urbanistycznych oraz zespołów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

Dane dotyczące numerów działek i nazw obrębów oraz właścicieli i władających nieruchomościami w obrębie których znajdują się obiekty zabytkowe, zaktualizowano według stanu ewidencji gruntów z sierpnia 2000 roku.

Wykaz zespołów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków uporządkowano według adresu obiektów (ulicy i numeru budynku), z wyjątkiem zespołu zamku piastowskiego i parku zamkowego oraz murów dawnych obwarowań miejskich z bramami miejskimi.

Wykaz zawiera ponadto dwa nieistniejące obiekty, figurujące nadal w rejestrze zabytków (poz. 90 i 91).

Układy urbanistyczne wpisane do rejestru zabytków	
L.p.	Układ urbanistyczny
1	Układ urbanistyczny - Stare Miasto
	uwagi o zakresie ochrony konserwatorskiej: wpisem do rejestru zabytków objęty został ośrodek historyczny miasta w granicach wyznaczonych ulicami: Pocztową, Piastowską, Komuny Paryskiej, Dziennikarską, Muzealną, południową stroną ul. Skarbka, Powstańców Śl., Aleją Orła Białego, obejmując Kozi Staw, do ul. Wrocławskiej i wschodnią stroną ul. Parkowej do ul. Pocztowej; w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy układ objęty został strefą "A" ochrony konserwatorskiej
2	Układ urbanistyczny - dzielnica Tarninów (1872-1912)
	uwagi o zakresie ochrony konserwatorskiej: przedmiotem wpisu jest zabudowa miejska w granicach ulic: Skarbka, Mickiewicza, Grabskiego, Kościuszki, Rataja, Wyspiańskiego, Poselskiej, Grunwaldzkiej, Złotoryjskiej, Hutników, Nowy Świat, Muzealnej; w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy układ objęty został strefą "A" ochrony konserwatorskiej

Obiekty wpisane do rejestru zabytków						
L.p.	Obiekt zabytkowy	Adres	Wiek	Numer i data decyzji o wpisie do rej. zabytków	Numer działki/obręb	Właściciel/użytkownik
3	Zespół zamku piastowskiego: - kaplica zamkowa - palatium - skrzydło północne - wieża św. Piotra - wieża św. Jadwigi - budynek bramny - Brama Lubińska - dawny arsenał - budynek kurtynowy z wieżą zegarową - basteja	Plac Zamkowy 1	ok. 1200 po 1177, 1230, 2 poł. XV w., ok. 1840, 1970-74 XIII w., XV w., 1560-1660, ok. 1840, 1970-74 1230, 1416, 1965-73 1230, 1416, 1840 1533, 1878-79 XIII-XV w., 1840 XVI w., XIX w. XVII w. 1533 1533	6/L z 29.03.1949	188, 191, 193 Stare Miasto	skarb państwa - Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych, Gmina Legnica
4	Portal zamku		1533	1045/L z 28.08.1959	188 Stare Miasto	skarb państwa - Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych
5	Park Zamkowy		XVIII-XIX w.	477/L z 22.09.1976	187, 189, 190, 192, 194, 197 Stare Miasto	skarb państwa - Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych, Gmina Legnica
	uwagi o zakresie ochrony konserwatorskiej: granice parku wyznaczone są ulicami: Piastowską, Nową, Skłodowskiej-Curie; zachowany układ parku został przecięty w okresie powojennym obwodnicą śródmiejską					
6	Fragmety pierścienia murów dawnych obwarowań miejskich z bramami: - wieża Bramy Głogowskiej - wieża Bramy Chojnowskiej	Nowa Chojnowska/ Murarska	XIII-XV w. 1 poł. XV w., 1861, 1965, 1976 1 poł. XV w., po 1917, 1965	194/L z 19.12.1964	w granicach dz. 157 Stare Miasto 459 Stare Miasto	skarb państwa - Zarząd Dróg Miejskich w Legnicy Gmina Legnica
7	Budynek mieszkalny	Andersa 8	1898	1038/L z 20.09.1995	729 Tarninów	osoby fizyczne
8	Akademia Rycerska, obecnie Legnickie Centrum Kultury	Chojnowska 1-3	1708, 1721-38, 1902-03	175/L z 10.01.1964	452 Stare Miasto	Gmina Legnica - Legnickie Centrum Kultury
9	Budynek mieszkalny z zab. gospodarczymi	Chojnowska 46A	1870, 1929	976/L z 25.09.1992	1070, 1232 Fabryczna	Gmina Legnica
10	Zespół Dworca Głównego: - budynek dworcowy z halą peronową - budynek ekspedycji kolej.	Dworcowa, Kobylińska	1929	801/L z 28.12.1987	201 Piątnica	skarb państwa - PP PKP

L.p.	Obiekty wpisane do rejestru zabytków					
	Obiekt zabytkowy	Adres	Wiek	Numer i data decyzji o wpisie do rej. zabytków	Numer działki/obręb	Właściciel/użytkownik
3	Zespół zamku piastowskiego: - kaplica zamkowa - palatium - skrzydło północne - wieża św. Piotra - wieża św. Jadwigi - budynek bramny - Brama Lubińska - dawny arsenał - budynek kurtynowy z wieżą zegarową - basteja	Plac Zamkowy 1	ok. 1200 po 1177, 1230, 2 poł. XV w., ok. 1840, 1970-74 XIII w., XV w., 1560-1660, ok. 1840, 1970-74 1230, 1416, 1965-73 1230, 1416, 1840 1533, 1878-79 XIII-XV w., 1840 XVI w., XIX w. XVII w. 1533 1533	6/L z 29.03.1949	188, 191, 193 Stare Miasto	skarb państwa - Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych, Gmina Legnica
	- budynek poczty - wieża ciśnień					
11	Dawny Dworzec Kolei Dolnośląskiej	Dworcowa 3	1844	803/L z 28.12.1987	201 Piątnica	skarb państwa - PP PKP
12	Zespół budynków Legnickiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji: - budynek uzdatniania wody - budynek maszynowni i kotłowni wraz z urządzeniami	Filtrowa 1	1895, 1925	289/L z 30.05.1975	9/1 Przybków	Gmina Legnica - Legnickie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji SA
13	Willa z ogrodem	Grabskiego 23	I. 20. XX w.	1015/L z 29.12.1993	634/114 Tarninów	osoby fizyczne
14	Willa z ogrodem	Grabskiego 32/34	k. lat 20. XX w.	1010/L z 29.12.1993	26/74, 26/75 Glińki	osoby fizyczne
15	Willa z ogrodem	Grunwaldzka 38	k. lat 20. XX w.	1007/L z 29.12.1993	634/87 Tarninów	Gmina Legnica - osoby fizyczne
16	Willa z ogrodem	Grunwaldzka 40	I. 10. XX w.	1004/L z 29.12.1993	634/86 Tarninów	Gmina Legnica - osoby fizyczne
17	Willa z ogrodem	Grunwaldzka 50	I. 10. XX w.	1005/L z 29.12.1993	634/33 Tarninów	Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Legnickiej
18	Zespół folwarczny Ludwikowo: dwór oficyna mieszkalno-gospodarcza - obora - spichlerz z bramą przejazdową - stodoła - stajnia - park z aleją	Jaworzyńska 199	1889, 1986 1792, 1881, 1913 1 poł. XIX w., XX w. ok. 1880 1 poł. XIX w. 1 poł. XIX w. 4 ćw. XIX w.	995/L z 14.11.1991	34/16, 34/19, 34/26, 34/28, 34/30 Ludwikowo	skarb państwa - Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa; osoby fizyczne
19	Willa z ogrodem	św. Maksymiliana Kolbe 3 i 3A	I. 10. XX w.	1009/L z 29.12.1993	634/82, 634/83 Tarninów	Gmina Legnica - osoby fizyczne
20	Willa z ogrodem	św. Maksymiliana Kolbe 7	I. 20. XX w.	1014/L z 29.12.1993	634/70 Tarninów	Gmina Legnica - osoby fizyczne
21	Willa z ogrodem	św. Maksymiliana Kolbe 10/12	I. 20. XX w.	991/L z 29.12.1993	634/73, 634/74 Tarninów	Gmina Legnica - osoby fizyczne
22	Willa z ogrodem	św. Maksymiliana Kolbe 14	I. 10. XX w.	1006/L z 29.12.1993	634/14 Tarninów	skarb państwa - Wyższa Szkoła Techniczna
23	Willa z ogrodem	św. Maksymiliana Kolbe 16	I. 10. XX w.	1012/L z 29.12.1993	634/48 Tarninów	osoby fizyczne
24	Willa z ogrodem	św. Maksymiliana Kolbe 18	I. 10. XX w.	989/L z 29.12.1993	634/50 Tarninów	osoby fizyczne
25	Willa z ogrodem	Konopnickiej 2	1914-16	993/L z 29.12.1993	634/13 Tarninów	skarb państwa - Wyższa Szkoła Techniczna
26	Willa z ogrodem	Kościuszki 31/33	1901-05	1022/L z 04.05.1994	898, 899 Tarninów	osoby fizyczne
27	Willa z ogrodem	Kościuszki 37	ok. 1906	1016/L z 29.12.1993	634/118 Tarninów	osoby fizyczne
28	Willa z ogrodem	Kościuszki 41	I. 20. XX w.	1008/L z 29.12.1993	634/88 Tarninów	osoba fizyczna
29	Willa z ogrodem	Kościuszki 43	I. 10. XX w.	992/L z 29.12.1993	634/90 Tarninów	osoby fizyczne
30	Aula dawnej szkoły średniej, obecnie Centrum Kształcenia Ustawicznego	Lotnicza 28	1912, 1992	1051/L z 27.12.1995	224/1 Tarninów	skarb państwa - Centrum Kształcenia Ustawicznego
31	Willa	Łukasińskiego 3	1898	1019/L z 13.04.1994	194 Ochota	Gmina Legnica - Zarząd

L.p.	Obiekty wpisane do rejestru zabytków					
	Obiekt zabytkowy	Adres	Wiek	Numer i data decyzji o wpisie do rej. zabytków	Numer działki/obręb	Właściciel/użytkownik
3	Zespół zamku piastowskiego: - kaplica zamkowa - palatium - skrzydło północne - wieża św. Piotra - wieża św. Jadwigi - budynek bramny - Brama Lubińska - dawny arsenał - budynek kurtynowy z wieżą zegarową - basteja	Plac Zamkowy 1	ok. 1200 po 1177, 1230, 2 poł. XV w., ok. 1840, 1970-74 XIII w., XV w., 1560-1660, ok. 1840, 1970-74 1230, 1416, 1965-73 1230, 1416, 1840 1533, 1878-79 XIII-XV w., 1840 XVI w., XIX w. XVII w. 1533 1533	6/L z 29.03.1949	188, 191, 193 Stare Miasto	skarb państwa - Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych, Gmina Legnica
32	Założenie dworskie Czerniewice: - dwór - oficyna mieszkalno-gospodarcza - oficyna mieszkalna - budynek gospodarczy - park	Myśliwska 8/9	1877, I. 80. XX w.	950/L z 24.05.1991	31/4 (część) Smokowice	Gospodarki Mieszkaniowej skarb państwa - Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa
33	Kościół parafialny św. Jacka, d. Kaiser Friedrich-Gedachtnis-Kirche	Nadbrzeźna	1905-08, 1966	798/L z 28.12.1987	161/1 Kartuzy	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Św. Jacka w Legnicy
uwagi o zakresie ochrony konserwatorskiej: dla obiektu wyznaczona została strefa "A" ochrony konserwatorskiej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dzielnicy Kartuzy						
34	Kamienica mieszcząca	Najświętszej Marii Panny 7	pocz. XIV w., 1599, 1610, XIX/XX w.	265/L z 15.04.1971	244 Stare Miasto	Gmina Legnica - Ośrodek Sportu i Rekreacji
35	Kościół Ewangelicko – Augsburgski Najświętszej Marii Panny Wystrój i wyposażenie kościoła	Najświętszej Marii Panny 26	1192, przed 1386, 1417-38, ok. 1450- 68, 1484, ok. 1487, 1813, 1824-28, 1905-08, 1972-74	123/L z 21.09.1960 425/L/1-120 z 31.12.1981	289 Stare Miasto	Parafia Ewangelicko - Augsburska w Legnicy
36	Kamienica z dobudówką sali widowiskowej, pierwotnie kamienica czynszowa, od lat 30. XX w. restauracja "Reichs-Adler", po 1945 - Teatr Żydowski	Nowy Świat 19	4 ćw. XIX w., I. 30. XX w.	982/L z 26.04.1993	401 Tarninów	skarb państwa - Centrum Sztuki - Teatr Dramatyczny
37	Willa z ogrodem	Okrzei 12	I. 10. XX w.	978/L z 29.12.1993	750 Tarninów	Gmina Legnica - osoby fizyczne
38	Willa z ogrodem	Okrzei 14	1925-26	990/L z 21.10.1993	634/51 Tarninów	osoby fizyczne
39	Willa z ogrodem	Okrzei 17 i 19	I. 10. XX w.	1011/L z 29.12.1993	634/79, 634/80 Tarninów	Gmina Legnica - osoby fizyczne
40	Willa z ogrodem	Okrzei 29	I.10. XX w.	1013/L z 29.12.1993	634/89 Tarninów	Gmina Legnica - osoby fizyczne
41	Dawny pałac opatów lubiąskich, obecnie siedziba Muzeum Miedzi	Partyzantów 3	1717-30, 1963-68, 1984	104/L z 03.03.1960	445/4 Stare Miasto	Gmina Legnica
42	Kamienica mieszcząca, dawny zajazd "Pod Białym Rumakiem"	Partyzantów 22	XV w., 2 poł. XVI w., XIX/XX w., I. 70. XX w.	195/L z 19.12.1964	441 Stare Miasto	skarb państwa - Rejonowy Zarząd Infrastruktury Wrocław
43	Dawny kościół klasztorny Jezuitów, obecnie kościół parafialny św. Jana Chrzyciela Wystrój i wyposażenie kościoła	Partyzantów 24	1294-1341, 1714-27, 1801- 04, 1896, 1912, 1949-50, 1954-55, 1977	124/L z 23.09.1960 384/L/1-50 z 05.12.1977	439 Stare Miasto	skarb państwa - Parafia Rzymsko - Katolicka p.w. św. Jana Chrzyciela w Legnicy
44	Mauzoleum Piastów w kościele św. Jana Chrzyciela Wystrój i wyposażenie Mauzoleum	Partyzantów 24	1677-79, XIX w., 1901, 1955, 1960- 63	4/L z 29.03.1949 385/L/1-11 z 05.12.1977 89/L/1-5 z 11.08.1986	439 Stare Miasto	skarb państwa - Parafia Rzymsko - Katolicka p.w. św. Jana Chrzyciela w Legnicy

L.p.	Obiekty wpisane do rejestru zabytków					
	Obiekt zabytkowy	Adres	Wiek	Numer i data decyzji o wpisie do rej. zabytków	Numer działki/obręb	Właściciel/użytkownik
3	Zespół zamku piastowskiego: - kaplica zamkowa - palatium - skrzydło północne - wieża św. Piotra - wieża św. Jadwigi - budynek bramny - Brama Lubińska - dawny arsenał - budynek kurtynowy z wieżą zegarową - bastėja	Plac Zamkowy 1	ok. 1200 po 1177, 1230, 2 poł. XV w., ok. 1840, 1970-74 XIII w., XV w., 1560-1660, ok. 1840, 1970-74 1230, 1416, 1965-73 1230, 1416, 1840 1533, 1878-79 XIII-XV w., 1840 XVI w., XIX w. XVII w. 1533 1533	6/L z 29.03.1949	188, 191, 193 Stare Miasto	skarb państwa - Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych, Gmina Legnica
45	Dawne kolegium jezuickie, obecnie seminarium duchowne o.o. Franciszkanów	Partyzantów 24	1700-07, 1967-75	5/L z 25.11.1949	439 Stare Miasto	skarb państwa - Parafia Rzymsko - Katolicka p.w. św. Jana Chrzciciela w Legnicy
46	Budynek dawnej łożnicy masońskiej	Piastowska 22	1894, 1970/71, 1986, 1994	1029/L z 23.12.1994	752 Fabryczna	skarb państwa - Archiwum Państwowe Oddział w Legnicy + Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Legnicy
47	Kamienica czynszowa ze sklepem, obecnie przychodnia lekarska	Piekarska 7	XVII w., I. 80. XX w.	586/L z 14.04.1981	532 Stare Miasto	Gmina Legnica - Zakład Opieki Zdrowotnej w Legnicy
48	Klasztor pobernardyński	Plac Franciszkański 1	1707-16, remont od 1990	95/L z 22.10.1990	1005 Fabryczna	osoba fizyczna
49	Katedra św. Piotra i Pawła Wystrój i wyposażenie kościoła	Plac Katedralny	1208, 1329-48, 3 ćw. XIV w., 1378-90, 1892-94, 1961-62, 1978	2/L z 25.11.1949 381/L/1-12 z 01.12.1977	519 Stare Miasto	Parafia Rzymsko - Katolicka p.w. Apostołów św. Piotra i Pawła w Legnicy
50	Plebania Katedry św. Piotra i Pawła	Plac Katedralny 6	XVII w., I. 70. XX w.	607/L z 14.04.1981	318, 319 Stare Miasto	Parafia Rzymsko - Katolicka p.w. Apostołów św. Piotra i Pawła w Legnicy
51	Dawny kościół klasztorny św. Maurycego ss. Benedyktynów, obecnie I Liceum Ogólnokształcące	Plac Klasztorny 7	ok. 1702, 1780, 1886, 1909	125/L z 24.09.1960	63/2 Stare Miasto	Gmina Legnica - I Liceum Ogólnokształcące
52	Nowy Ratusz	Plac Słowiański 8	1902-05	543/L z 14.04.1981	379 Stare Miasto	Gmina Legnica
53	Kościół Ewangelicki, obecnie zbór "Anastasis"	Henryka Pobożnego 7	1863, 1870	799/L z 28.12.1987	121 Stare Miasto	Kościół Zielonoświątkowy Zbór "Anastasis" w Legnicy
54	Willa z ogrodem	Poselska 24	1925-26	994/L z 29.12.1993	634/38 Tarninów	Caritas Diecezji Legnickiej
55	Budynek dawnego Banku Ziemiańskiego Księstwa Legnicko-Wołoskiego	Powstańców Śląskich 13	1877, 1905-06	948/L z 24.05.1991	392 Stare Miasto	osoby fizyczne
56	Willa	Rataja 16	1903	1017/L z 20.08.1994	825 Tarninów	osoby fizyczne
57	Willa	Rataja 24	ok. 1905	984/L z 08.05.1993	903 Tarninów	skarb państwa - Młodzieżowe Centrum Kultury "Harczerz" w Legnicy
58	Kamienica mieszczarska	Rycerska 2	ok. 1725	996/L z 28.10.1991	264 Stare Miasto	skarb państwa - Zakład Energetyczny Legnica SA
59	Kamienica mieszczarska	Rynek 9	ok. 1905	1055/L z 19.04.1996	497 Stare Miasto	skarb państwa - Cech Rzemiosł Różnych w Legnicy
60	Kamienica mieszczarska	Rynek 23	XVI w., k. XIX w.	1041/L z 25.03.1950	518 Stare Miasto	skarb państwa - Teatr im. Heleny Modrzejewskiej w Legnicy
61	Kamienica mieszczarska - dawny kram śledziowy	Rynek 24	XVI/XVII w., XVIII w., XIX/XX w., 1961-62	17/L z 25.03.1950	516 Stare Miasto	Gmina Legnica - Zarząd Gospodarki Mieszkaniowej
62	Kamienica mieszczarska - dawny kram śledziowy	Rynek 25	XVI/XVII w., XVIII w., XIX/XX w., 1961-62	16/L z 25.03.1950	515 Stare Miasto	Gmina Legnica - Zarząd Gospodarki Mieszkaniowej
63	Kamienica mieszczarska - dawny kram śledziowy	Rynek 26	XVI/XVII w., XVIII w., XIX w.	15/L z 25.03.1950	514 Stare Miasto	Gmina Legnica - Zarząd Gospodarki Mieszkaniowej

L.p.	Obiekty wpisane do rejestru zabytków					
	Obiekt zabytkowy	Adres	Wiek	Numer i data decyzji o wpisie do rej. zabytków	Numer działki/obręb	Właściciel/użytkownik
3	Zespół zamku piastowskiego: - kaplica zamkowa - palatium - skrzydło północne - wieża św. Piotra - wieża św. Jadwigi - budynek bramny - Brama Lubińska - dawny arsenał - budynek kurtynowy z wieżą zegarową - basteja	Plac Zamkowy 1	ok. 1200 po 1177, 1230, 2 poł. XV w., ok. 1840, 1970-74 XIII w., XV w., 1560-1660, ok. 1840, 1970-74 1230, 1416, 1965-73 1230, 1416, 1840 1533, 1878-79 XIII-XV w., 1840 XVI w., XIX w. XVII w. 1533 1533	6/L z 29.03.1949	188, 191, 193 Stare Miasto	skarb państwa - Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych, Gmina Legnica
64	Kamienica mieszczańska - dawny kram śledziowy	Rynek 27	1930, 1961-62 XVI/XVII w., XVIII w., XIX w., 1930, 1961-62	14/L z 25.03.1950	513 Stare Miasto	Gmina Legnica - Zarząd Gospodarki Mieszkaniowej
65	Kamienica mieszczańska - dawny kram śledziowy	Rynek 28	XVI/XVII w., pocz. XIX w., 1961-62	13/L z 25.03.1950	512 Stare Miasto	Gmina Legnica - Zarząd Gospodarki Mieszkaniowej
66	Kamienica mieszczańska - dawny kram śledziowy	Rynek 29	XVI/XVII w., pocz. XIX w., 1961-62	12/L z 25.03.1950	511 Stare Miasto	Gmina Legnica - Zarząd Gospodarki Mieszkaniowej
67	Kamienica mieszczańska - dawny kram śledziowy	Rynek 30	XVI/XVII w., pocz. XIX w., 1961-62	11/L z 25.03.1950	510 Stare Miasto	Gmina Legnica - Zarząd Gospodarki Mieszkaniowej
68	Kamienica mieszczańska - dawny kram śledziowy	Rynek 31	XVI/XVII w., pocz. XIX w., 1961-62	10/L z 25.03.1950	509 Stare Miasto	Gmina Legnica - Zarząd Gospodarki Mieszkaniowej
69	Kamienica mieszczańska	Rynek 36	1552 r., XIX/XX w., l. 60. XX w.	197/L z 19.12.1964	500 Stare Miasto	Gmina Legnica - Zarząd Gospodarki Mieszkaniowej - osoby fizyczne
70	Budynek mieszkalny "Dom pod Przepiórczym Koszem"	Rynek 38	ok. poł. XVI w., 1909, 1970-71	51/L z 25.03.1950	501 Stare Miasto	Gmina Legnica - Zarząd Gospodarki Mieszkaniowej - osoby fizyczne
71	Stary Ratusz	Rynek 39	1737-41, 1930, 1960-61, 1966-67	1/L z 29.03.1949	508 Stare Miasto	skarb państwa - Teatr im. Heleny Modrzejewskiej w Legnicy
72	Budynek Teatru Dramatycznego	Rynek 40	1842, l. 70. XIX w., 1924	963/L z 17.06.1991	518 Stare Miasto	skarb państwa - Teatr im. Heleny Modrzejewskiej w Legnicy
73	Studnia Neptuna	Rynek	l. 30. XVIII w.	1042/L z 25.03.1950	w granicach dz. 396 Stare Miasto	Gmina Legnica
74	Studnia Syreny	Rynek	l. 30. XVIII w.	1043/L z 25.03.1950	w granicach dz. 396 Stare Miasto	Gmina Legnica
75	Kościół parafialny św. Trójcy	Rzemieślnicza	1902-04	797/L z 28.12.1987	437 Kartuzy	Parafia Rzymsko - Katolicka p.w. Św. Trójcy w Legnicy
uwagi o zakresie ochrony konserwatorskiej: dla obiektu wyznaczona została strefa "A" ochrony konserwatorskiej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dzielnicy Kartuzy						
76	Dworzec Legnicy Północnej	Ścinawska	1898	802/L z 28.12.1987	84/3 Piątnica	skarb państwa - PP PKP
77	Dawny dom altarystów, obecnie siedziba Straży Miejskiej Dawna szkoła parafialna	Św. Piotra 2	XVI w., 1970-71	122/L z 20.09.1960	372 Stare Miasto	Gmina Legnica
		Św. Piotra 6	1617, 1748, 1866- 69, 1969-70		375 Stare Miasto	skarb państwa - Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej
78	Budynek mieszkalny	Tatarska 9	1911-13	1054/L z 06.03.1996	155 Bartniki	własność prywatna
79	Willa	Witelona 2	ok. 1870, remont 1989-90	949/L z 24.05.1991	375, 376 Stare Miasto	skarb państwa - Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej
80	Willa	Witelona 3	1870, remont po 1990	941/L z 13.03.1990	368, 374 Stare Miasto	Skarb państwa - Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Apostołów św. Piotra i Pawła
81	Budynek użyteczności publicznej	Wjazdowa 2	1885, 1990-91	1061/L z 12.05.1997	602 Stare Miasto	skarb państwa - Bank Spółdzielczy w Legnicy + Bank Gospodarki Żywnościowej SA
82	Budynek mieszkalny	Wojska Polskiego	ok. 1905	1053/L z 19.02.1996	532/1 Tarninów	Gmina Legnica - osoby

L.p.	Obiekty wpisane do rejestru zabytków					
	Obiekt zabytkowy	Adres	Wiek	Numer i data decyzji o wpisie do rej. zabytków	Numer działki/obręb	Właściciel/użytkownik
3	Zespół zamku piastowskiego: - kaplica zamkowa - palatium - skrzydło północne - wieża św. Piotra - wieża św. Jadwigi - budynek bramny - Brama Lubińska - dawny arsenał - budynek kurtynowy z wieżą zegarową - bastėja	Plac Zamkowy 1	ok. 1200 po 1177, 1230, 2 poł. XV w., ok. 1840, 1970-74 XIII w., XV w., 1560-1660, ok. 1840, 1970-74 1230, 1416, 1965-73 1230, 1416, 1840 1533, 1878-79 XIII-XV w., 1840 XVI w., XIX w. XVII w. 1533 1533	6/L z 29.03.1949	188, 191, 193 Stare Miasto	skarb państwa - Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych, Gmina Legnica
		2				fizyczne
83	Budynek mieszkalny	Wojska Polskiego 5	ok. 1907	964/L z 05.07.1991	535/1 Tarninów	skarb państwa - Zakład Ubezpieczeń Społecznych
84	Cmentarz Żydowski	Wrocławska 106	1837	754/L z 28.12.1987	484/1 Kartuzy	Gmina Legnica - Zarząd Gospodarki Mieszkaniowej
uwagi o zakresie ochrony konserwatorskiej: cmentarz został objęty strefą "A" ochrony konserwatorskiej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dzielnicy Kartuzy						
85	Kostnica z salą modlitewną na Cmentarzu Żydowskim	Wrocławska 106	1877	997/L z 14.11.1991	484/1 Kartuzy	Gmina Legnica - Zarząd Gospodarki Mieszkaniowej
86	Kamienica mieszczkańska	Zamkowa 2	XVII w., ok. poł. XVIII w., k. XIX w., 1973-82	587/L z 14.04.1981	32 Stare Miasto	skarb państwa
87	Willa	Złotoryjska 87	1887-1902	983/L z 08.05.1993	992 Tarninów	skarb państwa - Rada Federacji Stowarzyszeń Naukowo - Technicznych NOT
88	Willa	Złotoryjska 89	1872-1888	985/L z 07.06.1993	991 Tarninów	skarb państwa - Zespół Obsługi Finansowej Placówek Oświatowych w Legnicy
89	Willa	Złotoryjska 91	I. 70. XIX w.	986/L z 07.06.1993	987 Tarninów	skarb państwa - osoby fizyczne
Obiekty nieistniejące, figurujące w rejestrze zabytków						
90	Kamienica	Rynek 16		196/L z 19.12.1964		obiekt nie istnieje
91	Kamienica	Zamkowa 16		176/L z 10.01.1964		obiekt nie istnieje

ZAŁĄCZNIK 3

**WYKAZ OBIEKTÓW O WALORACH
HISTORYCZNYCH, KULTUROWYCH I KRAJOBRAZOWYCH**

Załącznik 3 zawiera wykaz zespołów i obiektów o walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych znajdujących się w wykazie obiektów o walorach kulturowych Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – z pominięciem obiektów, zespołów i założeń urbanistycznych wpisanych do rejestru zabytków, zamieszczonych w załączniku 2.

Zespoły i obiekty o walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych, położone poza istniejącymi i proponowanymi do ustanowienia strefami ochrony konserwatorskiej, wyróżniono kursywą.

Wykaz zespołów i obiektów o walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych uporządkowano według adresu obiektów (ulicy i numeru budynku).

L.p.	Obiekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orła Białego	1	ok. 1870
2	Kamienica czynszowa	Aleja Orła Białego	2	ok. 1870
3	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orła Białego	3	ok. 1870
4	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orła Białego	4	ok. 1870
5	Park Miejski: - siedziba dawnego Towarzystwa Strzeleckiego, tzw. "Teatr Letni" - palmiarnia oraz zespół budynków Zieleni Miejskiej	Aleja Orła Białego	7 8	1848, 1929 1898
6	Park Miejski - pomnik poległym w wojnie 1870-71 (tzw. "Löwendenkmal")	Aleja Orła Białego		1872
7	<i>Dawna szkoła ludowa: budynek szkolny, sala gimnastyczna</i>	<i>Aleja Piłsudskiego</i>	1	ok. 1920
8	<i>Dawna szkoła ludowa, obecnie SP nr 6: budynek szkolny, sala gimn.</i>	<i>Aleja Piłsudskiego</i>	6	ok. 1915-20
9	<i>Willa</i>	<i>Aleja Rzeczypospolitej</i>	3	1905-10
10	<i>Willa</i>	<i>Aleja Rzeczypospolitej</i>	13	I. 30. XX w.
11	<i>Willa</i>	<i>Aleja Rzeczypospolitej</i>	15	1936
12	<i>Dom mieszkalny</i>	<i>Aleja Rzeczypospolitej</i>	55	ok. 1920
13	<i>Dom mieszkalny</i>	<i>Aleja Rzeczypospolitej</i>	57	XIX/XX w.
14	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Anielewiczka	3	ok. 1890
15	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Anielewiczka	3A	ok. 1910/20
16	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Anielewiczka	3B	ok. 1910/20
17	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Anielewiczka	5	ok. 1890
18	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Anielewiczka	7	ok. 1910
19	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Anielewiczka	8	ok. 1890
20	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Anielewiczka	9	ok. 1890
21	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	1	ok. 1900
22	Willa, obecnie Powiatowy Urząd Pracy	Andersa	2/3	ok. 1900
23	Willa, ob. Ośrodek Diagnostyki Onkologicznej Społ. Fund. Solidarności	Andersa	4	ok. 1900
24	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	6	k. XIX w.
25	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	7	1898
26	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	9	ok. 1900
27	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	10	ok. 1900
28	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	11	ok. 1900
29	Kamienica czynszowa, obecnie Sąd Rejonowy	Andersa	12	ok. 1900
30	Kamienica czynszowa, obecnie Sąd Rejonowy	Andersa	13	ok. 1900
31	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	14	ok. 1900
32	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	15	1902
33	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	16	ok. 1900
34	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	17	1899
35	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	18	ok. 1900
36	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	19	ok. 1900
37	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	20	k. XIX w.
38	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	23	ok. 1910
39	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	24	ok. 1910
40	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	25	ok. 1910
41	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	26	ok. 1905-10
42	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	27	1907
43	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	28	ok. 1907
44	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	29	1908
45	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	30	1908-09
46	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	32	ok. 1920
47	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	33	1910
48	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	34	1912
49	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Andersa	35	ok. 1910
50	<i>Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny</i>	<i>Artyleryjska</i>	4	1926-27
51	<i>Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny</i>	<i>Artyleryjska</i>	6	1926-27
52	<i>Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny</i>	<i>Artyleryjska</i>	8	1926-27
53	<i>Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny</i>	<i>Artyleryjska</i>	10	1926-27
54	<i>Kamienica czynszowa, obecnie Komenda Miejska Policji</i>	<i>Asnyka</i>	1	ok. 1930
55	<i>Kamienica czynszowa, obecnie Komenda Miejska Policji</i>	<i>Asnyka</i>	3	ok. 1930
56	<i>Kamienica czynszowa, obecnie Komenda Miejska Policji</i>	<i>Asnyka</i>	5	ok. 1930
57	<i>Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny</i>	<i>II Armii Wojska Polskiego</i>	1	3/4 ćw. XIX w.

L.p.	Obiekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orla Białego	1	ok. 1870
58	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	II Armii Wojska Polskiego	2	4 ćw. XIX w.
59	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	II Armii Wojska Polskiego	8	4 ćw. XIX w.
60	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	II Armii Wojska Polskiego	9	3/4 ćw. XIX w.
61	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	II Armii Wojska Polskiego	10	3/4 ćw. XIX w.
62	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	II Armii Wojska Polskiego	11	3/4 ćw. XIX w.
63	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	II Armii Wojska Polskiego	12	3 ćw. XIX w.
64	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	II Armii Wojska Polskiego	13	3 ćw. XIX w.
65	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	II Armii Wojska Polskiego	19	pocz. XX w.
66	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	II Armii Wojska Polskiego	21	3 ćw. XIX w.
67	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	II Armii Wojska Polskiego	31	4 ćw. XIX w.
68	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	II Armii Wojska Polskiego	32	pocz. XX w.
69	Willa, obecnie plebania parafii kościoła św. Trójcy	II Armii Wojska Polskiego	33	4 ćw. XIX w.
70	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	II Armii Wojska Polskiego	34	4 ćw. XIX w.
71	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	II Armii Wojska Polskiego	34A	4 ćw. XIX w.
72	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bankowa	1	ok. 1870-75
73	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bankowa	3	4 ćw. XIX w.
74	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bankowa	5	4 ćw. XIX w.
75	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bankowa	7	ok. 1870
76	Zespół mieszkalno-gospodarczy: - dom mieszkalny - budynek gospodarczy	Bartnicza	1	poł. XIX w., pocz. XX w.
77	Dom mieszkalno-gospodarczy	Bartnicza	2	k. XIX w.
78	Dom mieszkalny	Bartnicza	35C	pocz. XX w.
79	Zespół folwarku w Przybkwowie (dawny "Rudolfsbach"): bud. gospodarczy	Bartnicza		k. XIX w.
80	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Stefana Batorego	4	ok. 1920
81	Budynek d. Urzędu Miar ("Eichamt"), obecnie Obwodowy Urząd Miar	Stefana Batorego	7	ok. 1920
82	Dawna szkoła ludowa ("Dänemarkschule"), ob. filia Politechniki Wrocł.	Stefana Batorego	8	1914
83	Budynek mieszkalny	Bieleńska	1	k. lat 20. XX w.
84	Budynek mieszkalny	Bieleńska	3	k. lat 20. XX w.
85	Budynek mieszkalny	Bieleńska	5	k. lat 20. XX w.
86	Budynek mieszkalny	Bieleńska	7	k. lat 20. XX w.
87	Budynek mieszkalny	Bieleńska	9	k. lat 20. XX w.
88	Budynek mieszkalny	Bieleńska	11	K. lat 20. XX w.
89	Budynek mieszkalny	Bieleńska	13	k. lat 20. XX w.
90	Budynek mieszkalny	Bieleńska	15	k. lat 20. XX w.
91	Budynek mieszkalny	Bieleńska	17	k. lat 20. XX w.
92	Zespół folwarku Bielany ("Weissenrode"): dwór, obecnie przedsiębiorstwo "Metropak", budynek gospodarczy I, budynek gospodarczy II	Bieleńska	18	XVIII w., I. 30. XX w., po 1945
93	Siedziba d. Towarzystwa Strzeleckiego, obecnie Klub Garnizonowy	Bieleńska		ok. 1920
94	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Biskupia	6	ok. 1910
95	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Biskupia	7	ok. 1910
96	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Boczna	1	ok. 1910
97	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bracka	1	ok. 1910
98	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bracka	4	ok. 1915
99	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bracka	6	ok. 1915
100	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bracka	10	ok. 1915
101	Dawna szkoła ludowa im. Księżnej Jadwigi ("Hedwigschule"): budynek szkolny, sala gimnastyczna	Brukowa	1	1880-82
102	Dom mieszkalny	Bydgoska	2	1904, 1981
103	Dom mieszkalny	Bydgoska	33	k. XIX w.
104	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	1	XIX/XX w.
105	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	2	ok. 1890
106	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	3	ok. 1890
107	Kamienica czynszowa "Pod Słońcem", obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	4	ok. 1900-10
108	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	5	ok. 1900-10
109	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	6	ok. 1900-10
110	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	7	1905
111	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	8	1905
112	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	9	1905
113	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	10	ok. 1900-10
114	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	11	ok. 1900-10
115	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	12	1901
116	Kamienica czynszowa, ob. Legnicki Zakład Doskonalenia Zawodowego	Chłapowskiego	13	ok. 1900
117	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	18	ok. 1900
118	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	19	1903
119	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	20	ok. 1903
120	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	21	1905
121	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	22	1905
122	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	23	ok. 1900-05
123	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	24	ok. 1900-05
124	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	25	ok. 1900-05
125	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	26	1898

L.p.	Objekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orła Białego	1	ok. 1870
126	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	27	k. XIX w.
127	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	28	k. XIX w.
128	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	29	k. XIX w.
129	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	30	k. XIX w.
130	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chłapowskiego	31	k. XIX w.
131	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	4	ok. 1885
132	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	8	ok. 1875
133	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	10	ok. 1875
134	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	12	ok. 1880
135	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	21	ok. 1875
136	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	23	ok. 1870
137	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	25	ok. 1870
138	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	41	4 ćw. XIX w.
139	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	43	4 ćw. XIX w.
140	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	44	3 ćw. XIX w.
141	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	46	3 ćw. XIX w.
142	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	48	ok. 1870, XX w.
143	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	48A	ok. 1870, XX w.
144	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	50	ok. 1870, XX w.
145	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	52	3 ćw. XIX w.
146	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	54	3 ćw. XIX w.
147	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	56	3 ćw. XIX w.
148	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	58	3 ćw. XIX w.
149	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	60	3 ćw. XIX w.
150	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	62	3 ćw. XIX w.
151	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	74	3 ćw. XIX w.
152	Budynek dawnego szpitala ("Bürger-Hospital"), obecnie budynek administracyjny Papierniczej Spółdzielni Pracy "Poligraf"	Chojnowska	76/78	k. XIX w.
153	Zespół dawnego Szpitala Miejskiego ("Städtische Krankenhaus"): - budynek szpitala - budynek polikliniki, budynek przychodni, budynek IV, warsztat, kotłownia	Chojnowska	81	1869 ok. 1900
154	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	82	3 ćw. XIX w.
155	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	84	3 ćw. XIX w.
156	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	88	3 ćw. XIX w.
157	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	90	3 ćw. XIX w.
158	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	92	4 ćw. XIX w.
159	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	99	I. 10/20. XX w.
160	Budynek dawnego zakładu dla głuchoniemych ("Taubstümmen Anstalt")	Chojnowska	100	1914
161	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	101	4 ćw. XIX w.
162	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	103	k. XIX w.
163	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	105	ok. 1920
164	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	107	ok. 1920
165	Budynek d. zakładu psychiatrycznego, później Urzędu Finansowego	Chojnowska	112	ok. 1900-10
166	Dawny szpital garnizonowy, obecnie obiekt niezagospodarowany	Chojnowska	125	ok. 1900-10
167	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	137	ok. 1910
168	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	140	ok. 1910
169	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	141	ok. 1910
170	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	143	ok. 1910
171	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	145	ok. 1910
172	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	147	ok. 1910
173	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	149	ok. 1910
174	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	151	ok. 1910
175	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Chojnowska	153	ok. 1910
176	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bolesława Chrobrego	1	ok. 1890
177	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bolesława Chrobrego	2	ok. 1870
178	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bolesława Chrobrego	3	ok. 1870
179	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bolesława Chrobrego	4	ok. 1870
180	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bolesława Chrobrego	5	ok. 1870
181	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bolesława Chrobrego	5A	ok. 1870
182	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bolesława Chrobrego	6	ok. 1870
183	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bolesława Chrobrego	7	ok. 1870
184	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bolesława Chrobrego	8	ok. 1870
185	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bolesława Chrobrego	9	ok. 1870
186	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bolesława Chrobrego	10	ok. 1870
187	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bolesława Chrobrego	11	ok. 1870
188	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bolesława Chrobrego	12	ok. 1870
189	Willa Bolka von Richthofena, obecnie Policyjna Izba Dziecka	Bolesława Chrobrego	13	1870, I. 80. XX w.
190	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bolesława Chrobrego	14	ok. 1870
191	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bolesława Chrobrego	15	ok. 1870
192	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bolesława Chrobrego	16	ok. 1870
193	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Bolesława Chrobrego	17	ok. 1870

L.p.	Objekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orla Białego	1	ok. 1870
194	Zespół mieszkalno-gospodarczy: dom mieszkalny, stodoła, bud. gospod.	Ciesielska	2	k. XIX w.
195	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Cmentarna	3	ok. 1910
196	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Cmentarna	5	ok. 1910
197	Willa zarządu zajezdni tramwajowej	Cmentarna	7/9	I. 20. XX w.
198	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Czarneckiego	1	po 1905
199	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Czarneckiego	2	ok. 1905
200	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Czarneckiego	3	ok. 1910
201	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Czarneckiego	4	ok. 1910
202	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Czarneckiego	16	ok. 1905
203	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Czarneckiego	17	ok. 1905
204	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Czarneckiego	18	ok. 1905
205	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Czarneckiego	19	ok. 1905
206	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Czarneckiego	20	k. XIX w.
207	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Czarneckiego	21	pocz. XX w.
208	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Czarneckiego	22	pocz. XX w.
209	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Czarneckiego	23	pocz. XX w.
210	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Czarneckiego	24	pocz. XX w.
211	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Czarneckiego	25	pocz. XX w.
212	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Czarneckiego	26	pocz. XX w.
213	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Czarneckiego	27	pocz. XX w.
214	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Czarneckiego	28	ok. 1910
215	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Czarneckiego	30	pocz. XX w.
216	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Czarneckiego	31	pocz. XX w.
217	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Czarneckiego	32	pocz. XX w.
218	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Czarneckiego	33	pocz. XX w.
219	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	1	4 ćw. XIX w.
220	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	2	4 ćw. XIX w.
221	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	3	4 ćw. XIX w.
222	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	4	4 ćw. XIX w.
223	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	5	4 ćw. XIX w.
224	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	6	4 ćw. XIX w.
225	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	7	4 ćw. XIX w.
226	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	8	4 ćw. XIX w.
227	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	9	4 ćw. XIX w.
228	Dom mieszkalny	Daszyńskiego	10	ok. 1900
229	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	11	4 ćw. XIX w.
230	Dom mieszkalny	Daszyńskiego	12	ok. 1900
231	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	13	4 ćw. XIX w.
232	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	14	4 ćw. XIX w.
233	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	15	4 ćw. XIX w.
234	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	16	4 ćw. XIX w.
235	Budynek d. posterunku policji, aresztu i schroniska dla bezdomnych	Daszyńskiego	18	1927-28
236	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	19	4 ćw. XIX w.
237	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	20	ok. 1900
238	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	21	pocz. XX w.
239	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	21B	ok. 1905
240	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	22	pocz. XX w.
241	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	23	pocz. XX w.
242	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	23B	ok. 1905
243	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	24	ok. 1905
244	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	25	pocz. XX w.
245	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	25B	ok. 1905
246	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	26	4 ćw. XIX w.
247	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	27	ok. 1905
248	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	27B	ok. 1905
249	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	29	pocz. XX w.
250	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Daszyńskiego	33	1915-20
251	Budynek dawnego domu dziecka, obecnie stołówka charytatywna	Daszyńskiego	37	1905
252	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dąbrowskiego	1	k. XIX w.
253	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dąbrowskiego	3	ok. 1895
254	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dąbrowskiego	4	ok. 1895
255	Zespół mieszkalno-gospodarczy: dom mieszkalny, stodoła z oborą, budynek gospodarczy I, budynek gospodarczy II	Dąbrówki	1	I. 80. XIX w.
256	Zespół mieszkalno-gospodarczy: dom mieszkalny, budynek gospodarczy	Dąbrówki	3	4 ćw. XIX w.
257	Dom mieszkalny	Dąbrówki	7	k. XIX w.
258	Dom mieszkalny	Dąbrówki	9	k. XIX w.
259	Dom mieszkalny	Dąbrówki	10	k. XIX w.
260	Dom mieszkalny	Dąbrówki	11	pocz. XX w.
261	Dom mieszkalno-gospodarczy	Dąbrówki	13	pocz. XX w.
262	Dom mieszkalny	Dąbrówki	15	XIX/XX w.
263	Zespół mieszkalno-gospodarczy: dom mieszkalny, stodoła	Dąbrówki	17	4 ćw. XIX w.
264	Dom mieszkalny	Dąbrówki	19	k. XIX w.

L.p.	Objekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orla Białego	1	ok. 1870
265	Stodoła	Dąbrówki	21	k. XIX w.
266	Obora	Dąbrówki	23	4 ćw. XIX w.
267	Stodoła	Dąbrówki	25	k. XIX w.
268	Dom mieszkalny	Dąbrówki	31	k. XIX w.
269	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dmowskiego	1	I. 90. XIX w.
270	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dmowskiego	2	I. 70. XIX w.
271	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dmowskiego	3	I. 70. XIX w.
272	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dmowskiego	4	I. 70. XIX w.
273	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dmowskiego	5	I. 70. XIX w.
274	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dmowskiego	6	4 ćw. XIX w.
275	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dmowskiego	7	4 ćw. XIX w.
276	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dmowskiego	8	4 ćw. XIX w.
277	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dmowskiego	9	I. 70. XIX w.
278	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dmowskiego	10	I. 70. XIX w.
279	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dmowskiego	11	I. 70. XIX w.
280	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dmowskiego	12	I. 70. XIX w.
281	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dmowskiego	13	4 ćw. XIX w.
282	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dmowskiego	14	4 ćw. XIX w.
283	Kamienica czynszowa, d. restauracja i winiarnia "Zu den Hohenzollern"	Dmowskiego	15	I. 90. XIX w.
284	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dmowskiego	16	4 ćw. XIX w.
285	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dmowskiego	17	4 ćw. XIX w.
286	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dmowskiego	18	4 ćw. XIX w.
287	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dmowskiego	19	4 ćw. XIX w.
288	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dmowskiego	20	4 ćw. XIX w.
289	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dmowskiego	21	4 ćw. XIX w.
290	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny, dawna własność Ewangelickiego Stowarzyszenia Kobiet Fundacji Cannabausa	Dmowskiego	22	ok. 1925
291	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Drukarska	1	ok. 1910
292	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Drukarska	3	ok. 1910
293	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Drukarska	4	pocz. XX w.
294	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Drukarska	5	ok. 1910
295	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Drukarska	6	ok. 1910
296	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Drukarska	7	ok. 1910
297	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Drukarska	8	ok. 1910-15
298	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Drukarska	9	ok. 1910
299	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Drukarska	10	1926-27
300	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Drukarska	11	ok. 1910-15
301	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Drukarska	12	1926-27
302	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Drukarska	14	1926-27
303	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Drukarska	18	ok. 1910
304	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Drukarska	19	ok. 1910
305	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Drukarska	22	ok. 1910
306	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Drukarska	23	ok. 1910
307	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Drukarska	24	ok. 1910
308	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Drukarska	26	1912
309	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dworcowa	6	ok. 1870
310	Budynek dawnego hotelu "Kohler", obecnie przychodnia	Dworcowa	7	ok. 1875
311	Budynek dawnego hotelu "Monopol", obecnie budynek biurowy	Dworcowa	7A	ok. 1925
312	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dworcowa	8	ok. 1870
313	Budynek dawnego hotelu "Reichshof", obecnie budynek biurowy	Dworcowa	9	ok. 1907, ok. 1970, 1989
314	Dom mieszkalno-gospodarczy	V Dywizji Piechoty	4	k. XIX w.
315	Stodoła	V Dywizji Piechoty	6	k. XIX w.
316	Dom mieszkalny	V Dywizji Piechoty	8	k. XIX w.
317	Zespół mieszkalno-gospodarczy: - dom mieszkalny - budynek gospodarczy	V Dywizji Piechoty	9	4 ćw. XIX k. XIX w.
318	Zespół mieszkalno-gospodarczy: dom mieszkalny, budynek gospodarczy	V Dywizji Piechoty	12	4 ćw. XIX w.
319	Zespół mieszkalno-gospodarczy: - dom mieszkalny, - budynek gospodarczy	V Dywizji Piechoty	16	3 ćw. XIX w. k. XIX w.
320	Zespół mieszkalno-gospodarczy: - dom mieszkalny, - budynek gospodarczy	V Dywizji Piechoty	18	XIX/XX w. 4 ćw. XIX w.
321	Dom mieszkalno-gospodarczy	V Dywizji Piechoty	20	pocz. XX w.
322	Stodoła	V Dywizji Piechoty	22	4 ćw. XIX w.
323	Zespół mieszkalno-gospodarczy: - dom mieszkalny - obora - stodoła	V Dywizji Piechoty	23	ok. poł. XIX w., pocz. XX w. 2 poł. XIX w. 4 ćw. XIX w.
324	Dom mieszkalny	V Dywizji Piechoty	26	XIX/XX w.
325	Stodoła	V Dywizji Piechoty	26	2 poł. XIX w.
326	Budynek gospodarczy	V Dywizji Piechoty	28	XIX/XX w.

L.p.	Objekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orła Białego	1	ok. 1870
327	Zespół mieszkalno-gospodarczy: - dom mieszkalno-gospodarczy - obora	V Dywizji Piechoty	30	ok. poł. XIX w. k. XIX w.
328	Stodoła	V Dywizji Piechoty	32	k. XIX w.
329	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Działkowa	11	k. XIX w.
330	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Działkowa	12	ok. 1925
331	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Działkowa	13	XIX/XX w.
332	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Działkowa	14	ok. 1925
333	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Działkowa	15	XIX/XX w.
334	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Działkowa	18	ok. 1925
335	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Działkowa	20	ok. 1925
336	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Działkowa	22	k. XIX w.
337	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Działkowa	30	k. XIX w.
338	Dom mieszkalny	Działkowa	31	pocz. XX w.
339	Dom mieszkalny	Działkowa	32	pocz. XX w.
340	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Działkowa	33	XIX/XX, XX w.
341	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Działkowa	35	XIX/XX, XX w.
342	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Działkowa	36	XIX/XX w.
343	Dom mieszkalny	Działkowa	38	pocz. XX w.
344	Zespół mieszkalno-gospodarczy: dom mieszkalny, bud. gosp., stodoła	Działkowa	42	pocz. XIX w.
345	Dom mieszkalny	Działkowa	43	pocz. XX w.
346	Dom mieszkalny	Działkowa	44	ok. poł. XIX w.
347	Dom mieszkalny	Działkowa	46	ok. poł. XIX w.
348	Dom mieszkalny	Działkowa	48	ok. poł. XIX w.
349	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Działkowa	54	k. XIX w.
350	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Działkowa	56	k. XIX w.
351	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Działkowa	58	k. XIX w.
352	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dziennikarska	1	ok. 1890
353	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dziennikarska	2	ok. 1860
354	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dziennikarska	3	ok. 1885
355	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dziennikarska	4	ok. 1895
356	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dziennikarska	5	ok. 1885
357	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dziennikarska	6	ok. 1890
358	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dziennikarska	8	ok. 1910
359	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dziennikarska	10	ok. 1870
360	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Dziennikarska	11	ok. 1935
361	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny z apteką w parterze	Dziennikarska	16	1869
362	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Fabryczna	14	ok. 1910
363	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Fabryczna	15	ok. 1905-10
364	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Fabryczna	16	ok. 1905-10
365	Kamienica czynszowa (opuszczona)	Fabryczna	17	ok. 1905-10
366	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Fabryczna	18	ok. 1905-10
367	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Franciszkańska	7	XIX/XX w.
368	Zespół bud. Legnickiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji: - budynek mieszkalny	Filtrowa	9	k. XIX w.
369	Budynek dawnej poczty i telegrafu, obecnie obiekt handlowo-usługowy	Gliwicka	6	1928
370	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	2	XIX/XX w.
371	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	4	XIX/XX w.
372	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	6	ok. 1915
373	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	10	k. XIX w.
374	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	11	XIX/XX w.
375	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	12	k. XIX w.
376	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	15	ok. 1870
377	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	16	ok. 1910
378	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	17	ok. 1870
379	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	18	k. XIX w.
380	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	19	3 ćw. XIX w.
381	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	21	3 ćw. XIX w.
382	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	23	3 ćw. XIX w.
383	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	25	3 ćw. XIX w.
384	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	27	3 ćw. XIX w.
385	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	29	4 ćw. XIX w.
386	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	30	XIX/XX w.
387	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	31	4 ćw. XIX w.
388	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	32	4 ćw. XIX w.
389	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	33	k. XIX w.
390	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	38	k. XIX w.
391	Dawna szkoła ludowa ("Töpferbergschule"), obecnie SP nr 2	Głogowska	50	ok. 1915
392	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	54	4 ćw. XIX w.
393	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	56	k. XIX w.
394	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	59	k. XIX w.
395	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	61	pocz. XX w.

L.p.	Objekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orla Białego	1	ok. 1870
396	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	65	k. XIX w.
397	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	67	k. XIX w.
398	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	68	pocz. XX w.
399	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	69	k. XIX w.
400	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	69A	k. XIX w.
401	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	70	k. XIX w.
402	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	71	k. XIX w.
403	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	71A	k. XIX w.
404	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	73	4 ćw. XIX w.
405	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	75	k. XIX w.
406	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	77	k. XIX w.
407	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	79	k. XIX w.
408	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	81	k. XIX w.
409	Dom mieszkalny	Głogowska	84	4 ćw. XIX w.
410	Dom mieszkalny	Głogowska	86	4 ćw. XIX w.
411	Dom mieszkalny	Głogowska	88	4 ćw. XIX w.
412	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	89	XIX/XX w.
413	Dom mieszkalny	Głogowska	90	4 ćw. XIX w.
414	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	91	XIX/XX w.
415	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	93	XIX/XX w.
416	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Głogowska	97	XIX/XX w.
417	Most drogowy nad Czarną Wodą ("Schwarzwasser Brücke")	Głogowska	1904	
418	Dom mieszkalny	Grabskiego	2	ok. 1910
419	Zespół mieszkalno-gospodarczy: dom mieszkalny, stodoła	Grabskiego	3	poł. XIX, k. XX w
420	D. Dom Młodzieży, ob. MOPS – Dom Pomocy Społecznej dla Dorosłych	Grabskiego	11	1912
421	Willa	Grabskiego	25	I. 20. XX w.
422	Budynek dowództwa wojskowego, obecnie - adaptacja na siedzibę ZUS	Grabskiego	26	k. lat 20. XX w.
423	Willa	Grabskiego	29	I. 20. XX w.
424	Willa dwurodzinna	Grabskiego	36/38	k. lat 20. XX w.
425	Willa	Grabskiego	40	I. 20/30 XX w.
426	Willa	Grabskiego	44	I. 20/30 XX w.
427	Kamienica mieszczańska	Grodzka	74	4 ćw. XIX w.
428	Kamienica mieszczańska	Grodzka	76	1 poł. XIX w.
429	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Grunwaldzka	1	ok. 1915
430	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Grunwaldzka	3	ok. 1915
431	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Grunwaldzka	5	ok. 1915
432	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Grunwaldzka	7	ok. 1915
433	Budynek dawnego szpitala ("Krankenhaus Bethanien")	Grunwaldzka	8	1911
434	Zakłady Przemysłu Zielarskiego "Herbapol": - budynek administracyjny, pierwotnie willa właściciela fabryki - budynek produkcyjny	Hetmańska	7	ok. 1870 ok. 1870
435	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	2	I. 10. XX w.
436	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	2A	I. 10. XX w.
437	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	2B	I. 10. XX w.
438	Kamienica czynszowa, obecnie Woj. Przychodnia Gruźlicy i Chorób Pluc	Hutników	3	I. 80. XIX w., pocz. XX w.
439	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	4	pocz. XX w.
440	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	5	pocz. XX w.
441	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	6	XIX/XX w.
442	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	7	pocz. XX w.
443	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	8C	pocz. XX w.
444	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	9	k. XIX w.
445	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	4, 5	pocz. XX w.
446	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	10	k. XIX w.
447	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	11	k. XIX w.
448	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	12	k. XIX w.
449	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	13	k. XIX w.
450	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	14	pocz. XX w.
451	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	14A	pocz. XX w.
452	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	15	pocz. XX w.
453	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	16	pocz. XX w.
454	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	17	pocz. XX w.
455	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	18	pocz. XX w.
456	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	19	ok. 1907
457	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	20	1907
458	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	20A	pocz. XX w.
459	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	21	I. 70. XIX w.
460	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	22	I. 70. XIX w.
461	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	23	I. 70. XIX w.
462	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	24	I. 70. XIX w.
463	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	27	ok. 1925
464	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	28	ok. 1925
465	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	29	ok. 1925

L.p.	Obiekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orła Białego	1	ok. 1870
466	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Hutników	30	ok. 1925
467	Koszary garnizon., obecnie - adaptacja na potrzeby Wyższej Szkoły Zaw.	Hutników/Sejmowa		1874-1882
468	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jagiellońska	1	XIX/XX w.
469	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jagiellońska	2	k. XIX w.
470	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jagiellońska	3	XIX/XX w.
471	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jagiellońska	4	XIX/XX w.
472	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jagiellońska	4A	XIX/XX w.
473	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jagiellońska	5	XIX/XX w.
474	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jagiellońska	6	XIX/XX w.
475	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jagiellońska	7	XIX/XX w.
476	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jagiellońska	8	XIX/XX w.
477	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jagiellońska	9	1903
478	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jagiellońska	10	pocz. XX w.
479	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jagiellońska	11	XIX/XX w.
480	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jagiellońska	12	XIX/XX w.
481	Hale fabryczne (dwa obiekty)	Jagiellońska, róg Bolesława Kominka		XIX/XX w.
482	Willa, obecnie Legnicka Kuria Biskupia	Jana Pawła II	2	ok. 1900
483	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jana Pawła II	4	ok. 1900
484	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jana Pawła II	6	ok. 1900
485	Kamienica czynszowa, obecnie ZUS	Jana Pawła II	7	1907
486	Budynek dawnego gimnazjum ("Auguste-Victoria-Schule"), obecnie Legnicka Kuria Biskupia oraz Seminarium Duchowne	Jana Pawła II	8	1909
487	Willa, obecnie PZU "Życie"	Jaworzyńska	1	ok. 1900
488	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	2	ok. 1890
489	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	5	XIX/XX w.
490	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	8	pocz. XX w.
491	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	10	I. 20. XX w.
492	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	13	ok. 1915
493	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	14	I. 80. XIX w.
494	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	15	pocz. XX w.
495	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	16	pocz. XX w.
496	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	18	4 ćw. XIX w.
497	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	21	ok. 1915-20
498	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	22	pocz. XX w.
499	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	23	ok. 1915
500	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	25	1909
501	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	27	k. XIX w.
502	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	28	I. 90. XIX w.
503	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	29	k. XIX w.
504	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	30	I. 90. XIX w.
505	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	32	k. XIX w.
506	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	36	pocz. XX w.
507	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	37	ok. 1880
508	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	38	ok. 1880-90
509	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	39	1888
510	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	40	ok. 1880
511	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	41	I. 30. XX w.
512	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	42	ok. 1880-90
513	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	44	I. 90. XX w.
514	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	46	I. 90. XX w.
515	Bud. d. ewangelickiej szkoły ludowej ("Dombuschschule"), ob. SP nr 10	Jaworzyńska	47	1852, 1899, pocz. XX w.
516	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	49	pocz. XX w.
517	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	50	I. 20. XX w.
518	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	51	pocz. XX w.
519	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	53	pocz. XX w.
520	Zespół zabudowań d. miejskiego taboru konnego (stajni miejskich): budynek mieszkalny z bramą wjazdową, stajnia I, stajnia II, stodoła	Jaworzyńska	54/56	XVIII w., pocz. XX w.
521	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	55	pocz. XX w.
522	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	57	pocz. XX w.
523	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	60	I. 90. XIX w.
524	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	62	XIX/XX w.
525	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	64	XIX/XX w.
526	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	64A	k. XIX w.
527	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	66	XIX/XX w.
528	Budynek mieszkalny, obecnie Spółdzielnia Inwalidów "Piast"	Jaworzyńska	67	XIX/XX w.
529	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	68	XIX/XX w.
530	Dom mieszkalny	Jaworzyńska	70	I. 70. XIX w.
531	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	71	k. XIX w.
532	Dom mieszkalno-gospodarczy	Jaworzyńska	72	1 poł. XIX w.
533	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	73	k. XIX w.
534	Dom mieszkalny	Jaworzyńska	74	I. 20. XX w.
535	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	75	k. XIX w.

L.p.	Objekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orla Białego	1	ok. 1870
536	Zespół mieszkalno-gospodarczy: dom mieszkalny, stodoła	Jaworzyńska	76	XVIII w.
537	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	89	ok. 1890
538	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	90	k. XIX w.
539	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	91	ok. 1890
540	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	93	ok. 1890
541	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	98	ok. 1890
542	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	99	ok. 1910
543	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	100	pocz. XX w.
544	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	101	ok. 1910
545	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	102	pocz. XX w.
546	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	105	1914
547	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	107	ok. 1910
548	Zespół mieszkalno-gospodarczy: dom mieszkalny, bud. gosp. I, II	Jaworzyńska	108	pocz. XX w.
549	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	109	ok. 1910
550	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	111	ok. 1910
551	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	113	ok. 1910
552	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	124	3 ćw. XIX w.
553	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	126	ok. 1850 r.
554	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	128	I. 20-30. XX w.
555	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	130	I. 20-30. XX w.
556	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	132	I. 20-30. XX w.
557	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	134	I. 20-30. XX w.
558	Dawny młyn "Na Piasku" ("Sandmühle"), obecnie Młyn Legnica	Jaworzyńska	146	pocz. XX w., I. 70. XX w.
559	Budynek dawnego Szpitala Powiatowego ("Kreiskrankenhaus"), obecnie Wyższa Szkoła Techniczna	Jaworzyńska	151	1901
560	Zespół folwarku (przy szpitalu): - dom mieszkalny - dom mieszkalno-gospodarczy	Jaworzyńska	161, 163	2 poł. XIX w., I. 20. XX w. ok. 1910-15
561	Zespół folwarku (dawny "Biedermanngut"): dom mieszkalny, budynek gospodarczy I, II, stodoła	Jaworzyńska	170, 170A	ok. 1830
562	Zespół folwarku (dawny "Schulzegut Vorwerk"): dom zarządcy folwarku, budynek mieszkalno-gospodarczy I, II	Jaworzyńska	187	k. XIX w.
563	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	221	pocz. XXw.
564	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jaworzyńska	222	I. 20. XX w.
565	Dom mieszkalny i piekarnia	Jaworzyńska	246	I. 80. XIX w.
566	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jordana	1	ok. 1875
567	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jordana	1A	1910
568	Budynek przemysłowy, obecnie "Legrem"	Jordana	1A	ok. 1910
569	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jordana	2	pocz. XX w.
570	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jordana	3	ok. 1880
571	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jordana	5	1908
572	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jordana	6	1862-69
573	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jordana	7	1862-69
574	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jordana	8	1862-69
575	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jordana	9	1862-69
576	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jordana	10	1862-69
577	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jordana	11	ok. 1862
578	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jordana	12	I. 20.-30. XX w.
579	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jordana	13	ok. 1862-69
580	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jordana	14	ok. 1862-69
581	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jordana	15	ok. 1875
582	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny (oficyna)	Jordana	15	XIX/XX w.
583	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jordana	16	2 ćw. XIX w.
584	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jordana	17	ok. 1875
585	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jordana	18	ok. 1870
586	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jordana	20	ok. 1870
587	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Jordana	21	ok. 1880
588	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kamienna	2	1905-10
589	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kamienna	3	1905-10
590	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kamienna	4	4 ćw. XIX w.
591	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kamienna	5	3 ćw. XIX w.
592	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kamienna	6	3 ćw. XIX w.
593	Dom mieszkalny	Kamienna	10	3/4 ćw. XIX w.
594	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kamienna	11	pocz. XX w.
595	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kamienna	11A	I. 20. XX w.
596	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kamienna	12	4 ćw. XIX w.
597	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kamienna	13	3/4 ćw. XIX w.
598	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kamienna	13A	pocz. XX w.
599	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kamienna	13B	4 ćw. XIX w.
600	Kamienica czynszowa (opuszczona)	Kamienna	16	4 ćw. XIX w.
601	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kamienna	17	3/4 ćw. XIX w.
602	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kamienna	18	I. 20. XX w.

L.p.	Obiekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orła Białego	1	ok. 1870
603	Dawna szkoła ewangelicka ("Luther-Schule"), obecnie SP nr 1: budynek szkolny, sala gimnastyczna	Kamienna	20A	1880
604	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kamienna	21	3 ćw. XIX w.
605	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kamienna	26	3/4 ćw. XIX w.
606	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kamienna	27	4 ćw. XIX w.
607	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kamienna	28	4 ćw. XIX w.
608	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	1	ok. 1865
609	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	3	ok. 1920
610	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	5	ok. 1910
611	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	7	ok. 1870
612	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	13	3 ćw. XIX w.
613	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	14	4 ćw. XIX w.
614	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	15/17	3 ćw. XIX w.
615	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	16	4 ćw. XIX w.
616	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	18	4 ćw. XIX w.
617	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	20	4 ćw. XIX w.
618	Budynek biurowy, zakład mleczarski	Kartuska	22	I. 20/30. XX w.
619	Dom mieszkalny	Kartuska	26	4 ćw. XIX w.
620	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	29	4 ćw. XIX w.
621	Kamienica czynszowa - w starszej części dawny zajazd i restauracja "Zum Kaiser Wilhelm"	Kartuska	31	3 ćw. XIX w., 4 ćw. XIX w.
622	Dom mieszkalny	Kartuska	33	4 ćw. XIX w.
623	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	34	4 ćw. XIX w.
624	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	35	3 ćw. XIX w.
625	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	37	3 ćw. XIX w.
626	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	38	4 ćw. XIX w.
627	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	39	3 ćw. XIX w.
628	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	40	4 ćw. XIX w.
629	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	41	3 ćw. XIX w.
630	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	42	4 ćw. XIX w.
631	Kamienica czynszowa (opuszczona)	Kartuska	43	3 ćw. XIX w.
632	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	44	4 ćw. XIX w.
633	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	46	4 ćw. XIX w.
634	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	48	pocz. XX w.
635	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	50	3 ćw. XIX w.
636	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	52	3 ćw. XIX w.
637	Dom mieszkalny	Kartuska	56	4 ćw. XIX w., I. 20. XX w.
638	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	57	3 ćw. XIX w.
639	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	58	4 ćw. XIX w.
640	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	59	3 ćw. XIX w.
641	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	60	4 ćw. XIX w.
642	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	62	4 ćw. XIX w.
643	Kamienica czynszowa, dawna restauracja "Zum Wacht am Rhein", w głębi działki dawny kinoteatr i sala widowiskowa	Kartuska	63	4 ćw. XIX w., 4 ćw. XIX w.
644	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	64	4 ćw. XIX w.
645	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	65	3 ćw. XIX w.
646	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	66	4 ćw. XIX w.
647	Dom mieszkalny	Kartuska	68	4 ćw. XIX w.
648	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	72	ok. 1900
649	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	74	ok. 1900
650	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kartuska	76	ok. 1900
651	Most na Kaczawie ("Kaiser Friedrich Brücke")	Kartuska		1903-04
652	Dom mieszkalny	Kaskady	1	2 ćw. XIX w.
653	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	2	k. XIX w.
654	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	4	pocz. XX w.
655	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	6	ok. 1910
656	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	8	pocz. XX w.
657	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	9	k. lat 20. XX w.
658	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	10	pocz. XX w.
659	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	12	pocz. XX w.
660	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	14	pocz. XX w.
661	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	16	ok. 1900
662	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	17/19	ok. 1900
663	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	20	ok. 1900
664	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	21	ok. 1900
665	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	23	ok. 1900
666	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	24	ok. 1900
667	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	25	ok. 1900
668	Budynek mieszkalny, dawna siedziba Ewangelickiego Stowarzyszenia Kobiet Fundacji Cannabausa	Kazimierza Wielkiego	30	3 ćw. XIX w.
669	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	31	ok. 1900
670	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	32	ok. 1925

L.p.	Objekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orla Białego	1	ok. 1870
671	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	33	ok. 1900
672	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	34	ok. 1925
673	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	35	ok. 1910
674	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	36	ok. 1925
675	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	37	pocz. XX w.
676	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	38	ok. 1915
677	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	39	ok. 1915
678	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	40	ok. 1915
679	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	41	pocz. XX w.
680	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	43	pocz. XX w.
681	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	45	pocz. XX w.
682	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	47	pocz. XX w.
683	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	49	pocz. XX w.
684	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kazimierza Wielkiego	51	pocz. XX w.
685	Kąpielisko Północne: bud. administracyjno-usługowy, służa, aleja	Kąpielowa		ok. 1930
686	Zespół dawnego zakładu ceramicznego J. Rothera: - budynek administracyjny, obecnie budynek mieszkalny z hurtownią - budynek mieszkalny przy cegielni - budynek mieszkalny przy cegielni	Kilińskiego Złotoryjska Złotoryjska	2 109 111	ok. 1880 I. 80. XIX w. I. 80. XIX w.
687	Cmentarz w Piekarach Wielkich z kaplicą pogrzebową	Klonowa		XIX/XX w.
688	Dom mieszkalny	Kochanowskiego	1	ok. 1890 r.
689	Willa	Św. Maksymiliana Kolbe	5	I. 20. XX w.
690	Willa	Św. Maksymiliana Kolbe	9	ok. 1920
691	Willa	Św. Maksymiliana Kolbe	20	I. 20. XX w.
692	Willa	Św. Maksymiliana Kolbe	24	I. 20. XX w.
693	Dom mieszkalny	Kołodziejska	1	ok. 1915
694	Dom mieszkalny	Kołodziejska	4	pocz. XX w.
695	Stodoła	Kołodziejska	6	I. 70. XIX w.
696	Zespół dawnego folwarku "Baldensruh" w Starych Piekarach: - dom mieszkalno-gospodarczy, stodoła	Kołodziejska	16, 18, 20	k. XIX w.
697	Dom mieszkalny	Kołodziejska	22	k. XIX w.
698	Dom mieszkalny	Kołodziejska	48	I. 10. XIX w.
699	Zespół dawnego dolnego młyna ("Niedermühle") w Piekarach Starych: - budynek gospodarczy, obora	Kołodziejska	52	4 ćw. XIX w.
700	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kardynała Kominka	1	ok. 1870
701	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kardynała Kominka	2	ok. 1870
702	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kardynała Kominka	3	ok. 1870
703	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kardynała Kominka	4	ok. 1870
704	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kardynała Kominka	5	1885
705	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kardynała Kominka	6	ok. 1905
706	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kardynała Kominka	8	ok. 1905
707	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kardynała Kominka	10	ok. 1885
708	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kardynała Kominka	12	I. 90. XIX w.
709	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kardynała Kominka	14	I. 90. XIX w.
710	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kardynała Kominka	16	I. 90. XIX w.
711	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kardynała Kominka	18	I. 90. XIX w.
712	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kardynała Kominka	20	I. 90. XIX w.
713	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Korczaka	2	I. 90. XIX w.
714	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Korczaka	3	I. 70. XIX w.
715	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Korczaka	4	I. 70. XIX w.
716	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Korczaka	9	I. 70. XIX w.
717	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Korczaka	11	I. 70. XIX w.
718	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Korczaka	12	I. 70. XIX w.
719	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Korczaka	13	I. 70. XIX w.
720	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Korczaka	22	pocz. XX w.
721	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Korczaka	23	I. 80. XIX w.
722	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Korczaka	24	pocz. XX w.
723	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Korczaka	27	I. 20. XX w.
724	Willa, obecnie MOPS – Dom Dziennego Pobytu	Korfantego	1	ok. 1860
725	Willa	Korfantego	2/3	ok. 1860
726	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Korfantego	5	ok. 1880
727	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Korfantego	6	ok. 1875
728	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kossak	1	ok. 1900
729	Dom mieszkalny	Kossak	2/3	ok. 1915
730	D. budynek dawnego schroniska, ob. Siedziba Zarządu Głównego Stowarzyszenia Łemków oraz zespołu "Kyczer": budynek szkolny, sala gimnastyczna	Kossak	6	pocz. XX w.
731	Kościół ewang. św. Marcina, ob. prawosławny p.w. Zmartwychwstania	Kossak	9	1847, 1980, 1912 - wieża
732	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościelna	1	ok. 1905
733	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościelna	2	ok. 1905
734	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościelna	3	ok. 1905
735	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościelna	4	ok. 1905

L.p.	Obiekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orla Białego	1	ok. 1870
736	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościelna	5	ok. 1905
737	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościelna	6	ok. 1905
738	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościelna	7	ok. 1905
739	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościelna	8	ok. 1905
740	Willa, obecnie Komisariat Policji	Kościuszki	1/3	ok. 1905
741	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościuszki	2	ok. 1905
742	Kamienica czynszowa, obecnie Wyższe Seminarium Duchowne	Kościuszki	2A	ok. 1905-10
743	Kamienica czynszowa, obecnie Wyższe Seminarium Duchowne	Kościuszki	4	ok. 1905-10
744	Kamienica czynszowa, obecnie Wyższe Seminarium Duchowne	Kościuszki	6	ok. 1905-10
745	Kamienica czynszowa, obecnie Wyższe Seminarium Duchowne	Kościuszki	8	ok. 1905-10
746	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościuszki	10	1896
747	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościuszki	11	ok. 1896
748	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościuszki	12	1898
749	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościuszki	13	ok. 1900
750	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościuszki	14	ok. 1900
751	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościuszki	15	ok. 1900
752	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościuszki	16	k. XIX w.
753	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościuszki	17	1901
754	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościuszki	18	ok. 1900
755	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościuszki	19	ok. 1900
756	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościuszki	20	ok. 1900
757	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościuszki	21	ok. 1900
758	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościuszki	22	ok. 1900
759	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościuszki	23	po 1900
760	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościuszki	24	po 1900
761	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościuszki	25	ok. 1904
762	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kościuszki	26	ok. 1910
763	Willa	Kościuszki	27	ok. 1903
764	Willa	Kościuszki	29	1904
765	Willa	Kościuszki	32	1902-1905
766	Willa	Kościuszki	35	l. 10. XX w.
767	Willa, ob. Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej	Kościuszki	38	ok. 1910
768	Willa	Kościuszki	39	ok. 1915
769	Willa	Kościuszki	40/42	ok. 1915
770	Willa	Kościuszki	45	l. 20. XX w.
771	Willa	Kościuszki	47	l. 20. XX w.
772	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kraszewskiego	1	ok. 1915
773	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kraszewskiego	2	ok. 1910
774	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kraszewskiego	4	ok. 1910
775	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kręta	1B	4 ćw. XIX w.
776	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kręta	2	4 ćw. XIX w.
777	Dom mieszkalny	Kręta	6	3 ćw. XIX w.
778	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kręta	7	3/4 ćw. XIX w.
779	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kręta	8	3 ćw. XIX w.
780	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kręta	9	3/4 ćw. XIX w.
781	Budynek przemysłowy biurowo-produkcyjny	Kręta	10	l. 20. XIX w.
782	Dom mieszkalny, obecnie gospodarczy	Kręta, obok nr 16		1 poł. XIX w.
783	Zespół mieszkalno-gospodarczy: dom mieszkalny, budynek gospodarczy, dawny warsztat, skład i wozownia	Kręta	16	ok. poł. XIX w., pocz. XX w.
784	Dom mieszkalny	Kręta	17	1 poł. XIX w.
785	Dom mieszkalny	Kręta	18	3 ćw. XIX w., pocz. XX w.
786	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Krótką	1	ok. 1920
787	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Krótką	3	ok. 1920
788	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Krótką	5	ok. 1920
789	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Krótką	7	ok. 1920
790	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Krótką	9	ok. 1920
791	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Krótką	11	ok. 1920
792	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	1	ok. 1900-10
793	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	2	ok. 1900-10
794	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	3	ok. 1900-10
795	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	4	ok. 1900-10
796	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	5	ok. 1900-10
797	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	6	ok. 1900-10
798	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	7	ok. 1900-10
799	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	8	ok. 1900-10
800	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	9	ok. 1900-10
801	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	10	ok. 1900-10
802	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	11	ok. 1910
803	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	12	ok. 1910
804	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	13	ok. 1910
805	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	14	ok. 1910
806	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	15	ok. 1910

L.p.	Obiekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orla Białego	1	ok. 1870
807	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	16	ok. 1910
808	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	17	ok. 1910
809	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	18	ok. 1910
810	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	19	ok. 1910
811	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	20	ok. 1910
812	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	21	ok. 1910
813	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	22	ok. 1910
814	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	23	ok. 1910
815	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Książęca	25	ok. 1910
816	Budynek mieszkalny	Kwiatkowskiego	1	ok. 1920
817	Budynek mieszkalny	Kwiatkowskiego	2	ok. 1920
818	Budynek mieszkalny	Kwiatkowskiego	3	ok. 1920
819	Budynek mieszkalny	Kwiatkowskiego	4	ok. 1920
820	Budynek mieszkalny	Kwiatkowskiego	5	ok. 1920
821	Budynek mieszkalny	Kwiatkowskiego	6	ok. 1920
822	Budynek mieszkalny	Kwiatkowskiego	7	ok. 1920
823	Budynek mieszkalny	Kwiatkowskiego	8	ok. 1920
824	Budynek mieszkalny	Kwiatkowskiego	9	ok. 1920
825	Budynek mieszkalny	Kwiatkowskiego	10	ok. 1920
826	Budynek mieszkalny	Kwiatkowskiego	11	ok. 1920
827	Budynek mieszkalny	Kwiatkowskiego	12	ok. 1920
828	Budynek mieszkalny	Kwiatkowskiego	13	ok. 1920
829	Budynek mieszkalny	Kwiatkowskiego	14	ok. 1920
830	Budynek mieszkalny	Kwiatkowskiego	15	ok. 1920
831	Budynek mieszkalny	Kwiatkowskiego	16	ok. 1920
832	Budynek mieszkalny	Kwiatkowskiego	17	ok. 1920
833	Budynek mieszkalny	Kwiatkowskiego	18	ok. 1920
834	Budynek mieszkalny	Kwiatkowskiego	19	ok. 1920
835	Budynek mieszkalny	Kwiatkowskiego	20	ok. 1920
836	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kwiatowa	1	ok. 1900
837	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kwiatowa	3	przed 1905
838	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kwiatowa	5	przed 1905
839	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kwiatowa	7	przed 1905
840	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kwiatowa	8	1905-10
841	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kwiatowa	9	1905-10
842	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kwiatowa	10	1905-10
843	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kwiatowa	11	1905-10
844	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kwiatowa	12	1905-10
845	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kwiatowa	13	1905-10
846	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kwiatowa	14	I. 20. XX w.
847	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kwiatowa	15	1905-10
848	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kwiatowa	17	1905-10
849	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kwiatowa	23	1905-10
850	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Kwiatowa	27	1905-10
851	Dom mieszkalny	Libana	5	k. XIX w.
852	Zespół budynków przemysłowych, ob. obiekty o funkcjach handlowych	Libana	6/6A	ok. 1910
853	Kamienica czynszowa, obecnie Ośrodek Lecznictwa Kolejowego	Libana	7	ok. 1870
854	Kamienica czynszowa, obecnie Ośrodek Lecznictwa Kolejowego	Libana	8	ok. 1870
855	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Libana	9	ok. 1870
856	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Libana	10	ok. 1870
857	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Libana	11	ok. 1870
858	Budynek dawnego hotelu	Libana	12	ok. 1880
859	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Lotnicza	1	k. XIX w.
860	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Lotnicza	3	k. XIX w.
861	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Lotnicza	5	k. XIX w.
862	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Lotnicza	7	k. XIX w.
863	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Lotnicza	10	I. 10/20. XX w.
864	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Lotnicza	12	I. 10/20. XX w.
865	Willa, obecnie Państwowa Inspekcja Pracy	Lotnicza	15	1919
866	Willa	Lotnicza	17	I. 10. XX w.
867	Willa	Lotnicza	19	1919, 1994
868	Budynek mieszkalny	Lotnicza	20	k. XIX w.
869	Willa	Lotnicza	23/25	I. 20. XX w.
870	Budynek dawnej szkoły średniej, ob. Centrum Kształcenia Ustawicznego	Lotnicza	28	1912, po 1992
871	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łąkowa	1	k. XIX w.
872	Dom mieszkalny z salą widowiskową i salą zabaw (dawny ogród zimowy)	Łąkowa	2	ok. pol. XIX w., k. XIX w., 1902
873	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łąkowa	2A	XIX/XX w.
874	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łąkowa	2B	k. XIX w.
875	Dom mieszkalny	Łąkowa	4	XIX/XX w.
876	Budynek hali maszyn PKP	Łąkowa	5	XIX/XX w.
877	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Władysława Łokietka	2	ok. 1900
878	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Władysława Łokietka	4	ok. 1900

L.p.	Objekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orla Białego	1	ok. 1870
879	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Władysława Łokietka	6	I. 90. XIX w.
880	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Władysława Łokietka	14	I. 90. XIX w.
881	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Władysława Łokietka	16	I. 90. XIX w.
882	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Władysława Łokietka	18	I. 90. XIX w.
883	Dom mieszkalny	Łukasieńskiego	1	XIX/XX w.
884	Dom mieszkalny	Łukasieńskiego	2	XIX/XX w.
885	Willa, obecnie Noclegownia	Łukasieńskiego	4	ok. 1890, 1993
886	Willa, obecnie Ośrodek Opiekuńczy nr 2	Łukasieńskiego	5	ok. 1907, I. 70/80. XX w., 1994
887	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	6	ok. 1900
888	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	7	ok. 1900
889	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	8	ok. 1890-1900
890	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	8A	ok. 1890-1900
891	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	9	I. 70. XIX w.
892	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	10	I. 70. XIX w.
893	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	11	I. 70. XIX w.
894	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	12	I. 70. XIX w.
895	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	13	I. 70. XIX w.
896	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	15	I. 70. XIX w.
897	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	16	I. 70. XIX w.
898	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	17	I. 70. XIX w.
899	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	18	I. 70. XIX w.
900	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	19	I. 70. XIX w.
901	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	20	I. 70. XIX w.
902	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	21	I. 70. XIX w.
903	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	22	I. 70. XIX w.
904	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	23	I. 70. XIX w.
905	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	24	I. 80. XIX w.
906	Willa, obecnie Wyższa Szkoła Zarządzania	Łukasieńskiego	25	ok. 1870-80, po 1993
907	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	26	ok. 1880
908	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	27	ok. 1880
909	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	28	I. 70. XIX w.
910	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	29	I. 70. XIX w.
911	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	30	I. 70. XIX w.
912	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	31	I. 70. XIX w.
913	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	32	I. 70. XIX w.
914	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	33	I. 70. XIX w.
915	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	34	I. 70. XIX w.
916	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	35	ok. 1870
917	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	36	ok. 1870
918	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	37	ok. 1870
919	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	38	XIX/XX w.
920	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	39	XIX/XX w.
921	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	40	ok. 1900
922	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	41	ok. 1900
923	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	42	1900, 1988, 1991
924	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	43	ok. 1900
925	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	44	ok. 1900
926	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	45	1898
927	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	46	ok. 1900
928	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	47	ok. 1900
929	Kamienica czynszowa tzw. "Villa Martha", obecnie budynek mieszkalny	Łukasieńskiego	48	pocz. XX w.
930	Budynek mieszkalny	Marynarska	4	I. 10/20. XX w.
931	Willa	Marynarska	19	pocz. XX w.
932	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Masarska	2	XIX/XX w.
933	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Masarska	4	XIX/XX w.
934	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Masarska	6	pocz. XX w.
935	Przepompownia	Masarska		k. XIX w.
936	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Matejki	1	ok. 1910
937	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Matejki	1A	ok. 1910
938	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Matejki	2	ok. 1910
939	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Matejki	2A	ok. 1910
940	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Matejki	2B	ok. 1910
941	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Matejki	3	ok. 1905
942	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Matejki	3A	ok. 1905
943	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Matejki	3B	ok. 1905
944	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Matejki	4	ok. 1900
945	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Matejki	5	ok. 1900
946	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Matejki	6	1903
947	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Matejki	7	I. 90. XIX w.
948	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Matejki	11	I. 90. XIX w.
949	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Matejki	12	I. 90. XIX w.
950	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Matejki	13	I. 90. XIX w.

L.p.	Obiekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orła Białego	1	ok. 1870
951	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Matejki	14	I. 90. XIX w.
952	Budynek mieszkalny, obecnie Urząd Miasta	Mickiewicza	2	1860-70
953	Budynek dawnej Resursy	Mickiewicza	3	1903, XX w.
954	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	4	ok. 1870
955	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	5	ok. 1875
956	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	6	ok. 1875
957	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	7	ok. 1875
958	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	8	ok. 1875
959	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	9	ok. 1875
960	Dawny zakład kuracyjno-kąpielowy "Wilhelmsbad"	Mickiewicza	10	1905
961	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	11	I. 80. XIX w.
962	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	12	ok. 1880-90
963	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	13	I. 80. XIX w.
964	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	14	I. 80. XIX w.
965	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	15	I. 80. XIX w.
966	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	16	I. 80/90. XIX w.
967	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	17	I. 70. XIX w.
968	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	18	I. 70. XIX w.
969	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	19	I. 70. XIX w.
970	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	20	I. 70. XIX w.
971	Kamienica czynszowa	Mickiewicza	21	pocz. XX w.
972	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	22	I. 90. XIX w.
973	Kamienica czynszowa, obecnie przychodnia	Mickiewicza	23	I. 90. XIX w.
974	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	24	ok. 1880
975	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	30	ok. 1880
976	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	31	ok. 1890
977	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	32	1880
978	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	33	1880
979	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	34	1880
980	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Mickiewicza	35	1880
981	Willa	Mickiewicza	36	1880
982	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Młynarska	1	ok. 1870
983	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Młynarska	1A	I. 70. XIX w.
984	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Młynarska	7	ok. 1865
985	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Młynarska	13	ok. 1865
986	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Młynarska	15	ok. 1865
987	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Młynarska	17	ok. 1865
988	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Moniuszki	4	1905
989	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Moniuszki	9	I. 20. XX w.
990	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Moniuszki	11	I. 20. XX w.
991	Zespół folwarku (dawny "Schubertthof"): bud. mieszkalny – ruina, bud. gospodarczy – ruina	Mostowa		k. XIX w.
992	Dawny szpital sióstr szarytek fundacji św. Jerzego, obecnie budynek szpitala chirurgicznego	Murarska	5	1906, 1919
993	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Muzealna	1	ok. 1885
994	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Muzealna	2	I. 80. XIX w.
995	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nadbrzeźna	1	3 ćw. XIX w.
996	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nadbrzeźna	2	3 ćw. XIX w.
997	Dom Towarowy	Najświętszej Marii Panny	2	pocz. XX w.
998	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Najświętszej Marii Panny	8	ok. 1855, I.80. XXw.
999	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Najświętszej Marii Panny	10	ok. 1860, I.80. XXw.
1000	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Najświętszej Marii Panny	12	ok. 1865, 1989
1001	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Najświętszej Marii Panny	14	ok. 1865
1002	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Najświętszej Marii Panny	16	ok. 1885
1003	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Najświętszej Marii Panny	18	ok. 1880
1004	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Najświętszej Marii Panny	20	1897
1005	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Najświętszej Marii Panny	22	ok. 1897
1006	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Niedziałkowskiego	1	1912
1007	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Niedziałkowskiego	2	ok. 1910
1008	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Niedziałkowskiego	3	ok. 1910
1009	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Niedziałkowskiego	4	ok. 1905
1010	Dom mieszkalny	Niedziałkowskiego	5	ok. 1905
1011	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowa	1	I. 70. XIX w.
1012	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowa	2	ok. 1860
1013	Zespół mieszkalno-gospodarczy: budynek mieszkalno-gospodarczy I, II	Nowodworska	10	pocz. XX w.
1014	Zespół dawnej cukrowni: bud. mieszkalno-administracyjny, bud. mieszkalny	Nowodworska	11	pocz. XX w.
1015	Zespół dworski Nowy Dwór (dawny "Neuhof"): dwór, bud. mieszkalno-magazynowy, park	Nowodworska	30	ok. poł. XIX w., ok. 1910
1016	Zespół folwarku (d. "Königgut Schützenschmiede"): bud. gosp. I, II, III	Nowodworska	32	4 ćw. XIX w.
1017	Dom mieszkalny	Nowodworska	61	1poł. XIX, pocz. XX
1018	Zespół folwarku (dawna "Villa Bissy"): stodoła, budynek gospodarczy I, II	Nowodworska	62	pocz. XX w.
1019	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	2	k. XIX w.

L.p.	Objekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orła Białego	1	ok. 1870
1020	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	3	k. XIX w.
1021	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	4	k. XIX w.
1022	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	5	k. XIX w.
1023	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	5A	k. XIX w.
1024	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	6	k. XIX w.
1025	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	7	ok. 1900-1910
1026	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	7A	ok. 1900-1910
1027	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	7B	pocz. XX w.
1028	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	7C	pocz. XX w.
1029	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	8	XIX/XX w.
1030	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	9	I. 70. XIX w.
1031	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	10	ok. 1925
1032	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	11	ok. 1925
1033	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	11A	ok. 1925
1034	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	11B	ok. 1925
1035	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	11C	ok. 1925
1036	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	12	ok. 1925
1037	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	12A	k. XIX w.
1038	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	13	k. XIX w.
1039	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	14A	k. XIX w.
1040	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	20	I. 70. XIX w.
1041	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	21	I. 70. XIX w.
1042	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	22	I. 70. XIX w.
1043	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	24	I. 70. XIX w.
1044	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	25	I. 90. XIX w.
1045	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	27	ok. 1880-90
1046	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	28	ok. 1880-90
1047	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	29	I. 70. XIX w.
1048	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	30	ok. 1880-90
1049	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	31	ok. 1880-90
1050	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Nowy Świat	32	ok. 1880-90
1051	Dom mieszkalny	Okólna	4	pocz. XX w.
1052	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Okrzei	1	XIX/XX w.
1053	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Okrzei	2	XIX/XX w.
1054	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Okrzei	3	XIX/XX w.
1055	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Okrzei	4	XIX/XX w.
1056	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Okrzei	5	XIX/XX w.
1057	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Okrzei	6	XIX/XX w.
1058	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Okrzei	7	I. 20. XX w.
1059	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Okrzei	8	I. 20. XX w.
1060	Willa, obecnie Młodzieżowe Centrum Kultury w Legnicy	Okrzei	9	ok. 1905-10
1061	Willa, obecnie siedziba Fundacji na Rzecz Dzieci Zagłębia Miedziowego	Okrzei	10	ok. 1910
1062	Willa	Okrzei	13/14	ok. 1910
1063	Budynek mieszkalny	Okrzei	21	I. 20. XX w.
1064	Willa	Okrzei	31	I. 10. XX w.
1065	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	1	ok. 1910
1066	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	2	ok. 1910
1067	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	3	ok. 1910
1068	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	4	ok. 1910
1069	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	5	ok. 1910
1070	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	6	pocz. XX w.
1071	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	7	ok. 1910
1072	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	8	ok. 1910
1073	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	9	ok. 1910
1074	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	10	ok. 1910
1075	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	11	przed 1910
1076	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	13	ok. 1905
1077	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	15	ok. 1905
1078	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	16	ok. 1910
1079	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	17	ok. 1905
1080	Oficyna	Orzeszkowej	17A	ok. 1905
1081	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	19	1909
1082	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	21	1910
1083	Dawny dom modlitwy, obecnie budynek mieszkalny z salą gimnastyczną	Orzeszkowej	23	ok. 1905
1084	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	25	ok. 1910
1085	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	26	I. 20. XX w.
1086	Willa	Orzeszkowej	27	ok. 1910
1087	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	32	I. 20. XX w.
1088	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	34	I. 20. XX w.
1089	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	36	I. 20. XX w.
1090	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	38	I. 20. XX w.
1091	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	40	I. 20. XX w.

L.p.	Obiekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orla Białego	1	ok. 1870
1092	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Orzeszkowej	42	I. 20. XX w.
1093	Willa	Oświęcimska	5	pocz. XX w.
1094	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Oświęcimska	6	ok. 1910
1095	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Oświęcimska	10	ok. 1910
1096	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Oświęcimska	12	ok. 1910-15
1097	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Oświęcimska	14	ok. 1910-15
1098	Willa	Oświęcimska	16/18	ok. 1910-15
1099	Budynek mieszkalny, obecnie Przedszkole Niepubliczne	Oświęcimska	20	I. 20/30. XX w.
1100	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Parkowa	1	ok. 1875
1101	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Parkowa	1A	ok. 1875
1102	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Parkowa	2	ok. 1865
1103	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Parkowa	3	ok. 1865-70
1104	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Parkowa	4	ok. 1880-85
1105	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Parkowa	6	ok. 1880-85
1106	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Parkowa	7	po 1877
1107	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Parkowa	8	ok. 1880
1108	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Parkowa	9	ok. 1885-90
1109	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Parkowa	10	ok. 1885-90
1110	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Parkowa	11	ok. 1885-90
1111	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Parkowa	13	ok. 1885
1112	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Parkowa	14	ok. 1885
1113	Kamienica mieszczańska, obecnie Zakład Energetyczny	Partyzantów	21	I. 70. XIX w., 1910-30, I.70. XXw.
1114	Kamienica mieszczańska, obecnie Wojskowa Komenda Uzupelnień	Partyzantów	23	XVIII/XIX w.
1115	Siedziba nadleśnictwa, obecnie dom mieszkalny	Pawicka	4	I. 20/30. XX w.
1116	Dom mieszkalny	Pawicka	6	4 ćw. XIX w.
1117	Dom mieszkalny	Pałnowska	7	4 ćw. XIX w.
1118	Dom mieszkalny	Pałnowska	14	k. XIX w.
1119	Dom mieszkalny	Pałnowska	16	k. XIX w.
1120	Dom mieszkalny	Pałnowska	17	XIX/XX w.
1121	Dom mieszkalny	Pałnowska	19	XIX/XX w.
1122	Dom mieszkalny	Pałnowska	21	XIX/XX w.
1123	Dom mieszkalny	Pałnowska	23	XIX/XX w.
1124	Dom mieszkalny	Pałnowska	24	XIX/XX w.
1125	Dom mieszkalny	Pałnowska	25	XIX/XX w.
1126	Dom mieszkalny	Pałnowska	27	XIX/XX w.
1127	Dom mieszkalny	Pałnowska	28	XIX/XX w.
1128	Dom mieszkalny	Pałnowska	29	XIX/XX w.
1129	Dom mieszkalny	Pałnowska	30	XIX/XX w.
1130	Dom mieszkalny	Pałnowska	31	XIX/XX w.
1131	Dom mieszkalny	Pałnowska	32	ok. 1910
1132	Dom mieszkalny	Pałnowska	33	1901
1133	Zespół mieszkalno-gospodarczy: dom mieszkalny, stodoła, bud. gosp.	Pałnowska	34	XIX/XX w.
1134	Dom mieszkalny	Pałnowska	77	XIX/XX w.
1135	Dom mieszkalny	Pałnowska	79	k. XIX w.
1136	Most na Kaczawie	Pałnowska		1913
1137	Stacja trafo	Pałnowska		I. 20. XX w.
1138	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	2	ok. 1870, ok. 1970
1139	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	4	ok. 1870, ok. 1970
1140	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	5	ok. 1890
1141	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	6	ok. 1905
1142	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	7	1898
1143	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	8	ok. 1885
1144	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	9	ok. 1875
1145	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	10	ok. 1885
1146	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	11	ok. 1910
1147	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	12	ok. 1890
1148	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	13	ok. 1890
1149	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	14	ok. 1890
1150	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	15	ok. 1890
1151	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	16	1892
1152	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	17	ok. 1890
1153	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	18	ok. 1890
1154	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	18 of.	ok. 1890
1155	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	19	ok. 1890
1156	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	20	ok. 1875, ok. 1910
1157	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	21	przed 1877
1158	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	23	ok. 1885
1159	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	24	ok. 1910
1160	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	25	ok. 1885
1161	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	26	ok. 1910
1162	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	27	ok. 1885
1163	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	28	ok. 1910

L.p.	Obiekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orła Białego	1	ok. 1870
1164	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	29	1888
1165	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	30	ok. 1910
1166	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	31	ok. 1890, ok. 1910
1167	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	32	ok. 1885
1168	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	33	ok. 1905
1169	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	34	ok. 1890
1170	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	35	ok. 1905
1171	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	36	ok. 1890
1172	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	37	ok. 1895
1173	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	38	ok. 1890
1174	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	39	ok. 1895
1175	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	40	ok. 1890
1176	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	41	ok. 1895
1177	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	42	ok. 1890
1178	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	44	ok. 1890
1179	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	46	ok. 1890
1180	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	48	ok. 1890
1181	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	50	ok. 1895
1182	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	52	ok. 1895, ok. 1970
1183	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	54	ok. 1890
1184	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	56	1895
1185	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	58	ok. 1895
1186	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	60	ok. 1895
1187	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	62	ok. 1890
1188	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	62 of.	ok. 1890
1189	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	64	1902
1190	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	66	ok. 1905
1191	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piastowska	68	ok. 1870, 1964
1192	Budynek mieszkalny	Piastowska	70	p. 1860, po 1945
1193	Główny Urząd Pocztowy	Piastowska	72	1890-93
1194	Dom mieszkalny	Piątnicka	2/4	k. XIX w.
1195	Magazyn, dawny Dom Rolnika	Piątnicka	6	XIX/XX w.
1196	Dom mieszkalny	Piątnicka	10A	2 poł. XIX w.
1197	Dom mieszkalny	Piątnicka	12	2 poł. XIX w.
1198	Zespół mieszkalno-gospodarczy: budynek gospodarczy, stodoła	Piątnicka	13	I. 80. XIX w.
1199	Dom mieszkalny	Piątnicka	22	I. 80. XIX w.
1200	Dom mieszkalny	Piątnicka	24	I. 60. XIX w.
1201	Dom mieszkalny	Piątnicka	27	2 poł. XIX w.
1202	Zespół folwarku w Piątnicy (dawne sołectwo?): dom mieszkalny, budynek gospodarczy I, budynek gospodarczy II	Piątnicka	przy 44	4 ćw. XIX w.
1203	Kapliczka w centrum wsi Piątnica	Piątnicka		2 poł. XIX w.
1204	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piechoty	15	1926-27
1205	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Piechoty	17	1926-27
1206	Budynek mieszkalno-usługowy, pierwotnie kamienica czynszowa	Piekarska	21	ok. 1885
1207	Park Gdański	Plac Gdański		1884-92
1208	Tzw. "Pasaż", obecnie Państwowa Galeria Sztuki	Plac Katedralny	1	1884-86
1209	Tzw. "Pasaż", obecnie budynek mieszkalno-usługowy	Plac Katedralny	2	1884-86
1210	Tzw. "Pasaż", obecnie budynek mieszkalno-usługowy	Plac Katedralny	3	1884-86
1211	Budynek Królewskiego Urzędu Celnego (Haupt-Zollamt), ob. PKO BP	Plac Klasztorny	1	pocz. XIX w., 1913
1212	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Plac Klasztorny	2	I. 1830-1850, ok. 1900
1213	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Plac Klasztorny	3	I. 1830-1850, ok. 1880
1214	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Plac Klasztorny	4	ok. 1890
1215	Zespół klasztorny ss. Benedyktynek, obecnie I Liceum Ogólnokształcące: - [kościół św. Maurycego, ob. sala gimnastyczna i aula], budynek d. klasztoru, pomnik z wystawy ogrodniczej z 1880 r. przy ul. Wrocławskiej	Plac Klasztorny	7	1 poł. XIV w., po 1599, ok. 1702, 1780, 1886, 1909
1216	Kamienica czynszowa, obecnie Dom Muzyka	Plac Klasztorny	7A	I. 90. XIX w.
1217	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Plac Komuny Paryskiej	1	pocz. XX w.
1218	Budynek magazynowy	Plac Komuny Paryskiej	1	k. XIX w.
1219	Dawna miejska wyższa szkoła dla dziewcząt ("Hoehere Toechterschule"): - budynek szkolny, sala gimnastyczna	Plac Słowiański	5	ok. 1855
1220	Dom mieszkalny, obecnie Urząd Miasta Legnicy	Plac Słowiański	7	I. 80/90. XIX w.
1221	Fontanna chłopca z łabędziem	Plac Słowiański		pocz. XX w.
1222	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Plac Wolności	2	ok. 1850, ok. 1875, po 1945
1223	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Plac Wolności	3	ok. 1875
1224	Kamienica czynszowa, obecnie Wojewódzki Urząd Pracy	Plac Wolności	4	ok. 1890-1900
1225	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Plac Wolności	5	ok. 1890-1900
1226	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Plac Wolności	6	ok. 1890-1900
1227	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Emilii Plater	5	ok. 1900
1228	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Emilii Plater	7	ok. 1900
1229	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Emilii Plater	13	ok. 1905
1230	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Emilii Plater	15	1905
1231	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Emilii Plater	16	ok. 1900

L.p.	Obiekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orla Białego	1	ok. 1870
1232	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Emilii Plater	17	1885
1233	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Emilii Plater	18	1899
1234	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Henryka Pobożnego	1	ok. 1870
1235	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Henryka Pobożnego	2	ok. 1870
1236	Kamienica czynszowa (opuszczona)	Henryka Pobożnego	3	ok. 1870
1237	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Henryka Pobożnego	4/5	ok. 1870
1238	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Henryka Pobożnego	5	ok. 1870
1239	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Henryka Pobożnego	6	ok. 1870, 1932
1240	Budynek mieszkalny i salka katechetyczna gminy Zielonoświątkowców	Henryka Pobożnego	7	ok. 1870
1241	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Henryka Pobożnego	8	ok. 1870
1242	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Henryka Pobożnego	9	ok. 1870
1243	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Henryka Pobożnego	10	ok. 1870
1244	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Henryka Pobożnego	11	ok. 1870
1245	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Henryka Pobożnego	12	ok. 1870
1246	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Henryka Pobożnego	13A	ok. 1870
1247	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Henryka Pobożnego	14	ok. 1870
1248	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Henryka Pobożnego	15	ok. 1870
1249	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Henryka Pobożnego	18	ok. 1870
1250	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Henryka Pobożnego	18A	ok. 1877
1251	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Henryka Pobożnego	18B	ok. 1877
1252	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Henryka Pobożnego	19	po 1870
1253	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Henryka Pobożnego	20	po 1870
1254	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Henryka Pobożnego	21	po 1870
1255	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Henryka Pobożnego	22	ok. 1870
1256	Część dawnego hotelu "Reichshof", obecnie budynek mieszkalny	Pocztowa	1	1907
1257	Zakłady Dziewiarskie "Hanka": - willa fabrykanta Josepha Beera - budynek administracyjno-mieszkalny I - budynek administracyjno-mieszkalny II - budynek siłowni i kotłowni, obecnie magazyny i trafostacja - budynek produkcyjny I - budynek produkcyjny II - budynek produkcyjny III	Pocztowa	7	ok. 1865, ok. 1890 ok. 1910 ok. 1910 ok. 1910 ok. 1875 ok. 1910 ok. 1875, ok. 1900
1258	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Pocztowa	9	ok. 1890
1259	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Poselska	2	ok. 1900
1260	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Poselska	9	ok. 1900-10
1261	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Poselska	11	po 1900
1262	Kamienica czynszowa, dawny Dom Fundacji Kobiet Ewangelickich	Poselska	12	ok. 1900
1263	Kamienica czynszowa, dawny Dom Fundacji Kobiet Ewangelickich	Poselska	13	ok. 1910
1264	Budynek dawnej kliniki kobiecej, obecnie Szpital Zakaźny	Poselska	14/16	1906
1265	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Powstańców Śląskich	2	ok. 1875
1266	Kamienica czynszowa, obecnie Zespół Szkół Odzieżowych	Powstańców Śląskich	3	ok. 1875, po 1945
1267	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Powstańców Śląskich	4	ok. 1875
1268	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Powstańców Śląskich	5	pocz. XX w.
1269	Kamienica czynszowa, obecnie PZU	Powstańców Śląskich	6	po 1877
1270	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Powstańców Śląskich	7	ok. 1875
1271	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Powstańców Śląskich	8	ok. 1880
1272	Kamienica czynszowa, obecnie przychodnia	Powstańców Śląskich	9/10	ok. 1890
1273	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Powstańców Śląskich	11	ok. 1875
1274	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Powstańców Śląskich	12	ok. 1875
1275	Dom mieszkalny	Poziomkowa	1	XIX/XX w.
1276	Zespół mieszkalno-gospodarczy: dom mieszkalny, budynek gospodarczy	Poznańska	2	4 ćw. XIX w.
1277	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Prusa	1	ok. 1900
1278	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Prusa	2	1902
1279	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Prusa	3	ok. 1900
1280	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Prusa	4	ok. 1900
1281	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Prusa	8	ok. 1910
1282	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Prusa	10	ok. 1910
1283	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Prusa	12	ok. 1910
1284	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Prusa	14	ok. 1915
1285	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Prusa	16	ok. 1915
1286	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Prusa	18	ok. 1915
1287	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Przemysłowa	1	pocz. XX w.
1288	Dom mieszkalny	Przesmyk	8A	pocz. XX w.
1289	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rataja	1	I. 30. XX w.
1290	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rataja	3	I. 30. XX w.
1291	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rataja	5	ok. 1910
1292	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rataja	7	1909
1293	Willa	Rataja	8	ok. 1910
1294	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rataja	9	ok. 1910-15
1295	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rataja	10	ok. 1910
1296	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rataja	12	ok. 1910

L.p.	Obiekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orła Białego	1	ok. 1870
1297	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rataja	13	ok. 1910
1298	Willa, obecnie Nationale Nederlanden	Rataja	14	ok. 1905-10
1299	Willa	Rataja	15	ok. 1906
1300	Willa	Rataja	17/19	pocz. XX w.
1301	Willa, obecnie Internat Zespołu Szkół Medycznych	Rataja	20	ok. 1905
1302	Willa, obecnie Instytut Postępu Technicznego	Rataja	21	ok. 1905-10
1303	Willa, ob. klasztor oo. Franciszkanów Mniejszych Prowincji św. Jadwigi	Rataja	23	XIX/XX w., po 1993
1304	Dom mieszkalny	Rataja	25	pocz. XX w.
1305	Willa, obecnie Agencja Rozwoju Regionalnego	Rataja	26	ok. 1900-10, po 1992
1306	Dom mieszkalny	Rataja	27	ok. 1900
1307	Willa, obecnie Agencja Rozwoju Regionalnego	Rataja	28	ok. 1910, po 1992
1308	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rataja	29	ok. 1900
1309	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rataja	31	pocz. XX w.
1310	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rataja	32	pocz. XX w.
1311	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rataja	33	pocz. XX w.
1312	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rataja	35	pocz. XX w.
1313	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rataja	37	XIX/XX w.
1314	Kamienica czynszowa, obecnie Przychodnia Rejonowa	Reymonta	2	I. 90. XX w.
1315	Kamienica czynszowa, ob. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego	Reymonta	4	I. 70. XIX w.
1316	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Reymonta	5	I. 70. XIX w.
1317	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Reymonta	6	I. 70. XIX w.
1318	Kamienica czynszowa, obecnie Spółdzielnia VITA	Reymonta	7	I. 70. XIX w.
1319	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Reymonta	7A	I. 80/90. XX w.
1320	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Reymonta	8	I. 80/90. XX w.
1321	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Reymonta	8A	I. 80/90. XX w.
1322	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Reymonta	9	I. 80/90. XX w.
1323	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Reymonta	10	I. 80/90. XX w.
1324	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Reymonta	12	I. 80/90. XX w.
1325	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Reymonta	13	I. 80/90. XX w.
1326	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Reymonta	14	I. 80/90. XX w.
1327	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Reymonta	16	I. 80/90. XX w.
1328	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Reymonta	17	I. 70. XIX w.
1329	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Reymonta	18	I. 80/90. XX w.
1330	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Reymonta	20	I. 80/90. XX w.
1331	Kamienica czynszowa, obecnie Wyższa Szkoła Menadżerska	Reymonta	21	I. 70. XIX w.
1332	Kamienica czynszowa, obecnie biura	Roosevelta	1	ok. 1890
1333	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	3	ok. 1890
1334	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	4	ok. 1870
1335	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	5	ok. 1890
1336	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	6	ok. 1870
1337	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	7	ok. 1890
1338	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	8	ok. 1870
1339	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	9	1889
1340	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	10	ok. 1870
1341	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	12	ok. 1870
1342	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	13	ok. 1890
1343	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	14	I. 80. XIX w.
1344	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	15	ok. 1890
1345	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	16	I. 80. XIX w.
1346	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	17	ok. 1890
1347	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	18	I. 90. XIX w.
1348	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	19	ok. 1890
1349	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	20	I. 90. XIX w.
1350	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	21	ok. 1890
1351	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	22	I. 90. XIX w.
1352	Kamienica czynszowa, obecnie Legnickie Towarzystwo Muzyczne	Roosevelta	23	1890
1353	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	24	I. 90. XIX w.
1354	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	25	ok. 1890
1355	Kamienica czynszowa, obecnie Zespół Szkół Muzycznych	Roosevelta	26	I. 90. XIX w.
1356	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	27	ok. 1890
1357	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	28	k. XIX w.
1358	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	29	ok. 1898
1359	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	30	po 1890
1360	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	31	po 1890
1361	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	32	ok. 1890
1362	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	33	ok. 1890
1363	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	35	po 1890
1364	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	36	pocz. XX w.
1365	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	37	1903
1366	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	38	1903
1367	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	39	1903-06
1368	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	40	ok. 1900-05

L.p.	Obiekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orla Białego	1	ok. 1870
1369	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	41	ok. 1905-10
1370	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	42	1904
1371	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	43	1906
1372	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	44	I. 10/20. XX w.
1373	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	45	ok. 1905-10
1374	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	46	I. 10/20. XX w.
1375	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta	47	ok. 1905-10
1376	Dom mieszkalny	Różana	8	I. 30. XX w.
1377	Dom mieszkalny	Różana	10/12	I. 30. XX w.
1378	Dawna szkoła ludowa, ob. Ośr. Szkolno-Wychowawczy: budynek szkolny, sala gimnastyczna	Rycerska	13	1870/71, 1901, 1930
1379	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rycerska	15	ok. 1888, ok. 1910
1380	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rycerska	16	I. 80. XIX w.
1381	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rycerska	16A	I. 80. XIX w.
1382	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rycerska	16B	ok. 1870
1383	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rycerska	17	ok. 1880
1384	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rycerska	18	I. 80. XIX w.
1385	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rycerska	19	I. 80. XIX w.
1386	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rycerska	19A	I. 80. XIX w.
1387	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rycerska	20	ok. 1915
1388	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rycerska	20A	ok. 1905
1389	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rycerska	21	4 ćw. XIX w.
1390	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rycerska	23	ok. 1875
1391	Dom mieszkalno-gospodarczy	Rymarska	10	2 poł. XIX w.
1392	Budynek gospodarczy	Rymarska	12	4 ćw. XIX w.
1393	Zespół mieszkalno-gospodarczy: dom mieszkalny, budynek gospodarczy	Rymarska	14	4 ćw. XIX w.
1394	Budynek gospodarczy	Rymarska	15	2 poł. XIX w.
1395	Zespół mieszkalno-gospodarczy: dom mieszkalny, obora, stodoła	Rymarska	19	k. XIX w.
1396	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rynek	1	ok. 1895
1397	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rynek	5/6	XIX/XX w. (?), I. 60., I. 80. XX w.
1398	Dawny Dom Kupiecki, od 1842 r. główny odwach policji, ob. MPIK, WPU	Rynek	33/34	1492, 1842, I. 60. XX w.
1399	Budynek gospodarczy	Rzeczna	1	k. XIX w., 1994
1400	Zespół dworski w Starych Piekarach: - dwór - oficyna mieszkalna	Rzeczna	8 12	k. XVIII w. ok. poł. XIX w.
1401	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rzemieśnicza	2	I. 90. XIX w.
1402	Kaplica p.w. św. Stanisława Kostki	Rzemieśnicza	3	1905-10
1403	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rzemieśnicza	4	k. XIX w.
1404	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rzemieśnicza	5	k. XIX w.
1405	Zespół budynków gospodarczych	Rzemieśnicza	8	pocz. XX w.
1406	Dawny azyl dla dzieci pozbawionych opieki katolickiej fundacji św. Benona, obecnie Przedszkole Miejskie nr 3	Rzemieśnicza	10	1911
1407	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rzemieśnicza	11	1905-10
1408	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rzemieśnicza	13	k. XIX w.
1409	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rzemieśnicza	14	k. XIX w.
1410	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rzemieśnicza	16	k. XIX w.
1411	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rzemieśnicza	17	1905-10
1412	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rzemieśnicza	18	pocz. XX w.
1413	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Rzemieśnicza	19	pocz. XX w.
1414	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Saperska	14	1926-27
1415	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Saperska	16	1926-27
1416	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Sejmowa	1	ok. 1900-05
1417	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Sejmowa	2	ok. 1900-05
1418	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Sejmowa	3	ok. 1900-05
1419	Willa	Sejmowa	4A	ok. 1900
1420	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Sejmowa	5	ok. 1900-05
1421	Dom mieszkalny, dawna "Villa Martha"	Sejmowa	6/7	ok. 1905
1422	Bud. d. powiatowej kasy oszczędności, ob. dyrekcja szpitala chirurg.	Senatorska	1	k. lat 20. XX w.
1423	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	2	I. 80/90. XIX w.
1424	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	3	1894
1425	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	4	I. 80/90. XIX w.
1426	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	5	I. 90. XIX w.
1427	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	6	I. 90. XIX w.
1428	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	7	1899
1429	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	8	I. 90. XIX w.
1430	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	10	I. 90. XIX w.
1431	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	11	I. 90. XIX w.
1432	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	12	ok. 1900
1433	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	16	I. 90. XIX w.
1434	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	18	I. 90. XIX w.
1435	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	20	I. 90. XIX w.
1436	Fabryka Fortepianów i Pianin:	Senatorska	21	1849, 1875, 1925

L.p.	Obiekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orła Białego	1	ok. 1870
	- budynek administracyjny - budynek produkcyjny I - budynek produkcyjny II - budynek produkcyjny III - budynek produkcyjny IV - portiernia - remiza strażacka - suszarnia			1910 1871 1914 1920 1935 1939 1925 ok. 1900
1437	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	22	ok. 1900
1438	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	24	I. 90. XIX w.
1439	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	26	I. 90. XIX w.
1440	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	27	ok. 1900
1441	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	28	I. 90. XIX w.
1442	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	29	ok. 1900
1443	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	30	I. 90. XIX w.
1444	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	31	ok. 1900
1445	Dawna szkoła rolnicza, ob.ZSO 1: budynek szkolny, sala gimnastyczna	Senatorska	32	1873
1446	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	33	ok. 1900
1447	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	34	ok. 1900
1448	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	35	ok. 1900
1449	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	36	ok. 1900
1450	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	38	ok. 1900
1451	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	40	ok. 1900
1452	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	42	ok. 1900-10
1453	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	44	ok. 1900-10
1454	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	46	ok. 1900-10
1455	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	48	ok. 1900-10
1456	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	50	ok. 1900-10
1457	Fabryka Przewodów Nawojowych "ELPENA": budynek produkcyjny I, II, III, kotłownia	Senatorska	51	ok. 1900
1458	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	52	ok. 1900-10
1459	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	54	ok. 1900-10
1460	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	56	ok. 1900-10
1461	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	58	ok. 1900-10
1462	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	60	ok. 1900-10
1463	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	62	ok. 1900-10
1464	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	64	ok. 1900-10
1465	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Senatorska	66	ok. 1900-10
1466	Budynek dawnego seminarium i Urzędu Pracy, ob. Bank Śląski	Skarbka	2	ok. 1905
1467	Budynek dawnego Banku Rzeszy ("Reichsbank"), obecnie siedziba NBP	Skarbka	3	1874
1468	Budynek dawnego Miejskiego Gimnazjum Ewangelickiego	Skarbka	4	1865-67
1469	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Skarbka	5	ok. 1880
1470	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Skarbka	6	ok. 1880
1471	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Skarbka	7	ok. 1880
1472	Kamienica czynszowa, obecnie BWR Real Bank S.A.	Skarbka	8	ok. 1880
1473	Willa dzierżawcy cegielni Bierenfelda	Skarbka	10	po 1862
1474	Budynek dawnej rewii, obecnie kino "Ognisko"	Skarbową	1/2	ok. 1910-1915, ok. 1930
1475	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Skarbową	3	ok. 1895
1476	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Skarbową	4	ok. 1895
1477	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Skarbową	5	ok. 1880
1478	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Skłodowskiej - Curie	1	ok. 1880
1479	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Skłodowskiej - Curie	2	ok. 1880
1480	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Skłodowskiej - Curie	3	ok. 1880, ok. 1970
1481	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Skłodowskiej - Curie	4	ok. 1880
1482	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Skłodowskiej - Curie	5	ok. 1900-10
1483	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Skłodowskiej - Curie	6	1903
1484	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Skłodowskiej - Curie	7	ok. 1900-1910
1485	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Skłodowskiej - Curie	8	ok. 1900
1486	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Skłodowskiej - Curie	9	ok. 1910
1487	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Skłodowskiej - Curie	10	1888
1488	Kamienica czynszowa, obecnie budynek handlowo-usługowy	Skłodowskiej - Curie	11-12	ok. 1900
1489	Dom mieszkalny	Skośna	1	ok. 1915
1490	Dom mieszkalny	Skośna	2	2 poł. XIX w.
1491	Dom mieszkalny	Ślubicka	9	1911
1492	Budynek dawnej szkoły, obecnie dom mieszkalny	Smolarska	2	I. 10/20. XX w.
1493	Kapliczka we wsi Stare Piekary	Smolarska	przy 2	2 poł. XIX w.
1494	Dom mieszkalny	Smolarska	4	I. 10/20. XX w.
1495	Zespół mieszkalno-gospodarczy: dom mieszkalny, budynek gospodarczy	Smolarska	10	k. XIX w.
1496	Dom mieszkalny	Stolarska	1	
1497	Budynek gospodarczy	Stolarska	2	
1498	Kompleks basenów z budynkiem administracyjno-usługowym	Stroma		1924/25
1499	Cmentarz w Piątnicy	Szczytnicka		XIX/XX w.

L.p.	Objekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orła Białego	1	ok. 1870
1500	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Szkolna	3	ok. 1875
1501	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Szkolna	4	XIX/XX w.
1502	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Szkolna	5	ok. 1875
1503	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Szkolna	6	ok. 1875
1504	Zespół Obsługi Finansowej Placówek Oświatowych	Szkolna	7	ok. 1800
1505	Dom mieszkalno-usługowy	Szkolna	9	ok. 1800, ok. 1880
1506	Budynek mieszkalny, dawniej siedziba brytyjskiej spółki handlowej	Szkolna	10	ok. 1895, 1971
1507	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Szkolna	11	ok. 1880
1508	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Ściegiennego	3	ok. 1890
1509	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Ściegiennego	4	ok. 1877
1510	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Ściegiennego	6	ok. 1877
1511	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Ściegiennego	14	ok. 1888
1512	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Ściegiennego	19/23	ok. 1905
1513	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Ściegiennego	25	ok. 1905
1514	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Ściegiennego	29	I. 70/80. XIX w.
1515	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Ściegiennego	31	I. 70/80. XIX w.
1516	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Ściegiennego	33	I. 70/80. XIX w.
1517	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Ściegiennego	35	I. 70/80. XIX w.
1518	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Ściegiennego	37	I. 70/80. XIX w.
1519	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Ściegiennego	39	I. 70/80. XIX w.
1520	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Ściegiennego	41	ok. 1870, po 1945
1521	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Ściegiennego	43	ok. 1870
1522	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Ściegiennego	45	ok. 1870
1523	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Ściegiennego	47	ok. 1870
1524	Zespół dawnej Gazowni Miejskiej ("Städtische Gaswerk Liegnitz"): - budynek piecowni - kotłowni - wieża amoniakalna gazowni, obecnie PKP - budynek administracyjno-socjalny - zbiorniki na gaz	Ścinawska	1	ok. 1910 ok. 1910 ok. 1915 I. 30. XX w.
1525	Dawna Rzeźnia Miejska – Przedsiębiorstwo Przemysłu Mięsnego: - hala uboju trzody - bud. prod. wydziału przetworów mięsnych (dawniej kiszarnia ogórków) - smalcownia - budynek produkcyjny, Wojewódzka Inspekcja Sanitarna - kotłownia - siłownia, obecnie chłodnia - budynek administracyjny - budynek socjalny - bud. adm., Wojewódzka Inspekcja Sanitarna, dawniej wieża ciśnień - budynek administracyjny, Wojewódzka Inspekcja Sanitarna	Ścinawska	3	1890-95 1890 1895 1895, 1991 1895, 1895, I.60. XX w. 1895 1908 1895 1895 1905
1526	Wodociągowa wieża ciśnień - kolejowa	Ścinawska/Wały Rzeczne		1915
1527	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Elżbiety	1	ok. 1900
1528	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Elżbiety	2	ok. 1900
1529	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Elżbiety	3	ok. 1900
1530	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Elżbiety	4	1909
1531	Willa	Św. Elżbiety	6/7	ok. 1900-10
1532	Willa, obecnie Przedszkole Miejskie	Św. Elżbiety	8	ok. 1900-10
1533	Dom, obecnie magazyn	Św. Piotra	7	k. XIX w.
1534	Budynek mieszkalny, obecnie Biblioteka Pedagogiczna	Św. Piotra	12	ok. 1865
1535	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Trójcy	2	1905-10
1536	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Wojciecha	1	ok. 1900-10
1537	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Wojciecha	3	ok. 1900-10/1906?
1538	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Wojciecha	4	1909
1539	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Wojciecha	5	1906
1540	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Wojciecha	6	ok. 1910
1541	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Wojciecha	7	ok. 1910
1542	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Wojciecha	8	1910
1543	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Wojciecha	9	1907
1544	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Wojciecha	10	ok. 1910
1545	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Wojciecha	11	ok. 1910
1546	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Wojciecha	12	1910
1547	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Wojciecha	13	1908
1548	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Wojciecha	14	ok. 1910
1549	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Wojciecha	15	ok. 1910
1550	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Wojciecha	16	ok. 1910
1551	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Wojciecha	17	ok. 1910
1552	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Wojciecha	18	ok. 1910
1553	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Wojciecha	19	ok. 1910
1554	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Św. Wojciecha	20	ok. 1910
1555	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Tatarska	1	ok. 1910
1556	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Tatarska	2	ok. 1910
1557	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Tatarska	3	1908

L.p.	Objekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orla Białego	1	ok. 1870
1558	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Tatarska	4	ok. 1910
1559	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Tatarska	5	ok. 1910
1560	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Tatarska	6	1911
1561	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Tatarska	7	ok. 1910
1562	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Tatarska	8	ok. 1910
1563	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Tatarska	10	ok. 1910
1564	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Tatarska	11	ok. 1910-15
1565	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Tatarska	13	ok. 1910-15
1566	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Traugutta	1	ok. 1910
1567	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Traugutta	3	ok. 1910
1568	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Traugutta	4	ok. 1900-10
1569	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Traugutta	5	ok. 1910
1570	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Traugutta	6	1910
1571	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Traugutta	7	ok. 1905-10
1572	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Traugutta	8	ok. 1910
1573	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Traugutta	9	ok. 1905-10
1574	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Traugutta	10	ok. 1910
1575	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Traugutta	11	ok. 1905-10
1576	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Traugutta	12	ok. 1910
1577	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Traugutta	13	ok. 1907
1578	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Traugutta	15	ok. 1915
1579	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Traugutta	16	ok. 1905
1580	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Traugutta	17	ok. 1915
1581	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Traugutta	18	ok. 1905
1582	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Traugutta	19	ok. 1915
1583	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Traugutta	20	ok. 1905
1584	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Traugutta	22	ok. 1905
1585	Zespół dawnej elektrowni miejskiej: hala maszynowni, kotłownia, budynek administracyjny, komin przemysłowy	Wałbrzyska		1913-14
1586	Zespół mieszkalno-gospodarczy: - dom mieszkalny - dom mieszkalno-gospodarczy - budynek gospodarczy	Wandy	1	1909 1909 pocz. XX w.
1587	D. zajazd (Gasthof zur Hoffnung), ob. dom mieszk. z salą widowiskową	Wandy	2	4 ćw. XIX w.
1588	Dom mieszkalny	Wandy	5	3/4 ćw. XIX w.
1589	Dom mieszkalny	Wandy	7	k. XIX w.
1590	Dom dziecka	Wandy	9	I. 20. XX w.
1591	Dom mieszkalny	Wandy	10	3 ćw. XIX w.
1592	Dom mieszkalno-gospodarczy	Wandy	15	XIX/XX w.
1593	Dom mieszkalny	Wandy	17	4 ćw. XIX w.
1594	Budynek gospodarczy	Wandy	19	4 ćw. XIX w.
1595	Zespół mieszkalno-gospodarczy: dom mieszkalny, bud. gosp., stodoła I, II	Wandy	23	3/4 ćw. XIX w.
1596	Zespół mieszkalno-gospodarczy: dom mieszkalny, bud. gosp., stodoła	Wandy	27	k. XIX w.
1597	Budynek gospodarczy	Wandy	31	k. XIX w.
1598	Dom mieszkalny	Wandy	31A	4 ćw. XIX w.
1599	Zespół mieszkalno-gospodarczy: dom mieszkalny, bud. gosp., stodoła	Wandy	33	ok. poł. XIX w.
1600	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wazów	1	ok. 1905
1601	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wazów	2	ok. 1910
1602	Dom mieszkalny	Wielogórska	29	pocz. XX w.
1603	Dom mieszkalny	Wielogórska	35	3 ćw. XIX w.
1604	Szkoła, obecnie dom mieszkalny	Wielogórska	41	4 ćw. XIX w.
1605	Zespół mieszkalno-gospodarczy: - dom mieszkalny - budynek gospodarczy	Wielogórska	42	XIX/XX w. 1892
1606	Dom mieszkalny	Wielogórska	44	1830
1607	Dom mieszkalno-gospodarczy	Wielogórska	44A	XIX, pocz. XX w.
1608	Zespół mieszkalno-gospodarczy: - dom mieszkalny - budynek gospodarczy I - budynek gospodarczy II	Wielogórska	45	1 poł. XIX, XX w. 1 poł. XIX, XX w. XIX, XX w.
1609	Kuźnia	Wielogórska	46	4 ćw. XIX w.
1610	Dom mieszkalny, obecnie poczta	Wielogórska	50	XIX, XX w.
1611	Dom mieszkalno-gospodarczy	Wielogórska	52	XIX, XX w.
1612	Zespół mieszkalno-gospodarczy: - dom mieszkalny - budynek gospodarczy I - budynek gospodarczy II	Wielogórska	60	pocz. XX w. XIX/XX w. XIX/XX w.
1613	Elewator zbożowy	Wielogórska		pocz. XX w.
1614	Budynek i remiza Straży Pożarnej	Witelona	1	ok. 1905
1615	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Witelona	4	ok. 1870
1616	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Witelona	5	przed 1870
1617	Zespół budynków dawnego browaru miejskiego ("Brau-Comunne Bier"):	Witelona	6	

L.p.	Objekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orła Białego	1	ok. 1870
	- blok zabudowy produkcyjnej: - słodownia z suszarnią - kotłownia i maszynownia - siłownia - budynek administracyjny - budynek mieszkalny			ok. 1865 1866, 1900-10, 1961 ok. 1900 1865 1865
1618	Budynek mieszkalny	Witelona	8	ok. 1865
1619	Kamienica czynszowa, obecnie Zespół Szkół Medycznych	Witelona	10	XIX/XX w.
1620	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Witelona	11	ok. 1886
1621	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Witelona	12	ok. 1886
1622	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Witelona	13	ok. 1886
1623	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Witelona	14	1886
1624	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Witelona	14A	ok. 1886
1625	Budynek mieszkalny	Witelona	17	ok. 1870
1626	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wjazdowa	3	k. XIX, XX w.
1627	Budynek mieszkalno-usługowy	Wjazdowa	5	1861
1628	Budynek mieszkalny, pierwotnie kamienica czynszowa	Wjazdowa	7/9	po 1861
1629	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wjazdowa	11	I. 1870-75
1630	Budynek mieszkalno-usługowy	Wjazdowa	13	I. 1870-75
1631	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wojska Polskiego	1	ok. 1905
1632	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wojska Polskiego	3	ok. 1905
1633	Kamienica czynszowa	Wojska Polskiego	4	1907
1634	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wojska Polskiego	6	ok. 1907
1635	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wojska Polskiego	7	ok. 1906, I. 50. XX w.
1636	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wojska Polskiego	8	ok. 1905
1637	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wojska Polskiego	9	1900-10
1638	Kamienica czynszowa, obecnie Gimnazjum przy Pogotowiu Opiekuńczym	Wojska Polskiego	10	ok. 1906
1639	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wojska Polskiego	11	ok. 1908
1640	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wojska Polskiego	12	ok. 1906
1641	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wojska Polskiego	13	ok. 1908
1642	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wojska Polskiego	14	ok. 1905-10
1643	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wojska Polskiego	15	ok. 1908
1644	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wojska Polskiego	16	ok. 1910, po 1993
1645	Willa	Wojska Polskiego	17	ok. 1908, 1978
1646	Willa	Wojska Polskiego	18	ok. 1915
1647	Willa	Wojska Polskiego	19	ok. 1920
1648	Willa	Wojska Polskiego	20	pocz. XX w.
1649	Budynek mieszkalny	Wojska Polskiego	27	ok. 1930
1650	Willa	Wojska Polskiego	30	ok. 1930
1651	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	1	ok. 1900
1652	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	2	I. 90. XIX w.
1653	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	3	ok. 1886
1654	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	4	I. 90. XIX w.
1655	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	5	ok. 1886
1656	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	6	I. 90. XIX w.
1657	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	7	ok. 1886
1658	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	8	ok. 1886
1659	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	9	ok. 1886
1660	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	11	ok. 1886
1661	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	13	ok. 1886
1662	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	15	ok. 1870
1663	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	17	ok. 1870
1664	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	23	ok. 1890
1665	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	39	ok. 1870
1666	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	41	4 ćw. XIX w.
1667	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	45	pocz. XX w.
1668	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	53	4 ćw. XIX w.
1669	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	55	4 ćw. XIX w.
1670	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	56/58	k. lat 20. XX w.
1671	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	57	4 ćw. XIX w.
1672	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	59	3/4 ćw. XIX w.
1673	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	60	k. XIX w.
1674	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	61	ok. 1905
1675	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	62/64	pocz. XX w.
1676	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	63	4 ćw. XIX w.
1677	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	70	3/4 ćw. XIX w.
1678	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	72	3/4 ćw. XIX w.
1679	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	74	3/4 ćw. XIX w.
1680	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	76-78	4 ćw. XIX w.
1681	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	79	3 ćw. XIX w.
1682	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	80	4 ćw. XIX w.
1683	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	81	3 ćw. XIX w.

L.p.	Objekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orła Białego	1	ok. 1870
1684	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	82	3/4 ćw. XIX w.
1685	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	83	4 ćw. XIX w.
1686	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	83a	3 ćw. XIX w.
1687	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	84	3/4 ćw. XIX w.
1688	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	85	3 ćw. XIX w.
1689	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	86	3/4 ćw. XIX w.
1690	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	87	3 ćw. XIX w.
1691	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	89	3/4 ćw. XIX w.
1692	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	90	3/4 ćw. XIX w.
1693	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	92	3/4 ćw. XIX w.
1694	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	93	pocz. XX w.
1695	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	95	pocz. XX w.
1696	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	96	4 ćw. XIX w.
1697	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	97	pocz. XX w.
1698	Hala dawnej zajezdni tramwajowej oraz budynek administracyjny	Wrocławska	104	1890?, pocz. XX w.
1699	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	107	ok. 1890
1700	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	121	ok. 1910
1701	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	123	pocz. XX w.
1702	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	125	pocz. XX w.
1703	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	127	pocz. XX w.
1704	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	131	pocz. XX w.
1705	Willa	Wrocławska	133	pocz. XX w.
1706	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	141	ok. 1915
1707	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	143	ok. 1915
1708	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	158	pocz. XX w.
1709	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	179	ok. 1910
1710	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	181	pocz. XX w.
1711	Budynek mieszkalny	Wrocławska	183	ok. 1910
1712	Budynek mieszkalny, obecnie Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	Wrocławska	183A	ok. 1910
1713	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	210	ok. 1910-15
1714	D. szkoła podstawowa, ob. Zespół Szkół Przemysłu Spożywczego: budynek szkolny, sala gimnastyczna	Wrocławska	211	1915-20
1715	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	212	ok. 1910-15
1716	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	213	ok. 1915-20
1717	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	214	ok. 1910-15
1718	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	215	ok. 1915-20
1719	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	216	ok. 1910-15
1720	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	219	pocz. XX w.
1721	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	221	1905
1722	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	223	pocz. XX w.
1723	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	227	pocz. XX w.
1724	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	230	pocz. XX w.
1725	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	232	pocz. XX w.
1726	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	234	pocz. XX w.
1727	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	236	pocz. XX w.
1728	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	237	pocz. XX w.
1729	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	239	pocz. XX w.
1730	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	240	pocz. XX w.
1731	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	241	pocz. XX w.
1732	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	242	pocz. XX w.
1733	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	244	pocz. XX w.
1734	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	247	pocz. XX w.
1735	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	251	pocz. XX w.
1736	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	252	pocz. XX w.
1737	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	268	pocz. XX w.
1738	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	270	pocz. XX w.
1739	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	272	pocz. XX w.
1740	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	274	pocz. XX w.
1741	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wrocławska	276	pocz. XX w.
1742	Dom mieszkalny, restauracja "Pod Klonem"	Wrocławska	280	pocz. XX w.
1743	Most na Kaczuwie (z figurą św. Jana Nepomucena)	Wrocławska		ok. 1880, I. 80. XX w. (ok. 1750)
1744	Cmentarz komunalny: - kaplica pogrzebowa - krematorium oraz biura cmentarza - prosektorium	Wrocławska		1820, 1844, 1865, 1926 1926 1925-26
1745	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wyspiańskiego	1	ok. 1900-10
1746	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wyspiańskiego	2	ok. 1900-10
1747	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wyspiańskiego	3	ok. 1900-10
1748	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wyspiańskiego	4	1909
1749	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Wyspiańskiego	5	ok. 1900-10
1750	Willa wielorodzinną	Wyspiańskiego	11	ok. 1912, po 1993
1751	Zespół folwarku (dawny "Schubertshof"):	Zamiejska		

L.p.	Obiekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orła Białego	1	ok. 1870
	- budynek gospodarczy, obecnie hurtownia		2	3/4 ćw. XIX w.,
	- oficyna mieszkalna		4	2 ćw. XIX w.,
	- dom zarządcy		6	k. XIX w.
	- park			ok. 3 ćw. XIX w.
1752	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Zamkowa	5/6	1896
1753	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Zamkowa	7	ok. 1896
1754	Cmentarz komunalny w Przybkowie	Zielna		ok. 1900
1755	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Zielona	1	pocz. XX w.
1756	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Zielona	4	ok. 1885
1757	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Zielona	5/6	ok. 1880
1758	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Zielona	7	ok. 1880
1759	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Zielona	7A	ok. 1880
1760	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Zielona	8	ok. 1865
1761	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Zielona	9	ok. 1930
1762	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Zielona	10	ok. 1870
1763	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Zielona	11	ok. 1870
1764	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Zielona	12	ok. 1870
1765	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Zielona	14	ok. 1870
1766	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Zielona	15	ok. 1870
1767	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Zielona	16	ok. 1870
1768	Dawna szkoła ludowa, obecnie II Liceum Ogólnokształcące	Zielona	17	1900
1769	Dom mieszkalny	Ziemowita	5	3 ćw. XIX w.
1770	Stodola	Ziemowita	12	k. XIX w.
1771	Dom mieszkalno-gospodarczy	Ziemowita	14	k. XIX w.
1772	Dom mieszkalny	Ziemowita	16	k. XIX w.
1773	Zespół mieszkalno-gospodarczy: - dom mieszkalny - stodoła, - budynek gospodarczy	Ziemowita	24	k. XIX w. 1883 ? I. 80. XIX w.
1774	Dom mieszkalno-gospodarczy	Ziemowita	26	4 ćw. XIX w.
1775	Zespół mieszkalno-gospodarczy: dom mieszkalny, budynek gospodarczy - stodoła	Ziemowita	30	ok. poł. XIX w., pocz. XX w., 2 poł. XIX w., 1887
1776	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	7	k. XIX w.
1777	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	9	1881
1778	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	17	1877
1779	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	21	ok. 1860, XX w.
1780	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	23	ok. 1860
1781	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	25	ok. 1890
1782	D. Dom Ewangelicki (Lutherhaus), obecnie Sąd Okręgowy i Rejonowy	Złotoryjska	29	ok. 1900
1783	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	41	ok. 1890
1784	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	43	ok. 1870
1785	Budynki dawnego Sądu Krajowego ("Land-und Amts Gericht")	Złotoryjska/Gwarna	40/44	1870-73, I. 30. XX w.
1786	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	45	3 ćw. XIX w.
1787	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	47	3 ćw. XIX w.
1788	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	48	ok. 1890
1789	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	49	3 ćw. XIX w., k. XIX w.
1790	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	50	1890
1791	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	52	k. XIX w.
1792	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	53	k. XIX w.
1793	Budynek użyteczności publicznej	Złotoryjska	54-56	3 ćw. XIX w.
1794	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	55	k. XIX w.
1795	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	58	3 ćw. XIX w.
1796	Kamienica czynszowa	Złotoryjska	62	3 ćw. XIX w.
1797	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	63	k. XIX w.
1798	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	65	k. XIX w.
1799	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	67	pocz. XX w.
1800	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	68	3 ćw. XIX w.
1801	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	70	3 ćw. XIX w.
1802	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	71	4 ćw. XIX w.
1803	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	72	3 ćw. XIX w.
1804	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	73	ok. 1875
1805	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	75	k. XIX w.
1806	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	76	3 ćw. XIX w.
1807	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	77	k. XIX w.
1808	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	78	3 ćw. XIX w.
1809	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	79	ok. 1910
1810	Willa	Złotoryjska	80/82	ok. 1870
1811	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	81	ok. 1910
1812	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	83	ok. 1910
1813	Dom mieszkalny	Złotoryjska	84	1869
1814	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	86	XIX/XX w.
1815	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	88	pocz. XX w.

L.p.	Obiekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orla Białego	1	ok. 1870
1816	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	90	pocz. XX w.
1817	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	92	pocz. XX w.
1818	Willa	Złotoryjska	93	I. 80. XIX w., remont po 1993
1819	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	94	k. XIX w.
1820	Willa, obecnie Bank Ochrony Środowiska	Złotoryjska	95	I. 90. XIX w., 1989-90
1821	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	96	I. 80. XIX w.
1822	Willa	Złotoryjska	97	I. 90. XIX w.
1823	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	98	k. XIX w.
1824	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	99	I. 20. XX w.
1825	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	99A	I. 20. XX w.
1826	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	99B	I. 20. XX w.
1827	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	100	k. XIX w.
1828	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	102	k. XIX w.
1829	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	104	k. XIX w.
1830	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	106	k. XIX w.
1831	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	108	pocz. XX w.
1832	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	110	pocz. XX w.
1833	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	112	poł. XIX w.
1834	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	114	pocz. XX w.
1835	Rogatka miejska, obecnie dom mieszkalny	Złotoryjska	116	1860
1836	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	118	I. 90. XIX w.
1837	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	120	pocz. XX w.
1838	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	122	pocz. XX w.
1839	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	124	pocz. XX w.
1840	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	128	pocz. XX w.
1841	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	130	4 ćw. XIX w.
1842	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Złotoryjska	132	4 ćw. XIX w.
1843	Willa	Złotoryjska	134	1878
1844	Dom mieszkalny	Złotoryjska	138	pocz. XX w.
1845	Dom mieszkalny	Złotoryjska	140	pocz. XX w.
1846	Postument pomnika Armima	Złotoryjska przy skrzyż. z ul. Piechoty		1912
1847	Dom mieszkalny	Żeglarska	3	ok. poł. XIX w.
1848	Kamienica czynszowa, obecnie Hotel KS Miedź	Żeglarska	4	ok. poł. XIX w., 1989
1849	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żeglarska	5	ok. poł. XIX w., 1989
1850	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żeglarska	6	ok. 1860
1851	Kamienica czynszowa, obecnie budynek adm. "Lefany"	Żeglarska	8	ok. 1915
1852	Willa	Żeromskiego	2	K. I. 20. XX w.
1853	Dom mieszkalny	Żółkiewskiego	2/4	pocz. XX w.
1854	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	1	I. 90. XIX w.
1855	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	2	ok. 1910
1856	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	2A	ok. 1910
1857	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	3	I. 90. XIX w.
1858	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	5	I. 90. XIX w.
1859	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	6	ok. 1910
1860	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	7	I. 90. XIX w.
1861	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	8	ok. 1910
1862	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	9	I. 90. XIX w.
1863	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	10	ok. 1910
1864	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	11	I. 90. XIX w.
1865	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	12	ok. 1910
1866	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	13	ok. 1910
1867	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	14	ok. 1910
1868	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	15	ok. 1905
1869	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	16	ok. 1905
1870	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	17	ok. 1905
1871	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	18	ok. 1910
1872	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	19	ok. 1905
1873	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	20	ok. 1900
1874	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	21	ok. 1905
1875	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	22	ok. 1905
1876	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	23	I. 90. XIX w.
1877	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	24	I. 90. XIX w.
1878	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	25	I. 90. XIX w.
1879	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	26	I. 90. XIX w.
1880	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	27	I. 90. XIX w.
1881	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	28	I. 90. XIX w.
1882	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	29	I. 90. XIX w.
1883	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	30	I. 90. XIX w.
1884	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	34	ok. 1905
1885	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	35	ok. 1905
1886	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	36	1908
1887	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	37	ok. 1905-10

L.p.	Obiekt	Adres		Wiek
		ulica	nr	
1	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Aleja Orła Białego	1	ok. 1870
1888	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	38	ok. 1910
1889	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	39	1905
1890	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	40	ok. 1910
1891	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	41	ok. 1910
1892	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	42	1908
1893	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	43	ok. 1910
1894	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	44	ok. 1910
1895	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	45	1908
1896	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	46	ok. 1910
1897	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	47	ok. 1910
1898	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	48	1909
1899	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	49	ok. 1910
1900	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	50	ok. 1910
1901	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Żwirki i Wigury	52	ok. 1910
1902	Zespół dworski Lipniki: dwór, budynek gospodarczo-mieszkalny, stodoła, budynek gospodarczy, budynek wagi	Żytnia		I. 90. XIX w., I. 70. XX w.
1903	Zabudowania lotniska: bud. dawnej wieży kontroli lotów, budynek dawnego hangaru lotniczego, ob. "Lemark"			I. 30. XX w.
1904	Lasek Złotoryjski			k. XIX w., 1907-10

ZAŁĄCZNIK 4

**WYKAZ OBIEKTÓW, DLA KTÓRYCH POSTULOWANY
JEST WPIS DO REJESTRU ZABYTEKÓW**

Załącznik 4 zawiera wykaz zespołów i obiektów dla których postulowany jest wpis do rejestru zabytków. Dane dotyczące numerów działek i nazw obrębów oraz właścicieli i władających nieruchomościami w obrębie których znajdują się obiekty postulowane do wpisania do rejestru zabytków, zaktualizowano według stanu ewidencji gruntów z sierpnia 2000 roku.

Wykaz zespołów i obiektów, dla których postulowany jest wpis do rejestru zabytków, uporządkowano według adresu obiektów (ulicy i numeru budynku).

L.p.	Obiekt	Adres	Wiek	Numer działki/obręb	Właściciel/władający
1	Siedziba dawnego Towarzystwa Strzeleckiego, tzw. "Teatr Letni" w Parku Miejskim	Aleja Orła Białego 7	1848, 1929	320, 321 Ochota	Gmina Legnica
2	Budynek dawnego posterunku policji, aresztu i schroniska dla bezdomnych, obecnie noclegownia PKP i Hotel Pracowniczy PKP	Daszyńskiego 18	1927-28	217 Kartuzy	skarb państwa - PP PKP
3	Zespół zabudowań dawnego miejskiego taboru konnego (stajni miejskich): - budynek mieszkalny z bramą wjazdową, - stajnia I, - stajnia II, - stodoła	Jaworzyńska 54/56	XVIII w., pocz. XX w.	64 Bartniki	osoby fizyczne
4	Kościół ewangelicki św. Marcina, obecnie prawosławny p.w. Zmartwychwstania Pańskiego	Kossak	1847, 1980, 1912 - wieża	568 Tarninów	Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny Parafia Prawosławna Zmartwychwstania Pańskiego
5	Tzw. "Pasaż", obecnie Państwowa Galeria Sztuki	Plac Katedralny 1	1884 – 86	600/3 Stare Miasto	Gmina Legnica - osoby fizyczne
6	Tzw. "Pasaż", obecnie budynek mieszkalno-usługowy	Plac Katedralny 2	1884 – 86	600/2 Stare Miasto	Gmina Legnica - Zarząd Gospodarki Mieszkaniowej
7	Tzw. "Pasaż", obecnie budynek mieszkalno-usługowy	Plac Katedralny 3	1884 – 86	601 Stare Miasto	Gmina Legnica - osoby fizyczne
8	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta 37	1903	259 Bartniki	Gmina Legnica - Zarząd Gospodarki Mieszkaniowej
9	Kamienica czynszowa, obecnie budynek mieszkalny	Roosevelta 39	1903-06	260, 261 Bartniki	Gmina Legnica - Zarząd Gospodarki Mieszkaniowej
10	Dwór w Starych Piekarach	Rzeczna 8	k. XVIII w.	205, 206, 207 Piekary Stare	osoby fizyczne
11	Zespół budynków dawnego browaru miejskiego ("Brau-Comunne Bier"): - blok zabudowy produkcyjnej: - słodownia z suszarnią - kotłownia i maszynownia - siłownia - budynek administracyjny - budynek mieszkalny	Witelona 6	ok. 1865 1866, 1900- 10,1961 ok. 1900 1865 1865	360, 361 Stare Miasto	Gmina Legnica - Juwentur Wałbrzych sp. z o.o., skarb państwa - osoby fizyczne

ZAŁĄCZNIK 5

WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH

Numer kolejny	Numer na mapie	Obszar AZP	Numer stanowiska	Funkcja	Kultura	Chronologia (rejestr zabytków)
1	1	77-20	1/1	grodzisko cmentarzysko szkieletowe zamek		średniowiecze VIII-XII w. średniowiecze XII-XIII w. późne średniowiecze, okres nowożytny późne średniowiecze
2	2	77-20	2/2	ślad osadnictwa		
3	3	77-20	3/3	cmentarzysko ciałopalne	kultura łużycka	
4	4	77-20	4/4	cmentarzysko szkieletowe		wczesne średniowiecze XI w.
5	5	77-20	5/5	cmentarzysko ciałopalne	kultura łużycka	
6	6	77-20	6/6	cmentarzysko szkieletowe		neolit
7	7	77-20	7/7	cmentarzysko ciałopalne		okres wpływów rzymskich
8	8	77-20	8/8	cmentarzysko szkieletowe		wczesne średniowiecze
9	9	77-20	9/9	cmentarzysko ciałopalne	kultura pomorska	
10	10	77-20	10/10	cmentarzysko ciałopalne	kultura przeworska	okres lateński późny
11	11	77-20	11/11	ślad osadnictwa osada		epoka kamienia - epoka brązu epoka brązu - wczesny okres epoki żelaza wczesne średniowiecze
12	12	77-20	12/12	osada		wczesne średniowiecze
13	13	77-20	13/13	ślad osadnictwa		epoka kamienia
14	14	77-20	14/14	cmentarzysko szkieletowe		wczesne średniowiecze
15	15	77-20	15/15	osada osada osada		wczesny okres epoki żelaza okres wpływów rzymskich późne średniowiecze
16	16	77-20	16/16	ślad osadnictwa		epoka kamienia - epoka brązu
17	17	77-20	17/17	ślad osadnictwa		neolit
18	18	77-20	18/18	ślad osadnictwa	kultura łużycka	III okres epoki brązu
19	19	77-20	19/19	cmentarzysko		II okres epoki brązu
20	20	77-20	20/20	cmentarzysko ciałopalne		epoka brązu - wczesny okres epoki żelaza
21	21	77-20	21/21	cmentarzysko ciałopalne cmentarzysko ciałopalne osada osada		epoka brązu - wczesny okres epoki żelaza okres lateński - okres wpływów rzymskich wczesne średniowiecze późne średniowiecze XIII-XIV w.
22	22	77-20	22/22	osada		epoka brązu - wczesny okres epoki żelaza
23	23	77-20	23/33	grodzisko		wczesne średniowiecze
24	24	77-20	24/36	ślad osadnictwa		epoka brązu - wczesny okres epoki żelaza
25	25	77-20	25/37	osada	kultura przeworska	okres wpływów rzymskich
26	26	77-20	26/38	cmentarzysko szkieletowe		epoka kamienia - epoka brązu
27	27	77-20	27/39	cmentarzysko ciałopalne	kultura łużycka	III okres epoki brązu
28	28	77-20	28/40	sieć wodociągowa		późne średniowiecze - okres nowożytny
29	29	77-20	29/41	cmentarzysko szkieletowe		późne średniowiecze
30	30	77-20	30/42	osada miasto		wczesne średniowiecze XII-XIII w. późne średniowiecze XIV-XIV w.
31	31	77-20	31/43	osada miasto		wczesne średniowiecze XII-XIII w. późne średniowiecze XIV-XVI w.
32	32	77-20	32/44	cmentarzysko szkieletowe		średniowiecze XII-XIII w.
33	33	77-20	33/45	cmentarzysko szkieletowe		późne średniowiecze XV-XVI w.
34	34	77-20	34/46	cmentarzysko ciałopalne osada	kultura łużycka	wczesny okres epoki żelaza późne średniowiecze XIV-XIV w.
35	35	77-20	44/66	ślad osadnictwa osada		pradzieje późne średniowiecze XIV-XVI w.
36	36	77-20	45/69	ślad osadnictwa osada		pradzieje późne średniowiecze XIII-XIV w.
37	37	77-20	46/71	osada		późne średniowiecze XIV-XVI w.
38	38	77-20	47/73	osada ślad osadnictwa ślad osadnictwa osada	kultura łużycka kultura przeworska	III-IV okres epoki brązu okres lateński wczesne średniowiecze X-XI w. późne średniowiecze XIII-XIV w.
39	39	77-20	48/75	punkt osadniczy		późne średniowiecze XIV-XVI w.
40	40	77-20	49/77	ślad osadnictwa osada		wczesne średniowiecze późne średniowiecze XIV-XV w.
41	41	77-20	50/78	ślad osadnictwa		pradzieje
42	42	77-20	51/80	osada ślad osadnictwa osada	kultura łużycka	pradzieje późne średniowiecze XIV-XV w.
43	43	77-20	52/83	ślad osadnictwa punkt osadniczy		pradzieje późne średniowiecze XIV-XV w.
44	44	77-20	53/86	ślad osadnictwa ślad osadnictwa		pradzieje późne średniowiecze XIV-XV w.
45	45	77-20	54/88	ślad osadnictwa osada osada		pradzieje wczesne średniowiecze VIII-X w. późne średniowiecze XIV-XV w.
46	46	77-20	55/89	osada		późne średniowiecze XIII-XVI w.
47	47	77-20	56/90	osada		późne średniowiecze XIV-XVI w.

Numer kolejny	Numer na mapie	Obszar AZP	Numer stanowiska	Funkcja	Kultura	Chronologia (rejestr zabytków)
48	48	77-20	57/91	śląd osadnictwa punkt osadniczy		pradzieje późne średniowiecze XIV-XVI w.
49	49	77-20	58/93	śląd osadnictwa osada		pradzieje późne średniowiecze XIV-XVI w.
50	50	77-20	59/94	śląd osadnictwa		późne średniowiecze XIV-XVI w.
51	51	77-20	60/95	śląd osadnictwa		późne średniowiecze XIV-XVI w.
52	52	77-20	61/96	śląd osadnictwa		późne średniowiecze XIV-XVI w.
53	53	77-20	62/107	osada osada	kultura łużycka	epoka brązu późne średniowiecze XIII-XIV w.
54	54	77-20	63/108	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa osada		epoka kamienia pradzieje wczesne średniowiecze XI-XIII w. późne średniowiecze XIII-XVI w.
55	55	77-20	64/109	osada osada		wczesne średniowiecze XI-XII w. późne średniowiecze XIII-XIV w.
56	56	77-20	65/110	osada śląd osadnictwa śląd osadnictwa osada	kultura łużycka kultura przeworska	okres wpływów rzymskich pradzieje późne średniowiecze XIV-XV w.
57	57	77-20	66/112	śląd osadnictwa		późne średniowiecze XIV-XVI w.
58	58	77-20	67/116	śląd osadnictwa śląd osadnictwa		pradzieje późne średniowiecze XIV-XV w.
59	59	77-20	68/118	osada		późne średniowiecze XIV-XV w.
60	60	77-20	69/119	śląd osadnictwa osada		pradzieje, późne średniowiecze XIV-XVI w.
61	61	77-20	70/122	osada		późne średniowiecze XIV-XVI w.
62	62	77-20	71/123	śląd osadnictwa punkt osadniczy		neolit, pradzieje
63	63	77-20	72/125	osada śląd osadnictwa osada śląd osadnictwa	kultura łużycka	pradzieje wczesne średniowiecze XI-XII w. późne średniowiecze XIII-XIV w.
64	64	77-20	73/132	osada osada osada		pradzieje wczesne średniowiecze późne średniowiecze
65	65	77-20	131/134	obozowisko		mezolit
66	66	77-20	132/135	obozowisko		mezolit
67	bez lokalizacji	77-20	35/57	cmentarzysko szkieletowe osada	nieokreślona	późne średniowiecze
68	bez lokalizacji	77-20	36/58	osada	kultura przeworska	okres wpływów rzymskich późny
69	bez lokalizacji	77-20	37/59	śląd osadnictwa		neolit
70	bez lokalizacji	77-20	38/60	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
71	bez lokalizacji	77-20	39/61	cmentarzysko szkieletowe cmentarzysko	kultura przeworska	III okres epoki brązu okres wpływów rzymskich
72	bez lokalizacji	77-20	40/62	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze
73	bez lokalizacji	77-20	41/63	miasto		późne średniowiecze
74	bez lokalizacji	77-20	42/64	śląd osadnictwa		neolit
75	bez lokalizacji	77-20	43/65	śląd osadnictwa		późne średniowiecze
76	67	77-21	101/1	osada		wczesne średniowiecze rejestr zabytków - numer 107/2/718/74
77	68	77-21	102/3	osada	kultura łużycka	
78	69	77-21	103/4	osada osada śląd osadniczy	kultura łużycka	wczesne średniowiecze późne średniowiecze XIII-XIV w. rejestr zabytków - numer 112/2/724/74
79	70	77-21	104/5	osada osada osada	kultura łużycka	pradzieje późne średniowiecze rejestr zabytków - numer 139/802/75
80	71	77-21	105/6	osada punkt osadniczy	kultura łużycka	pradzieje
81	72	77-21	106/17	osada śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy	kultura łużycka	pradzieje wczesne średniowiecze X-XII w. późne średniowiecze XIV-XVI w. rejestr zabytków - numer 138/801/75
82	73	77-21	107/18	śląd osadnictwa osada cmentarzysko ciałopalne	kultura łużycka kultura pomorska	neolit wczesny okres epoki żelaza okres lateński

Numer kolejny	Numer na mapie	Obszar AZP	Numer stanowiska	Funkcja	Kultura	Chronologia (rejestr zabytków)
				osada		wczesne średniowiecze
83	74	77-21	108/19	osada osada ślad osadniczy ślad osadniczy	kultura łużycka	pradzieje wczesne średniowiecze VIII-X w. późne średniowiecze XIII-XIV w. rejestr zabytków - numer 140/803/75
84	75	77-21	109/20	osada ślad osadniczy	kultura łużycka	późne średniowiecze XIII-XIV w. rejestr zabytków - numer 137/800/75
85	76	77-21	110/38	osada		wczesne średniowiecze IX-XI w.
86	77	77-21	111/39	osada osada	kultura łużycka	późne średniowiecze XIV-XV w.
87	78	77-21	112/41	ślad osadnictwa osada		pradzieje późne średniowiecze XIII-XIV w.
88	79	77-21	113/47	osada ślad osadnictwa	kultura przeworska	okres wpływów rzymskich pradzieje
89	80	77-21	114/50	cmmentarzysko ciałopalne ślad osadniczy ślad osadniczy	kultura łużycka	wczesne średniowiecze VIII-X w. późne średniowiecze XIII-XIV w.
90	81	77-21	115/53	punkt osadniczy		pradzieje
91	82	77-21	116/54	ślad osadnictwa osada		pradzieje późne średniowiecze XIII-XIV w.
92	83	77-21	117/55	ślad osadnictwa osada ślad osadnictwa ślad osadnictwa	kultura łużycka	neolit pradzieje wczesne średniowiecze IX-X w. późne średniowiecze
93	84	77-21	118/59	ślad osadnictwa punkt osadniczy		pradzieje późne średniowiecze XIII-XIV w.
94	85	77-21	119/60	punkt osadniczy		późne średniowiecze XIV-XVI w.
95	86	77-21	120/62	ślad osadniczy ślad osadniczy		pradzieje późne średniowiecze XIII-XIV w.
96	87	77-21	121/63	ślad osadniczy osada		pradzieje późne średniowiecze XIII-XIV w.
97	88	77-21	122/65	osada		późne średniowiecze XIV-XVI w.
98	89	77-21	123/70	ślad osadnictwa		późne średniowiecze XIV-XVI w.
99	90	77-21	124/71	ślad osadnictwa ślad osadnictwa ślad osadnictwa		pradzieje wczesne średniowiecze XI-XIII w. późne średniowiecze XIII-XIV w.
100	91	77-21	125/73	punkt osadniczy ślad osadnictwa		pradzieje wczesne średniowiecze
101	92	77-21	126/75	ślad osadnictwa ślad osadnictwa ślad osadnictwa ślad osadnictwa		neolit pradzieje wczesne średniowiecze VIII-X w. późne średniowiecze X-XIII w.
102	93	77-21	127/76	osada ślad osadnictwa ślad osadnictwa	kultura łużycka	pradzieje późne średniowiecze XIII-XIV w.
103	94	77-21	128/77	ślad osadnictwa osada		pradzieje późne średniowiecze XIII - XIV w.
104	bez lokalizacji	77-21	129/79	ślad osadnictwa		neolit
105	bez lokalizacji	77-21	130/80	ślad osadnictwa ślad osadnictwa osada	kultura łużycka	II okres epoki brązu III okres epoki brązu wczesne średniowiecze
106	95	78-20	74/15	cmmentarzysko ciałopalne ślad osadnictwa ślad osadnictwa	kultura łużycka	wczesny okres epoki żelaza pradzieje późne średniowiecze XIII-XIV w.
107	96	78-20	75/16	osada ślad osadnictwa ślad osadnictwa	kultura łużycka	pradzieje późne średniowiecze XIII-XV w.
108	97	78-20	76/17	cmmentarzysko ciałopalne ślad osadnictwa osada	kultura łużycka	III-IV okres epoki brązu pradzieje wczesne średniowiecze rejestr zabytków - numer 77/422/69
109	98	78-20	77/20	ślad osadnictwa		neolit
110	99	78-20	80/23	cmmentarzysko ciałopalne	kultura pomorska	
111	100	78-20	82/25	cmmentarzysko szkieletowe	kultura przeworska	okres lateński - okres wpływów rzymskich
112	101	78-20	83/26	ślad osadnictwa cmmentarzysko ciałopalne	kultura unietycka	I okres epoki brązu III okres epoki brązu
113	102	78-20	84/34	osada ślad osadnictwa ślad osadnictwa	kultura łużycka	III-IV okres epoki brązu pradzieje późne średniowiecze XIII-XIV w.
114	103	78-20	85/35	ślad osadnictwa osada		pradzieje późne średniowiecze XIV-XVI w.
115	104	78-20	86/36	ślad osadnictwa		późne średniowiecze XIII-XIV w.

Numer kolejny	Numer na mapie	Obszar AZP	Numer stanowiska	Funkcja	Kultura	Chronologia (rejestr zabytków)
116	105	78-20	87/37	śląd osadnictwa punkt osadniczy śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa		neolit pradzieje wczesne średniowiecze VIII-IX w. późne średniowiecze
117	106	78-20	88/38	osada punkt osadniczy śląd osadnictwa	kultura łużycka	wczesny okres epoki żelaza pradzieje późne średniowiecze
118	107	78-20	89/39	śląd osadnictwa osada śląd osadnictwa śląd osadnictwa	kultura pucharów lejkowatych kultura łużycka	neolit wczesny okres epoki żelaza pradzieje późne średniowiecze XIII-XIV w.
119	108	78-20	90/40	punkt osadniczy śląd osadnictwa śląd osadnictwa		pradzieje wczesne średniowiecze VIII-IX w. późne średniowiecze XIII-XIV w.
120	109	78-20	91/41	śląd osadnictwa		pradzieje
121	110	78-20	92/42	śląd osadnictwa śląd osadnictwa		neolit późne średniowiecze XIV-XV w.
122	111	78-20	93/43	osada śląd osadnictwa śląd osadnictwa	kultura łużycka	pradzieje późne średniowiecze
123	112	78-20	94/44	śląd osadnictwa		pradzieje
124	113	78-20	95/51	osada punkt osadniczy osada śląd osadnictwa	kultura łużycka	neolit epoka brązu pradzieje późne średniowiecze
125	114	78-20	96/52	punkt osadniczy śląd osadnictwa śląd osadnictwa	kultura łużycka	pradzieje późne średniowiecze XIII-XIV w.
126	115	78-20	97/53	osada śląd osadnictwa	kultura łużycka	wczesny okres epoki brązu pradzieje
127	116	78-20	98/58	śląd osadnictwa śląd osadnictwa		pradzieje późne średniowiecze
128	117	78-20	99/62	śląd osadnictwa punkt osadniczy śląd osadnictwa		pradzieje późne średniowiecze XIV-XV w.
129	118	78-20	100/63	śląd osadnictwa		pradzieje
130	bez lokalizacji	78-20	78/21	cmentarzysko ciałopalne	kultura łużycka	
131	bez lokalizacji	78-20	79/22	cmentarzysko szkieletowe		pradzieje
132	bez lokalizacji	78-20	81/24	śląd osadnictwa		epoka kamienia